

รายงานการวิจัย

4
เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานคดียาเสพติด
ตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

โดย

ไพฑูริย์ เกษะวิจิตร และคณะ

สถาบันวิจัยบริหาร

ธุรกิจและการเงิน มหาวิทยาลัย

ศูนย์พัฒนาการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ISBN 974-562-700-3

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินคดียาเสพติดตามระบบกฎหมาย
และกระบวนการยุติธรรม

โดย

รองศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ
นาย สุรพล ไตรเวทย์
นาย ปิ่น ศรีเมือง
นายเชิดชู รักตบุตร

สภาวิจัยแห่งชาติ

๒๕๒๖

ISBN ๙๖๔ - ๙๖๒ - ๖๐๐ - ๓

สารบัญ

เลขหมู่ ๑๗
๗ 15

เลขทะเบียน ๐๐๒/๒๕

ว. เดือน.ปี ๒ มี.ค. ๕๖

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
รายการตารางประกอบ	๕
กิตติกรรมประกาศ	๗
บทนำ	๗
บทที่ ๑ ระบบกฎหมาย	๑
๑.๑ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี	๔
๑.๒ ระบบประมวลกฎหมาย	๔
๑.๓ ข้อเปรียบเทียบระหว่างระบบประมวลกฎหมายกับระบบกฎหมาย จารีตประเพณี	๑๐
๑.๔ ระบบกฎหมายไทย	๑๖
บทที่ ๒ กระบวนการยุติธรรม	๒๐
๒.๑ ระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	๒๐
๒.๑.๑ ระบบกล่าวหา	๒๑
๒.๑.๒ ระบบไต่สวน	๒๓
๒.๑.๓ กระบวนการยุติธรรมไทย	๒๗
๒.๒ กลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐในการดำเนินคดีอาญา	๒๙
๒.๒.๑ คำรวจ	๓๐
๒.๒.๒ อัยการ	๔๒
๒.๒.๓ ศาล	๔๗
๒.๒.๔ ราชทัณฑ์	๕๔
๒.๓ การดำเนินคดีอาญาเสพติด	๖๐
๒.๓.๑ สภาพปัญหาอาญาเสพติดและการดำเนินคดี	๖๐

๒.๓.๒ กระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติด ๖๒

บทที่ ๓ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ๙๖

 ๓.๑ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ . . . ๙๗

 ๓.๒ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ๑๑๓

 ๓.๓ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ . . ๑๓๕

 ๓.๔ พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒ ๑๔๓

 ๓.๕ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑ ๑๕๙

บทที่ ๔ ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดียาเสพติด ๑๗๐

 ๔.๑ ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ๑๗๑

 ๔.๒ การควบคุมบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน
 ในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด ๑๘๐

 ๔.๓ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ๑๘๕

 ๔.๔ ปัญหาในการดำเนินคดียาเสพติด ๒๐๖

บทที่ ๕ การสำรวจความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด ๒๐๘

บทที่ ๖ ผลของการวิจัย ข้อเสนอ และข้อเสนอแนะ ๒๒๗

บรรณานุกรม ๒๔๘

ภาคผนวก ๒๕๗

ประวัติผู้วิจัย ๒๗๕

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาการดำเนินงานศึกษาเสพติดตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ หัวหน้าโครงการ
นายสุรพล ไตรเวทย์ ผู้ร่วมวิจัย
นายปิ่น ศรีเมือง ผู้ร่วมวิจัย
นายเชิดชู รักตบุตร ผู้ร่วมวิจัย

เดือนและปีที่ทำวิจัยสำเร็จ สิงหาคม ๒๕๒๖

บทคัดย่อ

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดจากผู้กระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ กัน คือ ผู้ค้าหรือผู้จำหน่าย ซึ่งอาจเป็นนายทุนหรือผู้ค้ารายย่อย ผู้ผลิตและผู้เสพ ผู้ที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาก็อาจมองการแก้ไขปัญหานั้นไปในแนวทางที่ตนรับผิดชอบอยู่โดยตรง เช่น แพทย์ก็จะมุ่งถึงเรื่องการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสมรรถภาพ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามจะแสวงหามาตรการ และวิธีการปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา จะเห็นว่าด้านการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ นักรัฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหานั้น อาจเห็นว่าวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นแนวทางที่น่าจะแก้ไขปัญหานี้ได้ ซึ่งได้พิจารณาไปดำเนินการแล้ว ในการควบคุมพืชเสพติดและส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนสำหรับชาวไทยภูเขา เป็นต้น

แม้ว่าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติด จะได้อบรมรับความสำคัญของมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว และประมวลเข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเครื่องมืออันมีประสิทธิภาพในการแก้ไขกับปัญหายาเสพติดอันร้ายแรงก็ตาม ก็ไม่อาจมองข้ามความสำคัญของมาตรการกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อการดำเนินคดี และการดำเนินคดีตามกฎหมายได้ทราบเท่าที่บุคคลบางจำพวก เช่น นายทุนผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย ยังมี

บทบาทสำคัญ ในการแก้ปัญหาสาธารณสุขให้แก่สังคมและประเทศชาติ

การศึกษาการดำเนินคดียาเสพติดตามระบบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม เป็นการศึกษาเพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติด ในด้านปราชญ์สามารถดำเนินการได้สมประโยชน์ตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ปรากฏเป็นบทกฎหมาย รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีด้วย เพราะแม้จะมีมาตรการกฎหมายหรือบทกำหนดโทษที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพเพียงใด หากการดำเนินคดีไม่ราบรื่น หรือมีอุปสรรคด้วยประการต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามกฎหมายแล้ว ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะต่าง ๆ ก็จะสามารถกระทำความผิดได้ตามปกติต่อไปอีก และกรณีแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านอื่น เช่น บังคับ หรือบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ แม้จะมีแผนงานโครงการ และการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ก็จะมีอยู่ในลักษณะ "ถมไม้เติม" ทั้งนี้ เพราะการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยผู้กระทำความผิดที่รอดพ้นจากการถูกลงโทษ ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้อาศัยข้อมูลประการสำคัญจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด การตีความหรือความเห็นของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดบางฉบับ เพื่อพิจารณาเจตนารมณ์ เนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละฉบับ ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวทางในการใช้กฎหมาย เพื่อดำเนินคดียาเสพติดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากเอกสารดังกล่าวแล้ว ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้จากการวิจัยสนามโดยเสนอแบบสอบถามเพื่อทราบทัศนคติ และปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านกฎหมายและการดำเนินคดียาเสพติดจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และจากประชาชนทั่วไป โดยวิธีสุ่มตัวอย่างอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะการศึกษาวิจัยด้านเอกสารอันมีลักษณะเป็นเชิงทฤษฎี ในการดำเนินคดียาเสพติดนั้น อาจเป็นผลให้สามารถสัมผัสได้เพียงเจตนารมณ์ และแนวทางของกฎหมาย ในการดำเนินคดียาเสพติดเท่านั้น แต่ไม่อาจทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้บังคับกฎหมาย ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ข้อมูลซึ่งได้จากการวิจัยสนาม จึงเป็นอุปกรณซึ่งจะช่วยบ่งชี้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อการดำเนินคดีมีความเหมาะสมเพียงใด ผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมมีแนวความคิด และความประสงค์อย่างไรเกี่ยวกับมาตรการกฎหมาย ซึ่งต้องใช้ในการดำเนินคดียาเสพติด รวมทั้งการทราบว่า การใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อการดำเนินคดีได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละเรื่องหรือไม่ด้วย

จากการวิจัยภาคสนามพบว่าทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชนทั่วไปเห็นว่าปัญหาสำคัญที่สุดคือ เรื่องการใช้ข้อธิพลคุ้มครองผู้กระทำความผิด ทั้งการให้ความคุ้มครองในการกระทำความผิดและการให้ความช่วยเหลือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับกุมดำเนินคดีแล้ว การใช้ข้อธิพลเหล่านี้มีทั้งข้อธิพลทางการเงิน และการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการและในคณะรัฐบาล

ในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีในศาลนั้น เนื่องจากคดียาเสพติดมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป และทวีจำนวนมากขึ้น เห็นควรให้จัดตั้งศาลยาเสพติดหรือเปิดเป็นแผนกคดียาเสพติดประจำศาลชั้นโดยเฉพาะ เพื่อพิจารณาคดีเหล่านี้ให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว

ทั้งประชาชนและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๘๖ เห็นว่าควรให้มีมาตรการชดเชยทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด โดยให้ชดเชยสินเฉพาะที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอัตราการลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดในปัจจุบันเหมาะสมดีแล้ว แต่ประชาชนส่วนใหญ่กลับมีความเห็นว่า ควรเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้นไปอีก โดยเฉพาะแก่ผู้ผลิตและจำหน่ายยาเสพติด

สำหรับกรณีที่กรมราชทัณฑ์ลดโทษหรืออภัยโทษ ปลอภัยตัวผู้กระทำความผิดออกมา ก่อนกำหนดตามคำพิพากษานั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเห็นว่า เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำผิดไม่เข็ดหลาบ และหันกลับมากระทำผิดอีกทันทีที่พ้นโทษ

Project Title The Study on Narcotic Cases under
Legal System and Judicial Process

Name of the Investigator Assoc. Prof. Chaiyas Hemarajata
Project Director
Mr. Surapol Trivate Project Co-
ordinator
Mr. Pin Srimuang Project Co -
ordinator
Mr. Chirdehu Raktabutr Project
Co - ordinator

Year August 1983

ABSTRACT

Narcotic problem is constituted by a variety of criminals such as traffickers, manufacturers and consumers. Consequently, the parties concerned might concentrate their approaches to tackle the problem with various points of views. The doctor would conceive mainly about the measures of treatment and rehabilitation. While law enforcement officers try their best to find the effective way of suppression, political scientist, economist, social worker and parties responsible for solving social problem consider the implementation of socio-economic development will effectively control narcotic problem and such a measure has been so far introduced to cope with the opium cultivation amongst the hilltribes in Northern

Thailand.

Various measures and guidelines mentioned were undoubtedly appreciated by agencies concerned and were merged together to ensure that they are potential instruments in fighting against serious narcotic problem, but legal measures as well as its process cannot be disregarded as long as some groups of criminals still play a major role in causing narcotic problem, which seriously affected social structure and national security.

This study of Criminal Procedure for narcotic case is intended to seek the fulfillment of the objective of criminal justice system for narcotic case and to study problems and obstacles existing in the system.

Despite the existence of appropriate and effective sanctions, it can hardly imagine how the sanctions can work, so long as the legal process for narcotic case cannot work properly. Under these circumstances, the drug traffickers cannot be arrested or punished and would pose serious threat to security of Thai society. Since the drug manufactures and traffickers cannot be effectively dealt with, it would inevitably provide an "endless job" to the prevention or treatment and rehabilitation work.

The analysis of this study is based mainly on the facts and data from documents such as narcotic laws, interpretation or views of parties concerned, and the facts concerning the development of some narcotic laws. The will and

contents of each narcotic law which have been found will contribute to identify guidelines of criminal procedure for narcotic cases, and which being beneficial to the suppression of narcotic offence as a whole.

However, facts and data acquired from field research is also mostly needed, as documentary research may be theoretical study and we can access only to the will and guideline of narcotic laws, while some obstacles and problems of legal process remain unknown. Such facts and data will be an instrument indicating the appropriateness of criminal procedure of narcotic laws, opinions and needs for legislation of competent officials in the criminal justice system, and whether or not the enforcement of narcotic law is consistent with the will of each provision.

According to the field research, it was found that people, legal officers and authorities concerned regard the use of all types of influences to protect the offenders in committing an offence and during investigation as the most serious problem. The use of these influences includes money influence and any support from some corrupt government officials.

In regard to the Court's procedure, narcotic case differs in nature from other crime and increases in numbers alarmingly, These reasons account for the consideration to establish Narcotic Court or Narcotic Case Section in the court

to expedite the process of trial.

Most people, legal officers and authorities concerned of about 86 per cent commented that some measure such as confiscation of assets of drug traffickers should be available. The use of this measure is, however, subject to the restriction that the assets to be confiscated shall be the assets that cannot be prove of their legitimate source.

Most legal officers and authorities concerned agreed that present penalties for drug offenders are suitable. On the contrary, most people suggested that heavier penalties be provided for drug procedures and drug traffickers.

The reduction of punishment or the granting of a pardon by the Corrections Department is, in effect, equivalent to release the offenders before their terms of punishment as provided by the court. Legal officers and authorities concerned regard this as a factor that would undermine deterrently the effectiveness of the punishment, and the offenders will again commit an offence immediatly after such release.

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดร่วม ๒๑๑
๒	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับปริมาณของยา เสพติดในครอบครอง ๒๑๒
๓	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของ เจ้าพนักงาน ๒๑๒
๔	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจควบคุมคดี ของสำนักงาน ป.ป.ส. ๒๑๓
๕	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน ของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด ๒๑๔
๖	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับศาลยาเสพติด .. ๒๑๕
๗	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคล ๒๑๕
๘	ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอัตราโทษ ๒๑๖
๙	ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ๒๑๘
๑๐	ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติด ๒๒๑
๑๑	ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการกระทำผิดความผิดร่วม ๒๒๒
๑๒	ความคิดเห็นประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินนายทุนผู้ค้ายาเสพติด ๒๒๓
๑๓	ความคิดเห็นประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับพยานบุคคล ๒๒๔
๑๔	ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดคดียาเสพติด .. ๒๒๕
๑๕	ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับอำนาจของสำนักงาน ป.ป.ส. ๒๒๖

กิติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านสุขภาพจิตตามระบบกฎหมาย
และกระบวนการยุติธรรม ที่ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ ณ ที่นี้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก ดร. วุฒิ เหล่าสุนทร
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมคดีพิเศษ ผู้สนับสนุน
คุณวราพรจน ถนอมกุล ร.ท.วินัย ตูวิเชียร และคุณสมบุรณ์ ทองติสป์ จึงขอขอบคุณ ณ ที่นี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่ในปัจจุบันกระบวนการอันนี้เองก็ยังมีปัญหาภายในตัวเองอยู่มากเช่นกัน เป็นเหตุให้การดำเนินคดีล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่ ยังผลให้มาตรการด้านอื่น ๆ สำหรับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอุปสรรคต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ด้วย

ทุกวันนี้มีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดจะมีจำนวนมากขึ้น แสดงให้เห็นว่ากระบวนการทางกฎหมายของเรา ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะยับยั้งหรือกำจัดปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปได้

กล่าวโดยสรุป กระบวนการทางระบบกฎหมายและการยุติธรรมเริ่มต้นเมื่อมีผู้ทำผิดกฎหมาย เช่น ผลิต จำหน่าย หรือเสพ ยาเสพติด

กระบวนการทางกฎหมายในขั้นแรกคือการป้องกันและปราบปราม หรืออีกนัยหนึ่ง คือในขั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขั้นนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทมากในการขัดขวางและจับกุม ผู้กระทำความผิดทั้งในการจำหน่ายและการเสพ ซึ่งในขั้นนี้เคยมีปัญหาทางกฎหมายว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการจับไม่ใช่เจ้าพนักงานตามกฎหมาย กล่าวคือทางกรมตำรวจได้ใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนช่วยในการปราบปรามแหล่งผลิตยาเสพติด และก็เคยมีการตั้งคำถามว่าตำรวจตระเวนชายแดนไม่มีอำนาจจับกุม เป็นการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ก็ยังมีบทบาทอยู่มากในการปราบปรามยาเสพติด และนอกจากนั้นแล้วก็ยังมีปัญหาทางกฎหมายในประการอื่น ๆ อีกด้วย

ปัญหาอีกประการหนึ่งในขั้นนี้ คือปัญหาการวิ่งเต้น และการใช้อิทธิพล

คุ้มครองผู้กระทำความผิด ทั้งการคุ้มครองโดยการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย และการปกป้องโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลเอง

กระบวนการยุติธรรมลำดับต่อไปที่มีปัญหา คือกระบวนการในชั้นศาล ซึ่งในชั้นนี้จะเป็นกระบวนการที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในการดำเนินคดีอาชญากรรมคดีเดียว ปัญหาหลักในชั้นนี้ คือปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันเฉพาะในศาลอาญามีคดีเกี่ยวกับอาชญากรรม ถูกส่งฟ้องศาลถึง ๑ ใน ๓ ของคดีทั้งหมดที่เดียว ในการแก้ปัญหานี้มีผู้เสนอถึงวิธีแก้ไขโดยให้มีศาลพิเศษเฉพาะคดีอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลให้คดีดำเนินไปได้รวดเร็วขึ้น แต่ก็ยังมีความเห็นโต้แย้งกันอยู่มากในเรื่องนี้

ปัญหาอีกประการหนึ่งของกระบวนการในชั้นศาล คือความยุ่งยากซับซ้อนของกระบวนการพิจารณา ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือการวิ่งเต้น โดยมีบุคคลภายนอกเสนอตัวต่อฝ่ายจำเลย อ้างว่าจะช่วยให้ความสะดวกบ้าง ช่วยให้ไม่ต้องโทษบ้างแล้วเรียกเงินจากจำเลย ซึ่งในชั้นนี้กระทรวงยุติธรรมมิได้สนใจได้หาทางแก้ไขโดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ติดต่อให้ความสะดวกแก่ผู้ความโดยตรง ซึ่งวิธีนี้เป็นที่การตัดปัญหาการวิ่งเต้นของคนกลางเท่านั้นอย่างได้ผลมาก

การวิ่งเต้นในชั้นศาลนั้นมีอีกกรณีหนึ่งคือ ผู้ที่เป็นจำเลยเป็นผู้วิ่งเต้นเอง ต่อผู้พิพากษาเพื่อที่จะให้ตนพ้นผิด แต่เรื่องนี้ไม่สู้เป็นปัญหามาก เพราะทางฝ่ายตุลาการมีวินัยและการควบคุมที่เคร่งครัดมาก

ปัญหาในทางศาลอีกประการหนึ่งคือ ตามกฎหมายในปัจจุบันศาลจะลงโทษได้เฉพาะผู้ที่มีหลักฐานแน่ชัดว่าได้กระทำความผิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสพ รองลงมาคือผู้จำหน่าย แต่ตัวการใหญ่คือผู้ผลิตผู้ดำเนินการ และผู้ออกทุนรายใหญ่ หากได้มีหลักฐานแน่นอนเพื่อจับกุมมาดำเนินคดีไม่ การแก้ปัญหานี้ได้มีผู้เสนอให้ใช้หลัก Conspiracy Law ของอังกฤษเข้าช่วยแก้ไข โดยหลักนี้กำหนดให้ความผิดสำเร็จเมื่อมีการคบคิดกันกระทำความผิดตามกฎหมาย หลักนี้จะช่วยตัดปัญหา เรื่องหาพยานหลักฐานมามัดตัว

การใหญ่ว่าได้ผลิต จำหน่าย หรือดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดจริง แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังมีได้มีการพิจารณาอย่างจริงจังถึงหลักการนี้

นอกจากนั้นแล้วกระบวนการในชั้นนี้ ยังมีผู้ให้ความเห็นว่า กฎหมายยัง กำหนดโทษไว้น้อยไป ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวกฎหมาย และเสนอแนะให้เพิ่มโทษขึ้นไปอีก รวมทั้งมีผู้เสนอให้กำหนดโทษในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วย โดยอาศัยหลักเกี่ยวกับการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการโดยให้ริบทรัพย์สินทั้งหมดที่พิสูจน์ไม่ได้ว่า ได้มาโดยสุจริต นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอให้ริบรวมไปถึงทรัพย์สินของบุตรภรรยา หรือผู้ใกล้ชิดของผู้กระทำความผิดด้วย เพื่อป้องกันการโอนทรัพย์สินหนีการริบ แต่อย่างไรก็ตามความเห็นนี้ก็ยังไม่ได้มีการพิจารณากันอย่างจริงจังเช่นกัน

ส่วนอำนาจการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการก็ควรมีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้เท่าที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องเกี่ยวกับคดียาเสพติดแต่ละประเภท ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของพนักงานอัยการเป็นอย่างมาก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส.ผู้ดำเนินเรื่องจะต้องเลือกพนักงานอัยการบางคนเท่านั้น เป็นผู้สั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง แต่มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่า กฎหมายในปัจจุบัน ก็มีโทษถึงประหารชีวิตอยู่แล้ว แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งปัญหาเสพติดได้ จึงมีข้อเสนอว่า การเพิ่มโทษจะเป็นการแก้ไขที่ถูกต้องหรือไม่ และยิ่งกว่านั้น อัตราโทษตามกฎหมายยิ่งสูงเท่าไร ผู้กระทำความผิดก็ยิ่งหาวิธีหลีกเลี่ยงกฎหมายมากขึ้นเท่านั้น

กระบวนการทางยุติธรรมถัดจากชั้นศาลต่อไป คือ การลงโทษ การบำบัดรักษา และการคุมประพฤติ ในส่วนนี้ก็ยังมีปัญหาเช่นกันคือ กรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะปล่อยผู้กระทำความผิดออกมาเร็วกว่ากำหนดเวลาซึ่งศาลเห็นควรให้ลงโทษ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สำนึกผิด และระยะเวลาการบำบัดรักษาไม่ได้ผล ซึ่งก็มีผลคือ มีผู้ที่เคยต้องโทษแล้วกลับมาก่อทำความผิดอย่างเดิมอีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ยาเสพติดยังก่อปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากเช่น

อุปัทวเหตุ อาชญากรรมอื่น ๆ รวมทั้งการที่ผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นเยาวชนก็จะมีอันตรายถึงอนาคต ความเจริญรุ่งเรือง และความมั่นคงของประเทศด้วย

นอกจากปัญหาอาชญากรรมที่ตรงตัวที่ได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาในทำนองเดียวกันนี้ ยังเกิดขึ้นกับผู้เสียหายอื่นซึ่งมิได้ถือเป็นอาชญากรรมโดยกฎหมาย แต่มีคุณสมบัติเหมือนอาชญากรรม เช่น หินเนอร์ เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้จะปัญหาสำคัญต่อไปในภายหน้า

เป็นที่ยอมรับกันว่า ถ้าหากเรามีระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งนโยบายที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดความรุนแรงลงไปมาก หรือแม้กระทั่งอาจกำจัดปัญหาไปโดยสิ้นเชิงก็เป็นได้ แต่ปัจจุบันรูปการณ์มิได้เป็นไปเช่นนั้น แสดงให้เห็นว่าระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของเรานั้นยังไม่สมบูรณ์ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

๑. การจับกุมทำไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะผู้กระทำความผิดรายใหญ่มีวิธีการดำเนินงานที่ซับซ้อน และผู้กระทำความผิดรายย่อยคือผู้เสียหายก็เป็นจำนวนมาก เป็นการยากแก่การจับกุมได้ทั้งหมด และไม่ได้ผลเต็มที่

๒. กฎหมายที่มีอยู่มุ่งหมายถึงการแก้ไขที่ตัวอาชญากรรม หากได้มุ่งแก้ไขที่ตัวบุคคลไม่ ทำให้มาตรการเรื่องนี้ ไม่มีความแน่นอนนัก

๓. กฎหมายยังไม่มีมาตรการในการนำตัวผู้ต้องสงสัยว่าจะเสียหายอาชญากรรมมาตรวจสอบหรือบำบัดรักษา อันเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกัน

๔. กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมิได้ให้อำนาจที่เด็ดขาดเพียงพอแก่เจ้าพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (ป.ป.ส.) ในการดำเนินการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ข้อบกพร่องในค่าน้ำหน้าสำหรับผู้เสียหายที่ทางดำเนิน และเจ้าหน้าที่ค้ำประกันของรัฐบาลยังคงมีอยู่

ตัวอย่างที่กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นชัดว่า กฎหมายในปัจจุบันยังไม่

สามารถลงโทษครอบคลุมไปถึงผู้กระทำความผิดทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้เท่าที่ศึกษามา ปรากฏว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) พนักงานอัยการ ฯลฯ ต่างกล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปัญหายาเสพติดมิได้ลดลง ก็คือ มาตรการกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นการได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาที่แท้จริงกับกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ ตลอดจนถึงกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ นักกฎหมายทราบถึงสาเหตุและผลของปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมกฎหมาย และการดำเนินคดียาเสพติดตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

๑. วิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมและข้อบกพร่องของระบบกฎหมาย
๒. ค้นหาแนวทางในการแก้ไข อันอาจเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล
๓. ให้กระบวนการดำเนินคดียาเสพติดตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยแท้จริง

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็นขั้นตอนคือ

๑. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์กฎหมายแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งล้วนเป็นประเทศที่ใช้มาตรการ

กฎหมายที่มีประสิทธิภาพมาก

๒. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) จะศึกษาวิจัยด้านการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยจะสัมภาษณ์เฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย ดังนั้นประชากรที่จะสัมภาษณ์จึงได้แก่

๒.๑ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย อาทิเช่น อัยการ และผู้พิพากษา

๒.๒ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษา แพทย์และพยาบาล ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

๒.๓ เจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ส.

๒.๔ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองกำกับการ ๑ (ซึ่งทำหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดโดยตรง) กองปราบปราม กรมตำรวจ

๒.๕ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ต่าง ๆ ของ กทม.

๒.๖ ประชาชนทั่วไป

การศึกษาวิจัยทั้ง ๒ ขั้นตอนนี้ จะทำให้ทราบถึงปัญหาตลอดจนวิธีการในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ตรงตามสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ อันจะเป็นแนวทางในการเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันเป็นหลัก ซึ่งได้แก่

ก. พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงอีก ๑ ครั้ง จนถึงปี ๒๕๐๒

ข. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ซึ่งมีผลยกเลิกการเสพ และจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาด ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒

ก. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘

ง. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘

ฉ. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

นอกจากนั้นจะศึกษากฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ จะได้สามารถกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับ มาตรการทางกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยต่อไป

ส่วนการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแบบสอบถามที่ได้จัดเตรียม ไว้นั้น จะมุ่งสัมภาษณ์แต่เฉพาะบุคคลฝ่ายที่ใช้และเกี่ยวข้องกับกฎหมายตามที่ระบุไว้ ข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑

ระบบกฎหมาย

ความหมายของกฎหมาย

ก่อนที่จะกล่าวถึงเข้าสู่ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สมควรที่จะกล่าวถึงความหมายของกฎหมาย เพื่อประกอบการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปว่า ประเทศเรายอมรับและยึดถือระบบกฎหมายใด มีกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างไร การดำเนินคดีอาชญากรรมของเราปฏิบัติกันเช่นไร

คำว่า "กฎหมายคืออะไร" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของกฎหมายไว้ว่า

"กฎหมายคือ กฎเกณฑ์การปฏิบัติที่ตราขึ้น หรือเนื่องจากประเพณีซึ่งมีค่าบังคับ"^๑

สำหรับนักกฎหมาย คำว่า "กฎหมายคืออะไร" มีนักปราชญ์ทางกฎหมายได้ให้ความหมายของคำว่า กฎหมายคืออะไรไว้มากมาย ตามทัศนะหรือทฤษฎีแห่งแนวความคิดที่ท่านเหล่านั้นยึดถือ

เสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีพันธุสัถย์) ซึ่งพระองค์ได้รับยกย่องว่าเป็น "พระบิดาแห่งกฎหมายไทย" ทรงให้ความหมายของกฎหมายไว้ว่า

"กฎหมายนั้น คือ เป็นข้อบังคับของผู้ซึ่งมีอำนาจในบ้านเมือง เมื่อผู้ใดไม่

^๑พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๑๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทางพิมพ์ส่วนจำกัดนนทบุรี, (๒๕๒๓), หน้า ๕.

กระทำตามแล้วต้องโทษ" ๑

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย นักนิติศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงของประเทศไทยท่านหนึ่ง ได้แบ่งการให้ความหมายของ "กฎหมาย" ออกเป็นสองประเภท คือ ความหมายของกฎหมายตามเนื้อความและความหมายของกฎหมายตามแบบพิธี โดยท่านได้ให้ความหมายกฎหมายแต่ละประเภทไว้ ดังนี้

ก. "กฎหมายตามเนื้อความ" คือ กฎหมายซึ่งบัญญัติเป็นกฎหมายแท้ ๆ อันได้แก่ ข้อบังคับของรัฐ ซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้าย ที่ถูกลงโทษ

ข. "กฎหมายตามแบบพิธี" คือ กฎหมายที่ออกมาใช้ โดยวิธีบัญญัติกฎหมาย ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่ากฎหมายนั้น เข้าลักษณะ เป็นกฎหมายตามเนื้อความหรือไม่ ๒

จอห์น ออสติน (John Austin) ผู้สอนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (Jurisprudence) ในประเทศอังกฤษ (ค.ศ. ๑๘๔๙-๑๘๖๐) ได้ให้ความหมายของกฎหมายพอสรุปได้ว่า

"กฎหมาย คือ กฎข้อบังคับ ซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ที่มาจากรัฐาธิปไตย" ๓

ส่วนจอห์น แชลมอนต์ นักกฎหมายชาวอังกฤษอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า

"กฎหมายคือมวลแห่งเกณฑ์ทั้งหลายที่รัฐยอมรับและนำไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมโดยทางศาล" (The Law is the body of principles recognised and applied by the State in the administration of Justice) ๔

อย่างไรก็ตาม หากประมวลแนวความคิดของท่านผู้รู้ต่าง ๆ ในทางนิติศาสตร์

๑ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, คำอธิบายกฎหมาย (โรงเรียนกฎหมาย, ร.ศ. ๑๑๘), หน้า ๒.

๒ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ ๙ (กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๗ และ ๔๕.

๓, ๔ John Burke, Law Dictionary (London : Sweet & Maxwell, 1976), p. 196.

เข้าด้วยกันแล้ว อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายได้แก่อำนาจบังคับอันเกิดจากระบบควบคุมสังคม (Social Control) ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย หากไม่ปฏิบัติตาม รัฐมีความชอบธรรมที่จะเข้าบังคับให้เป็นไปตามนั้นได้

ระบบกฎหมาย (Legal System)

แม้ว่ากฎหมายของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะมีความแตกต่างกันมากเพียงใดก็ตาม บางครั้งก็แตกต่างกันเฉพาะรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ส่วนหลักกฎหมายอาจมาจากรากเง้าดั้งเดิมทางทฤษฎี หรือแนวความคิดเห็นเดียวกัน ซึ่งเราสามารถจัดความแตกต่างเหล่านั้นให้เป็นระบบหมวดหมู่เดียวกันได้

ระบบกฎหมายที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นเพียงการจัดระบบกฎหมายส่วนหนึ่งในจำนวนการจัดระบบกฎหมายหลายระบบเท่านั้น ซึ่งจะนำชี้ให้เห็นต่อไปว่าประเทศไทยควรอยู่ในกฎหมายระบบใด มีระเพณีการใช้กฎหมายรูปแบบใด

ระบบกฎหมายได้แก่ กลุ่มกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นจากสถาบันอันมีความสมบูรณ์ในทางกฎหมาย ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านั้นเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของบทกฎหมาย หรือหลักกฎหมายที่ใช้ร่วมกัน รวมทั้งมีเอกลักษณ์ในวิธีการเกี่ยวกับกฎหมายเป็นแบบอย่างอันเดียวกัน

การจัดระบบกฎหมาย มีนักนิติศาสตร์ต่าง ๆ ทั่วโลกจัดเป็นระบบไว้มากมาย ความหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น อาจจัดระบบกฎหมายโดยอาศัยเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ลัทธิทางศาสนา อารยธรรม จารีตประเพณี ระบอบการปกครอง ตลอดจนอาศัยลักษณะของการใช้กฎหมาย (Juristic Method) เป็นกฎเกณฑ์แห่งการจัดระบบกฎหมาย

จอห์น เฮนรี วิกมอร์ (John Henry Wigmore) จัดระบบกฎหมายละเอียดมากถึง ๑๖ ระบบ เช่น ระบบกฎหมายอียิปต์ ระบบกฎหมายกรีก ระบบกฎหมายฮิบรู ระบบกฎหมายบาบิโลน ระบบกฎหมายศาสนา ระบบกฎหมายโรมัน ระบบกฎหมายจีน ระบบกฎหมายฮินดู(อินเดีย) ระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายอังกฤษ อเมริกา และ

ระบบกฎหมายโซเวียต ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมี เรอเน่ เดวิด (Rene' David) ชาวฝรั่งเศส จัดกฎหมายออกเป็น ๔ ระบบ, แอสเมิง (Esmein) จัดระบบกฎหมายออกเป็น ๔ ระบบ หรือ เลฟวี อุลล์มาน (Levy - Ullmann) ได้จัดระบบกฎหมายออกเป็น ๓ ระบบ เป็นต้น

แต่แนวความคิดในการจัดระบบกฎหมายซึ่งเป็นที่นิยมกันมากสำหรับนักกฎหมายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศไทย เพราะเป็นการจัดระบบกฎหมายที่มีลักษณะเด่นชัดและง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจในทางนิติศาสตร์ ได้แก่ การจัดระบบกฎหมายตามแนวความคิดของ Prof. Abert A. Ehrenzeig นักปราชญ์ทางกฎหมายชาวออสเตรียโดยท่านแบ่งระบบกฎหมายทั่วโลกออกเป็นสองระบบ คือ

๑.๑ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Customary Law System หรือ The Common Law System)

๑.๒ ระบบประมวลกฎหมาย (The Codified Law System หรือ The Civil Law System)

ทั้งนี้ จะขอกล่าวถึงรายละเอียดในระบบกฎหมายทั้งสองระบบไว้พอสังเขป ดังนี้

๑.๑ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Customary Law System หรือ The Common Law System)

นักนิติศาสตร์บางท่านเรียกว่า "ระบบกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร" (The Unwritten Law System)

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี มีประวัติความเป็นมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งบนเกาะอังกฤษเดิมมีชนเผ่าต่าง ๆ ผลัดเปลี่ยนกันเข้าปกครองหลายเผ่า เริ่มตั้งแต่พวก Picts พวก Celts พวก Angles พวก Saxons พวก Jutes และพวก Danes ตามลำดับ

ซึ่งแต่ละพวกแต่ละชนเผ่า แยกย้ายกันอยู่เป็นท้องถิ่น โดยมีวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี (Norms) ตลอดจนกฎหมายที่ใช้แตกต่างกันออกไป ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีการ

ที่ออกใช้บังคับทั่วไปทั้งประเทศ เช่น ในแคว้นเคนท์ (Kent) ก็ใช้กฎหมายของแคว้นเคนท์ พวกเวสต์แซกซอน (West - Saxon) ก็ใช้กฎหมายเวสต์แซกส์ (Wessex) หรือพวกมิดแลนด์ (Midland) พวกเมอร์เซีย (Mersia) ก็ใช้กฎหมายประจำถิ่นของตน ภาษากฎหมายที่ใช้ก็แตกต่างกันออกไป กฎหมายในยุคนี้เรียกว่า "กฎหมายแองโกลแซกซอน" (Anglo - Saxon)^๑

ต่อมาชนเผ่านอร์แมน (Normans) สามารถมีชัยชนะเข้าครอบครองเกาะอังกฤษได้ทั้งหมด จนถึงรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ (William I) ขึ้นเป็นกษัตริย์ได้ทรงประกาศใช้กฎหมายแองโกลแซกซอนเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับทั่วราชอาณาจักรอังกฤษ^๒

การปกครองแบบชนเผ่าต่าง ๆ สิ้นสุดลงยุคศักดินา (Feudalism) เริ่มตื้นขึ้น โดยเริ่มถือหลักว่า ที่ดินทั้งประเทศเป็นของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานให้เจ้าผู้ครอบครองแคว้นต่าง ๆ ดูแลแทนเท่านั้น ซึ่งระบบศักดินานี้เองเป็นเหตุผลักดันให้เกิดกฎหมายระบบ Common Law และระบบศาลขึ้นใช้ทั่วประเทศอังกฤษซึ่งเดิมมีศาลท้องถิ่นตัดสินคดีกันเอง เมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายและศาลที่เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจที่แท้จริง ทั้งนี้ โดยอุทิศโอบายของพระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ ต้องการให้มีศูนย์กลางแห่งอำนาจอยู่ที่เดียวกันเพื่อลดอิทธิพลของศาลท้องถิ่น และเจ้าผู้ครองที่ดินตามแคว้นต่าง ๆ ให้หมดไป จึงตั้งศาลหลวงขึ้นเรียกว่า " The Court of Westminster " ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่างจากศาลท้องถิ่น และให้มีมาตรฐานในการตัดสินคดีเป็นแนวเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งคำพิพากษาของศาลหลวงนี้เอง ทำให้เกิดหลักกฎหมายขึ้นใหม่ และใช้กันเป็นธรรมดาสามัญทั่วประเทศอังกฤษ เรียกว่า " The Common Law of England "

^๑ธานินทร์ กรีวิเชียร, ตำบรวรรยายวิชากฎหมายแองโกลแซกซอนขึ้นปริญาโท (คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔ พิมพ์โรเนียว), หน้า ๖.

^๒ธานินทร์ กรีวิเชียร, วิชากฎหมายแองโกลแซกซอน ขึ้นปริญาโท, หน้า ๙.

หลักกฎหมาย Common Law ที่ศาลหลวงนำมาตัดสินนี้ เดิมเป็นหลักกฎหมายที่นำมาจากหลักกฎหมาย Angle - Saxon ประกอบกับหลักกฎหมายจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น (Customary Law) ที่มีอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้หลักกฎหมายศาสนา (Common Law) และหลักกฎหมายโรมันที่มีอยู่ในพื้นฐานของผู้พิพากษาศาลหลวงได้นำมาปะปนอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง แต่ต่อมาหลักกฎหมายศาสนา และหลักกฎหมายโรมัน ก็หมดอิทธิพลลงไปจากหลัก Common Law เป็นอันมาก

เนื่องจากศาลหลวงที่ตั้งขึ้น มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคืออยู่ในวงจำกัด อีกทั้งผู้พิพากษาในศาลหลวงก็เคร่งครัดต่อหลักกฎหมาย Common Law มากเกินไป จึงไม่อาจนำหลักกฎหมาย Common Law ไปใช้เพื่อแก้ไขความขัดแย้งได้ทุกคดี ทำให้เกิดการลักลั่นกัน เป็นเหตุให้คู่ความที่พิพาทกันเกิดความไม่พอใจมากขึ้น เป็นลำดับ จนมีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อองค์พระมหากษัตริย์ ผ่านทางราชเลขาธิการ (The Chancellor) และพระมหากษัตริย์ทรงให้ราชเลขาธิการ กับองคมนตรี (Council) ดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป แต่การพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว แม้จะทว่าในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์เหมือนศาลหลวง ก็มีได้ยึดถือหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ตามคำพิพากษาที่ศาลหลวงได้เคยตัดสินในคดีก่อน ๆ ไว้แล้ว หากแต่ตัดสินคดีโดยอาศัยหลักยุติธรรมตามธรรมชาติ (Equity) เป็นเกณฑ์ ทั้งการพิจารณาก็กระทำโดยลับ

ต่อมาเมื่อราชเลขาธิการและองคมนตรี มีคดีที่จะตัดสินมากขึ้นตามลำดับ จึงพัฒนาขึ้นเป็นศาลชานเซอร์รี่ (The Court of Chancery) และคำพิพากษาของศาลประเภทนี้ ได้เกิดเป็นหลักกฎหมายอีกประเภทหนึ่งต่างหากจากหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เดิม โดยเรียกหลักกฎหมายประเภทนี้ว่า "หลักกฎหมายเอควิตี้" (Equity)

หลักกฎหมายเอควิตี้ (Equity) นี้ เป็นหลักกฎหมายที่ปรากฏเข้ามาจากหลักกฎหมายคริสตศาสนา ที่พัฒนามาจากหลักกฎหมายโรมันนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากราชเลขาธิการ (The Chancellor) และองคมนตรี (Council) ที่เป็น

ผู้พิพากษาในศาลชานเซอร์รี่ (The Court of Chancellor) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาและเคยชินกับหลักกฎหมายโรมันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

เมื่อศาลชานเซอร์รี่ ซึ่งใช้หลักกฎหมายเอคควิตี้ (Equity) แตกต่างกับศาลหลวงซึ่งใช้หลักกฎหมายจารีตประเพณีดั้งเดิม (Common Law) ทำให้คำพิพากษาของศาลทั้งสองประเภทเกิดขัดแย้งกันมากขึ้น และมีการโต้เถียงกันตลอดมา จนในที่สุดประเทศอังกฤษมีแนวความคิดว่า ราชเลขาธิการ (The Chancellor) ไม่ควรเข้าไปก้าวกายกระบวนการยุติธรรมของศาลหลวงที่ใช้หลักกฎหมายจารีตประเพณีดั้งเดิม (Common Law)

ดังนั้น หลักกฎหมายเอคควิตี้ (Equity) จึงรวมเข้าเป็นกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในรูปใหม่ที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษปัจจุบัน อันเป็นการสร้างกฎหมายโดยศาล (Judge - made - Law) ขึ้นมาใหม่เพื่อตัดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้หมดไป

ในสมัยต่อมาได้มีการเน้นเรื่องอำนาจอธิปไตยกันมากขึ้น ฝ่ายรัฐสภาซึ่งมีอำนาจนิติบัญญัติได้ออกกฎหมายให้ศาลซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการใช้เพิ่มขึ้นอีก เรียกว่า "Statutory Law " ซึ่งกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นนี้ได้วางหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นใหม่ต่างจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีดั้งเดิมที่มีโดยพฤตินัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอันเป็นผลให้มีการยกเลิกหลักกฎหมายจารีตประเพณีเก่า ๆ ได้อย่างดี และเป็นการบังคับให้ศาลตีความกฎหมายได้ โดยไม่จำเป็นต้องหวั่นข้อเท็จจริงก่อนเหมือนที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ และทำให้การใช้กฎหมายจารีตประเพณีเกิดความคล่องตัวขึ้น

กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory Law) ที่รัฐสภาตราขึ้น ศาลได้นำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีจนเกิดเป็นแนวคำพิพากษาบรรทัดฐานรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ที่ใช้กันในปัจจุบัน

กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่รัฐสภาตราขึ้นดังกล่าว บางครั้งก็มีการจัดกฎหมายที่เป็นเรื่องเดียวกันมารวมเข้าไว้เรียกว่า " Consolidated Acts " กล้าย

ประมวลกฎหมายเช่นกัน

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มีใช้กันแพร่หลายในกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ หรือในมาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ แม้จะใช้กฎหมายในระบบเดียวกัน แต่ด้วยทฤษฎี ทฤษฎีการ และสถาบันในทางกฎหมายก็อาจแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมแห่งจารีตประเพณีของแต่ละประเทศที่นำเอาไปปรับใช้

๑.๒ ระบบประมวลกฎหมาย (The Codified Law System หรือ The Civil Law System)

กฎหมายระบบนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแน่นอนชัดเจนต่างจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ที่ได้กล่าวมาแล้ว

ระบบประมวลกฎหมาย มีวิวัฒนาการมาจากระบบกฎหมายโรมัน (Roman Law) ที่ถือกำเนิดขึ้นมาประมาณ ๕-๖ ร้อยปีก่อนคริสตกาล และแผ่กระจายไปพร้อมๆ กับจักรวรรดิโรมันที่ยึดครองดินแดนแถบรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เอเชียไมเนอร์ และทวีปยุโรป จนกระทั่งรู้จักกันแพร่หลายทั่วไปในปัจจุบัน

ในสมัยที่จักรวรรดิโรมันเจริญรุ่งเรือง จนกระทั่งมีระบบการใช้กฎหมายทั้งภาคเอกชนและภาคมหาชน ซึ่งภาคเอกชนจากกฎหมายแพ่งโรมัน (Jus Civil) ที่ชาวโรมันบัญญัติขึ้นใช้บังคับเฉพาะชาวโรมันที่สืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าลาติน และชนชาวโรมันดั้งเดิม ซึ่งอยู่ในชนชั้นปกครองที่เรียกว่าพวก "Patrician" เท่านั้น

ส่วนชาวโรมันที่ถูกปกครองหรือพวกต่างชาติที่ไม่ใช่ชาวโรมันโดยตรง คือพวก "Plebeians" ใช้กฎหมายเอกชนอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "Jus Gentium" ทำให้เกิดข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายที่ใช้บังคับกับต่างชนชั้นกัน

เมื่ออำนาจนิติบัญญัติ ตุลาการ และบริหาร ตกอยู่กับชนชั้นปกครอง พวก Patrician ทั้งหมด ชาวโรมันที่เป็นพวก Plebeians เกิดความไม่พอใจเนื่อง

จากพวก Patrician ใช้กฎหมายโดยลำเอียง ไม่นั่นอน และพวก Plebeians ไม่รู้ว่ากฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับมีอะไรบ้าง จึงเป็นเหตุให้มีการเรียกร้องให้นำกฎหมายต่าง ๆ มาบัญญัติขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ประกาศให้ทุกคนรู้โดยทั่วกัน

ต่อมาประมาณ ๔๕๐ ปีก่อนคริสตกาล ชาวโรมันได้นำขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่ตนเคยประพฤติปฏิบัติอยู่ก่อนมาบัญญัติขึ้นบังคับเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ประกาศไว้กลางใจเมืองโดยเปิดเผยให้ชาวเมืองทุกคนได้ล่วงรู้ถึงกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่มีใช้บังคับอยู่ กฎหมายดังกล่าวคือกฎหมายสิบสองโต๊ะ (The Law of Twelve Tables) ซึ่งการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นเท่ากับเป็นการลดอำนาจของพวกชนชั้นปกครอง (Patricians) ให้ลดน้อยลงไป

กฎหมายสิบสองโต๊ะใช้บังคับกับชาวโรมันได้ประมาณ ๑,๐๐๐ ปี ก็ถึงจุดเสื่อมลง เพราะมีนักปราชญ์ทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักปราชญ์เหล่านี้ได้ตีความกฎหมายไว้มากมายจนเกิดความขัดแย้งกันขึ้น ยากแก่การอ้างอิงเพื่อให้ยุติเป็นแนวบรรทัดฐานเดียวกันได้ จักรพรรดิโรมันจึงได้ออกกฎหมาย (Law of Citation) เพื่อควบคุมความคิดเห็นในทางกฎหมายให้เป็นแนวเดียวกัน

ครั้งถึงสมัยของพระเจ้าจูสตีเนียน (Justinian) ก.ศ.๕๒๗ - ๕๖๕ ได้รวบรวมและสะสางกฎหมายที่ใช้อยู่อย่างกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ เรื่องใดสามารถจัดให้รวมเข้าอยู่ในเรื่องเดียวกันได้ ก็จัดไว้เป็นเรื่องเดียวกัน โดยวางหลักเกณฑ์จัดให้เป็นหมวดหมู่ มีข้อความอ้างอิงเกี่ยวเนื่องถึงกันและกันได้ ทำให้ง่ายแก่การใช้และการศึกษากฎหมาย โดยถือว่าเป็นการจัดระบบประมวลกฎหมายเป็นครั้งแรก ที่เรียกว่า ประมวลกฎหมายแบบโรมัน (The Roman Style)

ประมวลกฎหมายฉบับนี้เรียกว่า ประมวลกฎหมายจูสตีเนียน (The Roman Law Code of Justinian หรือ Corpus Juris Civilis)

เมื่อพระเจ้าจูสตีเนียนได้จัดทำ Corpus Juris Civilis แล้ว เท่ากับเป็นการยกเลิกหลักกฎหมายเดิมทั้งหมด เพราะได้นำหลักกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่มาบัญญัติ

ไว้ใน " Corpus Juris Civilis " ทั้งหมด อีกทั้งได้ห้ามอ้างคำอธิบายกฎหมายที่เป็นความเห็นของนักปราชญ์ และห้ามมิให้มีคำอธิบายกฎหมายต่อไป

ต่อมาจักรวรรดิโรมันเสื่อมสลายลง ประมวลกฎหมายของพระเจ้าจوستิเนียน ก็ได้นำมาใช้อีกจนกระทั่งประมาณปลายศตวรรษที่ ๑๑ ระบบกฎหมายโรมันได้ฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งในประเทศอิตาลี โดยได้ตั้งมหาวิทยาลัย Bologna ขึ้นเพื่อศึกษากฎหมายและประวัติศาสตร์ของกรีก รวมทั้งค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาลาติน จนค้นพบ Corpus Juris Civilis ของพระเจ้าจوستิเนียน และได้มีการศึกษากันอย่างจริงจังยิ่งขึ้น

จากมหาวิทยาลัย Bologna นี้เองที่เป็นแหล่งนำเอาระบบประมวลกฎหมาย Corpus Juris Civilis มาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและนิยมกันไปทั่วโลก จนประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเลียนอย่างอิง นำเอาวิธีการของระบบประมวลกฎหมายนี้เข้าไปใช้เป็นระบบกฎหมายของตน เช่น ประเทศฝรั่งเศส ได้จัดทำประมวลกฎหมายของพระเจ้านโปเลียนมหาราช (The Code Napolion of France) ต่อมาประเทศเยอรมัน และประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรป รวมทั้งในเอเชีย ก็นำระบบประมวลกฎหมายเข้าไปใช้ในประเทศของตนหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย

อย่างไรก็ตามดังได้กล่าวมาแล้วว่า แม้ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายเหมือนกัน แต่กระบวนการหรือสถาบันในทางกฎหมายอาจแตกต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับการปกครองในประเทศของตน บางประเทศแม้จะยึดถือระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นหลักก็ตาม แต่บางส่วนในท้องถิ่นที่จัดรูปปกครองตนเองได้ ก็ใช้กฎหมายในระบบประมวลกฎหมายเช่นกัน เช่น ในสกอตแลนด์ ประเทศอังกฤษ มลรัฐควีเบก ประเทศแคนาดา หรือมลรัฐลุยเซียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้ถือระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นหลัก

๑.๓ ข้อเปรียบเทียบระหว่างระบบประมวลกฎหมาย กับระบบกฎหมายจารีตประเพณี

ปัจจุบันระบบกฎหมายทั้งสองระบบ มีความโน้มเอียงเข้าหากันมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะการใช้กฎหมายในประเทศไทย บางครั้งไม่อาจแยกได้ว่า หลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ เป็นเอกลักษณ์ของระบบกฎหมายใด ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ระบบประมวลกฎหมายและระบบกฎหมายจารีตประเพณี มีข้อแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อันทำให้ชี้ได้ว่า กฎเกณฑ์หรือวิธีการเช่นนี้ เป็นของกฎหมายระบบใด ซึ่งจะขอล่าสรุปเป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ ระบบกฎหมายทั้งสองระบบ มีป้อมเกิดมาจากจารีตประเพณีเหมือนกัน แต่ระบบประมวลกฎหมายเกิดจากการนำเอาจารีตประเพณีที่มีอยู่ก่อนมาเขียนกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยจัดเรื่องเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน มีข้อความเกี่ยวโยงถึงกันและกัน ส่วนระบบกฎหมายจารีตประเพณี เกิดจากการนำเอาจารีตประเพณีมาสร้างเป็นหลักกฎหมายโดยมิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแน่ชัด เหมือนระบบประมวลกฎหมาย แต่กฎหมายเหล่านี้อาจหาได้จากแนวคำพิพากษาบรรทัดฐานที่ศาลเคยตัดสินไว้ในคดีต่าง ๆ ที่มีมาในอดีตเป็นสำคัญ

๑.๓.๒ ระบบประมวลกฎหมาย ถือว่ากฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ถูกต้องและมีเหตุผลอยู่ในตัวเองแล้ว เพราะได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ โดยทั่วไปไว้ให้กฎหมายสามารถตีความอย่างกว้างขวาง หรือเลือกใช้กฎหมายได้ตามความเหมาะสม

ส่วนระบบกฎหมายจารีตประเพณีถือว่า หลักกฎหมายทั่วไป ใ้แก่หลักกฎหมายที่ปรากฏอยู่ตามแนวคำพิพากษาของศาล กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นภายหลังเป็นข้อยกเว้นของหลักกฎหมายทั่วไป เป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องเฉพาะราว การตีความของนักกฎหมาย ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี จึงต้องตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรดังกล่าวโดยเคร่งครัด และมีวิธีการตีความกำหนดไว้โดยเฉพาะ จนบางครั้งอาจถือว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ชัดกับจารีตประเพณีโดยทั่วไป

การบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ฝ่ายนิติบัญญัติต้องเขียนไว้อย่างแน่นอน ละเอียดชัดเจนมาก เพื่อผูกมัดให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลต้องตีความให้เป็นไปตามเจตนารมณ์อันแท้จริง ที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องการ หากไม่เช่นนั้นผู้ใช้

กฎหมาย หรือศาลอาจหลีกเลี่ยงตีความโดยไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมายได้

๑. ๓.๓ ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ไม่ได้ว่าคำพิพากษาของศาล เป็นตัวบทกฎหมายที่จะผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามได้ทุกระณี คำพิพากษาของศาลเป็นเพียง คำอธิบายตัวบทกฎหมายที่อ้างเป็นเหตุผลประกอบคำพิพากษา ที่จะปรับใช้เฉพาะคดีใด คดีหนึ่งเท่านั้น และจะไม่วางหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปเพื่อประสงค์จะให้นำไปใช้ในคดีอื่น ๆ อีก เพราะแนวคำพิพากษาที่เกยคดีอื่นไว้ในคดีก่อน ๆ จะไม่ผูกมัดให้ศาลหรือผู้ใช้กฎหมาย ต้องเดินตามต่อไป เว้นแต่คำพิพากษานั้นจะเป็นคำพิพากษาบรรทัดฐาน ที่ศาลเห็นว่ามี เหตุผลในการอุดช่องว่างของตัวบทกฎหมายที่ยังปฏิบัติไว้ และเป็นที่ยอมรับกันมานาน แม้ กระนั้นก็ตามก็ไม่มีพันธะใด ๆ ต่อศาลที่พิจารณาคำพิพากษาคดีว่า จะต้องเดินตามแนวคำ พิพากษานั้น ๆ

ในทางปฏิบัติ คำพิพากษาของศาลสูงในประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศ เยอรมัน ศาลล่างจะนำมาประกอบในการตัดสินคดีก็ตาม แต่เป็นเพียงที่ศาลล่างให้ความ เคารพต่อศาลสูงเท่านั้น ส่วนศาลสูงเองจะมีคำพิพากษากลับ แก้ไข หรือเปลี่ยนแนว วินิจฉัย คำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานหรือคำพิพากษาที่มีมาก่อนได้เสมอ เมื่อปีเหตุอันควร

สำหรับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ถือว่าคำพิพากษาของศาลใน คดีก่อนมีความสำคัญมากถือเป็นหลักกฎหมาย เพราะถือว่าศาลสร้างกฎหมาย (Judge-made - Law) ดังนั้น ศาลที่พิจารณาคำพิพากษาคดี จะต้องถือแนวบรรทัดฐานแห่ง คำพิพากษาของศาลที่ เคยตัดสินคดีมาก่อนเป็นเกณฑ์

อย่างไรก็ตามศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี จะมีความ ผูกพันต้องตัดสินคดีตามแนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งเคยวางหลักกฎหมายทั่วไป ไว้แล้ว หรือไม่อย่างไรอยู่ที่ศักดิ์ของศาลนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ศาลที่มีความผูกพัน จะต้องถือ ตามแนวคำพิพากษาบรรทัดฐาน ก็แต่เฉพาะแนวคำพิพากษาบรรทัดฐานของ ศาลที่มีศักดิ์สูงกว่า หรือเท่ากัน ส่วนศาลสูงย่อมมีอำนาจจะกลับ หรือแก้ไขคำพิพากษา ของศาลล่างได้เสมอ ในบางกรณีหากจำเป็น ศาลสูงด้วยกันอาจกลับหรือแก้ไข คำพิพากษาของศาลสูงที่เป็นบรรทัดฐานได้เช่นเดียวกัน

๑.๓.๔ ทศนคติในการตีความกฎหมายในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการตีความได้อย่างกว้างขวางกว่าศาลของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เพราะประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาแต่เพียงถ้อยคำที่ปรากฏในคำบทกฎหมายเท่านั้น แต่อาจแสวงหาเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมายจากสิ่งอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น จากร่างกฎหมายเดิม หรือเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายฉบับนั้น ๆ เป็นต้น

ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายถือว่ารายงานการประชุมในการร่างกฎหมายเป็นส่วนสำคัญของคำบทกฎหมาย ที่ศาลจำเป็นต้องพิจารณากันหาเจตนารมณ์ของกฎหมายจากรายงานดังกล่าวด้วย

ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ในอดีตกำหนดไว้สำหรับการตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นการเฉพาะซึ่งในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายไม่มี แต่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายของศาล ตลอดจนผลแห่งคำวินิจฉัยคดีอาจตรงกันได้ เป็นแต่เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ไม่มีการอ้างหลักกฎหมายที่แจ่มชัดและรัดกุม เช่น หลักการตีความของศาลในระบบจารีตประเพณี

๑.๓.๕ ระบบประมวลกฎหมาย ถือความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายวิชาการที่เรียกว่า " Doctrine " ในคำรากฎหมายนั้นมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการตีความหรืออธิบายความหมายของบทกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้นั้นจะยังมีชีวิตอยู่หรือลงลับไปแล้ว แม้จะไม่ถือว่าเป็นทฤษฎีกฎหมายเหล่านั้น เป็นบทกฎหมาย แต่มีอิทธิพลต่อการตีความกฎหมายเป็นอย่างมาก

ยิ่งกว่านั้น นักกฎหมายฝ่ายวิชาการที่เขียนคำรากฎหมายในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน หรือประเทศอิตาลี หากไม่มีบทกฎหมายที่อ้างอิง ศาลมักอ้างทฤษฎีทางกฎหมายของนักกฎหมายฝ่ายวิชาการเสมอ

ส่วนประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบจารีตประเพณี ถือว่าหลักกฎหมายมาจาก

คำพิพากษาของศาลที่เป็นบรรทัดฐานเท่านั้น มักจะไม่อ้างทฤษฎีทางกฎหมายของนักกฎหมายฝ่ายวิชาการที่แต่งตำรา และยังมีชีวิตอยู่ ตำรากฎหมายของนักกฎหมายฝ่ายวิชาการก็เขียนโดยแยกแยะจากคำพิพากษาต่าง ๆ ของศาลให้เห็นว่า หลักกฎหมายมีอยู่อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักอ้างคำพิพากษาของศาลในอดีตก่อน ๆ ที่ศาลเคยตัดสินมาแล้ว มากกว่าที่จะอ้างหลักกฎหมายในตำราที่นักกฎหมายฝ่ายวิชาการแต่งขึ้น

๑. ๓. ๖ การอุดช่องว่างของกฎหมายประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ศาลมีวิธีการที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เหมาะสมที่จะปรับเข้ากับตัวบทกฎหมายที่ควรเป็นธรรมได้ หรือมิฉะนั้นก็มีบทกฎหมายที่ให้โอกาสศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ถ้ากฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีอุดช่องว่างแห่งกฎหมายไว้ ศาลก็ต้องหาวิธีอุดช่องว่างเอาเอง และการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายในกรณีเช่นนี้ถือว่าศาลในประเทศประมวลกฎหมายได้สร้างกฎหมายขึ้น

หากตัวบทกฎหมายที่เขียนไว้ขัดกับหลักความเป็นธรรมในบางกรณี ศาลในระบบประมวลกฎหมายมักจะไม่นิยามด้วยว่าขัดกับหลักธรรมบัญญัติโดยตรงเหมือนประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณีบางประเทศ เพราะในระบบประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายถือว่า เรื่องการแบ่งอำนาจอธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญ จะไม่ใช้วิธีการตีความว่าขัดกับหลักรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่จะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแทน เช่น ในประเทศเยอรมัน และประเทศอิตาลี เป็นต้น

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษ ซึ่งมีวิวัฒนาการทางกฎหมาย โดยมีศาลชานเซอร์รี่ (The Court of Chancery) ซึ่งสร้างหลักกฎหมายเอคคิวตี้ (Equity) เพื่อแก้ข้อบกพร่องของหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ดังเดิมที่ผูกพันให้ศาลต้องพิพากษาคดี ตามคำพิพากษาของศาลที่เคยพิพากษามาแล้วเป็นเกณฑ์ โดยหลักกฎหมายเอคคิวตี้ (Equity) เป็นหลักกฎหมายที่ไม่จำเป็นต้องเดินตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ที่ขัดกับหลักความเป็นธรรม หรือหากไม่มีหลักกฎหมายเอคคิวตี้ก็จะออกกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมาแก้ไขบังคับ จึงไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่

ในบางประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบจารีตประเพณี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลมักจะอ้างว่าหลักกฎหมายที่ขัดกับหลักความเป็นธรรม หรือมีช่องว่างมาก ๆ นั้น เป็นหลักกฎหมายที่ขัดกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และจะออกกฎหมายมาแก้ไขให้ เกิดความเป็นธรรมทันสมัยเหมาะสมกับกาลเวลา

๑.๓.๑ ระบบการพิจารณาในกระบวนการยุติธรรมของศาลในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายจะวางรูปคดีเพื่อพิจารณาคดีในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยถือว่า คู่ความจะต้องเสนอข้ออ้างที่เป็นมูลฐานแห่งสิทธิของคนที่มืออยู่ทั้งหมด ศาลจะเป็นผู้ซักถามพยานหลักฐาน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ทนายความของ คู่ความได้แต่แถลงให้ศาลทราบข้อที่ตนประสงค์จะให้ปรากฏแก่ศาล และจะไม่มีการวาง กฎเกณฑ์ว่า พยานหลักฐานชนิดใดรับฟังได้หรือไม่ ศาลจะเป็นฝ่ายใช้ดุลพินิจซึ่งนำนัก พยานว่า พยานใดน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด

แต่กระบวนการยุติธรรมของศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี มักวางรูปคดีเป็นแบบกล่าวหา หรือแบบต่อสู้ (Accusatorial System หรือ Adversary System) โดยถือหลักว่าคู่ความเป็นคู่ต่อสู้ที่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน ถือว่าจำเลยทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ ศาลเป็นเพียงคนกลางหรือเป็นเพียงกรรมการที่คอย ควบคุมและรักษาความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีของคู่ความ และเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทของ คู่ความในที่สุด

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี มักมีกฎเกณฑ์ที่กำหนดคุณลักษณะของพยานว่า พยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลนั้น ชนิดใดรับฟังได้หรือไม่ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ตายตัวต่างจากระบบประมวลกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

๑.๔ ระบบกฎหมายไทย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ประเทศไทยได้ตัดสินใจนำเอาหลักกฎหมายของประเทศในทางตะวันตก มาพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายไทยให้เป็นระบบกฎหมายสากล ทั้งนี้ โดยได้เลือกใช้ระบบประมวลกฎหมาย (The Civil Law System) เป็นแบบอย่างในการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายไทย ซึ่งในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาระบบกฎหมายไทยนั้น ประเทศไทยได้นำระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Common Law System) มาเป็นรูปแบบของการพัฒนาระบบกฎหมายและการศาลของไทยอยู่ก่อนแล้ว โดยศาลไทยเคยนำกฎหมายอังกฤษมาใช้หลายลักษณะด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับการพาณิชย์ซึ่งในสมัยนั้นกฎหมายไทยไม่มี อีกทั้งนักกฎหมายชั้นนำของไทยส่วนใหญ่เคยได้รับการศึกษาอบรมมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นต้นแบบของระบบกฎหมายจารีตประเพณี (The Common Law System) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ระบบกฎหมายจารีตประเพณีย่อมต้องมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายไทยมาตั้งแต่เริ่มต้นของการพัฒนาระบบกฎหมายไทยแล้ว

เหตุที่ประเทศไทยตัดสินใจเลือกระบบประมวลกฎหมาย (The Civil Law System) มาเป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายไทย เพราะประเทศไทยต้องการยกเลิกสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้หลุดพ้นไปจากประเทศไทยโดยเร็วที่สุด

เมื่อต้องการได้เอกราชในทางศาลกลับคืนมาโดยเร็วเช่นนี้ หากประเทศไทยเลือกใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีแบบประเทศอังกฤษ จะเกิดความยุ่งยากซับซ้อนไม่ทันการ เพราะระบบกฎหมายจารีตประเพณี (the Common Law System) ของอังกฤษไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่อาจค้นหาดำเนินคดีด้วยบทกฎหมายหรือหลัก

กระทรวงยุติธรรม, การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช, เนื่องในโอกาสครบ ๑๐๐ ปีนับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชย์, ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๑), หน้า ๓๒.

กฎหมายที่จะนำมาอ้างอิง หรือใช้ในการค้นคว้า ศึกษาอบรมได้อย่างรวดเร็วเหมือนระบบประมวลกฎหมาย (The Civil Law System) ที่ได้ประมวลหลักกฎหมายหรือคำบทกฎหมายไว้เป็นเล่ม มีระเบียบและหมวดหมู่ สามารถใช้อ้างอิงได้โดยรวดเร็วและแน่นอน อีกประการหนึ่งก็คือเรามีได้ทำสนธิสัญญาจำยอมให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ประเทศอังกฤษประเทศเดียว ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ประเทศฝรั่งเศส และเยอรมัน^๑ เราก็ยอมให้มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตด้วย หากเรายอมรับระบบกฎหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยปราศจากการอ้างอิงพื้นฐานทางกฎหมายที่แน่นอนแล้ว ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย อาจไม่ยอมรับกฎหมายไทยและยกเป็นเหตุไม่ยอมยกเลิกสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศไทยได้ แม้กระนั้นก็ตามประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายก็เป็นประเทศสุดท้ายที่ยอมรับระบบกฎหมายไทยที่ได้พัฒนาแล้ว โดยยอมยกเลิกสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๘๒^๒ ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยได้รับเอกราชในทางศาลโดยสมบูรณ์

ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อระบบกฎหมายว่า ทั้งระบบประมวลกฎหมายและระบบกฎหมายจารีตประเพณี มีข้อเกิดมาจากจารีตประเพณีที่อาศัยความเหมาะสมถูกต้องและความยุติธรรมเป็นหลักเหมือนกัน กล่าวคือ ระบบประมวลกฎหมายนั้นเกิดขึ้นจากการนำเอาจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน มาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วประกาศใช้เป็นกฎหมาย ส่วนกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เป็นกร่างกฎหมายจากจารีตประเพณีสามัญทั่วไป ที่กระทำโดยศาลแล้วยึดถือเป็นหลักกฎหมายสืบต่อ

^๑ อานินทร์ ทรัพย์เชียร, การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า ๓๔.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ความเป็นมาและงานของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา อนุสรณ์ครบรอบ ๔๘ ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ หจก การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๔), หน้า ๔๖.

กันมา

ระบบประมวลกฎหมายนั้นเป็นระบบที่เกิดขึ้นก่อนแล้วแต่กระจายเข้าไปในทวีปยุโรป แม้ในประเทศอังกฤษเองซึ่งเป็นต้นตำรับระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ก็ได้รับอิทธิพลจากระบบประมวลกฎหมายเป็นอย่างมาก ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีในปัจจุบัน

ระบบกฎหมายไทยก็เช่นกัน ในสมัยโบราณเราได้รับอารยธรรมมาจากอินเดีย จากการแพร่หลายของพระพุทธศาสนา ประเทศไทยในสมัยนั้นจึงยึดถือหลักกฎหมายจากอินเดีย เช่น ศีลธรรมของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น เมื่อเราพัฒนากฎหมายตามแบบยุโรป ในระบบประมวลกฎหมายจึงวิวัฒนาการมาจากกฎหมายโรมัน ซึ่งเป็นนิติศาสตร์ที่แยกกฎหมายไว้เป็นหลายลักษณะ (Jus Civil) จัดแบ่งไว้เป็นหมวดหมู่ มีความเกี่ยวโยงถึงกันและกันอย่างแน่นนอน ต่างจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งมีหลักกฎหมายอยู่ในคำพิพากษาของศาลที่เกยตັกลิ้นไว้แล้วในอดีต ไม่มีการบัญญัติรวมไว้เป็นหมวดหมู่เหมือนระบบประมวลกฎหมาย

ส่วนระบบการศาล และกระบวนการยุติธรรมของไทยเรา จัดโดยยึดถือรูปแบบตามระบบของประเทศอังกฤษ หรือตามแบบฉบับระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยจัดกระบวนการยุติธรรมในระบบกล่าวหา^๒ (Accusatorial System) เพราะประเทศไทยลอกเลียนกฎหมายวิธีพิจารณาความจากประเทศอังกฤษ

สำหรับการใช้และการตีความกฎหมายเราก็เทียบเคียงทั้งสองระบบ แต่อิทธิพลของระบบกฎหมายอังกฤษมีอยู่ในระบบกฎหมาย และการศาลไทยอย่างกว้าง

^๑ "คูประวัติความเป็นมาในระบบกฎหมายจารีตประเพณี" The Common Law System "

^๒ จิตติ ตั้งภักดิ์, หลักวิชาชั้นนักกฎหมาย, หน้า ๔.

ขวาง และลึกซึ้งยิ่ง^๑ เพราะนักกฎหมายผู้วางรากฐานระบบกฎหมายไทยสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เราเคยชินกับระบบกฎหมายจารีตประเพณีโดยไม่รู้ตัว

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบกฎหมายของไทยมิได้เป็นไปตามแบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หรือแบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างแท้จริง แต่ระบบกฎหมายไทยเป็นระบบผสมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเอง ซึ่งเราได้ใช้กฎหมายทั้งสองระบบได้อย่างผสมกลมกลืนด้วยดีตลอดมา แม้นในบางครั้งเราจะโน้มเอียงไปทางระบบกฎหมายจารีตประเพณีก็ตาม

อย่างไรก็ตามระบบกฎหมายไทยได้พัฒนาตามแบบกฎหมายในประเทศยุโรปมาหลายสิบปีแล้ว กฎหมายบางฉบับยังล้าหลัง ไม่สามารถติดตามหยุดยั้งพฤติกรรมของอาชญากรได้ เพราะการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นไปด้วยความรวดเร็ว แผนการประกอบอาชญากรรมสมัยขั้นซ้อน ในบางครั้งมีกฎหมายไม่อาจจะเอื้อมไปถึง เพราะขาดกฎหมายอันเป็นเครื่องมือของสังคม เพื่อจะหยุดยั้งการละเมิดต่อกฎหมาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนากฎหมายและสถาบันในทางกฎหมายของไทยเป็นไปอย่างล่าช้า^๒ และกฎหมายบางฉบับก็ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย จนไม่อาจป้องกันภัยจากอาชญากรรมที่มีต่อสังคมเพิ่มทวีคูณขึ้นทุกกาลเวลาได้

^๑ ธานีรินทร์ กรีชวิเชียร และวิชา มหาคุณ, การตีความกฎหมาย.

พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๕๒-๕๑.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ความเป็นมาและงานของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า ๖๐.

กระบวนการยุติธรรม

เมื่อสังคมต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ในที่สุดเพื่อเป็นโครงสร้าง ยึดให้สังคมปราศจากความแตกแยก สับสน จำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือกระบวนการ อย่างใด ๆ บังคับให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามอยู่ในกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ตามที่กฎหมาย รับรองไว้ ซึ่งในปัจจุบันมนุษย์ยังไม่อาจสร้างเครื่องมือใด ๆ อันเป็นเครื่องมือทาง วิทยาศาสตร์ที่จับต้องได้ ขึ้นมาใช้วัดว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ได้ อย่างแน่นอน

ดังนั้นจึงต้องมีเครื่องมืออย่างหนึ่ง เรียกว่า "กระบวนการยุติธรรม" ซึ่ง เป็นกระบวนการขององค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่ป้องกัน คุ้มครอง สังคมให้ปลอดภัยจาก การละเมิดกฎหมาย หรือเพื่อระงับข้อพิพาทให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย อยู่ในศีลธรรม อันดี ตามสิทธิอันควรปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

๒.๑ ระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เมื่อกระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย และควบคุมสมาชิกของสังคมให้ดำเนินกิจกรรมของตนภายในขอบเขตของกฎหมายแต่ ขอบเขตของกฎหมายดังกล่าวเป็นนามธรรม ที่ไม่ทราบว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ไม่เหมือนเส้น ปากกาที่ขีดขอบเขตไว้ในแผ่นกระดาษ

ปัจจุบันหากจะพิสูจน์ความผิด หรือวัดความบริสุทธิ์ของบุคคล เพื่อค้นหา เจตนาอารมณ์อันแท้จริงที่อยู่ในใจของผู้กระทำ โดยการนั่งทางใน ดูลูกแก้ว หรือใช้ วิธีการอื่นไม่เป็นวิทยาศาสตร์อื่น ๆ เช่น ทรมาณให้ดื่มน้ำ ลุยไฟ เพื่อค้นหา

ผู้กระทำความคิดและนำมาลงโทษ ทั้งสมัยโบราณแล้ว * ถือว่าวิธีการดังกล่าวไม่ทันสมัยและขัดต่อหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

ระบบของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้พิสูจน์ความผิด หรือแสวงหาความจริง ที่กระทำกันในอารยะประเทศมีอยู่ ๒ ระบบ คือ

๑. ระบบกล่าวหา หรือระบบต่อสู้ (Accusatorial Systems หรือ Adversary System)

๒. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

๒.๑.๑ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบการค้นหาความจริง เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ระบบนี้ เกิดขึ้นเพราะสัจธรรมเชื่อของมนุษย์ในครั้งโบราณที่ว่า พระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองผู้บริสุทธิ์ หรือผู้สุจริตเท่านั้น ส่วนผู้กระทำความคิดจะต้องถูกลงโทษให้พ่ายแพ้เป็นไปต่าง ๆ นานา ในการพิสูจน์ความผิด ^๒

การสืบสวนหลักฐาน ในการพิสูจน์ความผิด หรือบริสุทธิ์ตามระบบนี้ กระทำกันหลายวิธี เช่น อาศัยไฟมาเป็นเครื่องพิสูจน์ (Trial by fire) กล่าวคือ ให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความคิดพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนโดยใช้มือเปล่าจับแท่งเหล็กที่ร้อนแดง เดินไปตามระยะทางที่กำหนดให้แล้ววางแท่งเหล็กนั้นลง รอดูอาการ ถ้าแผลหายสนิทภายในเวลากำหนดก็แสดงว่า พระผู้เป็นเจ้าคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาว่าบริสุทธิ์

* ม.ร.ว.เสนิย์ ปราโมช, ปาฐกถา เรื่อง "กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา" แสดง ณ หอสมุดแห่งชาติ ทำวาศุกรี ๘ เมษายน ๒๔๙๐ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิล, ๒๕๑๐), หน้า ๕๖.

^๒ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, "ศาลกับพยานบุคคล", วารสารกฎหมาย จุฬา ฯ, ปีที่ ๓, เล่มที่ ๓ "กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๐", หน้า ๑ - ๕.

หรืออาจพิสูจน์โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด หยิบก้อนหินขึ้นมาจากกระตะที่มี น้ำร้อนเดือด ๆ หากแผลหายเป็นปกติภายในเวลาที่กำหนดก็แสดงว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เช่นกัน วิธีนี้เรียกว่า "Trial by Water"

การพิสูจน์ความผิดหรือแสดงความจริงในระบบกล่าวหานี้ บางฝ่ายเรียกว่า "ระบบต่อสู้" (Adversary System) เหตุที่เรียกเช่นนี้เพราะในบางครั้งการ ค้นหาผู้กระทำความผิดต้องให้ผู้กรณีที่พิพาทต่อสู้กันด้วยอาวุธ (Trial by Battle) กล่าวคือในคดีอาญาทั้งผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จะต้องต่อสู้แสดง ความบริสุทธิ์ต่อหน้ากรรมการ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาแพ้ถึงพล้ำเสียที ก็จะถูกฆ่าตาย แต่ถ้า ไม่ตายผู้ถูกกล่าวหาจะถูกแขวนคอในบริเวณนั้นเลย ส่วนคดีแพ่งผู้กรณีที่พิพาทไม่จำ ต้องต่อสู้กันเอง แต่สามารถจ้างนักต่อสู้อาชีพมาต่อสู้แทนตนได้ ถ้าฝ่ายใดแพ้ฝ่ายนั้นก็ ถูกบังคับคดี แต่วิธีการดังกล่าวถูกยกเลิกไปเพราะขัดกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ใช้กันมากในประเทศ อังกฤษและประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ปัจจุบันระบบกล่าวหาใช้วิธีพิสูจน์ความผิด หรือแสดงความจริงกันโดยอาศัยพยาน หลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์ พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เป็นต้น โดยให้แต่ละฝ่ายสืบพิสูจน์ความผิดหรือแสดงความจริงได้เพื่อสนับสนุนข้ออ้าง หรือข้อเถียงของตน จากพยานหลักฐานที่นำเข้าสู่ในคดี หากฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่ นำเชื่อถือดีกว่า ก็ชนะคดีไป

ลักษณะสำคัญของระบบกล่าวหา

๑. บุคคลในคดีจะถูกแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ ผู้กล่าวหาหรือโจทก์ฝ่ายหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยฝ่ายหนึ่ง และกรรมการหรือศาลอีกฝ่ายหนึ่ง

๒. ระบบกล่าวหาถือหลักเบื้องต้นว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากความผิด จนกว่าผู้กล่าวหาหรือโจทก์จะนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ให้ กรรมการหรือศาลเห็นว่า ผู้นั้นมีความผิดจริง ศาลจึงจะลงโทษได้

๓. ในระบบนี้ถือว่าจำเลยเป็นประธานในคดี^๑ หากเกิดความสงสัยในพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ถ้าจำเลยหนึ่งเคยถือว่าจำเลยปฏิเสธไม่ยอมรับการกล่าวหา ผู้ใดอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดต้องพิสูจน์พยานหลักฐานให้ปราศจากความสงสัย

๔. ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง เปรียบเสมือนกรรมการที่ต้องควบคุมกติกาการต่อสู้คดีอย่างเคร่งครัด มีข้อกำหนดในการรับฟังพยานหลักฐานโดยรัดกุม หากศาลจะซักถามกันหาพยานหลักฐานในการพิจารณาตัดสิน ก็ต้องซักถามอย่างกึ่งกลาง เพื่อรักษาความยุติธรรมเท่านั้น จะซักถามให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบไม่ได้ การซักถามพยานบุคคล โดยมากจะให้คู่ความแต่ละฝ่ายกระทำกันเอง

ผู้มีการพิจารณาตัดสินระบบลูกขุนนั่งเป็นคณะกรรมการ ซึ่งความผิดถูกของจำเลย หากศาลซักถามพยานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป อาจจะเป็นการโน้มน้ำหนักตัดสินใจของคณะลูกขุนที่กำลังนั่งฟังการพิจารณาคดีอยู่ด้วย

ระบบกล่าวหาใช้กันมากในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

๒.๑.๒ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

การค้นหาคดีเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความผิด หรือแสดงความบริสุทธิ์ของวิธีพิจารณาคดีตามระบบนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากการชำระความของพระคริสต์ ผู้มีอำนาจทางศาสนาโรมันคาทอลิก ในประเทศบนภาคพื้นยุโรป ซึ่งในสมัยนั้นผู้คนให้คำมั่นถือ สันตปาปามาก จนมีอำนาจเหนือกษัตริย์ประเทศต่าง ๆ มีแต่ถือคริสต์ศาสนา สันตปาปามีอำนาจออกกฎหมายได้ พระคริสต์สามารถสืบสวนสอบสวนหรือไต่สวนค้นหาผู้กระทำความผิดได้ อันเป็นวิธีการค้นหาคดีเท็จจริงของพระคริสต์โดยเฉพาะ ซึ่งได้

^๑คริสต ญ นตร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา", วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๒ (๒๕๒๐) หน้า ๑๓๖.

วิวัฒนาการมาเป็นวิธีพิจารณาความในการโต้ส่วนกันหาพยานหลักฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การพิสูจน์ความคิดหรือแสดงความสามารถโดยวิธีนี้มักไม่มีหลักเกณฑ์เคร่งครัดเหมือนระบบกล่าวหา จุดประสงค์ที่แท้จริงก็เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อเท็จจริงมากกว่า โดยมีแนวความคิดขั้นพื้นฐานว่า การที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงการที่จะได้จากคำให้การปากคำของผู้ต้องสงสัยเอง วิธีพิจารณาตามระบบนี้ จะไม่มีโจทก์และจำเลย มีแต่ผู้ไต่สวน (ซึ่งเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสิน) และผู้ถูกไต่สวน ผู้ไต่สวนจะซักถามพยานหลักฐานเองเป็นหลัก ผู้ถูกไต่สวนได้แต่แถลงให้ผู้ไต่สวนทราบถึงข้อที่ตนประสงค์จะให้ทราบเท่านั้น ไม่มีโอกาสแก้ข้อหาหรือต่อสู้คดีได้อย่างระบบกล่าวหา และเพื่อพยายามจะให้ข้อเท็จจริงจากผู้ถูกไต่สวนหรือจำเลยมากที่สุด อาจใช้วิธีการรุนแรงโดยการข่มหรือทรมานร่างกายของผู้ถูกไต่สวนให้พูดความจริง ในบางสมัยอาจใช้การข่มหรือทรมานที่รุนแรงมากเช่น การทรมานให้รับสารภาพว่าตนเป็นแม่มด หนอนผี นอกจิตเป็นศัตรูกับพระเจ้าเป็นเจ้า ผู้ถูกไต่สวนหนีไม่ได้ก็จำใจต้องรับสารภาพตามข้อกล่าวหา ทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านกันโดยทั่วไป เพราะขัดกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) เช่นกัน แต่ภายหลังมีศิลปะการสอบสวนหรือไต่สวนที่เน้นความหนักแน่น จนเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงจากปากคำของผู้ถูกไต่สวนที่วิธีหนึ่ง

ลักษณะสำคัญและเด่นชัดของวิธีการไต่สวน ^๑ คือ

๑. เมื่อมีการสงสัยว่า บุคคลใดกระทำความผิด ภาระการพิสูจน์ว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิดตกอยู่กับผู้ต้องสงสัย

๒. หากผู้ต้องสงสัยไม่รับสารภาพความผิดที่ตนกระทำไป ด้วยความยินยอม จึงต้องใช้จิตวิทยาและกุศโลบายต่าง ๆ ในการลอบหรือไต่สวน โดยใช้ศิลปะในการ

^๑ ประธาน วัฒนวานิชย์, ผู้แปล. "บทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทวีปยุโรป" แปลจาก Possible Lesson from Continental Procedure โดย Jan Stepan วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษ ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ (สิงหาคม ๒๕๑๙) หน้า ๑๔๘ - ๑๖๐.

ชักราม เพื่อจะบีบบังคับให้ผู้ต้องสงสัยรับสารภาพ (ซึ่งพัฒนามาจากการทรมานหรือ การซ้อมผู้ต้องสงสัยในสมัยโบราณ)

ปัจจุบันระบบไต่สวนไต่พยานนิยมเอียงให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีมากขึ้น ซึ่งระบบการไต่สวน แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างในบางประเทศ แต่พอสรุปขั้นตอนการไต่สวนไต่คังนี้

๑. การไต่สวนเบื้องต้น ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ผู้ต้องหาจะถูกสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้พิพากษาไต่สวนหรือพนักงานอัยการในบางประเทศ ในขั้นนี้ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิทนายความน้อยมากหรือไม่มีสิทธิเลย

๒. หลังจากสอบสวนเบื้องต้นเสร็จแล้ว ก็ไปก็เป็นขั้นเตรียมคดี โดยจัดทำสำนวนการไต่สวนประกอบกับพยานหลักฐานต่าง ๆ ทำให้การของจำเลย ความคิดเห็นของพยาน ผู้เชี่ยวชาญเอกสารและรายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับคดี ประวัติอาชญากรรม และเอกสารต่างๆ ของฝ่ายจำเลย สำนวนการไต่สวนทั้งหมดจะเป็นแนวทางให้อัยการใช้ดุลพินิจที่จะดำเนินคดีต่อไป หรือระงับคดีนั้นเสีย คดีอาจระงับในระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือโดยอัยการ หรือโดยผู้พิพากษาไต่สวน แล้วแต่ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ

๓. ถ้าอัยการใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดี จะต้องยื่นคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมสำนวนการไต่สวนหรือสอบสวนทั้งหมดต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาสำนวนการไต่สวนและคำฟ้อง

ศาลที่ดำเนินคดีในประเทศที่ใช้ระบบไต่สวน ผู้พิพากษาไม่เพียงแต่เป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคดีเท่านั้น ผู้พิพากษายังเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดี มากกว่าที่จะปล่อยให้เป็นที่ของอัยการ หรือทนายจำเลย ศาลมีหน้าที่โดยแท้จริงในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี แม้ว่า จะไม่มีคำร้องของคู่ความก็ตาม

๔. ศาลจะเริ่มคดีโดยการอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟัง และซักถามจำเลย

โดยผู้พิพากษา ต่อไปจำเลยอาจถูกซักถามโดยอัยการหรือโดยทนายจำเลย การซักถามก็จะอาศัยข้อเท็จจริงจากสำนวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนที่จำเลยเคยให้การไว้แล้วเป็นหลัก การซักถามจะมีลักษณะเป็นการซักถามแบบโต้ส่วนต่อคำที่จำเลยกล่าวในระหว่างการพิจารณาเป็นเพียงท่าแถลงของจำเลย อันเป็นพยานหลักฐานชนิดหนึ่ง หลังจากซักถามจำเลยแล้วศาลจะสอบปากคำพยานอื่น ๆ บุคคลอื่นซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาคดี จึงจะถามพยานต่อไป จนอัยการได้กล่าวสรุปคดีแล้ว ทนายจำเลยจะแถลงปิดการพิจารณาคดี

๕. เมื่อศาลได้พยานหลักฐานทั้งหมด รวมทั้งสำนวนการสอบสวน ประวัติของจำเลยและรายงานเกี่ยวกับจำเลยอื่น ๆ แล้ว ศาลจะพิพากษาความผิดและกำหนดลงโทษพร้อมกันไป

หลังจากศาลได้พิจารณาแล้ว ถ้ามีใต้อัยการอุทธรณ์คำพิพากษากภายในในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย หรือคำพิพากษาลงที่สุดแล้ว จำเลยจะถูกนำไปลงโทษต่อไป ระบบโต้ส่วนใช้กันมากในประเทศบนภาคพื้นยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ออสเตรีย เป็นต้น

การที่ประเทศไทยจะใช้กระบวนการยุติธรรมในระบบโต้ ส่วนขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีดั้งเดิม ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันเป็นสิ่งแวดล้อมทางประวัติศาสตร์และสังคมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เว้นแต่ประเทศที่ถืออิทธิพลหรือความกดดันให้เปลี่ยนแปลง เช่น ประเทศไทย จำต้องรับอิทธิพลทางกฎหมายจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรป มาเป็นแบบฉบับทางกฎหมายของไทยเองดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

จะเป็นประการใดก็ตาม ระบบของภาวกระบวนการยุติธรรมนั้นไม่ว่าจะเป็นระบบโต้ส่วนและระบบกล่าวหาที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่างๆทั่วโลก ปัจจุบันนี้ได้โน้มเอียงพิงมาเข้าหากันมากยิ่งขึ้น เพื่อนำข้อดีของอีกระบบหนึ่งไปแก้ไขข้อเสียของอีกระบบหนึ่ง ให้เป็นการพิสูจน์ความผิดและแสดงความจริงใจได้ถูกต้องและสมบูรณ์ตามความเป็นจริงให้มากที่สุด

๒.๑.๓ กระบวนการยุติธรรมของไทย

กระบวนการยุติธรรมของไทยนั้น แรกเริ่มเดิมทีประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา แต่ต่อมาวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ใช้วิธีการเปลี่ยนตามคำให้การโจร มีอำนาจควบคุมความ ทวนหลังคนกลางด้วยหวาย จำชื่อผู้ตีหมามเรียก หรือผู้ร้ายที่ยังไม่ยอมรับสารภาพ ซึ่งเป็นวิธีการในระบบไต่สวนของไทยโบราณ ต่อมาการไต่สวนหาความจริงดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ.๑๑๔

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบการศาล ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ประเทศไทยได้จัดระบบของกระบวนการยุติธรรมตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นต้นแบบระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) โดยแบ่งศาลออกเป็น ๒ ระบบ คือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง และศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

การพิสูจน์ความผิดหรือการแสดงความบริสุทธิ์ที่กระทำกันในศาล เดิมผู้ต้องหาต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ อันเป็นระบบไต่สวนตั้งได้กล่าวข้างต้น เมื่อศาลไทยจัดระบบศาลตามแบบของศาลอังกฤษ ก็นำวิธีกล่าวพิสูจน์ความผิดหรือแสดงความบริสุทธิ์ในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) มาใช้ในวันศาลไทยด้วย ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา การซักถามพยานในศาลเป็นเรื่องของคู่ความแต่ละฝ่ายต้องกระทำกันเอง แบบเดียวกับการซักถามพยานในศาลอังกฤษ ศาลไม่ได้ร่วมซักถามพยานในฐานะคู่ความ หากแต่ซักถามพยานในฐานะคนกลางเพื่อรักษาความยุติธรรมเท่านั้น การซักถามพยานก็มีการซักถาม (examinations in- Chief) การถามค้าน (Cross examination) และการถามตั้ง (re-examination) เช่นเดียวกับการซัก-

๑ สุธรรม ภัทธราคม, "ระบบงานศาลไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ" บทบัญญัติ, เล่ม ๒๖, ตอน ๔, (ธันวาคม ๒๕๑๒) หน้า ๔๔๕ - ๔๔๖.

ตามพยานในศาลอังกฤษ การพิจารณาคดีต่าง ๆ เราก็เดินตามแบบฉบับของศาลอังกฤษ
อย่างใกล้ชิด ยกเว้นแต่เรามีได้นำระบบการพิจารณาแบบจูรี่ (trial by jury)
ของอังกฤษมาใช้เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยก็ได้ให้อำนาจศาลพิชฌัญญาหลักฐานได้อย่างกว้าง
ขวาง ไม่เคร่งครัดจนเกินไปนัก ซึ่งนักวิชาการบางฝ่าย วิเคราะห์ตามตัวบทกฎหมาย
ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วเห็นว่า ประเทศไทยใช้ขบวนการยุติธรรม
ทางอาญา เป็นระบบผสม ระหว่างระบบไต่สวนของกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป กับระบบ
กล่าวหาของประเทศอังกฤษ และกลุ่มประเทศที่พูดภาษาอังกฤษ โดยมีบทเพื่อประโยชน์
แห่งความยุติธรรม^๒ กำหนดไว้ แต่ศาลไทยมักไม่ใช้เพราะถือว่าเป็นข้อยกเว้น อีกทั้ง
ศาลชอบวางตัวเป็นกลางมากกว่าแสวงหาพยานหลักฐานเอง หรือหากนำบทบัญญัติดังกล่าว
ไปใช้ก็เฉพาะแต่เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของจำเลย ให้จำเลยได้ประโยชน์ มักไม่นำไป
ใช้เพื่อค้นหาพยานหลักฐานมายืนยันเชื่อลงโทษจำเลย หรือทำให้จำเลยเสียประโยชน์
และการที่ประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา ก็เพราะได้ลอกเลียนแบบกฎหมายวิธีพิจารณา
ความจากประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลง
ระบอบกฎหมายนั้น เราได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายจารีตประเพณี จากอังกฤษ
เป็นอันมากดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อระบบกฎหมาย

^๑ กุศล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา"
วารสารอัยการ, ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๕๑ (พฤษภาคม ๒๕๒๕), หน้า ๕๐.

^๒ เช่น ป.วิพ. ม.๘๖ วรรค ๓ บัญญัติว่า "เมื่อศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์
แห่งความยุติธรรม เป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวข้องกับประเด็นใน
คดี มาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียก
พยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ" หรือ ป.วิอ.มาตรา ๒๒๔
บัญญัติว่า "ระหว่างพิจารณาโดยผลการหรือดูความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยาน
เพิ่มเติม จะสืบเองหรือสั่งประเด็นก็ได้" เป็นต้น

๒.๒ กลไกขบวนการยุติธรรมของรัฐในการดำเนินคดีอาญา

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาเสพติด เป็นขบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญา จึงจะกล่าวเฉพาะกลไกของขบวนการยุติธรรม ในการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น ส่วนกลไกของกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีแพ่ง และคดีแรงงาน หรือคดีอื่น ๆ จะไม่นำมากล่าวในที่นี้

สำหรับกลไกของรัฐที่เกี่ยวข้องกับขบวนการยุติธรรม ในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปมักจะเริ่มปฏิบัติการโดยแจ้งข้อกล่าวหา เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมในขั้นต้นจะกระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานของรัฐประเภทอื่นที่กฎหมายให้อำนาจหน้าที่ไว้ เช่น การรับคำร้องทุกข์ กล่าวโทษ ดำเนินการค้น จับกุม ทวงจุมตัว สืบสวนสอบสวน ให้ประกันตัวหรือส่งปล่อยชั่วคราวในระหว่างสอบสวน ตลอดจนทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ สรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมเสนอความเห็น อันเป็นการเตรียมคดี เพื่อให้อัยการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในชั้นพิจารณาคดีต่อไป

ในชั้นอัยการ เพื่อให้ได้รับสำนวนการสอบสวนและพิจารณาพยานหลักฐานแล้ว ดำเนินการให้ตำรวจสอบสวนเพิ่มเติม หรือพิจารณาส่งฟ้องคดีหรือไม่ประการใด หากอัยการเห็นควรฟ้องคดีต่อไปแล้ว ศาลยุติธรรมก็จะดำเนินกระบวนการยุติธรรมชั้นพิจารณาคดี โดยให้คู่ความนำพยานหลักฐาน เข้าสืบสนับสนุนหรือหักล้างข้ออ้าง ข้อเถียงของแต่ละฝ่าย เพื่อศาลจะได้ทราบถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย และจะพิพากษาคดีในที่สุด

เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว ถ้าศาลได้ตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดจริงแล้ว ศาลของรัฐที่จะดำเนินกระบวนการยุติธรรมขั้นสุดท้าย คือราชทัณฑ์ ซึ่งจะรับตัวผู้กระทำความผิดไปดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลเพื่อลงโทษ แก้ไขปรับปรุงให้ผู้กระทำผิดกลับใจประพฤติตนเป็นคนดี ภายใต้ชั้นตอนหรือกฎเกณฑ์ตามระเบียบ ข้อบังคับที่กฎหมายรับรองไว้ต่อไป

ดังนั้น สถาบันของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในการ
ดำเนินคดีอาชญาต่งกล่าวที่สำคัญ ได้แก่

๑. ตำรวจ
๒. อัยการ
๓. ศาล
๔. ราชทัณฑ์

๒.๒.๑ ตำรวจ

ตำรวจเป็นสถาบันหลัก และเป็นสถาบันเด่นแรกของกระบวนการยุติธรรมชั้น
ต้น ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจะทำหน้าที่ตั้งแต่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ สืบสวน
สอบสวน ค้น จับกุม ควบคุม ให้อประกันหรือสั่งปล่อยชั่วคราว ตลอดจนรวบรวมพยาน
หลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอทางเห็น ออเป็น การเตรียมคดี
ให้อัยการ ดำเนินการพิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ต่อไป

ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการยุติธรรมชั้นต้น ได้แก่ การสอบสวน เพราะ
การสอบสวนจะเป็นบ่อเกิดหรือเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม
ในขั้นอื่น ๆ ต่อไป

การสอบสวนคืออะไร

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๑๑) บัญญัติไว้ว่า

"การสอบสวน" หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนิน
การทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยว
กับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัว
ผู้กระทำผิดมาลงโทษ

ความสำคัญของการสอบสวน

การสอบสวนเป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

คำเนนคดีอาญาแผ่นดิน โดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ถ้าไม่ทำการสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ บัญญัติไว้ว่า "ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีคดีมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน"

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การสอบสวนมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญาของรัฐ หากไม่มีการสอบสวน พนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้องคดีต่อไปไม่ได้ ดังได้กล่าวแล้ว และถึงแม้จะมีการสอบสวน แต่ถ้าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ทำการสอบสวนไม่มีอำนาจตามกฎหมายกำหนดให้เป็นพนักงานสอบสวน หรือผู้ทำการสอบสวนมีอำนาจสอบสวน แต่ได้ทำการสอบสวนนอกเขตอำนาจ หรือวิธีการสอบสวนกระทำไปโดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เช่น การจับ การค้น การควบคุม การไต่สวนปากคำผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานไม่ถูกต้อง ก็ถือว่ามิได้มีการสอบสวนเช่นกัน หรือการสอบสวนได้กระทำไปโดยถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายทุกประการ แต่พนักงานสอบสวนมิได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หรือกระทำโดยปราศจากความเื่อสัตย์สุจริตบิดพลิ้วไปจากความเป็นจริง อันทำให้ทิศทางของการดำเนินคดีเปลี่ยนแปลงไป ผลเสียหายจะเกิดขึ้นกับสังคมหรือผู้ต้องหาอย่างใหญ่หลวงทันที กล่าวคือ ผู้กระทำผิดจริงอาจไม่ถูกลงโทษ หรือถูกลงโทษแต่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้ประชาชนมีสภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อทางราชการ ส่วนผู้บริหารธุรกิจอาจต้องประสบเคราะห์กรรมถูกจำกัดเสรีภาพ เสื่อมเสียชื่อเสียง ทรัพย์สินเงินทองและอนาคตอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชนและประเทศชาติ

สำหรับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีเอง^๑ ไม่จำ

^๑ หยุด แสงอุทัย, "ใครควรมีอำนาจสอบสวน" วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม ๑, (๒๕๑๒), หน้า ๒๐.

^๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔ กำหนดให้การดำเนินคดีอาญากระทำโดยโจทก์ โดยให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาต่อศาลเท่านั้น เฉพาะกับประเทศในภาคพื้นยุโรป และเอกชนโดยให้อำนาจผู้เสียหายฟ้องคดีได้เองตามแบบประเทศอังกฤษ

ต้องทำการสอบสวนก็ยื่นฟ้องได้ แต่ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนว่าคดีมีมูลหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูล ศาลจึงจะประทับฟ้องไว้พิจารณาคดีต่อไป (ตามนัยมาตรา ๑๖๕(๑) และมาตรา ๑๖๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้น และป้องกันมิให้เกิดการกลั่นแกล้งในระหว่างเอกชนด้วยกันเอง การเตรียมคดีจึงตกเป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายเอง ซึ่งกรณีเช่นนี้ใช้เฉพาะคดีอาญาที่มีผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น

ส่วนคดีอาญาที่ปราศจากตัวผู้เสียหายโดยนิตินัย กล่าวคือ ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายสมัครใจร่วมกระทำความผิดด้วยกัน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเหล่านั้น ไม่ใช่ผู้เสียหาย ที่จะมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้เอง และกรณีเช่นนี้การดำเนินคดีอาญาก็ตกเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น

ใกรณีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒(๖) กำหนดไว้ว่า

"พนักงานสอบสวน หมายความว่าถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มื่ออำนาจ และหน้าที่ทำการสอบสวน"

ผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดไว้ ๓ กรณีคือ

๑. ถ้าเป็นการสอบสวนความผิดทางอาญาในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวนได้แก่

— พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอและข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน^๑

^๑ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๘ วรรคแรก

๒. ถ้าเป็นการสอบสวนความผิดอาญาในกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวน
ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อย
ตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้
เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับ ภายในเขตอำนาจของตน^๑

๓. ถ้าเป็นการสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทย ได้กระทำ
ลงนอกราชอาณาจักรไทย พนักงานสอบสวนได้แก่ อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทน
เป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคนใด
ก็ได้^๒

ในกรณีจำเป็นระหว่างรอคำสั่งของอธิบดีกรมอัยการ ให้พนักงานสอบสวน
ทั้งต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนคือ

- พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลที่ได้รับความเสียหาย
ได้ร้องขอให้ทำโทษผู้ต้องหา

แต่อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการที่จะทำการสอบสวน
ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลาย ซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น ๆ ด้วย^๓

ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจแต่ฝ่ายเดียว เป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งปัจจุบันตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับ กระทรวง
มหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๕ สรุปลงความ
สำคัญยังคงให้ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน แต่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอมี

^๑ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔ วรรค ๒

^๒ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๐

^๓ตามนัยมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อำนาจจับกุมสืบสวนสอบสวนได้เท่าที่จำเป็น แต่ถ้าไม่อาจจับกุมได้ทันที ก็สั่งให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุม และเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน คำเนิ่นคดี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอทำการสืบสวนสอบสวน หรือสั่งให้ เจ้าหน้าที่ดำเนินการ ในการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้น ต้น พร้อมบันทึกแล้วส่งหลักฐานการสืบสวนสอบสวนนั้น และตัวบุคคลที่จับกุมไว้ ส่ง พนักงานสอบสวนท้องที่ดำเนินการต่อไป

อำนาจของพนักงานสอบสวน

เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเตรียมคดีให้พนักงานอัยการ และศาลได้ทราบข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความผิด เพื่อจะหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนไว้ พอสรุปได้ดังนี้

๑. พนักงานสอบสวน มีอำนาจรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามโซ่ และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความจริงผิด (มาตรา ๑๓๖)

๒. พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัวผู้เสียหาย เมื่อผู้นั้นยินยอมหรือตรวจ ตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา ๑๓๖(๑))

๓. มีอำนาจทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่ม กระจ่างอื่น (มาตรา ๑๓๖(๑))

ประเสริฐ เมฆสมิ, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพฯ : บริษัทพิศการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๕.

ในกรณีที่ผู้ต้องหา ไม่ยอมลงลายมือชื่อ หรือไม่ยอมพิมพ์มือในคำให้การ
ในบันทึกของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีอำนาจเพียงแต่บันทึกเหตุแห่งการ
ที่ไม่ขอบนั้นไว้เท่านั้น จะเอาผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานไม่ได้ เพราะในชั้นสอบ-
สวน ผู้ต้องหาจะมีสิทธิให้การอย่างไรก็ได้หรือไม่ก็ได้ (ตามนัย ป.วิอ. มาตรา ๑๓๔)

แต่ถ้าเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนประสงค์จะพิมพ์นิ้วมือ เพื่อรวบรวมหลัก-
ฐานในการพิสูจน์ความผิด หรือต้องการทราบว่า ผู้ต้องหาทำเคยต้องโทษมาแล้วหรือ
ไม่ หากผู้ต้องหาขัดขืนอาจมีความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานได้^๒

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจ บังคับให้ผู้ต้องหาเขียนชื่อซึ่งไม่ใช่
ของตน หรือข้อความใด ๆ แม้จะเพื่อ พิสูจน์ความผิดก็ตาม^๓

๕. พนักงานสอบสวนมีอำนาจค้น เพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือ
ได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ ในการกระทำความผิด หรือ
ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาชญาว่าร้ายการค้น (มาตรา ๑๓๒(๒))

๕. พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ
ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียก ไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัด
ส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่า ได้ปฏิบัติตามหมาย (มาตรา ๑๓๒(๓))

๖. พนักงานสอบสวนมีอำนาจปิด หรืออายัด^๔ วัสดุสิ่งของที่ค้นพบ หรือ
สิ่งของที่ได้มาโดยการออกหมายเรียกดังกล่าว

๗. ให้มีอำนาจจับและควบคุม หรือจัดการให้จับหรือควบคุม ผู้ต้องหาหรือ

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑/๒๕๕๕

^๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๑/๒๕๕๕

^๓ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๘/๒๕๐๐

^๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๓๓/๒๕๕๒

บุคคลใด ซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำผิด หรือจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วย หรือปล่อยไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ (ตามมาตรา ๑๓๖)

๙. เมื่ออำนาจสั่งมิให้บุคคลใด ออกไปจากที่นั้น ๆ ชั่วคราวเท่าที่จำเป็น ขณะทำการอยู่ในบ้านเรือน หรือในสถานที่อื่น ๆ (ตามมาตรา ๑๓๗)

๙. พนักงานสอบสวน เมื่ออำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติ อันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา (ตามมาตรา ๑๓๘)

๑๐. พนักงานสอบสวนเมื่ออำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหาย หรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่า ถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี ให้ไปตามเวลาและสถานที่ในหมาย แล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้น พนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยพยานบุคคล

อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พูดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอื่น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอาจจะให้ด้วยความเต็มใจ (ตามมาตรา ๑๓๙)

การควบคุมอำนาจสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยระบุว่า พนักงานสอบสวนหมายความว่า

“ภูพล พลวัน, “ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”,
วารสารอัยการ, ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๓๘ (มีนาคม ๒๕๒๔) หน้า ๒๖ - ๓๑.

เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (มาตรา ๒(๖)) ดังนั้น ผู้ที่เป็นพนักงานสอบสวนต้องมีกฎหมายกำหนดให้ให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาระบุให้เป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ

แต่ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ ได้มีการโอนอำนาจสอบสวนคดีอาชญาระหว่างฝ่ายปกครองและตำรวจ ให้อยู่กับฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้มีการตรวจสอบอำนาจซึ่งกันและกันและกันเสมอมา แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จนกระทั่งในปัจจุบันได้มอบให้ตำรวจฝ่ายเดียวทำหน้าที่หลักในการสอบสวน คดีอาญา โดยให้มีการตรวจสอบ ในหน่วยงานตำรวจด้วยกันเอง แต่ในกรณีที่มีผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้กล่าวโทษในคดี เรื่องหนึ่ง เรื่องใดร้องขอความเป็นธรรม สิ่งจะให้ผู้ว่า-ราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภออยู่เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเข้ามา มีอำนาจเฝ้าควบคุมการสอบสวนได้ ทั้งนี้โดยไม่ลบล้างอำนาจของอธิบดีกรมตำรวจ^๑ ซึ่ง บางครั้งทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมได้ง่าย อีกทั้งง่ายต่อการทุจริตหรือประพฤติกมิชอบ ของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในฐานเดียวกัน บางกรณีอาจทำให้การดำเนินคดีต่อไปผิดพลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทย ใช้ระบบกล่าวหาในการฟ้องร้องคดีอาญา หากฝ่าย สอบสวนไม่ทำการสอบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานมา เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ให้เพียงพอ หรือเปลี่ยนทิศทางการคดี เช่น เปลี่ยนฐานความผิดอันไม่ตรงกับความจริง เป็นเหตุทำให้ศาลไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ อันเป็นผลเสียต่อประเทศ ชาติเป็นอย่างมาก และในปัจจุบันก็ยังไม่มีการควบคุมอำนาจสอบสวนคดีอาญา ให้เกิด การกานอำนาจกันได้อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะให้พนักงานอัยการเข้ามาควบคุมการสอบ-สวนคดีอาญา^๒ หรือมีการควบคุมผลการสอบสวนคดีอาญาโดยศาลไต่สวนเหมือนบาง

^๑ดูข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๑๒.

^๒หยุด แสงอุทัย, "โครงการมีอำนาจสอบสวน", วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๕๑๒ หน้า ๓๘.

ประเทศในยุโรป แต่คดีอาญาที่เป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศบางชนิด รัฐบาลได้มีมาตรการ ให้มีการควบคุมการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องร้องคดี ตลอดจนแรงจูงใจและประสานงาน การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด เช่น ความผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติด^๑

อำนาจทำความเข้าใจในคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

เมื่อพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว จะต้องสรุปสำนวนการสอบสวน เพื่อเสนอความเห็นในคดี ส่งไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา วาดหลักไว้สำคัญ ๆ พอสรุปอำนาจของพนักงานสอบสวนในการทำความเข้าใจ ในคดีอาญาได้ดังนี้ คือ

๑. ความเห็นการร้องการสอบสวน
๒. ความเห็นการสั่งฟ้อง
๓. ความเห็นการสั่งไม่ฟ้อง

๑. ความเห็นการร้องการสอบสวน

เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และความผิดนั้น มีอัตราโทษจำคุกอย่าง สูงไม่เกิน ๓ ปี ให้พนักงานสอบสวน ร้องการสอบสวนและบันทึกเหตุที่ตนนั้นไว้ แล้วส่ง บันทึกพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ตาม ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งด หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้ พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น (ตามนัยมาตรา ๑๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา)

ในทางปฏิบัติ กระทรวงมหาดไทยได้ควบคุมคดีที่พนักงานสอบสวนจะงดทำการ

^๑ดู พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘.

สอบส่วนใด จะต้องทำการสอบสวนมาแล้วเป็นเวลาพอสมควร เพื่อมิให้สำนักงานการสอบสวนต้องติดอยู่กับพนักงานสอบสวนนานเกินควร กล่าวคือ คดีอาญาทั่วไปจะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน ส่วนคดีอาญาอุกฉกรรจ์จะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

เฉพาะสำนักงานการสอบสวนที่จะงดการสอบสวน ให้เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ตรวจสอบพิจารณาก่อนเสนอพนักงานอัยการ^๑

๒. ความเห็นควรสั่งฟ้อง

หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน สอบสวนแล้วรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เห็นว่าควรสั่งฟ้อง ให้เสนอความเห็นควรสั่งฟ้องไปยังตำรวจซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจทำความเห็นควรสั่งฟ้อง^๒ หากพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจเห็นควรสั่งฟ้องด้วย ให้เสนอความเห็นควรสั่งฟ้องพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ควรสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนก็ต้องสอบสวนต่อไป

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา

สำหรับความผิดใดที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมหรือยังอยู่หรือปล่อยตัวคราว หรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเพื่อออกหมายเรียก หากพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำความเห็นตามห้องสำนักงานการสอบสวนว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้เสนอความเห็น

^๑ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.

^๒ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.

ควรสั่งฟ้องพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้องด้วย ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวน พร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหาที่ถูกขังอยู่ก่อนแล้ว

๓. ความเห็นควรไม่สั่งฟ้อง

ในกรณีที่มีความผิดที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้ว เห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ก็ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจเสนอเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง พร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้อง

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนต่อไป (ตามนัยมาตรา ๑๔๑ วรรค ๑, ๒ และ ๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

ส่วนในกรณีที่มีความผิดที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ผู้นั้นถูกควบคุมตัวอยู่หรืออยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่สำงาารถเรียกตัวมาได้ ถ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสรุปสำนวนการสอบสวนแล้ว เห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ก็ให้ส่งความเห็นนั้นไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวน ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนถือว่านางปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ พนักงานสอบสวนจะขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อยได้ (ตามนัยมาตรา ๑๔๒ วรรค ๑ และ ๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

การทำความเห็นของพนักงานสอบสวนดังกล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าความเห็นของพนักงานสอบสวนไม่เด็ดขาด อยู่ภายใต้ความเห็นของฝ่ายอัยการ หากอัยการเห็นควรสั่งคดีไปในแนวทางใด ก็ต้องเป็นเช่นนั้น เพราะพนักงานอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจ สั่งฟ้องคดีได้โดยอิสระ แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจเต็มที่ในการดำเนินการสอบสวน ไม่มีองค์กรอื่นเข้ามาตรวจสอบการสอบสวนได้ เพราะระบบการสอบสวนและฟ้องร้องของไทยเป็นวิธีวางคำตัดสินจาก

ล่างไปสูง โดยไม่มีการคานกันในต่างองค์กร^๑

ดังนั้น ความสำเร็จของพนักงานสอบสวนในการเสนอความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี จึงมักไม่มีประโยชน์ในทางผูกมัดความเห็นของพนักงานอัยการมากนักนอกจากช่วยพิจารณาคดีให้กับพนักงานอัยการ เพื่อจะใช้ดุลพินิจได้สะดวกขึ้นเท่านั้น

ข้อสังเกตของการดำเนินคดีอาญาเบื้องต้นในชั้นตำรวจคือ

๑. การสืบสวนสอบสวนหรือการแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานในชั้นนี้กระทำโดยหน่วยงานตำรวจเป็นหลัก ไม่มีการตรวจสอบหรือให้มีการรับผิดชอบในต่างองค์กร เพื่อให้เกิดการควบคุมที่ดี และแม้จะมีการตรวจสอบภายในหน่วยงานตำรวจเอง แต่ตำรวจก็ยังอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากองค์กรเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้การดำเนินคดีเปลี่ยนแปลงทิศทางคดีไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือไม่สำราญฟ้องร้องคดีผู้กระทำผิดที่แท้จริงได้ง่าย

๒. เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งไม่ฟ้องคดีแล้ว มีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ในระหว่างรอการเห็นการสั่งคดีจากอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๒ วรรค ๒ ซึ่งถ้าหากอัยการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้ว เห็นควรสั่งฟ้องคดี และให้ส่งตัวผู้ต้องหาเพื่อนำคดีขึ้นฟ้องศาล ซึ่งในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ จำต้องให้จำเลยมาศาลหรือจ้างตัว มิฉะนั้นศาลจะไม่ประทับฟ้อง ในจุดนี้เองหากพนักงานสอบสวนเห็นว่า ความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องฝ่ายตนถูกต้องแล้ว พนักงานสอบสวนอาจอ้างได้ว่า ผู้ต้องหาได้หลบหนีไปแล้ว จับตัวไม่ได้ ขอให้อัยการออกหมายจับตัวผู้ต้องหา แม้ความเป็นจริงผู้ต้องหาได้หลบหนีและตำรวจสามารถติดตามจับตัวมาดำเนินคดีได้โดยง่าย ถ้าฝ่ายอัยการออกหมายจับตามคำร้องของ

^๑อมร จันทระสมบุรณ์, "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย" บทพิเศษพิเศษ, เล่ม ๓๐ ตอน ๔ (๒๕๑๖), หน้า ๖๓๑.

พนักงานสอบสวนดังกล่าว ก็มักไม่มีการปฏิบัติตามหมายจับอย่างจริงจัง จนบางครั้งทำให้ผู้กระทำผิดหลบหนีหลุดพ้นไป ขวากที่จะจับกุมตัวนำมาดำเนินคดีต่อไปได้

๓. พนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการกล่าวหา เป็นเหตุให้อัยการทำการตรวจพิจารณาสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานต่าง ๆ ไม่ละเอียดพอ เป็นเหตุให้อัยการสั่งคดีกระทันหันไปค้ำย^๑

๒.๒.๒ อัยการ

อัยการเป็นสถาบันในกระบวนการยุติธรรมชั้นพิจารณาอีกชั้นหนึ่งของฟ้องร้องดำเนินคดี เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ สถาบันอัยการของไทยมีบทบาทและฐานะกึ่งตุลาการ (Quasi - Magistrate Role of the Prosecutor) กล่าวคือ มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ศูนย์รวมแห่งอำนาจของอัยการอยู่ที่กรมอัยการ โดยมีการปกครองบังคับบัญชา ตามลำดับชั้น แต่ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ อัยการมีอำนาจอันหนึ่งอันเดียวกัน แบ่งแยกไม่ได้^๒ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าอัยการของไทยมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัยการไทยใช้ระบบการฟ้องคดีตามดุลพินิจ (Opportunity principle) ซึ่งเปิดโอกาสให้อัยการมีอำนาจสั่งฟ้องคดีได้อย่างเต็มที่และอิสระ^๓ ในบางกรณีคดีอาญาอาจยุติเพียงชั้นอัยการเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ศาลพิจารณาคดีหากขนาดคดีแต่อย่างใด

การดำเนินคดีอาญาของอัยการ จะเริ่มต้นหลังจากพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวน จนเห็นว่าเสร็จสิ้นแล้ว ส่งสำนวนพร้อมด้วยความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้องมายังอัยการ

^๑กุลพล พลวัน, แผ่นปลิวคำบรรยายเรื่อง "งานกรมอัยการกับความเห็นคงปลอดภัยของประเทศ", หน้า ๕.

^๒กุลพล พลวัน, "โครงสร้างของกรมอัยการ" วารสารอัยการ ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๔๔ (สิงหาคม ๒๕๒๔), หน้า ๕๖-๖๒.

^๓ป.ว.โอ.มาตรา ๑๔๓, ๑๔๔ และ ๑๔๕.

จากนั้นอัยการก็จะตรวจพิจารณาถ้อยคำร้องสำนวนการสอบสวน หากเห็นว่า พยานหลักฐานยังไม่ชัดเจน ก็อาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม เมื่อ อัยการได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากการสอบสวนแล้วเห็นว่า ไม่มีเหตุ อันควรเชื่อว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง อัยการก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้อง แต่หาก พิจารณา แล้วเห็นว่า ผู้ต้องหาน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามทางในสำนวนการ สอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ อัยการก็จะออกคำสั่งฟ้องคดีต่อศาลนำสืบพยาน หลักฐานในศาล ถ้าศาลชั้นต้นตัดสินแล้วไม่เป็นไปตามฟ้อง ก็อาจอุทธรณ์ ฎีกาได้ ภายใต้ข้อบังคับและขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

ความหมายของอัยการโดยทั่วไป

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒(๕) ให้คำจำกัดความไว้ว่า

"พนักงานอัยการ" หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นอัยการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

อำนาจหน้าที่ของอัยการในการดำเนินคดีอาญา

๑. ฟ้องคดีอาญาคือศาล ฟ้องอุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก้อัยการอุทธรณ์ แก้อัยการฎีกา ตลอดจนถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกา (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาชญา มาตรา ๒๘, ๓๕, ๕๔๕, ๑๖๓ และ ๒๐๐)

๒. ตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญา (ตาม ป.วิอ. มาตรา ๑๔๖ และ ๑๔๓)

๓. ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ ในระชณะใด ก่อนคดีเสร็จเด็ดขาด ใน คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนแล้ว

๔. ร้องขอให้ศาลกำหนดโทษผู้กระทำความผิดเสียใหม่ ในกรณีที่ผู้กระทำความ ผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษา หนักกว่า โทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓)

๕. ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยคนที่ต้องถูกควบคุม หรือขัง โดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล (ตามป.วิอ. มาตรา ๙๐)

๖. พ้องขอให้กักกันจำเลย โดยจะขอรวมกันไปในฟ้องคดีอื่นเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้อง หรือจะฟ้องภายหลังก็ได้ (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๓)

๗. แก่ต่างคดีอาญา ซึ่งเจ้าพนักงานถูกฟ้องในเรื่องที่ไต่กระทำให้ตามหน้าที่ (ตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๑๑(๒))

๘. เมื่ออำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอื่นที่ให้อำนาจไว้ เช่น พระราชบัญญัติสั่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ๒๔๗๒ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๖๘ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๔๙๓ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๘๗ และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นต้น

การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการ

การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการ โดยปรกติอาจแบ่งตามผลของการสั่งคดีได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการ ที่มีผลทำให้คดีอาญายุติในชั้นอัยการ

คือ

- ๑.๑ การสั่งงดการสอบสวน
- ๑.๒ การสั่งให้ความเห็นชอบคดี ที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้
- ๑.๓ การสั่งไม่ฟ้องคดี ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์และ

ถอนฎีกา

๒. การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการที่ต้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยความผิด คือการสั่งฟ้องคดี สั่งอุทธรณ์ และสั่งฎีกา

๑. การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการที่มีผลทำให้คดีอาญายุติในชั้นอัยการ

๑.๑ การส่งผลการสอบสวน

ในคดีอาญากฎหมายไม่ปรากฏว่า ผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งผลการสอบสวน และบันทึกเหตุที่งัดนั้นไว้ แล้วส่งบันทึกพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการ ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้ส่งผลการสอบสวน ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ก็สั่งให้ส่งผลการสอบสวนได้ คดีอาญาก็จะหยุดอยู่เพียงเท่านี้ (ตาม ป.วิอ. มาตรา ๑๕๐)

๑.๒ การสั่งให้ความเห็นชอบคดีที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้

คดีอาญาบางชนิด เสร็จเด็ดขาดได้โดยการเปรียบเทียบ เมื่อพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ และผู้กระทำความผิด ได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน (ตามนัย ป.วิอ. มาตรา ๓๗, ๓๘(๑) ประกอบมาตรา ๑๕๒ วรรค ๕)

ในความผิดซึ่งอาจเปรียบเทียบได้ แต่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องคดี หากพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง แต่เห็นสมควรให้ทำการเปรียบเทียบก่อน เพื่อจะได้ไม่ต้องดำเนินคดีต่อไป อัยการก็มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้น แทนการที่จะส่งผู้ต้องหาขึ้นฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลได้ (ตามนัย ป.วิอ. ๑๕๔)

๑.๓ การสั่งไม่ฟ้องคดี ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ก่อนฟ้อง ก่อนอุทธรณ์ และ ก่อนฎีกา

อัยการมีอำนาจอิสระในการสั่งฟ้องคดี หรือสั่งไม่ฟ้องคดี แก่บุคคลใด ๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะกับบุคคลนั้นไว้เป็นพยานหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหาในการดำเนินคดีอาญา ฝ่ายโจทก์ (อัยการหรือผู้เสียหาย) มีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ศาลเห็นโดยปราศจากความสงสัย ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ได้มีส่วนค้นหาความจริงเหมือนระบบไต่สวน

หากอัยการไม่ฟ้องคดี หรือฟ้องแล้วขอถอนฟ้อง ศาลก็ไม่อาจ พิจารณาพิพากษาคดีลงโทษ จำเลยต่อไปได้ เพราะปราศจากการกล่าวอ้างใด ๆ จากฝ่ายโจทก์

เมื่ออัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งนั้น ไม่ใช่ของอธิบดีกรมอัยการ

ถ้าในกรุงเทพฯ ฯ อนุมัติ ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนอ อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

ถ้าในจังหวัดอื่นให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนอผู้ว่า-
ราชการจังหวัด แต่ทั้งนี้มิได้ตัดอำนาจพนักงานอัยการที่จะจัดการอย่างใดแก่ผู้ต้องหา
ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓

ในกรณีที่อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
ในกรุงเทพฯ ฯ อนุมัติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดอื่น แยกคำสั่งของพนักงาน
อัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอธิบดีกรมอัยการ เพื่อชี้ขาด
แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความ หรือมีเหตุอย่างอื่น อันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง ก็ให้ฟ้องคดี
นั้นตามความเห็นของอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
หรือผู้ว่าราชการจังหวัด ไปก่อน

ซึ่งตามหลักการดังกล่าวข้างต้น ให้นำมาบังคับ ในการที่พนักงานอัยการ
จะอุทธรณ์ ฎีกา หรือถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกา โดยอนุโลม (ตามนัยมาตรา
๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

อย่างไรก็ตาม แม้อัยการได้สั่งฟ้องคดีไปแล้ว ก็มีอำนาจยื่นคำร้องขอถอน
ฟ้องคดีอาญา ก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ถ้ามีเหตุอันควร แต่ต้องแสดงเหตุผล
ให้ศาลสามารถพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง โดยศาลจะมีคำสั่งอนุญาต หรือมิอนุญาตให้ถอน

^๖ หลวงอรชรโกวิทวาที, "พนักงานอัยการจะถอนฟ้องคดีอาญาได้ในกรณี
อย่างไร" วารสารอัยการ, ปีที่ ๒, ฉบับที่ ๔ (ธันวาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑๖-๓๒.

ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรประการใด

ถ้าคำร้องขอถอนฟ้องได้ยื่นภายหลังจำเลยให้การแก้คดีแล้ว ศาลจะถามจำเลยว่าจะคัดค้านหรือไม่ แล้วให้จดคำแถลงของจำเลยไว้ ในกรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้องให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย (ตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

นอกจากนี้ถ้าได้มีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้ว จะไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกาต่อไปก็ได้ หรือหากมีการอุทธรณ์ ฎีกา แล้วยังให้อำนาจถอนอุทธรณ์ ก่อนฎีกา ได้ตามข้อบังคับ และขั้นตอนของกฎหมาย^๑

๒. การวินิจฉัยสั่งคดีอาญาของอัยการที่ต้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยความผิด คือการสั่งฟ้องคดี สั่งอุทธรณ์ และสั่งฎีกา

อัยการมีอำนาจในการสั่งฟ้องคดี ได้โดยอิสระอันเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการที่สำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรม

ถ้าอัยการใช้ดุลพินิจตรวจสำนวนการสอบสวนพิจารณาพยานหลักฐานแล้ว เห็นควรสั่งฟ้อง ก็ให้ออกคำสั่งฟ้องคดีและแจ้งให้พนักงานสอบสวน ส่งผู้ต้องหาเพื่อนำตัวขึ้นฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป (ตามนัยมาตรา ๑๕๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) เมื่อสั่งฟ้องคดีแล้ว หากศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษายึดติดคดีแล้ว ถ้าอัยการไม่เห็นด้วยก็มีสิทธิดำเนินคดีต่อไป โดยอาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ ภายใต้ข้อบังคับ และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมาย^๒

๒.๒.๓ ศาล

ปัจจุบันประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีการแบ่งอำนาจ

^{๑,๒}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา ๑๖

อธิปไตยออกเป็นสามอำนาจ^๑ เพื่อคานอำนาจซึ่งกันและกัน คืออำนาจบริหาร
อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ซึ่งอำนาจตุลาการพระมหากษัตริย์ทรงใช้โดย
ทางศาล

ดังนั้น ศาลจึงเป็นสถาบันอันสำคัญยิ่งในระบอบการยุติธรรม เพราะศาล
มีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษารรคดี ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย^๒ เพื่อ
พิทักษ์รักษาความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม อำนาจตุลาการหรือศาลจึงปราศจาก
การแทรกแซงจากภายนอก ไม่ว่าจะโดยทางฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติก็ตาม แต่
ผู้พิพากษาจะมีคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) เป็นผู้ควบคุมบังคับบัญชา

เมื่ออัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ต้องยื่นฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล
นำพยานเข้าสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ศาลได้รู้ เพื่อจะได้พิจารณาพิพากษา
คดีลงโทษจำเลยหรือไม่ต่อไป

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๑) ให้คำอธิบาย
ไว้ว่า "ศาล" หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจ ทำการอันเกี่ยว
กับคดีอาญา

ศาลที่มีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

ศาลยุติธรรมในประเทศไทย ที่มีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา หรือมี
อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา มี ๓ ชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาล
ฎีกา^๓

สำหรับศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในกรุงเทพมหานคร มี

๑. ศาลอาญา

^๑มาตรา ๓ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

^๒มาตรา ๑๐๓ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

^๓พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๒

๒. ศาลอาญารธนบุรี
๓. ศาลจังหวัดธนบุรี
๔. ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง^๑
๕. ศาลแขวงพระนครเหนือ
๖. ศาลแขวงพระนครใต้
๗. ศาลแขวงธนบุรี

ส่วนศาลชั้นต้นในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ได้แก่

๑. ศาลจังหวัด
๒. ศาลแขวงภายในจังหวัดนั้น ๆ
๓. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัด

ศาลชั้นต้นมีประจำอยู่ทุกจังหวัด จังหวัดละหนึ่งศาล เว้นแต่จังหวัดใดที่มีอำเภอใหญ่มีพลเมืองเป็นจำนวนมาก ก็จะมีศาลจังหวัดเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งศาล โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เช่นเดียวกับศาลจังหวัด ส่วนศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตั้งอยู่ประเภทยุติธรรมแห่งศาล ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

การดำเนินคดีอาญาในศาล^๒

การฟ้องคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญาต้องทำเป็นหนังสือ มีรายการครบถ้วน^๓ ตามที่กฎหมาย

^๑พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๓๔

^๒โกเมน ศัตร์ภิรมย์, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : วิธีพิจารณาชั้นศาล (กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๕-๙๐.

^๓ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘.

กำหนด เว้นแต่การดำเนินคดีในศาลแขวง ซึ่งอาจฟ้องด้วยวาจาได้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาคriminalความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๗๗ มาตรา ๑๗ และพระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาคriminalความอาญาในศาลแขวงมาใช้ในศาลจังหวัด พ.ศ. ๒๕๒๐ สำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงจะพิจารณา ถ้อยคำอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับด้วย ดังนั้นจึงอาจมีกรณีที่การฟ้องคดีอาญาอาจทำด้วยวาจาได้

การยื่นฟ้องคดีอาญาต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ถ้ายื่นฟ้องต่อศาลที่ไม่มีอำนาจ ศาลย่อมไม่ประทับฟ้อง หรือยกฟ้องเสียได้

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีคือ ศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้น อ้าง หรือ เชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ศาลนั้นมีอำนาจชำระคดี เว้นแต่การพิจารณาพิพากษาคดี ในศาลห้องที่ที่เกิดเหตุเกิดตั้งกล่าวข้างต้นไม่อาจกระทำได้ ศาลที่มีอำนาจชำระคดีในกรณีนี้ คือ ศาลที่จำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่นั้น หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่นั้น ๆ

ปกติศาลของประเทศใดก็ตาม มีอำนาจอยู่แต่ในราชอาณาจักรของรัฐนั้นๆ แต่มีความผิดบางประเภท แม้กระทำนอกราชอาณาจักร กฎหมายก็บัญญัติให้ต้องรับโทษในราชอาณาจักร ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวคือ ศาลอาญาหรือศาลแห่งท้องที่ที่ทำการสอบสวนคดีนั้น ๆ ก็ได้ (ตามนัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒)

ถ้าคดีเกี่ยวข้องกับกัน จะฟ้องคดีทุกเรื่องหรือฟ้องผู้กระทำความผิดทั้งหมด ต่อศาลที่มีอำนาจชำระ ในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้

ถ้าความผิดที่เกี่ยวข้องกัน มีอัตราโทษสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระคือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดที่เกี่ยวข้องกันนั้นไว้ก่อน (ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔)

การพิจารณาคดีอาญาของศาล

เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ก็จะทำการศึกษาพิจารณาคดีนั้นต่อไป การพิจารณาและสืบพยานในศาลจะต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะอยู่ในข้อยกเว้น โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น^๑

ก่อนเริ่มคดี ศาลมักถามทำให้การจำเลย ว่า จำเลยจะให้การอย่างไร ในคดีอาญาแม้จำเลยจะไม่ให้การก็ได้ หากจำเลยไม่ยอมให้การ ให้ศาลจกรายงานไว้แล้วดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ถัดไปถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลก็พิพากษาได้โดยไม่ต้องสืบพยานต่อไป เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดที่จำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริง จึงจะลงโทษได้

อย่างไรก็ตาม แม้จำเลยรับสารภาพ หากฟ้องของโจทก์ไม่เป็นความผิดศาลก็ยกฟ้องได้

ในคดีอุกฉกรรจ์ มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และในคดีที่เด็กหรือผู้ที่มีอายุยังไม่เกิน ๒๐ ปี เป็นจำเลย ไม่ว่าอัตราโทษจะมากน้อยเท่าใด ก่อนเริ่มพิจารณา ให้ศาลถามจำเลยว่ามีนายหรือไม่ว่า ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการ ก็ให้ศาลตั้งนายให้ (ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๓)

การสืบพยานในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบก่อนเสมอ ไม่ว่าจำเลยจะรับสารภาพหรือปฏิเสธก็ตาม และในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่า ไม่จำเป็นอย่างสืบพยานหรือทำการอะไร ศาลจะสั่งงดสืบพยานหรือการนั้นเสียก็ได้

การพิจารณาคดีของศาลปกติจะดำเนินกระบวนการพิจารณาไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเสร็จ เว้นแต่มีเหตุอันควรหรือพยานไม่มาศาล ศาลก็อาจเลื่อนการพิจารณาไปตาม

^๑ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๗ - ๑๗๘.

ที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวน จากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีได้ และหากศาลพยานที่คู่ความนำมาสืบยังไม่ชัดเจนพอ หากเห็นสมควรสืบพยานเพิ่มเติมเองโดยผลการ หรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ โดยศาลจะสืบเองหรือส่งประเด็นไปสืบก็ได้

เมื่อศาลได้ทำการพิจารณาคดีสืบพยานโจทก์ จำเลยตลอดจนฟังคำแถลงการณ์ของโจทก์จำเลยไปแล้ว ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อชี้ขาดข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทให้เสร็จเด็ดขาดไป โดยคำพิพากษาหรือคำสั่งต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาที่หนึ่งพิจารณาเป็นสำคัญ

จากนั้น ศาลจะต้องอ่านคำพิพากษา และคำสั่งโดยเปิดเผย ในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในเวลาสามวัน นับแต่เสร็จคดี โดยอ่านในศาล ถ้ามีเหตุอันควร ศาลจะเลื่อนไปอ่านวันอื่นก็ได้ แต่ต้องจดรายงานเหตุนั้นไว้ การอ่านคำพิพากษาในคดีอาญา ศาลจะอ่านต่อหน้าโจทก์และจำเลย โดยศาลจะนัดให้โจทก์และจำเลยมาฟัง เมื่ออ่านให้โจทก์จำเลยฟังแล้ว ก็ให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้

ถ้าเป็นความผิดของโจทก์ที่ไม่มา ศาลจะอ่านโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ เพราะคำพิพากษาในคดีอาญามีผลต่อชีวิตร่างกาย อิสระภาพ หรือทรัพย์สินของจำเลยโดยตรงมากกว่าของโจทก์ เมื่อโจทก์ไม่มา ศาลก็อ่านคำพิพากษาได้ และถือว่าโจทก์ได้ฟังคำพิพากษานั้นแล้ว

ส่วนจำเลย ถ้าไม่อยู่ฟังคำพิพากษาโดยไม่มีเหตุอันสงสัยว่าจะหลบหนีหรือจงใจไม่มาศาล ก็ให้ศาลรอการอ่านไว้ จนกว่าจำเลยจะมาศาล เพราะคำพิพากษานั้น มีผลบังคับแก่จำเลยโดยตรง จึงต้องให้จำเลยทราบคำพิพากษาด้วย จึงจะมีผลบังคับ แต่ถ้ามีเหตุสงสัยว่า จำเลยจะหลบหนีหรือจงใจไม่มาศาล ให้ศาลออกหมายจับจำเลย เมื่อได้ออกหมายจับจำเลยแล้ว ไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ศาลก็มีอำนาจอ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งลับหลังจำเลย

ได้ และให้ถือว่า จำเลยได้ฟังคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นแล้ว อายุความที่จำเลยจะอุทธรณ์หรือฎีกา จะเริ่มนับทันที

ในกรณีที่ศาลได้พิจารณายานหลักฐานจากการนำสืบพยานโจทก์และจำเลยแล้ว เห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือคดีขาดอายุความแล้ว หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษ (ตามนัยมาตรา ๑๘๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ศาลจะยกฟ้องโจทก์แล้วปล่อยตัวจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งจำจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราว ระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดได้

อย่างไรก็ตาม ศาลจะพิพากษาคดี หรือสั่งเกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้องไม่ได้ เช่น ฟ้องไม่ได้ขอให้รับของกลาง ศาลจะรับไม่ได้ เป็นต้น

การอุทธรณ์คำพิพากษา

เมื่อศาลชั้นต้นได้พิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำพิพากษา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เว้นแต่จะมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น ห้ามมิให้อุทธรณ์

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น ๆ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้น ได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งให้คู่ความแล้วเสร็จอุทธรณ์แล้ว

อุทธรณ์ที่ยื่นแล้วศาลแล้ว ผู้อุทธรณ์จะยื่นคำร้องขอถอนอุทธรณ์ก็ได้ แต่ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

การฎีกาคำพิพากษา

เมื่อศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาพิพากษาคดีแล้ว คู่ความมีอำนาจฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่ง ศาลอุทธรณ์ ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ฎีกาฟัง โดยยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาพิพากษา

คดีนั้น เช่นเดียวกับกรณีในอดีตที่ฟ้องภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปการขอพระราชทานอภัยโทษ

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยบอติผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

แต่อาจมีการขอพระราชทานอภัยโทษโดยผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือผู้ต้องคำพิพากษาก็อาจยื่นเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษต่อองค์พระมหากษัตริย์โดยผ่านทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือหากผู้จะถวายฎีกาถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำอาจยื่นผ่านมาทางพัสดิ์ หรือผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อส่งต่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้ แต่ต้องกระทำภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษา

เมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าได้บังคับโทษไปบ้างแล้ว ก็ให้หยุดทันที ถ้าเป็นโทษปรับที่ชำระแล้วให้คืนค่าปรับทั้งหมด แต่การอภัยโทษเป็นเพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ โทษที่เหลืออยู่ก็ให้บังคับไปด้

อย่างไรก็ตาม การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นจากความรับผิดชอบ ในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าทดแทนตามคำพิพากษา

๒.๒.๔ ราชทัณฑ์

ราชทัณฑ์เป็นกระบวนการยุติธรรมของรัฐในการดำเนินคดีอาญาลำดับสุดท้าย ที่ทำหน้าที่ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุม

ม.ล.สุพร อิศรเสนา, ตำราว่าความเรื่องการทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา (กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์ปรีชา), หน้า ๗ - ๘.

๒ มาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สังคม เพื่อจำกัดขอบเขตความประพฤติของแต่ละบุคคลในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีศีลธรรมอันดี ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางสังคม ให้ประชาชนพลเมือง ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หากบุคคลใดฝ่าฝืน ราชทัณฑ์อันเป็นองค์การของรัฐ ย่อมมีความชอบธรรมที่จะดำเนินการลงโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้^๑

หลักการลงโทษและการป้องกันแก้ไขผู้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติถึงมาตรการในการลงโทษ ป้องกัน และแก้ไขผู้กระทำความผิดอาญาไว้ดังนี้

- ก. โทษ (มาตรา ๑๘)
- ข. วิธีการเพื่อความปลอดภัย (มาตรา ๓๘-๕๐)
- ค. โทษ

มาตรการในการลงโทษอาญาในประเทศไทยกำหนดไว้ ๕ ประเภท^๒ ด้วยกัน คือ

๑. ประหารชีวิต
๒. จำคุก
๓. กักขัง
๔. ปรับ
๕. ริบทรัพย์สิน

ซึ่งวิธีการลงโทษแต่ละชนิดได้กำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ในกฎหมายทุกชนิด เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ ได้กำหนดไว้ว่า "ผู้ใดต้องโทษประหาร

^๑ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพฯ : บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๑.

^๒ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘.

ชีวิต ให้เอาไปยิงแล้วให้ตาย" เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษนั้น ก็เพื่อ
ข่มขู่ ยับยั้ง แก้ไข พื้นฟูสถานะทางร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางสังคมของผู้
กระทำผิดให้กลับประพฤติตนเป็นคนดี^๑

ข. วิธีการเพื่อความปลอดภัย

นอกจากจะมีมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาดังกล่าวแล้ว
ประมวลกฎหมายอาญายังได้วางมาตรการในการป้องกันและแก้ไข ผู้ที่ได้กระทำความผิด
คดีนี้เสีย หรือผู้ที่อาจจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือ
ผู้ที่มีจิตบกพร่อง โรคจิต จิตฟั่นเฟือน ตลอดจนผู้ที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือ
พิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ โดยผู้นั้นได้กระทำความ
ผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพยาเป็นอาชญา หรือเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ^๒
เป็นต้น อันเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดในภายหน้า

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๙ กำหนด
ไว้ ๕ ประเภท คือ

๑. กักกัน
๒. ห้ามเข้าเขตกำหนด
๓. เรียกประกันทัณฑ์บน
๔. กุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
๕. ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

ซึ่งวิธีการเพื่อความปลอดภัยทั้ง ๕ ประเภทดังกล่าวข้างต้น มีหลัก
ดำเนินการในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๙-๔๐ บัญญัติไว้แล้ว

อีกประการหนึ่ง นอกจากจะมีมาตรการในการลงโทษและวิธีการเพื่อ

^๑ ประเสริฐ เมฆมณี, หน้า ๑๑๘.

^๒ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๘.

ความปลอดภัยแล้ว มาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญาบังคับบัญญัติให้อำนาจศาลพิจารณาคอคุมผู้กระทำความผิด โดยการรอกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอกำหนดโทษไว้ โดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติไว้ด้วย ซึ่งการคุมประพฤติปัจจุบันเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม^๑ เป็นหน่วยดำเนินการโดยอาศัยพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ เป็นหลักปฏิบัติ

การราชทัณฑ์ของประเทศไทยปัจจุบัน

ปัจจุบัน องค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่หลักในเรื่องนี้ได้แก่ "กรมราชทัณฑ์" อันเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยมีเรือนจำและทัณฑสถานเป็นหน่วยปฏิบัติการโดยตรงในการป้องกันสังคม และรับผิดชอบเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการบังคับใช้กฎหมายในการกำหนดบทลงโทษแก่โทษผู้กระทำความผิดอาชญากรให้สอดคล้องกับสถาบันตำรวจ อัยการ และศาล ตามนโยบายของรัฐบาล งานราชทัณฑ์จึงนับเป็นสิ่งสำคัญอีกประเภทหนึ่งในขบวนการยุติธรรม

กรมราชทัณฑ์จะเริ่มปฏิบัติการตั้งแต่ ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล หลังจากที่ตำรวจหมดอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาแล้ว ซึ่งเป็น การควบคุมผู้ต้องหาโดยศาล จนกระทั่งผู้ต้องหาได้ถูกฟ้องร้อง เป็นจำเลยต่อศาล และศาลได้พิจารณาคดีพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ว่าเป็นผู้กระทำความผิด กรมราชทัณฑ์จึงจะลงมือบังคับคดีโดยการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา ตามคำพิพากษาคดีไป

ทั้งนี้ เฉพาะความผิดที่ไม่อาจบังคับคดีโดยองค์กรอื่นแล้ว เช่น โทษประหารชีวิต กรมราชทัณฑ์ก็จะเอาไปยิงเสียให้ตาย โทษจำคุกหรือกัก จะ

^๑ พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๖ (ดู นายโสภณ วัฒนากร, "นโยบายการคุมประหาคดีกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด", บทบัญญัติ, เล่มที่ ๓๘, ตอน ๑ (พ.ศ.๒๕๒๕), หน้า ๒๐ - ๒๔.

แก้ไขปรับปรุง ผู้ต้องขัง^๑ โดยจะดำเนินการกับผู้ต้องขังไปจัดหางานให้ทำ จัดการศึกษาอบรม ตลอดจนจัดให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพอนามัย และอยู่ในระเบียบวินัยที่ดี มีการปล่อยและการพักการลงโทษ เป็นต้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดประพฤติดนกลับเป็นพลเมืองดี โดยไม่เป็นอันตรายกับสังคมต่อไป

การตรวจเรือนจำ^๒

ในการดำเนินงานของเรือนจำ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจตั้งคณะกรรมการเรือนจำ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในการตรวจ พิจารณากิจการของเรือนจำ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว จะมีจำนวนไม่เกินห้า นาย โดยแต่งตั้งจาก

๑. ข้าราชการตุลาการสังกัดกระทรวงยุติธรรม
๒. ข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
๓. ข้าราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๔. ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง
๕. ข้าราชการสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ
๖. เจ้าพนักงานแพทย์
๗. เจ้าพนักงานอัยการ และ
๘. ข้าราชการหรือบุคคลอื่น ตามแต่รัฐมนตรีจะเห็นสมควร

^๑ผู้ต้องขัง คือบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาคดีถึงที่สุด หมายความว่ารวมถึง บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษ หรือบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง หรือบุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา (ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ มาตรา ๔(๒)(๓)(๔)(๕) แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒)

^๒พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ มาตรา ๔๔

การปล่อยตัว

เมื่อได้ลงโทษผู้ต้องขังจนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดในคำพิพากษา และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ ตามที่รับรองไว้ในกฎหมายแล้ว ผู้ต้องขังก็จะต้องพ้นโทษเป็นอิสระเสมือนบุคคลพลเมืองทั่วไป โดยทางเรือนจำจะทำหลักฐานในการปล่อยตัวต่อไป

งานราชทัณฑ์ เป็นเรื่องของการลงโทษ ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้กฎหมายมีอำนาจบังคับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม โดยอาจกำจัด ปรับปรุงแก้ไข ผู้กระทำผิดให้ประพฤตินเป็นคนดี ทั้งนี้งานราชทัณฑ์จะได้ผลประการใด หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจที่จะพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ ให้ทันกับการก่ออาชญากรรมที่รุดหน้าขึ้นเป็นลำดับทุกวันเวลา โดยองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการราชทัณฑ์ จะต้องประสานงาน และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับปรุงงานขั้นสุดท้ายแห่งกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับการก่ออาชญากรรม ที่กระทบกระเทือนมั่นคงความมั่นคงของประเทศชาติ และประชาชนในที่สุด

ดูข้อ ๑๓๒ แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๘.

๒.๓ การดำเนินคดียาเสพติด

๒.๓.๑ สภาพปัญหา ยาเสพติดและการดำเนินคดี

แม้ว่าคดียาเสพติดจะเป็นคดีอาชญากรรมที่มีรากฐานมาจากปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจตั้ง เช่นคดีอาชญากรรมอื่น แต่ผลกระทบอันเกิดจากการกระทำผิดในคดี ยาเสพติด ไม่ว่าจะกระทำในฐานะเป็นตัวการผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้เสพ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติอย่างมหาศาล ซึ่งถ้าพิจารณาว่าในประเทศไทย มีผู้ติดยาเสพติดประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ คน และต้องใช้จ่ายเงินในการซื้อยาเสพติดนี้ถึงปีละ ๑๐,๘๐๐ ล้านบาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ถ้าจะนำมาสร้างถาวรวัตถุหรือการพัฒนาประเทศแล้ว ก็จะทำให้ประชาชนมากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ คนได้รับประโยชน์ ตรงกันข้าม บุคคลเหล่านี้กลับทำการ "เผาผลาญ" เงินจำนวนนี้ทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ มีหน้าซ้ำ กลับทำให้เกิดโทษแก่ตัวเองด้วย นอกจากนี้ "ทรัพยากรมนุษย์" ที่ติดยาเสพติดยังเป็น ตัวการที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ทั้งปัญหาค้นสังคม เศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศ และส่งผลถึงความมั่นคงของชาติอีกด้วย^๑

ในด้าน การดำเนินคดี ก็ต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหา ทั้งนี้เพราะคดี ยาเสพติดเป็นคดีซึ่งปราศจากผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสพซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายจาก ยาเสพติด และโดยสภาพควรจะเป็นผู้เสียหายที่มาร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ แต่ผู้เสพ ก็พึงพอใจต่อยาเสพติด ไม่คิดร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ จึงเป็นการยากที่จะสืบสวนจับกุม เพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ค้าหรือจำหน่ายได้ นอกจากนี้อาชญากรรมยาเสพติด มีลักษณะเป็น องค์การอาชญากร ซึ่งมีการแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานเป็นระดับชั้น มีชายงาน ที่ซับซ้อน และประสานกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ บุคคลซึ่งเป็นระดับหัวหน้า ขององค์การ มักจะมีอาชีพที่ถูกต้องกฎหมายบังหน้า และจะไม่สร้างหลักฐานซึ่งแสดงว่า

^๑พล.ต.ท.เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย

การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงของชาติ

(กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๔๖.

เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด การจับกุมบุคคลระดับหัวหน้าซึ่งเป็นตัวการสำคัญ เพื่อดำเนินคดีจึงกระทำไต่ยาก เพราะขาดพยานหลักฐาน

ภัยร้ายแรงของปัญหายาเสพติดต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติรวมทั้งปัญหาในด้านการปราบปรามเพื่อกำหนดคดีดังกล่าว เป็นเหตุให้รัฐบาลในสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี เห็นเป็นการจำเป็นต้องควบคุมสั่งการ และกำหนดนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยใกล้ชิด โดยกำหนดโครงสร้างและรูปแบบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะขึ้นในรูปของกฎหมาย ซึ่งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้กล่าวคำปราศรัยต่อที่ประชุม The Annual East Asia Narcotics Conference เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๐ ว่า

"เนื่องจากความร้ายแรงของปัญหายาเสพติด รัฐบาลจึงกำหนดให้การรณรงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นนโยบายสำคัญลำดับแรกของรัฐบาล และแม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา จะได้มีการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่แล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่ายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย หรือแผนงานเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด"

¹Address of the Prime Minister of Thailand, H.E. Tanin Kraiviscien at the Annual East Asia Narcotics Conference and at a dinner given in honour of The Hon. Lester L. Wolff, Chairnon of the U.S. Select Committee on Narcotics Abuse Control and his party,

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวของรัฐบาลในการต่อสู้กับภัยร้ายแรงของปัญหายาเสพติด นอกจากจะก่อให้เกิดโครงสร้างและรูปแบบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้ว ยังได้ก่อให้เกิดกระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติดขึ้นในประเทศไทยด้วย

๒.๓.๒ กระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดมาตรการซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติด ไว้ในมาตรา ๑๓ (๒) มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ ดังนี้

"มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการ^๑ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๒) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด"

"มาตรา ๑๔ เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ซัก หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไม่ดำเนินการในที่นั้น ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้ผู้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

^๑คือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

(๒) กั้นเคสสถาน สถานທີ່หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติด ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือ จะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยาน หลักฐานใด

(๓) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๔) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ ใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้สิ่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้น ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

"มาตรา ๑๔ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๑๔ ให้ถือว่า กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจ ตามมาตรา ๑๔(๓) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้ใช้อำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๔(๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าว หรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุม ผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา"

แม้ว่าจะมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้มีกระบวนการยุติธรรม
สำหรับการดำเนินคดีอาชญากรรมก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็มิได้มีการดำเนินการตาม
กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวโดยครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติดกำหนดไว้แต่เพียงหลักการกว้าง ๆ เท่านั้น ส่วนวิธีปฏิบัติและ
รายละเอียดมิได้กำหนดไว้ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ เช่นตามที่กำหนด
ไว้ในมาตรา ๑๓(๒) เกี่ยวกับการควบคุมการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องคดีของ
คณะกรรมการ และมาตรา ๑๔(๔) เกี่ยวกับการสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.
 เป็นต้น ซึ่งสมควรพิจารณาตามลำดับดังนี้

กระบวนการยุติธรรมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๓(๒)

มาตรา ๑๓(๒) เกิดจากความกังวลใจของรัฐบาลดังกล่าวแล้วข้างต้น
และรัฐบาลเห็นว่าคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์มหาศาลของการ
ค้าหรือจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งนายทุนผู้ค้ายาเสพติดอาจใช้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการ
กระทำความผิดไปในทางที่มีขอบในกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียหาย
อย่างร้ายแรงต่อการปราบปรามและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยว
กับยาเสพติด^๑ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของ
รัฐบาลตามที่ได้กล่าวไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม

^๑ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นเป้าหมายสำคัญ
ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยพิจารณาเห็นได้จากการกำหนดไว้
ในมาตรา ๑๓(๑) ว่า "ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้
(๑) กำหนดแผนงานและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด
ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙^๑ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้าควบคุมดูแลการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของฝ่ายบริหารใกล้ชิดยิ่งขึ้น ทั้งนี้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ คือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในกระบวนการยุติธรรมซึ่งอยู่ในขั้นตอนของฝ่ายบริหารเป็นกรรมการอยู่ด้วย คือ อธิบดีกรมตำรวจ และอธิบดีกรมอัยการ^๒ การจัดโครงสร้างในลักษณะนี้ เป็นการกำหนดให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกระบวนการยุติธรรม ได้มีบทบาทร่วมกันในการควบคุมดูแลการดำเนินการ และประสานประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินคดียาเสพติด

หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ โค้กกล่าวไว้ว่า "เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่ยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และรัฐบาลมีนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน ในการนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการ และให้อำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

^๒มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ กำหนดบุคคลผู้เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่า "ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเรียกโดยย่อว่า "ป.ป.ส." ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมตุลาการ อธิบดีกรมอัยการ เป็นกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ"

โทษ ประกอบกับอัตราโทษตามกฎหมายรุนแรง เจ้าหน้าที่งานอาจใช้บทกฎหมายข่มขู่ หรือกลั่นแกล้งผู้บริสุทธิ์ได้ จึงสมควรสร้างระบบสมดุลย์ (Check and Balance) ในกระบวนการปราบปรามผู้กระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยข้อกฎหมายข้างต้นดังกล่าว จึงขอหารือในประเด็นเรื่อง^๑

๑. ขอบเขตและขั้นตอนการควบคุม
๒. บุคคลากรผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ
๓. การประสานงานกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของ ป.ป.ส. มีความเห็นในประเด็นดังกล่าวว่า

"พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ประกาศใช้ในสมัยรัฐบาลซึ่งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเห็นว่าความเสียหายที่เกิดจากปัญหายาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องควบคุมดูแลและดำเนินการเรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยใกล้ชิด (มาตรา ๕)^๒ จึงได้ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้น

^๑วันที่คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมาย ป.ป.ส. ครั้งที่ ๑/๒๕๒๓ วันอังคาร ที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๓

^๒มาตรา ๕ บัญญัติว่า "ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า "ป.ป.ส." ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่น ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขาธิการ เป็นกรรมการและเลขานุการ"

จากบทบัญญัติของกฎหมายนี้ โดยส่วนรวมได้แสดงถึงเจตนารมณ์ของ
กฎหมายไว้ชัดเจน ให้ ป.ป.ส. เป็นผู้รับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ ในการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติดของชาติ เป็นส่วนรวม (มาตรา ๑๓)^๑ โดยมีสำนักงาน
ป.ป.ส. เป็นผู้ดำเนินการ (มาตรา ๑๑)^๒ และเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ
โดยเฉพาะด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จึงได้มีบท
บัญญัติให้อำนาจ ป.ป.ส. ไว้ในมาตรา ๑๓(๒) ว่า "ควบคุมการสืบสวนสอบสวน
และการป้องกันความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด" ความสำคัญของบทบัญญัติ
นี้ คือคำว่า "ควบคุม"^๓ ซึ่งความหมายของคำประกอบกับเจตนารมณ์ของ

^๑มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า "ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) - (๗)

^๒มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า "ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบ-
ปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า "สำนักงาน ป.ป.ส." มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้
เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ และปฏิบัติงานธุรการอื่น"

^๓นักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า "ควบคุม" ไว้ดังนี้

Edwin B. Flippo ได้ให้ความเห็นใน "Management a
Behavioral Approach" (Boston : Allyn and Bacon Inc. ๑๙๖๐)
P. ๘๖. ว่า " การควบคุมคือการบังคับกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้"

Donglas S. Sherwin ได้ให้ความเห็นใน "Management a
book of Reading (Sanfrancisco : Mcgrowhill, ๑๙๖๔) p. ๘๒๖.
ว่า "การควบคุมงาน คือ การดำเนินงานเพื่อปรับปรุงงานนั้นให้เข้ากับมาตรฐานที่
กำหนด โดยอาศัยการรายงานเป็นเครื่องมือ"

สมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความเห็นใน "การบริหาร" (กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙) หน้า ๒๔๔ ว่า "เป็นการใช้ศิลปะการบริหารเพื่อตรวจตรา

(ต่อ)

กฎหมายแล้ว หมายความว่า ป.ป.ส. มีอำนาจในการควบคุม (Control) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะการสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดีเป็นขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบ และเป็นประธาน ป.ป.ส. โดยตำแหน่งด้วย

ตามประเด็นข้อหาหรือของสำนักงานป.ป.ส. คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมาย มีความเห็นว่า

ดูว่า การดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่"

คิม ปรัชญ์ฤกษ์ และอิสระ สุวรรณผล ได้ให้ความหมายใน "ปทานุกรมการบริหาร" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔) หน้า ๔๗ ว่า "การตรวจสอบ หรือการวางระเบียบกฎเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตรงตามเป้าหมายหรือแผนงานที่กำหนดไว้"

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๔ ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๒๓ วันศุกร์ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๓ ได้ให้ความหมายคำว่า "ควบคุม" ว่า "มีความหมายต่างกับคำว่า "กำกับดูแล" "ควบคุม" มีความหมายไปในทางกว้างลွ่งเข้าไปในการดำเนินการของฝ่ายที่ถูกควบคุม ดังนั้นการควบคุม การสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดี จึงหมายความว่า การกว้างลွ่งเข้าไปในการดำเนินคดีตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้ ป.ป.ส. ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรี และอธิบดี ทวมมาตรา ๕ เข้ามาควบคุมคดี เพราะเจ้าหน้าที่ผู้เป็นคดีตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม อาจขาดความสำนึกในหน้าที่หรือขาดความสุจริตในการควบคุม โดยการกว้างลွ่งเข้าไปในการดำเนินคดี จะทำให้การสอบสวน และการฟ้องคดีดำเนินไปด้วยดี ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการปราบปรามยาเสพติดโดยตรง"

๑. ป.ป.ส.มีอำนาจพิจารณาและประสานงานกับส่วนราชการของเจ้าหน้าที่งานในการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๒. เนื่องจากอำนาจการควบคุมเป็นของ ป.ป.ส. การที่ ป.ป.ส. จะใช้อำนาจดังกล่าวได้ จะต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดตามกฎหมายยาเสพติด จึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นผู้ร่วมประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย เพื่อทราบข้อเท็จจริงโดยละเอียด สำหรับประกอบการพิจารณาของ ป.ป.ส.

๓. เพื่อให้การปฏิบัติตาม ๒ เป็นไปโดยราบรื่น และป้องกันความขัดแย้งระหว่างเจ้าพนักงาน จึงสมควรให้กำหนดข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยและสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้นเป็นระเบียบปฏิบัติ โดยพิจารณาปรับปรุงจากแนวทางข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทย และสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้นเป็นระเบียบปฏิบัติ โดยพิจารณา ปรับปรุงจากแนวทางข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงกลาโหม

กระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติดตามมาตรา ๑๓(๒) จึงเริ่มปรากฏเป็นรูปแบบสำหรับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของ ป.ป.ส. ได้ให้ความเห็นไว้ดังกล่าว และต่อมาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อตกลงระหว่างสำนักนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การประสานงานใน

ข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงกลาโหม เป็นข้อตกลงเรื่อง "การประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด"

คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด^๑ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้จัดทำข้อตกลงเสร็จสิ้นแล้ว มีสาระสำคัญตามที่รับมอบหมายจาก ป.ป.ส. คือ^๒

“คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๒๔ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๒๔ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อตกลงระหว่างสำนักนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วยเหตุผลว่า "ด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดให้ ป.ป.ส. มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดของชาติเป็นส่วนรวม โดยเฉพาะความรับผิดชอบในการปราบปรามขั้นการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงโดยละเอียดทุกชั้นตอน ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง" โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งว่า "ให้คณะกรรมการจัดทำข้อตกลง เพื่อใช้เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. (เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙) และเจ้าพนักงานอื่นที่ทำหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด ตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาของ ป.ป.ส. ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓(๒) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ตลอดจนสนับสนุนและคุ้มครองเจ้าพนักงาน ในการปราบปรามยาเสพติดและแก้ไขปัญหายาเสพติดอันเกิดจากการปราบปรามยาเสพติดด้วย"

^๒หนังสือของประธานคณะกรรมการฯ ที่ ยธ ๐๒๐๘/๒๓๔๑๐ ลงวันที่

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๒๕.

๑. การประสานงานและการให้ความร่วมมือของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ แก่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการปราบปรามยาเสพติด เช่น การจับกุม การตรวจค้น

๒. มาตรการเพื่อทราบข้อเท็จจริงของ ป.ป.ส. ในชั้นการสืบสวน สอบสวนและการฟ้องคดี

๓. การส่งเสริมขวัญและกำลังใจของเจ้าพนักงาน ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการฯ ได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบของข้อตกลงฯ ว่า ขอบเขตการบังคับใช้ของข้อตกลงฯ นี้ นอกจากจะครอบคลุมส่วนราชการในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี คือ สำนักงาน ป.ป.ส. และส่วนราชการต่างๆ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงฯ แล้ว อาจมีส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องอีกด้วย หากจัดทำข้อตกลงฯ นี้ในรูปแบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี จะเป็นการเหมาะสมกับลักษณะของการบังคับใช้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการทั่วไป และถ้าจัดทำในรูปแบบข้อตกลงฯ ก็จะผูกพันเฉพาะส่วนราชการที่ปรากฏในข้อตกลงฯ เท่านั้น

ส่วนวิธีปฏิบัติที่สำคัญสำหรับกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๑๓(๒) ตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงฯ คือ

ข้อ ๙ เมื่อมีการจับกุมในความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจับได้แต่เฉพาะของกลาง ซึ่งเป็น

(๑) ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ประเภท ๑ ตั้งแต่ ๒๐ กรัม ประเภท ๒ ตั้งแต่ ๑๐๐ กรัม ประเภท ๔ หรือประเภท ๕ ตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป

(๒) วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.๒๕๑๘ ประเภท ๑ หรือประเภท ๒ ตั้งแต่ ๐.๕ กรัม (ประมาณ ๒๕ เม็ด)ขึ้นไป หรือ

(๓) ผื่นตามพระราชบัญญัติผื่น พ.ศ.๒๕๑๒ ตั้งแต่ ๕๐๐ กรัมขึ้นไป

ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนรายงานเลขาธิการ ป.ป.ส.โดยเร็วแต่ต้องไม่เกิน ๓ วัน นับแต่วันจับกุม

ข้อ ๑๑ เมื่อเลขาธิการ ป.ป.ส.ได้รับรายงานตามข้อ ๘ หรือข้อ ๑๐ และเห็นสมควรส่งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ผู้มีอำนาจสอบสวนเข้าฟังการสอบสวน ก็ให้แจ้งหัวหน้าพนักงานสอบสวนพร้อมรายชื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ผู้ฟังการสอบสวน

ข้อ ๑๒ ให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีแจ้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ตามข้อ ๑๑ ทราบถึงวัน เวลา และสถานที่สอบสวนล่วงหน้าทุกครั้ง โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการเดินทางของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ด้วย

ถ้าเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ไม่มาฟังการสอบสวนตามที่ได้อ้างไว้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้ตามลำพังเฉพาะในครั้งนั้น และให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนว่าเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ไม่มาฟังการสอบสวน

ข้อ ๑๓ เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ผู้ฟังการสอบสวนเห็นว่า ข้อเท็จจริงใดเป็นสาระสำคัญแห่งคดี สมควรซักถาม ก็ให้แจ้งต่อพนักงานสอบสวนให้ซักถามได้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วย ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ทำบันทึกประเด็น และเหตุที่ขอให้ซักถามรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงาน

ข้อ ๑๐ เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.หรือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นรายงานเลขาธิการ ป.ป.ส.พร้อมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีโดยเร็ว และให้เลขาธิการ ป.ป.ส.พิจารณาช่วยเหลือตามควรแก่กรณี

อัยการ

ข้อ ๑๔ เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้ทำการสอบสวนเห็นว่า พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุใดสมควรใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการพิสูจน์ความผิดได้ ก็ให้แจ้งพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณี ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วย ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. บันทึกเรื่อง และเหตุผล รวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการ

ข้อ ๑๕ คดีที่เลขาธิการ ป.ป.ส. ไม่อาจส่งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เข้าทำการสอบสวน ตามข้อ ๑๑ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนคดีนั้นต่อเลขาธิการ ป.ป.ส.

ข้อ ๑๖ เมื่อได้รับแจ้งจากประธาน ป.ป.ส. หรือเลขาธิการ ป.ป.ส. ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการรายงาน หรือชี้แจงต่อ ป.ป.ส. เกี่ยวกับการดำเนินคดี ความผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติด หรือคดีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ไม่ว่าจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ก็ตาม

ข้อ ๑๗ คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย เมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องต่อเลขาธิการ ป.ป.ส.

^๑ เป็นหลักการของสำนักงาน ป.ป.ส. และคณะอนุกรรมการจัดทำข้อตกลงฯ ได้มีมติให้เสนอ ป.ป.ส. พิจารณาพร้อมกับหลักการของคณะอนุกรรมการจัดทำข้อตกลงฯ ซึ่งใช้ข้อความสำหรับข้อ ๑๗ ว่า

"ข้อ ๑๗ คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครอง เพื่อจำหน่าย เมื่ออธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด รับสำนวนการสอบสวน

ข้อ ๑๘ ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้พนักงานอัยการแจ้งเลขอาชญากรรม ป.ป.ส. ทราบพร้อมสำเนาคำพิพากษา รวมทั้งข้อสังเกตต่าง ๆ ถ้ามี อันจะเป็นประโยชน์ในการปราบปรามและปรับปรุงการดำเนินคดีให้รัดกุม

ถ้าใช้จ่ายในการตัดสำเนาคำพิพากษาดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นผู้จ่าย โดยให้พนักงานอัยการทราลงจ่ายไปก่อน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พร้อมคำสั่งไม่ฟ้องจากพนักงานอัยการ อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้งกล่าว จะมีความเห็นแย้งหรือเห็นชอบด้วย ให้แจ้งเลขอาชญากรรม ป.ป.ส. ทราบก่อนมีความเห็นนั้น"

สำหรับขั้นตอนการปฏิบัติตามที่ปรากฏในแผนภูมิ มีดังนี้

๑ แผนภูมิประกอบการพิจารณาของ ป.ป.ส. เรื่อง การจัดทำข้อตกลงระหว่าง
สำนักนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การประสานงานในคดีความผิดตาม
กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

นอกจากจะดำเนินการให้วิธีปฏิบัติสำหรับกระบวนการยุติธรรมเพื่อ
 ดำเนินคดีอาชญากรรมตามมาตรา ๑๓(๒) ปรากฏในรูปแบบของข้อตกลงระหว่าง
 สำนักนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงมหาดไทยแล้ว^๑ คณะกรรมการป้องกันและปราบ-
 ปราบยาเสพติด และสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการให้วิธีปฏิบัติดังกล่าวใช้
 บังคับในรูปแบบของกฎหมายด้วย^๒ ทั้งนี้ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
 พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙^๓

^๑ ข้อตกลงระหว่าง สำนักนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
 การประสานงานในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด อาจจัดทำในรูป
 แบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีได้ ทั้งนี้ ตามความเห็นของคณะกรรมการ
 จัดทำข้อตกลง ฯ (โปรดดูหน้า ๑๒)

^๒ การใช้บังคับในรูปแบบของกฎหมาย จะช่วยให้มาตรการและวิธีปฏิบัติ
 มีความมั่นคง และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามในฐานะเป็นบทบัญญัติของ
 กฎหมาย

^๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๒๓
 ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม
 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ด้วยเหตุผลว่า
 "ด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นกฎหมาย
 จัดตั้งองค์กรผู้รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจและหน้าที่
 ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นส่วนรวม ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลากว่า
 สามปีแล้ว ปรากฏว่าบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้กา
 หน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ยังไม่เกิดผลดีภายในระยะเวลาอันควร
 ประกอบกับมาตรการต่างๆ ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ปรากฏอยู่
 ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบัน ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการ

(ต่อ)

โดยมีเหตุผลประการสำคัญว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๗ ยังไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ยังไม่ได้ผลดีภายในระยะเวลาอันควร ซึ่งการมีเพียงหลักการตามมาตรา ๑๓(๒) เป็นส่วนหนึ่งในหลายส่วนของความไม่ชัดเจน อันสมควรจะแก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๗

กระบวนการยุติธรรมตามมาตรา ๑๔

กระบวนการยุติธรรมในชั้นสืบสวนจับกุม สำหรับคำเนิ่นคดียาเสพติด นอกจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นผู้มีส่วนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตาม ป.วิอาญา แล้ว ยังมีกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ ป.ป.ส.และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.ตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔ แห่งพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๗ ด้วย และโดยที่ผู้ดำรงตำแหน่งระดับกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด" โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่ระบุในคำสั่งว่า "ให้คณะกรรมการนี้พิจารณาแก้ไข ปรับปรุงมาตรการ ตามบทบัญญัติเดิมให้มีความชัดเจน และมีขั้นตอนการปฏิบัติเป็นรูปแบบสะดวกแก่การใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติ และเพิ่มเติมมาตรการใหม่ que เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามที่ได้รับมอบหมายจาก ป.ป.ส."

มาตรา ๑๔ เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า

(ต่อ)

ป.ป.ส. เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูง ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงไม่อาจใช้อำนาจ

กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่เหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติด ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในสถาน หรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติด นั้นจะถูกโยกย้าย หรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลา กลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ถนนสถาน สถานที่หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติด ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใด ที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจ ใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(๓) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๔) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิด ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้สิ่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือประกอบการพิจารณา

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความ เห็นชอบของคณะกรรมการโดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมาย นั้น ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการปฏิบัติการปราบปรามและดำเนินคดีโดยตรงได้ และผู้ที่เป็นกลไกหลักในการปฏิบัติการปราบปรามและดำเนินคดี คือ เจ้าพนักงาน บ.ป.ส. ซึ่งอาจแยกกระบวนการยุติธรรมตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๔ เป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ชั้นสืบสวนจับกุม

กระบวนการยุติธรรมชั้นสืบสวนจับกุม ประกอบด้วยมาตรา ๑๔ (๑)(๒) (๓)(๔) และมาตรา ๑๕ และเฉพาะอำนาจตามอนุมาตรา (๑)(๒) และ (๓) นั้น เป็นอำนาจพิเศษ^๑ ซึ่งต่างจากอำนาจในลักษณะเดียวกันตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการจับและการค้น^๒ โดยเจ้าพนักงาน

^๑พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดให้องค์กรและเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจพิเศษ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ผลเด็ดขาด และมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับความร้ายแรงและซับซ้อนของอาชญากรรมยาเสพติด ตามที่ได้แสดงเจตนารมณ์ไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้

^๒บทบัญญัติเกี่ยวกับการจับและค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสมควรประกอบการพิจารณาถือมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕

มาตรา ๑๔ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับนั้นไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐
- (๒) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า ผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
- (๓) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

(ต่อ)

ป.ป.ส.สามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องแสดงเอกสารมอบหมาย^๑ ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้งตามมาตรา ๑๔ วรรคท้าย

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจับกุมตามมาตรา ๑๔(๓) ยังมีอำนาจตามมาตรา ๑๕ ซึ่งสามารถควบคุมผู้ถูกจับไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน

(๕) เมื่อมีผู้ขอให้อำนาจจับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด และแจ้งด้วยว่าใครร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องเป็นในกรณีที่สามารถออกหมายจับได้ หรือจับได้ตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕๒ ห้ามมิให้กันในที่โรฮฺรฺมาน โดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่โรฮฺรฺมาน
- (๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่โรฮฺรฺมาน
- (๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่โรฮฺรฺมานนั้น

(๔) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้อามาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(๕) เมื่อที่โรฮฺรฺมานนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมิหมายจับ หรือจับตามมาตรา ๑๕

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่สามารถออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายนี้

^๑ เอกสารมอบหมายในทางปฏิบัติปัจจุบันคือ บัตรประจำตัวเจ้าพนักงาน

สามวัน ทั้งนี้เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น สำหรับสนับสนุนการดำเนินคดี
 ในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมาตรา ๑๕ มิให้
 ถือว่า การควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวน ตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^๑

ชั้นสอบสวน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติดชั้นสอบสวนปรากฏใน
 มาตรา ๑๔(๔) ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจสอบสวนไว้ว่า "สอบสวนผู้ต้องหาในคดี
 ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด" และเนื่องจากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.
 ผู้มีอำนาจสอบสวนดังกล่าว จำเป็นต้องมีหลักการและแนวทางสำหรับปฏิบัติตาม
 อำนาจหน้าที่ และปฏิบัติในการประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น
 พนักงานอัยการ สำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเป็นส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรงใน
 การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งดูแลผลการบังคับใช้ อุปสรรคและ
 ปัญหาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙ จึงได้ดำเนิน
 การพิจารณาในประเด็นเรื่องอำนาจสอบสวนตามมาตรา ๑๔(๔) ของเจ้าพนักงาน

^๑มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๑๔ ให้ถือว่า
 กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มี
 อำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับ
 ตามมาตรา ๑๔(๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบ
 กำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงาน
 สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้โดย
 มิให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตาม
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ป.ป.ส. และมีความเห็นว่า "ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้การสอบสวนเป็นขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น เพื่อทราบข้อเท็จจริง พิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีอำนาจสอบสวน คือ อำนาจรวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา"

เรื่อง "การสอบสวน" เป็นเรื่องที่อยู่ใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นหลักทั่วไป ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจของ "พนักงานสอบสวน" ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจชั้นมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ส่วนอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจนั้นๆ

เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ. ๒๕๑๙ มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งตามกฎหมายนี้คือ มีอำนาจสอบสวนผู้ต้องหา คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และอำนาจอื่นเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะมีความหมายชัดเจนว่า เจ้าพนักงานนี้เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง

บันทึกความเห็นเรื่องอำนาจสอบสวนตามมาตรา ๑๔(๔) ของสำนักงาน ป.ป.ส.

ตำรวจตาม ป.วิ.อ. ฉะนั้นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ จึงเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในความหมายของ ป.วิ.อ.

เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามความหมายของ ป.วิ.อ. และกฎหมายนี้ได้กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ด้วยเช่นนี้ จึงเป็นการชอบด้วยเหตุผลที่จะพิจารณาความหมายของข้อบัญญัติกฎหมายนี้ได้ว่า

๑. พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มื่ออำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. (ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙) มีอำนาจสอบสวนจึงเป็น "พนักงานสอบสวน" ตาม ป.วิ.อ.

๒. การสอบสวนหมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามป.วิ.อ. ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

นอกเหนือจากอำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามกฎหมายแล้ว ในการสอบสวน เจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจดำเนินการตามบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.อ. ด้วยทั้งหมดในส่วนที่ว่าด้วยอำนาจของพนักงานสอบสวน

ป.วิ.อ. ได้ให้คำจำกัดความคำว่า "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ" ไว้ในมาตรา ๒(๑๖) ว่า "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ" หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มื่ออำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้รวมทั้งพัตติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งคนมีหน้าที่้องจับกุมหรือปราบปราม"

การที่กฎหมายกำหนดอำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ว่าสอบสวนผู้
ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด มีความหมายแต่เพียงว่า
เจ้าพนักงานมีอำนาจเป็นพนักงานสอบสวน เฉพาะความผิดที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหา
ได้กระทำความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น มิได้ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงาน
ป.ป.ส. ดำเนินการทั้งหลายอื่น เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและ
เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษแต่ประการใด"

นอกจากนี้สำนักงาน ป.ป.ส. ได้หารือในประเด็นเรื่อง อำนาจสอบสวน
ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามมาตรา ๑๔(๔) ไปยังสำนักงาน คณะกรรมการ
กฤษฎีกาด้วย ว่า

"ด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๗
มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้อำนาจแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ
และเจ้าพนักงาน มีอำนาจสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับ
ยาเสพติด โดยมีได้มีแนวทางการปฏิบัติในการสอบสวนไว้แต่ประการใด ประกอบ
กับถ้อยคำในกฎหมายไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้มีความเห็นคัดค้านการปฏิบัติตามบท
กฎหมายนี้ และการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไข
ปัญหาการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ในขั้นตอนการสอบสวน
ทั้งยังเป็นการส่งเสริมมาตรการควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความ
ผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของ ป.ป.ส. ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ฉะนั้น ก่อนที่สำนักงาน ป.ป.ส. จะดำเนินการประสานงานกับส่วน
ราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติตามบทกฎหมายนี้ จึงใคร่ขอทราบ ว่าอำนาจสอบสวน
ตามมาตรา ๑๔(๔) เป็นอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๒(๖)
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแนวทางการพิจารณาของสำนักงาน

ปะป.ส. ที่ส่งมาด้วยหรือไม่เพียงใด"๑

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ ๘) มีความเห็น
สำหรับข้อหาหรือตั้งกล่าว ดังนี้

"คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณา
ข้อหาหรือและบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับได้รับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงของผู้แทน
สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด)
และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมตำรวจและกรมอัยการ) แล้ว มีความเห็นว่า
มาตรา ๒(๖) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดความหมายของ
คำว่า "พนักงานสอบสวน" ไว้ว่า "หมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและ
หน้าที่ทำการสอบสวน" จึงเห็นได้ว่าบุคคลใดจะเป็นพนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจทำ
การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บุคคลนั้นจะต้องเป็นเจ้า-
พนักงาน และมีกฎหมายกำหนดให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนด้วย สำหรับ
ความหมายของคำว่า "การสอบสวน" ตาม (๑๑) ของมาตราเดียวกันนั้น ได้กำหนด
ไว้ว่า "หมายความถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่น
ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่
กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความ
มาฟ้องลงโทษ"

สำหรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้
กำหนดอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจสอบสวนไว้ในมาตรา ๑๔
ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของมาตรา ๑๔ นี้แล้ว จะเห็นได้ว่าความในมาตรานี้ทั้ง
หมดเป็นเรื่องที่กฎหมายให้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการอื่น

๑ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ที่ สร ๑๒๐๖/๒๗๔ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๘

เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษทั้งสิ้น นอกจากนี้ในมาตรา ๑๕ ยังได้กำหนดไว้ชัดเจนด้วยว่า "เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๑๔ ให้ถือว่ากรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มื่ออำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร..." ดังนั้น จึงถือได้ว่า กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มื่ออำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒(๖) และ (๑๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้จำกัดอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับของบุคคลดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๕ นี้เอง โดยกำหนดว่า "...และให้มื่ออำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๕ (๓) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้ เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้น ตามที่จะเห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมิให้ถือว่า การควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" กล่าวคือ แม้ว่า กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มื่ออำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) จะเป็นพนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ตาม แต่ก็มื่ออำนาจควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เพียงสามวัน หลังจากนั้นแล้วต้องส่งตัวผู้ถูกจับให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาควบคุมตัวต่อไป

สำหรับอำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงาน มีข้อพิจารณาแตกต่างไปจาก

กรรมการ เลขาธิการ และรองเลขาธิการ เพราะวรรคสองของมาตรา ๑๔ บัญญัติไว้ว่า "เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนด ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัว เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น" ดังนั้น เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติของมาตรา ๑๕ แล้ว เฉพาะเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) เท่านั้นจึงจะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา ๑๔(๕) ที่เป็นปัญหานั้น กฎหมายบัญญัติกำหนดอำนาจ "สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด" ความในบทบัญญัตินี้เห็นว่า จะแปลความอย่างกว้าง ๆ ว่า เป็นอำนาจสอบสวนทั่วไปไม่ได้ เพราะคำทุกคำในกฎหมายย่อมต้องถือว่ามีความหมายทั้งสิ้น ในเมื่อกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจสอบสวนผู้ต้องหา ก็จำเป็นต้องตีความว่า มาตรา ๑๔(๕) นี้ กำหนดจำกัดอำนาจไว้เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องศาลเท่านั้น^๑

สำหรับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตั้งกล่าว สำนักงาน ป.ป.ส. ได้สรุปเสนอสำนักงาน ก.พ. พร้อมกับเหตุผลเกี่ยวกับการกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อประกอบการเสนอคณะกรรมการพิจารณาแบ่งส่วนราชการว่า^๒

^๑บันทึกเรื่อง อำนาจสอบสวนตามมาตรา ๑๔(๕) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ตามหนังสือคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ สร ๑๖๐๑/๑๕๐๘ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕.

^๒หนังสือประทับตราแทนการลงชื่อของสำนักงาน ป.ป.ส.ที่ สร ๑๖๐๖/๑๖๕๙ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๕.

๑. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นในเรื่องอำนาจสอบสวน ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ดังนี้

๑.๑ อำนาจสอบสวน คณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๖), (๑๑) ประกอบกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๔ และ มาตรา ๑๕ แล้ว มีความเห็นว่า กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ซึ่งได้รับมอบหมายให้อำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ (ปรากฏในบันทึกเรื่อง อำนาจสอบสวนตาม มาตรา ๑๔(๕) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ หน้า ๓)

ส่วนอำนาจสอบสวนตามมาตรา ๑๔(๕) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่าการกฎหมายจำกัดให้อำนาจเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องศาลเท่านั้น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๒))

๑.๒ อำนาจการควบคุมตัวผู้ถูกจับ ถึงแม้ว่ากรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้อำนาจตามมาตรา ๑๔(๓) จะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ก็ตาม แต่ก็ให้อำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เพียง ๓ วัน หลังจากนั้นแล้วต้องส่งตัวผู้ถูกจับให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ตำรวจ) ควบคุมตัวต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๖ (กรรมการ

เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตาม มาตรา ๑๔(๓) มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับไว้ทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน ๓ วัน ไม่ใช่มีอำนาจทำการสอบสวนได้เพียง ๓ วัน)

๒. แนวทางการดำเนินงานตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙ เฉพาะที่เกี่ยวกับการสอบสวนมีดังนี้

๒.๑ รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในการสอบสวนดำเนินคดีความผิด ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด

๒.๒ รับคำกล่าวโทษคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๒.๓ ตรวจสอบตัวผู้ต้องหา ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใด ที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

๒.๔ สอบสวนผู้ต้องหา ผู้จับกุม และพยาน

๒.๕ ตรวจสอบประวัติผู้ต้องหา

๒.๖ เก็บรักษาของกลางยาเสพติด และนำส่งยาเสพติดของกลาง เพื่อตรวจพิสูจน์

๒.๗ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วย ราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือประกอบการพิจารณา

๒.๘ สรุปลำนวนส่งให้พนักงานอัยการพร้อมความเห็นประกอบสำนวน การสอบสวนตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีอาญา

๒.๙ ควบคุมผู้ต้องหาไว้ในระหว่างสอบสวนไม่เกิน ๓ วัน

๒.๑๐ ติดตามผลคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อ ประโยชน์ในการปรับปรุงวิธีการสอบสวนดำเนินคดี

๓. เหตุที่งานค้ำสอบสวนไม่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายสืบสวนสอบสวน กองปราบปรามยาเสพติด^๑ เนื่องจาก

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

"การสืบสวน" หมายความว่าถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

"การสอบสวน" หมายความว่าถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กำลังหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องคดี

ดังนั้น การสืบสวนและการสอบสวนจึงมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกัน คือการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน และการรวบรวมพยานหลักฐาน ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน กองปราบปรามยาเสพติด เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน และรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด เพื่อทำการจับกุมผู้กระทำความผิด จึงเป็นการสืบสวนสอบสวนก่อนทำการจับกุมผู้ต้องหา ส่วนการสอบสวนตามนัยซึ่งกำหนดให้มีขึ้นในการขอปรับปรุงการแบ่งงานภายในกองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน นั้น เป็นการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานภายหลังการจับกุมผู้ต้องหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องคดี บุคลากรที่ใช้ในงานสืบสวนก่อนการจับกุมผู้ต้องหา จึงมีคุณสมบัติแตกต่างกับบุคลากรที่จะใช้ในการสอบสวนภายหลังการจับกุม เพื่อพิสูจน์ความผิดซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในทางกฎหมาย และเหตุผลที่สำคัญอีกประการ

^๑หน่วยงานในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ส.

^๒หน่วยงานในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ส.

หนึ่งคือ เพื่อถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างเจ้าพนักงาน อันจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเที่ยงธรรม จึงจำเป็นต้องแยกภารกิจ ในการสืบสวนสอบสวน เพื่อทำการจับกุมออกจากการสอบสวนเพื่อดำเนินคดี

อนึ่ง นอกจากอำนาจในการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตีความมาแล้ว อำนาจสอบสวนอีกประการหนึ่งซึ่งไม่มีปัญหา คืออำนาจสอบสวนผู้ต้องหาเบื้องต้น^๑ ก่อนส่งตัวให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ตำรวจ) เพื่อประโยชน์ในการปราบปราม และจะช่วยเหลือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ตำรวจ) รวบรวมหลักฐานที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งอำนาจสอบสวนประการนี้ สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มอบหมายให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน

ในเรื่องอำนาจสอบสวนตามมาตรา ๑๕(๔) นี้ หากพิจารณาเจตนารมณ์และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ แล้ว จะพบว่ารัฐบาลสมัยนายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งมีความกังวลห่วงใยต่อปัญหายาเสพติดอย่างยิ่ง เห็นความจำเป็นว่า ถ้าเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวงการค้ายาเสพติด ซึ่งมีทุนทรัพย์มหาศาลแล้ว ก็อาจเป็นผลเสียหายต่อการปราบปรามยาเสพติดอย่างร้ายแรงจึงได้กำหนดระบบควบคุมดูแลถ่วงดุลย์ (Check and Balance) ทั้งในรูปแบบการควบคุมจากเบื้องบนสู่เบื้องล่างตามมาตรา ๑๓(๒) และในรูปแบบผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบเสมอกันควบคุมดูแลถ่วงดุลย์กัน ซึ่งในรูปแบบนี้ได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน

^๑คืออำนาจตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม

ขึ้นอีกในมาตรา ๑๔(๔) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งการสร้างระบบควบคุมดูแลวงดุริยางค์นี้ มิได้กระทำเฉพาะในกระบวนการยุติธรรม สำหรับดำเนินคดียาเสพติดเท่านั้น แต่ได้พยายามดำเนินการให้พนักงานอัยการได้มีอำนาจสอบสวนด้วย ทั้งนี้ได้มีการพิจารณาว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย จำกัดอำนาจหน้าที่ของอัยการ มิให้สอบสวนคดีอาญานั้นเป็นผลเสีย เพราะทำให้ไม่มีผู้ควบคุมดูแลวงดุริยางค์พนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้ต้องหา และสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นต้น ผลร้ายก็ตกแก่ประชาชนเอง จึงมีการหาทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเช่นในต่างประเทศ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ รัฐบาลสมัยนายธานินทร์ กรวีวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดให้เรื่องนี้เป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อสภาที่ปรึกษาทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๗ ข้อ ๓ วรรคสอง แต่ยังไม่ทันดำเนินการ รัฐบาลก็หมดอายุลง และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ รัฐบาลสมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. เพื่อปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของอัยการในเรื่องการสอบสวนคดีอาญา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติรับหลักการ และให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา คณะกรรมการพิจารณาแล้วเสนอกลับมายังสภาฯ ยังไม่ทันที่สภาฯ จะพิจารณา ก็พอดีสภาฯ ดังกล่าวหมดอายุลงด้วยเหตุการเลือกตั้ง^๑

กระบวนการยุติธรรมสำหรับดำเนินคดียาเสพติดดังกล่าวมาแล้ว จึงแสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้บริหารว่า มิได้เพิ่งเล็งเฉพาะเรื่องตัวกฎหมายเท่านั้น เพราะกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะงานที่จะดำเนินการ

^๑ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" วารสารอัยการ, ปีที่ ๓, ฉบับที่ ๓๖ (ธันวาคม ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๔.

ซึ่งจะกำหนดอย่างไรก็อาจกระทำได้ตามเหตุผล นโยบาย และหลักความยุติธรรม หากจะอุปมาแล้วกฎหมายก็เปรียบเสมือนน้ำ และกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดีเป็นท่อน้ำ การที่น้ำจะไหลไปถึงจุดหมายปลายทางได้ ท่อน้ำจะต้องไม่แตกไม่รั่ว โดยจะต้องเชื่อมสนิทกันตลอดสาย การแก้ไขปัญหาอาเสพติดโดยการกำหนดกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดีเป็นการเฉพาะตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙ จึงบ่งชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาร้ายแรงของสังคมและประเทศชาตินั้น ผู้รับผิดชอบมิได้พิจารณาเฉพาะกฎหมายประการเดียวเท่านั้น แต่ได้พิจารณาถึงการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นผลคือการดำเนินคดีอีกด้วย

ในปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมได้ประจักษ์ถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดี จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมขึ้น ซึ่งนายมารุต บุณนาท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในฐานะประธานกรรมการ ได้แจ้งให้ที่ประชุมคณะกรรมการทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งคณะกรรมการว่า

“เนื่องจากหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สังกัดอยู่ต่างกระทรวงกัน เช่น ตำรวจ อัยการ ราชทัณฑ์ อยู่กับกระทรวงมหาดไทย ศาลอยู่กับกระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี บางครั้งเกิดปัญหาในการประสานงานขึ้น ตัวอย่างเช่น ทางกระทรวงยุติธรรมสร้างศาลเสร็จพร้อมจะเปิดทำการแล้ว แต่ทางราชทัณฑ์ยังไม่พร้อมค้ำเรือนจำ ทาง ป.ป.ส. ก็ทราบว่าปัญหาด้านการประสานงานกับตำรวจท้องที่ เกี่ยวกับการจับกุมและสอบสวนคดียาเสพติดเหมือนกัน นอกจากนั้นปัญหาอาชญากรรมก็ทวีวันแต่จะรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมไม่ร่วมมือกันโดยใกล้ชิด ก็ยากที่จะแก้ไขปัญหานี้ให้สำเร็จลงได้ กระทรวงยุติธรรมจึงเสนอขออนุมัติคณะรัฐมนตรีให้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดนี้ขึ้น เพื่อจะได้เป็นแหล่งกลางสำหรับปรึกษาหารือกันระหว่างหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรม โดยมี

นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยร่วมเป็นกรรมการด้วย เพราะทนายความ
มีบทบาทในการเสริมสร้างความยุติธรรม และช่วยให้การดำเนินคดีในศาลเป็นไป
โดยเรียบร้อยและรวดเร็วอยู่มาก คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงยุติธรรม
เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดนี้ เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๔ โดยให้คณะ-
กรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ ให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคและข้อขัดข้อง
เพื่อให้กลไกการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป็นที่ว่าการประชุมคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม
ครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ วันพฤหัสบดีที่ ๓ กันยายน ๒๕๒๔

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

มีคำกล่าวซึ่งเป็นภาษิตโรมันว่า "ที่ใดมีสังคม ที่นั่นย่อมมีกฎหมาย"

(Where there is society there is law)^๑ ทั้งนี้กฎหมายเป็น
มาตรการอันสำคัญยิ่งในการบริหาร ปกครอง ควบคุมสังคมให้มีระเบียบ ปัญหาต่างๆ
ที่เกิดขึ้นในสังคม หากไม่สามารถแก้ไขโดยวิธีปกติธรรมดาได้ ก็จำเป็นต้องมีกฎหมาย
ออกมาบังคับใช้ เพื่อแก้ไขหรือยุติปัญหามิให้เป็นผลร้ายต่อความสงบสุขของบ้านเมือง

ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นปัญหาที่ทราบกันทั่วไปว่า เป็นปัญหาร้ายแรง
ของชาติ เพราะหากไม่สามารถหยุดยั้งปัญหานี้ได้แล้ว ระบบซึ่งเป็นแกนหลักของชาติ
คือระบบสังคม เศรษฐกิจและการเมืองก็จะถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปในทาง
ที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ ดังนั้นกฎหมายจึงเป็นมาตรการที่จำเป็นต้องใช้ในการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด และถ้าหากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด ไม่คำนึงถึงหรือไม่เน้นความสำคัญของกฎหมายเสียแล้ว การต่อสู้กับปัญหา
ยาเสพติดก็เปรียบเสมือนกับการสู้เสียด้วยมือเปล่า ซึ่งจะต้องเป็นเหยื่อของเสือใน
ที่สุด

การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามที่ได้นำมาพิจารณาจนถึงปัจจุบัน นอกจาก
จะใช้วิธีการเพิ่มโทษให้หนักขึ้นเพื่อเป็นการป้องปราม (Deterrence) ผู้มีหน้าที่
รับผิดชอบกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แสวงหามาตรการที่เหมาะสมและคาดว่า

^๑ Robert A. Friedlander, Social Control, (New York :
Mcgrow - Hill, 1980) p.77.

มีประสิทธิภาพเพียงพอในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย และผลของการดำเนินการดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับ ซึ่งบางฉบับได้มีการแก้ไขบ่อยครั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ยาเสพติด ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งใช้บังคับในปัจจุบันมีรวมทั้งสิ้น ๕ ฉบับคือ

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙
๒. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒
๓. พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘
๔. พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๕๓๒
๕. ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑

สำหรับหลักการ เจตนารมณ์ และสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละฉบับ มีดังนี้

๓.๑ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้สมัยรัฐบาล นายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร กล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายสนองนโยบายของรัฐให้มีผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดให้เข้มงวดกวดขัน เพราะยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ ๓ ประการ คือ ^๒

^๑ สุรพล ไตรเวทย์, เอกสารประกอบการบรรยายในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดระดับผู้ปฏิบัติ รุ่นที่ ๑/๒๕๒๓

^๒ พ้อย มะลิขาว, หัวข้อคำบรรยายเรื่อง "หลักในการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานในคดียาเสพติด" (กรมอัยการ, ๒๕๒๓) หน้า ๓.

(๑) เป็นกฎหมายปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรูปองค์กร และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน

(๒) เป็นกฎหมายสารบัญญัติในส่วนที่กำหนดโทษผู้ขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ลงบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใดแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน

(๓) เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจค้น การยึดหรือการอายัดยาเสพติด และการจับกุมบุคคล โดยไม่ต้องมีหมายค้นและหมายจับซึ่งเป็นมาตรการพิเศษนอกเหนือไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เห็นสมควรพิจารณาลักษณะพิเศษดังกล่าวตามลำดับ ดังนี้

๓.๑.๑. ลักษณะกฎหมายปกครอง

การมีลักษณะเป็นกฎหมายปกครอง และบริหาร^๑ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ นั้น สืบเนื่องจากการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหลายส่วนราชการซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบ เช่น ตำรวจ อัยการ แพทย์ และจำเป็นต้องประสานการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน และตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งเห็นว่ายาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงของชาติ จึงจำเป็นต้องมีองค์กรกลางเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติ

^๑ การปกครองและการบริหารมีความสัมพันธ์กลมกลืนกัน โดยการปกครองตามนัยของกฎหมาย คือ การดำเนินการบริหารราชการ (Public Administration) ซึ่งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์เรียกว่า "รัฐประศาสนศาสตร์" (โปรดดู "การบริหาร" โดยสมพงษ์ เกษมนลิน, ๒๕๑๗, หน้า ๕ และบทบรรณาธิการของวารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๑, ตอน ๑, เมษายน ๒๕๒๕)

ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และรัฐบาลเห็นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องเข้ารับผิดชอบ โดยตรงในองค์กรกลางดังกล่าว คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือ ป.ป.ส. ซึ่งเป็นองค์กรกลาง จึงประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีนับประธาน และรัฐมนตรี ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกรรมการ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นกรรมการ^๑ การจัดรูปแบบขององค์กรดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ซึ่งการเมือง (รัฐบาล) จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทและเกี่ยวข้องในการจัดรูปแบบขององค์กรราชการ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล^๒

ป.ป.ส. ซึ่งเป็นองค์กรกลางในการควบคุมดูแลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาระหน้าที่ด้านบริหารในฐานะเป็นองค์กรกำหนดนโยบาย (Policy - Making Body) ทั้งนี้จะพิจารณาได้จากอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ดังนี้

มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปราม ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (๒) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดี ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (๓) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

^๑โปรดดูมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

พ.ศ. ๒๕๑๙

^๒

Peter Self, Administration Theories and Politics

(George Allen & Unwin, 1979), p. 62.

(๔) ควบคุมเร่งรัด ประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรืองานแผนงาน หรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๖) ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด

(๗) พิจารณานุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติ การตามพระราชบัญญัตินี้

ตามมาตรา ๑๓ นี้ ได้บรรจุรูปแบบและกระบวนการสำคัญตามหลักการบริหารราชการสมัยใหม่ไว้ให้ ป.ป.ส. ได้ปฏิบัติ คือ

การวางแผน (Planning)

เนื่องจากแผนงานเป็นผลสืบเนื่อง มาจากวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดให้ ป.ป.ส. มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดแผนงาน จะช่วยให้การดำเนินงานตามนโยบายในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด มีรูปแบบและทิศทางที่ปรากฏชัด และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

การติดตามและปรับปรุงการปฏิบัติงาน (Follow - up)

การกำหนดแผน เมื่อเอาไปปฏิบัติ จัดทำแล้ว อาจจำเป็นต้องมีข้อแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เสมอ^๒ ดังนั้นการปฏิบัติ ตามแผนจึงอาจมีข้อแตกต่างไปจากเหตุการณ์

^๑ สัมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๑๗), หน้า ๘๓.

^๒ สัมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, หน้า ๘๗.

หรือสิ่งที่คาดไว้ได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ก็อาจทำให้การปฏิบัติตามแผนนั้นมีข้อที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพปัญหาสาเหตุเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเสมอตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และวิธีการของผู้กระทำผิด การกำหนดให้ ป.ป.ส. มีอำนาจตามอนุมาตรา ๕ จึงเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของปัญหาสาเหตุ

การควบคุมและวินิจัยสั่งการ (Control)

การควบคุมงานเป็นกิจกรรมอันสำคัญยิ่งของการบริหาร เพราะการบริหารที่ขาดการควบคุม เปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ซึ่งจะไปไม่ถึงที่หมาย การควบคุมงานจึงช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดหรือมุ่งหวังไว้ และช่วยให้เกิดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้งานของส่วนรวมบรรลุวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้^๑ ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อนุมาตรา(๒)และอนุมาตรา (๔) จึงกำหนดให้ ป.ป.ส. ซึ่งเป็นองค์กรกลางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น

การประสานงาน (Coordinating)

การที่คณะบุคคลหรือองค์กรมาร่วมกันประกอบกิจการใดกิจการหนึ่ง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ย่อมต้องอาศัยความเข้าใจ ความร่วมมือประสานกัน โดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีการจัดองค์การ แบ่งงานกันเป็นสัดส่วนตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) ก็ให้เห็นชัดยิ่งขึ้นว่าการที่จะให้งานดำเนินไปด้วยดี บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จะต้องพยายามจัดให้

^๑สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, หน้า ๑๕๖ - ๑๕๗.

พลังร่วมของกลุ่ม (Group effort) ในการทำงานให้มีลักษณะสมานฉันท์ (Harmony) โดยให้งานแต่ละส่วนสอดคล้องต่อกัน (Synchronize) และหากพิจารณาอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ส.ตามมาตรา ๑๓ นี้แล้ว ป.ป.ส.เป็นองค์กรที่สามารถแบ่งงานเป็นสัดส่วน ตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) ในรูปของแผนงาน โครงการ และมาตรการ ให้แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ การประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของ ป.ป.ส.ได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

การจัดเจ้าหน้าที่ (Staff)

การจัดเจ้าหน้าที่เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับการเลือกสรร (Select) บุคคล และเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job)^๑ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นงานสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาร้ายแรงของชาติ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๓(๗) จึงกำหนดให้ ป.ป.ส. มีอำนาจหน้าที่ ในการพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อพิจารณากลับกรองให้ได้ตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของ ป.ป.ส. ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการแต่งตั้งเจ้าพนักงานว่า "คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๓ บัญญัติว่า "เจ้าพนักงาน" หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบกับความในมาตรา ๑๓(๗) กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ส. เป็นผู้พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการ

^๑ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, หน้า ๘.

ตามพระราชบัญญัตินี้ การกำหนดขั้นตอนไว้เช่นนี้แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ว่า ประสงค์จะให้มีการกลั่นกรองบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้ปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ และไม่มีพฤติการณ์เสียหาย ซึ่งอาจจะใช้อำนาจหน้าที่ โดยไม่สุจริตเป็นการเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์ได้ หากกฎหมายจะมีวัตถุประสงค์ให้แต่งตั้งบุคคลโดยตำแหน่งได้ ก็ชอบที่จะเขียนให้ชัดแจ้งได้ และไม่จำเป็นต้องมีการกลั่นกรองโดยต้องขออนุมัติการแต่งตั้งจาก ป.ป.ส. อีกชั้นหนึ่ง^๑

ดังนั้น นอกจาก ป.ป.ส. จะใช้อำนาจหน้าที่ตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ตามอนุมาตราอื่นของมาตรา ๑๓ แล้ว ป.ป.ส. ต้องรับผิดชอบในด้านการบริหารงานบุคคลโดยการพิจารณาเลือกสรรบุคคลผู้จะเป็นกลไกในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าการเลือกสรรบุคคลเพื่อปฏิบัติงานในองค์การบริหารโดยทั่วไป เพราะถ้าผู้เป็นเจ้าพนักงานตามอนุมาตรา ๑ เป็นผู้ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความ ซื่อสัตย์สุจริตอันเป็นเหตุให้ต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของผลประโยชน์ จากการประกอบอาชญากรรมยาเสพติด หรือไม่เหมาะสมด้วยประการใด ๆ แล้ว ก็จะเป็นผลเสียหายต่อการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงของชาติได้

เนื่องจาก ป.ป.ส. เป็นองค์กรผู้กำหนดนโยบาย (Policy Making Body) จึงจำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติตามนโยบาย หรือรับนโยบายไปดำเนินการให้บรรลุผล (Implementing Body) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้กำหนดแนวทางและลักษณะของหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของป.ป.ส. ซึ่งเป็นองค์กรบริหารสูงสุดในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ไว้ในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ดังนี้

^๑บันทึกการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของ ป.ป.ส. ครั้งที่ ๑-๒/๒๕๒๓ วันอังคารที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เรื่องการแต่งตั้งเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘.

ลักษณะของหน่วยงานและการดำเนินการตามมาตรา ๑๐

มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า "คณะกรรมการจะตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้" ซึ่งในปัจจุบัน ป.ป.ส. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการประจำ (Standing Committee) ตามลักษณะของงานหลัก (Line) ของ ป.ป.ส. ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คือ

๑. คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดของ ป.ป.ส.
๒. คณะอนุกรรมการปราบปรามยาเสพติด
๓. คณะอนุกรรมการป้องกันและเผยแพร่
๔. คณะอนุกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
๕. คณะอนุกรรมการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนและควบคุมพืชเสพติด^๑

ลักษณะของหน่วยงานและการดำเนินการตามมาตรา ๑๑

มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า "ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า "สำนักงาน ป.ป.ส." มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและปฏิบัติงานธุรการอื่น" สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นโดย พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ และมีลักษณะเป็นหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบาย (Implementing Body) ตามมาตรา ๑๑ ได้กำหนดไว้ดังกล่าว ซึ่งสรุปหน้าที่ตามรับผิดชอบไว้ ดังนี้^๒

๑. เสนอแนะต่อ ป.ป.ส. เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงาน

^๑สำนักงาน ป.ป.ส., "สำนักงาน ป.ป.ส. จากอดีตถึงปัจจุบัน", เนื่องในโอกาสครบรอบ ๕ ปี (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, ๒๕๒๓) หน้า ๖.

^๒สำนักงาน ป.ป.ส., สำนักงาน ป.ป.ส. จากอดีตถึงปัจจุบัน, หน้า ๗.

และโครงการในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒. ประสานงานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๓. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน และโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๔. เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ส. เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๕. ติดตามและรายงานการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องคดีความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๖. ดำเนินการในลักษณะที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐบาลและเอกชน สามารถปฏิบัติ หน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เนื่องจาก พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดโครงสร้างเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ ป.ป.ส. ไว้ในลักษณะเป็นองค์กรกลางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยหลักการและเหตุผลด้านการบริหาร สำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายของ ป.ป.ส. จำเป็นต้องมีขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบที่สอดคล้องกับลักษณะ เป็นองค์กรกลางของ ป.ป.ส. ด้วย จึงได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส. ให้มีลักษณะเป็นหน่วยงานกลางในการปฏิบัติหน้าที่และประสานงานตามแนวทางของ ป.ป.ส. ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยิ่งขึ้น . ในการประชุม ป.ป.ส. ครั้งที่ ๔/๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๓ ได้มีมติกำหนดนโยบายและแนวทาง

ในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส.ไว้ดังต่อไปนี้^๑

๑. ด้านการวางแผนและประสานงานโครงการ

๑.๑ ดำเนินการให้มีการจัดทำแผนหลัก (Master Plan) หรือแผนระยะยาวระดับชาติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งการจัดทำแผนดำเนินงานและโครงการในด้านการปราบปราม ด้านการป้องกัน ด้านการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และด้านการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อป้องกันและระงับการปลูกฝิ่น

๑.๒ ประสานงาน ส่งเสริม และสนับสนุนส่วนราชการ องค์กรและหน่วยงานเอกชน ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหลัก แผนดำเนินงานหรือโครงการที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑.๓ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนรายงานและเสนอแนะต่อ ป.ป.ส. เพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขแผนงาน และวิธีการปฏิบัติ ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ด้านการปราบปรามยาเสพติด

๒.๑ ดำเนินงานศูนย์การข่าวยาเสพติด (Narcotic Intelligence Centre - NIC) เพื่อสนับสนุนด้านการข่าวแก่ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ

๒.๒ สืบสวน สอบสวน และหาข่าว การกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิต การค้ารายใหญ่ทั้งในประเทศ

^๑สำนักงาน ป.ป.ส.ครบรอบ ๔ ปี, สำนักงาน ป.ป.ส.จากอดีตถึงปัจจุบัน, หน้า ๘.

และระหว่างประเทศ

๒.๓ คำเนินการและร่วมมือสนับสนุนเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการอื่น ในการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดทุกระดับ

๒.๔ คำเนินการและให้ความร่วมมือสนับสนุนการฝึกอบรมและสัมมนา เจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด

๓. ด้านการป้องกันยาเสพติด

๓.๑ แสวงหาความร่วมมือจากส่วนราชการ องค์กร และหน่วยงาน เอกชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดอย่างกว้างขวาง

๓.๒ ดำเนินงานศูนย์ผลิตเอกสาร และโสตทัศนูปกรณ์ ที่ใช้ในการ ป้องกันยาเสพติด เพื่อให้ความสนับสนุนแก่หน่วยงานอื่น ๆ

๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่ดำเนินการป้องกันยาเสพติด ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดียิ่งขึ้น

๓.๔ คำเนินการและร่วมมือสนับสนุนในการฝึกอบรมและสัมมนา ด้าน การป้องกันยาเสพติด

๓.๕ คำเนินการเผยแพร่ความรู้และจัดกิจกรรม เพื่อการป้องกัน ยาเสพติด

๔. ด้านการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๔.๑ แสวงหาความร่วมมือจากส่วนราชการ องค์กร และหน่วยงาน เอกชนทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ รวมทั้งประชาชนทั่วไป เพื่อมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างกว้างขวาง

๔.๒ ประสานงานและส่งเสริมส่วนราชการและหน่วยงานเอกชนที่มี

หน้าที่ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้มีความสามารถ และเทคโนโลยีเพียงพอในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓ ดำเนินการและร่วมมือสนับสนุนในการฝึกอบรมและสัมมนา
เจ้าหน้าที่ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๕.๔ ประสานงานและส่งเสริมสนับสนุนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

๕. ด้านส่งเสริมการพัฒนา เพื่อป้องกันและระงับการปลูกฝิ่น

๕.๑ แสวงหาความร่วมมือจากส่วนราชการ องค์กรและหน่วยงาน
เอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อป้องกัน
และระงับการปลูกฝิ่น

๕.๒ ประสานงานและส่งเสริมส่วนราชการ องค์กรและหน่วยงาน
เอกชน ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่ดำเนินงานในด้านการป้องกันและระงับ
การปลูกฝิ่น

๕.๓ ดำเนินการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ ที่มีการปลูกฝิ่นตลอดจนภาวะ
ความเป็นอยู่ของชาวเขาและชาวพื้นราบที่ปลูกฝิ่น

๕.๔ จัดให้มีและดำเนินงานในโครงการนำ หรือโครงการทดลอง
โดยเฉพาะ ในส่วนของงานที่ยังไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งสามารถรับผิดชอบได้
โดยตรง ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนที่มีการปลูกฝิ่น

๕.๕ ดำเนินการและร่วมมือสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฝึก
อบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนา เพื่อป้องกันและระงับการปลูกฝิ่น

๖. ด้านวิจัยและระบบข้อมูล เพื่อการบริหาร

๖.๑ ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือ กับสถาบันต่างๆเพื่อ
ให้มีการวิจัย เกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดอย่างกว้างขวาง

๖.๒ เผยแพร่ผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งหาทางสนับสนุนให้มีการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๖.๓ ดำเนินงานระบบข้อมูล เพื่อการบริหารค้ายาเสพติดเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๖.๔ ค้นคว้าและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๗. ค่านิยมและค่านิยม

๗.๑ ดำเนินการประสานงาน เพื่อควบคุมการสอบสวนและการฟ้องคดีความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๗.๒ ดำเนินการสอบสวนคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

๗.๓ ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นผลดียิ่งขึ้น

๗.๔ เร่งรัดการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล เพื่อเป็นสิ่งจูงใจแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป

๗.๕ ประสานงานและกำกับการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจัดการยาเสพติดของกลาง

๗.๖ ดำเนินการพิสูจน์ยาเสพติด เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดี

๘. ความร่วมมือระหว่างประเทศ

๘.๑ ดำเนินการให้มีการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีในสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยร่วมเป็นภาคีอยู่ด้วยอย่างเคร่งครัด

๘.๒ ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ และรัฐบาลประเทศ

ต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดของโลก

๘.๓ แสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือ ทั้งทางด้านปฏิบัติการ วิชาการ และการเงินจากองค์การระหว่างประเทศ และรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดของประเทศไทย

การที่ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการตั้งองค์กร และวิธีการดำเนินการขององค์กรซึ่งเป็นลักษณะของกฎหมาย ปกครองและบริหารไว้ดังกล่าวแล้ว เป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นว่า งานแก้ไขปัญหาอาเสพติด ซึ่งหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการนั้น การจัดระบบการบริหาร เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหาอาเสพติด ประสานสอดคล้องกัน และ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนำหลักกฎหมายปกครองและบริหารมาบัญญัติไว้ เช่นนี้จึงช่วยให้มองภาพของการแก้ไขปัญหาอาเสพติด รวมทั้งปัญหาอื่นในสังคมได้เด่น ชัดขึ้นว่า มิได้จำกัดอยู่เฉพาะการเพิ่มโทษให้นักขึ้น หรือการแสวงหามาตรการที่มี ประสิทธิภาพและเหมาะสมมาแก้ไขปัญหานั้น แต่การพิจารณาถึงการจัดระบบและ รูปแบบองค์กรของรัฐ ผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาก็มีความสำคัญยิ่งเช่นกัน

กล่าวเฉพาะกฎหมายปกครอง เป็นสาขากฎหมายที่ประเทศภาคพื้นยุโรป ได้พัฒนาขึ้นมาแล้วเป็นเวลานาน (เกือบ ๒๐๐ ปี) แต่เพิ่งมาได้รับความสนใจอย่าง มาก จากประเทศกลุ่มแองโกลแซกซอนในระยะหลัง (ประมาณ ๕๐ ปี) มาถึง ทั้งนี้ เพราะประเทศกลุ่มแองโกลแซกซอน ได้ประสบปัญหาทางบริหาร ประเทศกลุ่มแองโกล แซกซอน จึงได้หันมาดู "กฎหมายปกครอง" ในฐานะที่เป็นสาขากฎหมายที่วางแนวทาง นิติศาสตร์ (Legal Approach) เพื่อแก้ปัญหาทางบริหารของรัฐในปัจจุบันได้ อันที่จริงวิชากฎหมายปกครองของประเทศภาคพื้นยุโรป ได้เป็นต้นกำเนิด ของวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อสหรัฐเองประสบปัญหา

ทางบริหารในกลางปี ศตวรรษที่ ๑๙ อีกด้วย^๑

๓.๑.๒ ลักษณะกฎหมายสารบัญญัติ

แม้ว่าบทกฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด จะได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดฉบับอื่นเป็นการเฉพาะแล้ว เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ.๒๕๑๒ และพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.๒๕๑๘ โดยมีบทกำหนดโทษกรณีกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ฯลฯ แต่ก็จำเป็นต้องมีบทกฎหมายสารบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๘ นี้ อีก ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกฎหมายจัดองค์กรและระบบบริหารในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หากปราศจากบทกฎหมายเพื่อคุ้มครองการดำเนินการขององค์กรในบางลักษณะ เช่น การปราบปรามแล้ว การดำเนินการก็อาจประสบกับอุปสรรคแล่นขาดประสิทธิภาพได้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๘ จึงมีบทกฎหมายสารบัญญัติปรากฏ ในมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ดังนี้

มาตรา ๑๖ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใดแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงาน ซึ่งปฏิบัติ การตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๗ กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

^๑อมร จันทรสมบูรณ์, "บทบรรณาธิการ", วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๑, ตอน ๑ (เมษายน ๒๕๒๕), หน้า ๓.

๓.๑.๓ ลักษณะกฎหมายวิธีสบัญญัติ

กฎหมายวิธีสบัญญัติอื่นเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีการปฏิบัติของคู่ความ เจ้าพนักงาน ศาล ในอันที่จะดำเนินการเข้าสู่สารบัญญัตินั้น หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อพิจารณาให้ล่วงรู้ว่าผู้ใดกระทำการอันควรต้องรับผิด หรือรับโทษตามสารบัญญัติ ในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญา กฎหมายวิธีสบัญญัติอื่นเป็นกฎหมายหลักก็คือ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การนำบุคคลผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามาสอบสวน พ้องจนรับโทษนั้น ให้เป็นโดยเที่ยงธรรม ผู้ไม่ผิดก็ไม่ฟ้อง หรือพิพากษาปล่อยตัวไป ผู้ผิดก็ฟ้องร้องให้ได้รับผลตามโทษานุโทษ กฎหมายนี้ได้วางบทบัญญัติไว้อย่างดีที่สุดในความคิดของบุคคลในสมัยนี้เห็นว่าจะดีได้ ในประการที่จะให้การดำเนินคดีอาญา เป็นไปโดยเรียบร้อย รวดเร็วและเที่ยงตรง^๑

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา จะได้กำหนดหลักการและวิธีปฏิบัติ เพื่อให้ครอบคลุมถึงการดำเนินคดีอาญาทุกประเภทแล้วก็ตาม แต่โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาได้ประกาศใช้บังคับเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งบัดนี้เวลาได้ล่วงพ้นมานานพอสมควรแล้ว พฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดบางลักษณะได้เปลี่ยนแปลงไป และมีความร้ายแรงยิ่งขึ้น วิธีการในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดบางลักษณะ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และลักษณะความผิดที่ปรากฏขึ้น โดยเฉพาะคดียาเสพติดเป็นคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาอื่น เป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crime) และมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ที่มีทุนทรัพย์มหาศาล ซึ่งสามารถใช้สร้างอิทธิพลคุ้มครองตนเอง และใช้อิทธิพลรวมทั้งผลประโยชน์ครอบงำเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง

^๑ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, ทำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๔ ฉบับคือ

- (๑) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๑๙
- (๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒
- (๓) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘
- (๔) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๘

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ยังได้ยกเลิกพระราชบัญญัติกัญชา พุทธศักราช ๒๕๑๗ และพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พุทธศักราช ๒๕๔๖ และได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยกำหนดให้เป็นยาเสพติดประเภท ๕

ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นหนังสือสัญญาที่มีความมุ่งหมายต่อการปราบปรามการใช้ยาเสพติดให้โทษในทางที่ผิดนั้นให้สิ้นไปโดยลำดับ

และโดยที่มีพระราชประสงค์ จะดำเนินการให้เป็นไปตามความที่ตกลงในหนังสือสัญญาระหว่างนานาประเทศนั้น ก็ทั้งได้มีการควบคุมครอบงำการนำเข้า การขาย การมีไว้ การเพาะปลูกทำผล การประดิษฐ์ และการใช้ซึ่งยาต่าง ๆ อันถ้าใช้ในทางมิบังควร ย่อมเป็นอันตรายและให้โทษนั้น ให้เป็นไปตามลักษณะอันควร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้ ..."

พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กำหนดประเภทยาเสพติดไว้ในมาตรา ๗ ว่า

มาตรา ๗ ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ

- (๑) ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
- (๒) ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine)
- โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

(ต่อ)

เนื่องจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๔๒๒ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน และปรากฏชัดในรูปของการแก้ไขเพิ่มเติมบ่อยครั้งดังกล่าว จึงควร พิจารณาสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ในด้านที่เป็นกฎหมายที่มีการพัฒนาบทบัญญัติเพื่อให้เหมาะสม และเข้าพ้องกับสภาพปัญหายาเสพติด อันเป็นจุดเด่นของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๔๒๒ นี้ สำหรับสาระสำคัญซึ่งสมควรพิจารณา คือ

(๓) ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๒ เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ตามมาตรา ๔๓ เช่น ยาน้ำไอพ่นผสมโคเดอีน (Codeine cough syrup)

(๔) ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติกคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

(๕) ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีโคโคอีนอยู่ในประเภท ๑ ถึงประเภท ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม

๓ ล ๓

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๔๒๒ มีเจตนารมณ์ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า "เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้ใช้บังคับมานานแล้ว และมีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย สมควรปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้การปราบปราม และควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

- (๑) ชื่อพระราชบัญญัติ
- (๒) บทวิเคราะห์ศัพท์
- (๓) การกำหนดลักษณะความผิดและอัตราโทษ
- (๔) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่
- (๕) บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษา

เห็นสมควรพิจารณาตามลำดับดังนี้

(๑) ชื่อพระราชบัญญัติ

ในบรรดากฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ปรากฏว่ามีอยู่ ๒ ฉบับ ซึ่งชื่อของพระราชบัญญัติดูเสมือนคล้ายคลึงกัน คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งบุคคลทั่วไปอาจเข้าใจว่า เป็นพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน หรือเข้าใจว่าต่างฉบับกันแต่เรียกชื่อสั้นสั้น โดยข้อเท็จจริงแล้ว แม้ว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ จะประกาศใช้ภายหลังพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ แต่คำว่า "ยาเสพติดให้โทษ" ได้ใช้เป็นชื่อของพระราชบัญญัติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ คือ "พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ" พ.ศ. ๒๔๖๕^๑ ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามลำดับ จนกระทั่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ อาจมีปัญหาเกี่ยวกับคำว่า "ยาเสพติด" และ "ยาเสพติดให้โทษ" ซึ่งใช้เป็นชื่อพระราชบัญญัติว่า เหตุใดจึงไม่ใช่ถ้อยคำเช่นเดียวกัน สำหรับเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ นั้น เป็นช่วงที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ยังมีผลใช้บังคับอยู่ และมีขอบเขตการใช้บังคับเฉพาะยาเสพติดให้โทษบางชนิด เช่น ฝิ่น^๒ ใบโคคา^๒ บรรดาอัลกาลอยด์ (Alkaloids) ของฝิ่น รวมทั้งวัตถุที่แปรสภาพจากอัลกาลอยด์ของฝิ่น ไม่ว่าจะวัตถุนั้นจะเป็นเฮโรอีน

^๑ตามมาตรา ๔(๑) แห่ง พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕

^๒ตามมาตรา ๔(๓) แห่ง พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕.

หรือวัตถุอื่น และบรรดาเกลือ อันประกอบขึ้นจากแอลกาลอยด์ของฝิ่น ไม่ว่าเกลือ
นั้นจะเป็นเกลือของเฮโรอิน หรือเกลือของวัตถุอื่น^๑ แต่มีได้บังคับใช้แก่ยาเสพติด
เช่น กัญชา และพืชกระท่อม ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมี
เจตนารมณ์ ในการป้องกันและปราบปรามด้วย ดังนั้นหากพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ใช้ชื่อพระราชบัญญัติว่า "พระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ" เช่นนี้ จำจำกัดความว่า ยาเสพติดให้โทษก็จะ
มีความหมาย จำกัดเฉพาะยาเสพติดบางประเภท ตามที่พระราชบัญญัติ ยาเสพติด
ให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดไว้ใหม่นั้น โดยไม่รวมถึง
กัญชา พืชกระท่อม หรือวัตถุ หรือสารอื่นใดที่รัฐบาลเห็นเป็นการจำเป็นต้อง
ป้องกันและปราบปราม^๒ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงใช้ชื่อพระราชบัญญัติว่า
"พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้จำกัดความ
คำว่า "ยาเสพติด" ไว้ในมาตรา ๓ ว่า "ยาเสพติด หมายความว่า ยาเสพติด
ให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ^๓ กัญชาตามกฎหมายว่าด้วยกัญชา^๔
ฝิ่นตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่น^๕ พืชกระท่อมตามกฎหมายว่าด้วยพืชกระท่อม^๖ และ
วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามที่รัฐมนตรี

^๑ตามมาตรา ๓(๒) แห่ง พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.

๒๕๐๔

^๒ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ คือ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

^๓คือ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

^๔คือ พ.ร.บ. กัญชา พุทธศักราช ๒๕๖๖

^๕คือ พ.ร.บ. ฝิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒

^๖คือ พ.ร.บ. พืชกระท่อม พุทธศักราช ๒๕๔๖

กำหนดให้เป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา^๑

(๒) บทวิเคราะห์ศัพท์

หากพิจารณาบทวิเคราะห์ศัพท์หรือคำจำกัดความในพระราชบัญญัติทั่วไป ใดๆ จะปรากฏว่า บทวิเคราะห์ศัพท์เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าเนื้อหาสาระในพระราชบัญญัติ เพราะเป็นที่แสดงเจตนารมณ์และทิศทางการดำเนินการของพระราชบัญญัตินั้น ทั่วไป โดยเฉพาะบทวิเคราะห์ศัพท์ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้บรรจุมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในตัวเองด้วย ซึ่งสมควรพิจารณาตามลำดับ คือ

"ยาเสพติดให้โทษ" ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายว่า "ยาต่าง ๆ ตามบัญชีในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ และยาซึ่งเสนาบก็เห็นว่าอาจทำให้เสพติดแล้วให้โทษแก่ผู้บริโภค" ซึ่งเป็นการพิจารณาเฉพาะยาเสพติดโดยสภาพตามลักษณะของปัญหายาเสพติดในสมัยนั้น

สำหรับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้ความหมายว่า "สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด, แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงสารเคมีที่ใช้ในการฉีดยาเสพติดให้โทษ

^๑ สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีประกาศเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๑ ให้วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๑ และประเภท ๒ เป็นยาเสพติดตาม พ.ร.บ. บัญชีกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๗

ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่"

คำจำกัดความดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นถึงการปรับตัว หรือการพัฒนาของบทกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ได้กำหนดสิ่งซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษไว้ในลักษณะที่เป็นยาเสพติดให้โทษโดยสภาพ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ

"ผลิต" ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มิได้กำหนดไว้เป็นคำจำกัดความ แต่กำหนดไว้ในบทกำหนดโทษในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๕^๑ โดยใช้ถ้อยคำว่า "เพาะปลูก ทำผล หรือประคิษฐ์" ซึ่งมีความหมายแคบเพราะมุ่งเฉพาะในเรื่องการผลิตโดยแท้จริงเท่านั้น แต่ข้อเท็จจริงทางการปราบปรามในช่วงเวลาปัจจุบันปรากฏว่า ผู้ที่แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุยาเสพติดเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไปนั้น เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับผู้ผลิต แต่ต้องการปิดบัง หรือหลบเคลื่อนสถานที่ผลิต รวมทั้งนายทุนผู้อยู่เบื้องหลัง จึงแยกสถานที่ผลิตและสถานที่บรรจุยาเสพติดต่างหากจากกัน พระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. ๒๔๖๕ จึงกำหนดความหมายของการผลิตไว้กว้าง เพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำ ความผิดในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ผลิตยาเสพติด โดยกำหนดให้ "ผลิต" หมายความว่า

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๐ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช ๒๔๖๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๐ ผู้ใดนำหรือส่งหรือส่งให้นำหรือส่งโดยวิธีใด ๆ เข้ามาในหรือออกนอกราชอาณาจักร เพาะปลูกทำผล หรือประคิษฐ์ซึ่งยาเสพติดให้โทษใด ๆ โดยฝ่าฝืน บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนถึง ๑๐ ปีและปรับสี่เท่าของราคายา นั้น แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามพันบาท

ว่า "เพาะปลูก ทำ ผสม ปรุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สั้งเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ และการรวมบรรจุด้วย"

"เสฟ" ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมมีได้กำหนดให้เป็นกวางำกัดความ และเพื่งจะกำหนดความผิดฐานเสฟไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าช่วงเวลาก่อนหน้านั้นการเสฟยาเสพติดอื่นนอกจากฝิ่น ยังไม่ปรากฏเป็นปัญหาที่ชัดแจ้งก็ได้

แม้จะได้กำหนดความผิดฐานเสฟไว้ แต่ในการปราบปรามก็เป็นปัญหายุ่งยากมาก จะต้องนำสืบให้ปราศจากข้อสงสัยว่า เสฟอย่างไร ที่ไหน เมื่อไร ซึ่งเรื่องนี้กรมอัยการได้ตอบข้อหาหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยให้ความเห็นว่า การจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าด้วยเสฟ หรือรับเข้าร่างกาย ซึ่งยาเสพติดให้โทษ จักต้องปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัยจึงจะจับได้ เพียงการพิสูจน์ของแพทย์หรือผู้ชำนาญว่า บุคคลใดคิดยาเสพติดให้โทษเท่านั้น จะฟ้องร้องดำเนินคดีไม่ได้ จะต้องได้ข้อเท็จจริงดังนี้ ๑

๑. มีพยานหลักฐานว่าผู้นั้นเสฟเข้าสู่ร่างกาย
๒. มีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่เกิดเหตุ
๓. สิ่งของที่เป็นของกลางที่เกี่ยวข้องพอสมควรเท่าที่จะช่วยให้ผู้ถูกฟ้องเข้าใจข้อหาได้ดี

ผู้รับผิดชอบในการพิจารณาของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ คงจะไล่ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้ให้ความหมายคำว่า "เสฟ" ว่า "การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือมีอาการคิดยา

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ, เอกสารโรเนียว, กองนิติการ และพิสูจน์หลักฐาน, สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๒๒.

เสพติคิให้โทษ ซึ่งสามารถตรวจสอบและแสดงผลได้ตามหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์
ว่า ผู้นั้นได้รับยาเสพติคิให้โทษประเภทใดเข้าสู่ร่างกาย" ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้
จะเป็นส่วนช่วยให้ศาลยอมรับ "การตรวจสอบและแสดงผลตามหลักวิทยาศาสตร์
ทางแพทย์" ในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยว่าเสพไม่มีของกลาง หรืออุปกรรมในการเสพ โดย
วิธีการนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิด
ฐานเสพ และด้านการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติคิ ซึ่งจะได้
กล่าวต่อไปด้วย

(๓) การกำหนดลักษณะความผิดและอัตราโทษ

พระราชบัญญัติยาเสพติคิให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ได้นำหลักกฎหมายเกี่ยวกับ
"ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด" มาใช้ในการพิจารณากำหนดลักษณะความผิดสำคัญและอัตราโทษ
ที่ใช้บังคับแก่ความผิดดังกล่าว ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ถ้ากฎหมายต้องการให้เป็นข้อ
สันนิษฐานเด็ดขาด ก็จะใช้ถ้อยคำ "ให้ถือว่า"^๑ ในมาตรานั้น ๆ เช่น มาตรา ๑๕
วรรคสอง บัญญัติว่า "การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติคิ
ให้โทษในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต
นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย" การนำหลักข้อสันนิษฐาน
เด็ดขาดมาใช้นี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดแต่ละลักษณะซึ่งเกี่ยวข้องกับปริมาณยาเสพติคิ
เป็นจำนวนมากได้รับโทษตาม โทษานุโทษ นอกจากนี้พระราชบัญญัติยาเสพติคิให้โทษ
พ.ศ.๒๕๒๒ ยังได้ใช้ปริมาณยาเสพติคิเป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษให้สูงขึ้นอีกด้วย
และอาจกล่าวได้ว่า การนำปริมาณยาเสพติคิซึ่งเป็นตัวเลขมาใช้ประโยชน์ในการ
กำหนดลักษณะความผิดหรืออัตราโทษดังกล่าวแล้วมีผลให้ความผิดและอัตราโทษตาม
พระราชบัญญัติ ยาเสพติคิให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ เป็น "สิ่งที่วัดได้" ซึ่งจะสะดวกต่อ

^๑ ประมวล ผู้รรมพร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ :
บริษัทชุมนุมช่าง จำกัด (แผนกการพิมพ์), ๒๕๐๖), หน้า ๑๙.

การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดี และการพิจารณาของศาลยิ่งขึ้น
สำหรับความผิดและอัตราโทษซึ่งสมควรนำมาประกอบการพิจารณา มีดังนี้

ประเภทที่ ๑

มีไว้ในครอบครอง

- (๑) ถ้ามีไม่ถึง ๒๐ กรัม จำคุกหนึ่งปี ถึงสิบปี และปรับตั้งแต่
หนึ่งหมื่นบาทถึงแสนบาท (มาตรา ๖๗)
- (๒) ถ้ามีตั้งแต่ ๒๐ กรัมถึง ๑๐๐ กรัม ถือว่ามีไว้ในครอบครอง
เพื่อจำหน่าย จำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสน
บาท (มาตรา ๖๖ และมาตรา ๑๕)
- (๓) ถ้ามีเกิน ๑๐๐ กรัม จำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต
(มาตรา ๖๖ วรรคหลัง)

จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

- (๑) ไม่เกิน ๑๐๐ กรัม จำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงตลอดชีวิต และปรับ
ตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท (มาตรา ๖๖ วรรคแรก)
- (๒) ผลิต นำเข้า ส่งออก ใดๆ หนึ่ง และกระทำเพื่อ
จำหน่ายแม้ปริมาณจะน้อยเพียงใด โทษประหารชีวิต (มาตรา ๖๕ วรรคท้าย)
- (๓) ผลิต นำเข้า ส่งออก ใดๆ หนึ่ง และปริมาณ
เสียดังตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป โทษประหารชีวิต (มาตรา ๖๕ วรรคท้ายและมาตรา
๑๕)

ประเภทที่ ๒

มีไว้ในครอบครอง

- (๑) ถ้ามีไม่ถึง ๒๐ กรัม จำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าหมื่น
บาท (มาตรา ๖๘ วรรคแรก)

(๒) ถ้ามีตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เฉพาะตั้งแต่ ๒๐ กรัมถึง ๑๐๐ กรัม (สำหรับมอร์ฟีนหรือโคคาอิน) จำคุกตั้งแต่ สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สามหมื่นถึงสองแสนบาท (มาตรา ๖๕ วรรคสอง)

(๓) ถ้ามีเกิน ๑๐๐ กรัม (สำหรับมอร์ฟีนหรือโคคาอิน) จำคุกตั้งแต่ห้าปี ถึงตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

ประเภทที่ ๔

มีไว้ในครอบครอง

(๑) ถ้ามีไม่ถึง ๑๐ กิโลกรัม จำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาท (มาตรา ๖๕)

(๒) ถ้ามีตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อ จำหน่าย จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท (มาตรา ๖๕ และมาตรา ๒๖)

ประเภทที่ ๕

มีไว้ในครอบครอง

(๑) ถ้ามีไม่ถึง ๑๐ กิโลกรัม จำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาท (มาตรา ๖๖ และ ๒๖)

(๒) ถ้ามีตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อ จำหน่าย จำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท (มาตรา ๖๖ และ ๒๖)

(๔) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติในค่านปรามปรามไว้ด้วย โดยเรียกว่า "พนักงานเจ้า

หน้าที่" มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๙ ดังนี้

มาตรา ๔๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจ ค้น ยึด ยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ในกรณีที่มิใช่เหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษชุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับมิใช่เหตุผลอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดให้โทษนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลาย ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษชุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึด ยาเสพติดให้โทษหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

ฯ ล ฯ

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีข้อควรสังเกตว่า มีอำนาจเพียงตรวจค้น ยึด ยาเสพติดให้โทษหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น แต่มิได้มีอำนาจทำการจับกุมผู้กระทำความผิด ยกเว้นความผิดซึ่งหนัก หรือเมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียง หรือจัดการตามหมายนั้น (ดู ป.วิ.อ. มาตรา ๖๙, ๘๐, ๘๒)^๑ นอกจากนี้ อาจมีปัญหาว่า เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ไม่ใช้อำนาจในการจับกุมแล้ว การเข้าไปตรวจ ค้น และค้นจะมีประโยชน์อะไร ถ้า

^๑ พ่อน มะลิขาว, หลักในการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานคดียาเสพติด,

หากว่าไม่ให้อำนาจในการจับกุมไว้ สำหรับปัญหาข้อนี้ผู้ร่างอาจมีเจตนากรณีที่
สงวนอำนาจในการจับกุมไว้ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่
ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้
อำนาจไว้^๑

ในเรื่องอำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงาน^๒ ตามพระราชบัญญัติ

^๑พ้อย มะลิขาว, หลักในการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานคดีอาเสพคดี,
หน้า ๑๒.

^๒พ้อย มะลิขาว อัยการพิเศษประจำกรม กองคดีฎีกา ได้ให้ความเห็น
เกี่ยวกับคำว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" และ "เจ้าพนักงาน" ไว้ในหัวข้อคำบรรยาย
เรื่อง "หลักในการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาเสพคดี" หน้า ๕-๖ ว่า

"คำว่า "เจ้าพนักงาน" นี้ เป็นถ้อยคำที่ใช้สับสนกัน ในกฎหมายบางฉบับ
เรียกว่า "พนักงาน" บางฉบับเรียกว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" บางฉบับก็เรียกว่า
"เจ้าพนักงาน" แม้แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจเราก็เรียกกันจนชินว่า "เจ้าพนักงานตำรวจ"
แม้แต่พนักงานสอบสวนบางท่านก็เรียกว่า "เจ้าพนักงานสอบสวน" พนักงานอัยการ
บางท่านก็เรียกว่า "เจ้าพนักงานอัยการ" ความจริงในการร่างกฎหมายน่าจะได้
มีการกำหนดให้เรียกชื่อบุคคลประเภทนี้ให้เหมือนกันเป็นระเบียบเดียว และควร
สงวนคำว่า "เจ้าพนักงาน" เอาไว้

คำว่า "เจ้าพนักงาน" ตามกฎหมายอาญานั้น เมื่อครั้งยังใช้กฎหมาย
ลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ มีบทบัญญัติว่าด้วยความคิดอันเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง
ในหน้าที่ ๒ ได้แก้ความคิดต่อเจ้าพนักงาน (มาตรา ๑๒๕-๑๔๖) แต่ไม่มีคำนิยาม
ของคำว่า "เจ้าพนักงาน" ไว้ ในสมัยนั้นจึงต้องยึดหลักคำวินิจฉัยของศาลฎีกา
ตามระบบกฎหมายอังกฤษ ซึ่งใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ ทั้งที่เราใช้กฎหมาย ... ลักษณะ
อักษรในรูปประมวลกฎหมายตามระบบภาคพื้นยุโรป โดยศาลฎีกาในสมัยนั้นวินิจฉัย
(ต่อ)

ว่า บุคคลจะต้องเป็นข้าราชการจึงจะเป็น "เจ้าพนักงาน" ได้ บางครั้งก็วินิจฉัยว่า แม้ไม่ได้เป็นข้าราชการก็เป็น "เจ้าพนักงาน" ได้

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลในสมัยนั้นได้เสนอร่างประมวลกฎหมายอาญา ต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดคำนิยามคำว่า "เจ้าพนักงาน" ไว้ในมาตรา ๑(๑๖) ว่า "เจ้าพนักงาน" หมายความว่า ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวตลอดเวลาที่มาปฏิบัติราชการนั้นไม่ว่าจะได้รับผลประโยชน์จากราชการหรือไม่ โดยประสงค์จะไม่ให้เข้าใจคำว่า "เจ้าพนักงาน" ปะปนกับคำว่า "ข้าราชการ" แต่คณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎร ได้ตัดบทนิยามคำว่า "เจ้าพนักงาน" ออก(ดูคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา โดย ดร. หยุต แสงอุทัย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ หน้า ๖๗๐-๖๗๑)

ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ลักษณะความผิดเกี่ยวกับการปกครองว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงาน (มาตรา ๑๓๖-๑๔๖) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ(มาตรา ๑๔๗-๑๖๖) ศาลฎีกาคงวินิจฉัยคำว่า "เจ้าพนักงาน" ไว้ตามแนวเดิมคือ

ก. คำว่า "เจ้าพนักงาน" ที่จะถือว่ากระทำผิดฐานใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริต หมายถึงข้าราชการที่รับเงินเดือนจากงบประมาณประเภทเงินเดือน (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๗/๒๔๙๗, ๒๓๑/๒๕๐๓, ๓๗/๒๕๐๔, ๑๑๙๔/๒๕๐๕, ๒๐๐/๒๕๐๖, ๔๙๖/๒๕๐๖, ๗๖๘/๒๕๐๖, ๖๓๕/๒๕๐๗, ๑๐๐๓/๒๕๐๘, ๑๐๙๙/๒๕๐๙, ๖๐๕/๒๕๑๑, ๖๓๐/๒๕๑๑, ๑๑๗๒/๒๕๑๑, ๑๕๓๗/๒๕๑๑)

ข. ผู้ไม่รับราชการเป็นรายเดือน เสียน หรือลูกจ้าง หรือตำแหน่งอื่นๆ โดยได้รับค่าจ้าง ไม่ว่าจะเป็นรายเดือนหรือรายวันจากงบประมาณประเภทอื่น ซึ่งมีใช้งบประมาณประเภทเงินเดือน ไม่ใช่เจ้าพนักงาน และจะทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่

(ต่อ)

นี้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ ปรากฏว่าได้กำหนด
อำนาจในคำนำปราบปรามไว้ ๒ ลักษณะคือ

๑. การตรวจค้นสถานที่ อธิบดีผู้มีตำแหน่งรองหรือผู้แทน ซึ่งได้รับมอบ
อำนาจไว้โดยชอบเพื่อการนั้น มีอำนาจในการตรวจค้นบ้านเรือนและสถานที่ของผู้มี
ใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติ (มาตรา ๑๗) หรือของบุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีใบอนุญาต
และมีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษผิดด้วยพระราชบัญญัติ หรือสงสัยว่าผู้นั้น

๖๓๘/๒๕๖๕, ๑๐๓๒/๒๕๖๑, ๑๐๕๗/๒๕๖๒, ๙๑๘-๙๑๙/๒๕๖๕, ๑๕๖/๒๕๖๒,
๖๓๗/๒๕๖๓, ๙๕๖/๒๕๖๗, ๑๕๕๒/๒๕๖๗, ๑๕๗-๑๕๘/๒๕๖๐, ๓๕๘-๓๕๙/๒๕๖๐,
๒๓๑/๒๕๖๓, ๘๒-๘๖/๒๕๖๖)

๓. นอกจากนี้ ยังอาจเป็นเจ้าของพนักงานตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติไว้โดย
เฉพาะ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามลักษณะกฎหมายปกครองท้องที่ พนักงานรถไฟ
ตามพระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้น ส่วนความผิด
ของพนักงาน ในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐนั้น เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยเฉพาะ
อย่าเอามาปะปนกัน

อนึ่ง ผู้ใดจะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือไม่ นอกจากดูบทบัญญัติ
ของกฎหมายแล้ว จะต้องดูการกระทำในขณะที่เขากระทำว่า เขาได้กระทำหรือ
งดเว้นกระทำการตามหน้าที่ ประกอบด้วย ไม่ใช่ถือเอาถ้อยคำที่เรียกขานกันว่า
เป็นเจ้าพนักงาน จะต้องเป็นเจ้าพนักงานเสมอไป"

จะขาย หรือจำหน่ายยาเช่นนั้นแก่ผู้อื่นต่อไป^๑

๒. การยึด เจ้าพนักงานผู้เป็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะเข้ายึดยาเสพติดให้โทษ อันเจ้าของไม่สามารถแสดงความจริงว่า มีไว้โดยชอบด้วยพระราชบัญญัติ^๒ นั้นไว้ได้^๓

อำนาจทั้งสองลักษณะดังกล่าว เป็นเพียงอำนาจขั้นแรกของการปราบปรามเท่านั้น และจะเห็นว่าอำนาจตามข้อ ๑ ผู้เป็นแหล่งอำนาจที่แท้จริงก็คือหัวหน้าส่วนราชการระดับอธิบดี^๔ แต่อาจมอบอำนาจให้ผู้มีตำแหน่งรองหรือผู้แทนดำเนินการได้ตามมาตรา ๑๗ หรือออกหมายสั่งให้ผู้แทนดำเนินการตามมาตรา ๑๘ ซึ่งในวรรคสองของมาตรา ๑๗ ใช้ถ้อยคำเรียกผู้รับมอบอำนาจว่า "เจ้าพนักงานผู้รับมอบอำนาจ" ส่วนอำนาจตามข้อสองในการยึดยาเสพติดให้โทษนั้น มาตรา ๑๘ กำหนดผู้มีอำนาจโดยใช้ถ้อยคำที่ว่า "เจ้าพนักงานใด ๆ ผู้เป็นเจ้าหน้าที่" สำหรับ "เจ้าพนักงาน" ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗^๕ มีอำนาจเฉพาะในเรื่องการทำ

มาตรา ๑๗ ให้อธิบดี ผู้มีตำแหน่งรอง หรือผู้แทนซึ่งได้รับมอบหมายนี้ โดยตำแหน่ง เช่นว่าแล่นั้น มีอำนาจเข้าตรวจค้นบ้านเรือน และสถานที่ของผู้ซึ่งมีใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ได้ ในระหว่างเวลาตั้งแต่อาทิตย์อุทัยถึงอาทิตย์อัสดง และมีอำนาจตรวจบัญชีและทะเบียนใด ๆ หรือทั้งหมด ดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎข้อบังคับ ทั้งตรวจจำนวนยาเสพติดให้โทษซึ่งผู้นั้นมีอยู่ทั้งสิ้นนั้นได้ด้วย

บรรดาใบอนุญาต บัญชี ทะเบียน และจำนวนยาเช่นว่านั้น เมื่อเจ้าพนักงานผู้รับมอบอำนาจโดยชอบแล้ว เรียกเอาเพื่อตรวจ ผู้นั้นก็ต้องส่งแสดงให้แก่เจ้าพนักงาน

๒ มาตรา ๑๘ ให้เจ้าพนักงานใด ๆ ผู้เป็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะเข้ายึดยาเสพติดให้โทษ อันเจ้าของไม่สามารถแสดงความจริงว่ามีไว้โดยชอบด้วยพระราชบัญญัติ^๒ นั้นไว้ได้^๓

^๑ตามบทวิเคราะห์ศัพท์ คืออธิบดีกรมสาธารณสุข

^๒ตามบทวิเคราะห์ศัพท์ คือเสนาบดีเจ้ากระทรวงผู้ซึ่งบังคับบัญชาการ

รายงานประจำปี เกี่ยวกับจำนวนยาเสพติดให้โทษ ซึ่งมีผู้นำเข้า ขายไป ฯลฯ อันเป็นมาตรการเพื่อควบคุมจำนวนยาเสพติดให้โทษที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

จากการพิจารณาบทบัญญัติ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ จะเห็นว่า มีเจ้าพนักงาน ๓ ประเภท ซึ่งรูปแบบของการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันคือ

๑. เจ้าพนักงานผู้ได้รับการแต่งตั้งตามวิธีการและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด และกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ให้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑

๒. เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจจากบุคคลที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานเพราะได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖

๓. เจ้าพนักงานใด ๆ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ และกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ให้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙

รูปแบบของการกำหนดอำนาจหน้าที่ ของเจ้าพนักงานดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า ผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีความห่วงใยถึงตัวบุคคลผู้ใช้อำนาจในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติ เพื่อปฏิบัติการบางประการตามพระราชบัญญัติ จึงได้กำหนดขั้นตอนในการพิจารณากลับกรอง และคัดเลือกไว้ และกำหนดให้มีอำนาจเฉพาะเรื่องดังปรากฏในมาตรา ๑ และ ๑๖ ส่วนเจ้าพนักงานใด ๆ ตามมาตรา ๑๙ ซึ่งมีอำนาจในการยึดยาเสพติดให้โทษซึ่งมีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น น่าจะหมายความถึงเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด

บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ นี้ แสดงให้เห็นวิวัฒนาการของกฎหมาย ว่าด้วยยาเสพติดให้โทษว่า เดิมกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานไว้ภายในขอบเขตจำกัดและเป็นการเฉพาะเรื่อง คือการทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ซึ่งมีผู้นำเข้า ขายไป ฯลฯ หรือการตรวจค้นเท่านั้น สำหรับอำนาจในการยึดยาเสพติดที่มีไว้โดยมิชอบ

ด้วยกฎหมาย เพ็งจะกำหนดให้เจ้าพนักงาน (พนักงานเจ้าหน้าที่) ตามพระราชบัญญัติ มีอำนาจเช่นนี้ ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ และเมื่ออำนาจของ เจ้าพนักงาน (พนักงานเจ้าหน้าที่) เพิ่มขึ้น ขึ้นตอนในการพิจารณากรณีกรองและ คัดเลือกก็มีลักษณะเป็นรูปแบบและน่าจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้ โทษ ในการกำหนดตำแหน่งและระดับของพนักงานเจ้าหน้าที่^๑

(๕) บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษา

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เสพยาหรือผู้ติดยาเสพติด มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ตัวผู้เสพ โดยปกติธรรมดา ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใดจะทำร้ายตนเองด้วยประการ ใด กฎหมายก็จะไม่บังคับปรับเอาโทษแก่ผู้นั้น เพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัว ในเมื่อเขาไม่รักตนเองแล้ว จะใช้บทกฎหมายลงโทษ ฐานไม่รักตนเองก็เป็นสิ่งที่แปลกประหลาด อย่างไรก็ตามสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ บุคคลต้องรักตนเอง โดยกำหนดห้ามมิให้เสพยาเสพติดอันเป็นการทำร้ายหรือทำลาย ตนเอง และถ้าได้กระทำลงไป ก็จะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ถ้ามี ความสำนึกและมุ่งที่จะแก้ไขสภาพของตนเองแล้ว มาตรการกฎหมายตามพระราช- บัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ได้กำหนดให้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาพร้อม กับปฏิบัติตามขั้นตอนและระเบียบที่กำหนดไว้ จึงจะได้รับการยกเว้นโทษ

การที่กฎหมายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับในลักษณะ "บังคับให้บุคคลรักตนเอง" โดยกำหนดโทษและมาตรการสำหรับการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด ก็เพราะการ ทำร้ายตนเองโดยยาเสพติด มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองเท่านั้น แต่ยัง

^๑โปรดดูพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๙ มาตรา ๖ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๔๗ วรรคสอง

ความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติ ถ้ามีผู้ทำร้ายตนเองด้วยยาเสพติดในจำนวนที่มากขึ้น ๆ

บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มีปรากฏในมาตรา ๔๕^๒ มาตรา ๔๘^๓ และมาตรา ๔๙^๔ และหากพิจารณา จะเห็นว่า มาตรา ๔๕ เป็นมาตราหลัก และเป็นบทรองรับเจตนารมณ์

“สุรพล ไตรเวทย์, "บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษา ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒", ข่าวบำบัดรักษา ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑๑.

^๒มาตรา ๔๕ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ และได้สมัครขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ อีกทั้งได้ปฏิบัติตามคำแนะนำตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าว จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว ให้ได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒

^๓มาตรา ๔๘ ผู้ใดต้องโทษตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ เป็นครั้งที่สาม เมื่อพ้นโทษแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำสั่งรัฐมนตรีนำไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ และให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนด ว่าเป็นผู้ได้รับการบำบัดรักษาครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าวแล้ว

^๔มาตรา ๔๙ ผู้ใดหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลตามมาตรา ๔๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีมาตรา ๙๔ และ ๙๕ เป็นบทสนับสนุน เพื่อให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์นั้น

ถ้าพิจารณารูปแบบของการปฏิบัติต่อตัวผู้เสพยาเสพติดแล้ว รูปแบบตามที่ปรากฏในมาตรา ๙๔ เป็นรูปแบบที่เรียกว่า ระบบสมัครใจ (Voluntary System) ทั้งนี้การเข้ารับการบำบัดรักษาอยู่ในดุล พินิจและความสมัครใจของผู้เสพเป็นสำคัญ โดยกฎหมายมิได้มีมาตรการใดๆ อันเป็นการบังคับให้ผู้เสพต้องเข้ารับการบำบัดรักษา และอยู่รับการบำบัดรักษาโดยตลอด เพียงแต่กำหนดมาตรการจูงใจโดยการยกเว้นโทษให้ผู้เสพที่สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติโดยครบถ้วนตามที่กำหนดเท่านั้น

๑. มาตรการกฎหมายตามระบบสมัครใจ ในมาตรา ๙๔ นี้ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบำบัดรักษา เพราะในการให้การบำบัดรักษาตามระบบนี้ ผู้สมัครใจสามารถรับหรือไม่รับการบำบัดรักษาได้ตามที่ต้องการ

อุปสรรคและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย หรือกฎหมายไม่เอื้ออำนวยต่อการบำบัดรักษาอย่างไร จะได้นำไปกล่าวไว้ในบทที่ว่าด้วย ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดียาเสพติด

๒. สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งสำหรับการบำบัดรักษาก็คือ มาตรา ๑๓ (๕) ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กำหนดให้คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ มีหน้าที่ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เพื่อวางระเบียบปฏิบัติราชการ ในการประสานงานกับสำนักงาน ป.ป.ส. และกระทรวงทบวงกรมอื่น อันเป็นการแสดงว่าผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ได้ตระหนักถึงระบบและโครงสร้างในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชาติ ซึ่งจะต้องร่วมมือและประสานงานกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการควบคุมยาเสพติดให้โทษ การบำบัดรักษา และด้านอื่น ๆ

ในด้าน วิวัฒนาการของบทกฎหมาย เกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดนั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏ การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด มิใช่เป็นงานใหม่สำหรับประเทศไทย ความจริงแล้วการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเริ่มมีมาตั้งแต่ ๖๐๐ ปีเศษล่วงมาแล้ว^๑ และปรากฏในรูปของกฎหมายเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๓ โดยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอยู่หัวองค์) ประมุขสมัยแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงพิจารณาเห็นว่า การเสพยาเป็นภัยร้ายแรง จึงทรงกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะโจรว่า "ผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ชายฝิ่น นั้น ให้ลงพระราชอาชญาจหนักหนา ธิราชบาทว์ให้สิ้นเชิง ทเวนบกสามวัน ทเวนเรือสามวัน ให้จำใส่คุกไว้กว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้ว ให้เรียกเอาทานบนแค้นนั้น ญาติพี่น้องไว้แล้ว จึงให้ปล่อยผู้สูบ ชาย กินฝิ่น ออกจากโทษ"^๒ ซึ่งกล่าวได้ว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น โดยให้จำคุกจนกว่าจะอดได้ และเรียกทัณฑ์บนค้ำยันนั้น เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด (โดยระบบบังคับ) ฉบับแรกของไทย

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด (ยกเว้นฝิ่น) ตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ มีปรากฏครั้งแรกในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา ๒๒ ดังนี้ว่า

"มาตรา ๒๒ ครี ผู้ใดเสพ รับประทาน หรือใช้ด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งยาเสพติดให้โทษ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๒ สมักตั้งใจเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลและสถานพักฟื้น สำหรับผู้ติดยาเสพติดให้โทษซึ่งตั้งขึ้นตามพระราช-

^๑ พล.ต.ท. เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย: การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕๕.

^๒ กรมราชทัณฑ์, กระทรวงมหาดไทย, ยาเสพติด - อันตราย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๑๘) หน้า ๑-๒.

บัญญัตินี้ หรือในสถานพยาบาลและสถานพักฟื้น ซึ่งรัฐบาลตั้งขึ้นสำหรับผู้เสพฝิ่นติดก่อน ที่ความผิดของตนจะปรากฏแก่เจ้าพนักงาน และเมื่อได้ปฏิบัติ ตนครบถ้วนตามระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการรักษา และระเบียบวินัย สำหรับสถานดังกล่าวนั้นแล้ว ให้ได้รับการ ยกเว้นโทษทัณฑ์บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒"

การบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๔ ของพระ-
ราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงมิใช่เป็นรูปแบบที่เพิ่งนำมาใช้ แต่ได้ถอด
แบบมาจากบทบัญญัติ ตามมาตรา ๒๒ ตรี ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่
๔) พ.ศ. ๒๕๐๔ ดังกล่าว โดยหลักการและสาระสำคัญ ก็มีได้แตกต่างกัน หากพิจารณา
ในมาตรา ๒๒ ตรี จะพบว่ามาตรา ๒๒ ตรี ได้กล่าวอ้างถึงสถานพยาบาลและสถาน
พักฟื้นซึ่งรัฐบาลจัดตั้งขึ้น สำหรับผู้เสพฝิ่นติด ซึ่งสถานพยาบาลและสถานพักฟื้นดังกล่าว
นี้ จัดตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑ เพื่อให้
การบำบัดรักษาผู้เสพฝิ่นติด เพราะประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว ได้ยกเลิกการเสพ
ฝิ่น ที่ราชอาณาจักรแล้ว

ดังนั้น แนวความคิดในการกำหนดมาตรการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดใน
รูปแบบของกฎหมาย จึงเริ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการเสพฝิ่น แต่ปรากฏต่อมาว่า การ
แพร่ระบาดของมอร์ฟีนและเฮโรอีนอันเป็นยาเสพติดร้ายแรง โดยขณะที่ทางการยกเลิก
การเสพฝิ่นนั้น มีผู้จดทะเบียนฝิ่นไว้ ๗๐,๘๘๐ คน ส่วนมากเป็นคนจีน แต่ผู้เชี่ยวชาญ
ประมาณการไว้ว่า มีผู้เสพฝิ่นในขณะนั้นประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ คน รวมทั้งผู้ที่มิได้จ
ทะเบียนด้วย แต่โดยที่มิได้เตรียมการไว้อย่างรัดกุม จึงเกิดปัญหาในค่านการปราบปราม
และการบำบัด ผู้ที่ติดฝิ่นจึงหันไปเสพเฮโรอีนแทน ปรากฏว่ามีพ่อค้ายาเสพติดสั่งซื้อ
เฮโรอีนจากฮ่องกงเข้ามาจำหน่าย เป็นเฮโรอีนสีม่วงนมเบอร์ ๓ ครั้งเมื่อประสบ
ความสำเร็จได้กำไรงดงาม จึงได้มีการติดต่อว่าจ้างชาวจีนผู้ชำนาญในการผลิตเฮโรอีน
จากฮ่องกง เข้ามาผลิตในประเทศไทย เจ้าหน้าที่จับกุมได้ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๘
กรกฎาคม ๒๕๐๒ อันเป็นระยะเวลาหลังจากที่รัฐบาลยกเลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่น

โดยเด็ดขาดไม่กัวัน ในปี พ.ศ.๒๕๐๔ มีเชื้อโรอินแพร่หลายระบาดในประเทศไทย
มากขึ้น รัฐบาลได้เล็งเห็นว่า จะเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ จึงได้ตั้งคณะกรรมการ
ปราบปรามยาเสพติดให้โทษขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ^๑ และกิจกรรมสำคัญอีกประการ
หนึ่งซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการในปี พ.ศ.๒๕๐๔ นี้เพื่อต่อสู้กับยาเสพติดชนิดใหม่ ก็คือ
การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๔๖๕ โดยเรียกชื่อพระราช-
บัญญัติว่า "พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๐๔" โดยกำหนดให้
การบำบัดรักษาโดยสมัครใจไว้ในมาตรา ๒๒ ตรี ดังกล่าวแล้วข้างต้น

การพิจารณาความเป็นมาของบทกฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดรักษา ได้ปรากฏ
ความจริงซึ่งเป็นอุทาหรณ์ว่า การใช้มาตรการกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาย่างหนึ่ง ก็อาจ
เกิดปัญหาอื่นซึ่งจะต้องตามแก้ไขด้วยมาตรการกฎหมายต่อไปอีก ดังเช่นการกำหนดให้
มีระบบการบำบัดรักษาสำหรับผู้เสพฝิ่น ก็อาจมีได้มีผู้ใดคาดคิดว่า จะต้องมีการ
บำบัดรักษาสำหรับผู้เสพยาเสพติดชนิดอื่น และจนบัดนี้มีแนวโน้มว่า จะมีแนวทางสำหรับ
การบำบัดรักษาเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอันเป็นปัญหาด้วยความสุ่มรอบคอบ เพื่อให้
มีบทกฎหมายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะต้องตระหนักถึง ปัญหาและข้อ
เท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรการกฎหมายที่ใช้บังคับได้เหมาะสมแก่กาลเวลาที่
ปัญหานั้น ๆ เกิดขึ้น

๓.๓ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.๒๕๑๔

สาเหตุที่มีความจำเป็นต้องออกพระราชบัญญัติฉบับนี้มา ก็เพื่อให้เป็นไปตาม
อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งได้กระทำกัน ณ กรุงเวียนนา
ประเทศออสเตรีย และประเทศไทยได้เป็นภาคีสมาชิกอยู่ ในอันที่จะร่วมมือกับประเทศ

^๑กรมราชทัณฑ์, กระทรวงมหาดไทย, ยาเสพติด - อันตราย, หน้า ๑๒.

อื่น ๆ ควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน หรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลและสังคม" พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้จัดโครงสร้างและรูปแบบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติไว้ เช่น กำหนดให้มี "คณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท" เพื่อให้ทำการให้ความเห็น ความเห็นชอบ หรือแนะนำ ในเรื่องการผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ และการขึ้นทะเบียนวัตถุตำรับ ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ และมีการแยกประเภทของวัตถุออกฤทธิ์^๒ มีพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการควบคุมพิเศษ และการกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืน ดังนั้น จะเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งหมายที่จะควบคุมวัตถุที่ออกฤทธิ์เสื่อมคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน หรือวัตถุปลอมเป็นสำคัญ โดยส่วนใหญ่ควบคุมเฉพาะบุคคลมิให้กระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อป้องกันสังคมให้พ้นจากบุคคลที่จะนำวัตถุออกฤทธิ์มาใช้ในทางที่ผิดได้^๓

^๑ หมายเหตุนายพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๔

^๒ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามที่ได้กำหนดไว้ปัจจุบัน มี ๔ ประเภทคือ

วัตถุออกฤทธิ์ประเภท ๑ เช่น ดีอีที ดีเอ็มเอชที แอลเอสที

วัตถุออกฤทธิ์ประเภท ๒ เช่น แอมเฟตามีน เดกซ์แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน

วัตถุออกฤทธิ์ประเภท ๓ เช่น อะโม่บาบิตาล ไฮโคลบาร์บิตาล เมโพรบาเมท

วัตถุออกฤทธิ์ ประเภท ๔ เช่น แอมรีฟราโมน บาร์บิตาล เอทคลอรินอล

^๓ ไซยต เหมะรัชตะ, รายงานผลการวิจัยปัญหายาเสพติด : การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัยรัชดาภิเษกสมโภช, ๒๕๒๕) หน้า ๖๘.

แม้ว่าพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท จะถูกนับเนื่องจากเป็นกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตามคำนิยามในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ แต่วัตถุออกฤทธิ์ที่เป็นยาเสพติดตามความหมายของมาตรา ๓ ดังกล่าว ในปัจจุบัน^๑ ก็วัตถุออกฤทธิ์ประเภท ๑ และประเภท ๒ ซึ่งได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๒๑ กำหนดให้วัตถุออกฤทธิ์ประเภท ๑ และ ๒ เป็นยาเสพติดตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

การใช้บังคับ

การใช้บังคับพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๙ มีข้อกังวลว่า ได้มีการใช้บังคับ หรือการสนใจที่จะนำบทกฎหมายในพระราชบัญญัติฉบับนี้ไปใช้ให้สมเจตนารมณ์ของกฎหมายเพียงใด จากการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ให้ความเห็นว่า กฎหมายที่ใช้มากที่สุด คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นจำนวนสิ่งร้อยละ ๖๒.๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด แต่อีกร้อยละ ๓๑.๑ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งจำนวนนี้เป็นเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. เห็นว่ากฎหมายที่ใช้มากที่สุดคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้พิพากษาและอัยการนั้น ไม่มีท่านใดตอบว่า ใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ และ รองศาสตราจารย์ ไชยยศ ๙ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิท่านใด จากหน่วยงานใดเลย ที่ตอบว่าใช้พระราช-

^๑ มาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดความหมายของคำว่า "ยาเสพติด" ว่า "หมายความว่ายาสเสพติดให้โทษกั้นชาตามกฎหมายว่าด้วยกั้นชา ผื่นตามกฎหมายว่าด้วยผื่น พิษกระท่อมตามกฎหมายว่าด้วยพิษกระท่อม และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามที่รัฐมนตรีกำหนดให้เป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บัญญัติขึ้น พ.ศ. ๒๕๑๒ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๑ และพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์
ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘^๑

นอกจากนี้ในการวิจัยดังกล่าว ยังมีหัวข้อของแบบสอบถาม ซึ่งน่าจะบ่งชี้
แนวโน้มของการใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละฉบับว่ามากน้อยเพียงใด โดยใน
หัวข้อ "กฎหมายที่มีข้อบกพร่องและสมควรแก้ไขที่สุด" ผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ ๘.๕ ให้ความ
เห็นว่า กฎหมายนั้นคือ พระราชบัญญัติ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.
๒๕๑๘ อันเป็นจำนวนน้อยรองจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้
ความเห็นร้อยละ ๑.๒ เท่านั้น และในหัวข้อ "กฎหมายที่ควรปรับปรุงในอีก ๒๐ ปี
ข้างหน้า" ผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ ๑.๒ เห็นว่า คือพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและ
ประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ อันเป็นจำนวนน้อยที่สุดในขณะใ้จำนวนมากที่สุด คือร้อยละ ๓๓.๖
เห็นว่ากฎหมายนั้นคือพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ สำหรับประกาศคณะ
ปฏิวัติฉบับที่ ๓๑ เป็นกฎหมายเพียงฉบับเดียวซึ่งไม่มีผู้ใดให้ความเห็นไว้

กรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนน้อย ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์
ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายที่สมควรแก้ไขทั้งในปัจจุบันและอีก ๒๐ ปี
ข้างหน้าดังกล่าว มิได้หมายความว่า กฎหมายฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุดแล้ว แต่ น่าจะเป็นสิ่งที่
บ่งชี้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ มีการใช้บังคับน้อย
โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปราบปรามและดำเนินคดี (ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งให้ความเห็น
เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามและดำเนินคดี) จึงเป็นเหตุให้ไม่พบข้อบกพร่องหรือ
อุปสรรคและปัญหาในการใช้พระราชบัญญัติ และเป็นที่น่าสังเกตว่า พระราชบัญญัติยา
เสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.

^๑ไชยยศ เหมะรัชตะ, รายงานการวิจัย ปัญหายาเสพติดที่มีผลต่อความ
ปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของชาวกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ,
๒๕๒๕), หน้า ๖๕.

๒๕๑๙ ซึ่งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นประจำในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น เป็นกฎหมายซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า สมควรแก้ไขมากที่สุดทั้งในปัจจุบันและอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

แม้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท จะมีบทบาทไม่เทียบเท่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ก็มีได้หมายความว่า จะไม่มีการแพร่ระบาดของวัตถุออกฤทธิ์ในระดับที่เป็นอันตรายต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะแอมเฟตามีนซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ หรือที่รู้จักในกลุ่มผู้เสพยา ยาม้า ยาขยัน มีในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน มีการกล่าวถึงโดยทั่วไปกันอยู่เสมอว่า เป็นสารที่กลุ่มผู้ขับรถบรรทุก รถแท็กซี่ และผู้ใช้แรงงาน ใช้มาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงในลักษณะสารที่จะสร้างปัญหาให้ชุมชน สถิติการบำบัดรักษาประจำปีของโรงพยาบาลชัยภูมิ เริ่มมีผู้เข้ารับการรักษาเพราะเสพยาแอมเฟตามีน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ สถิติการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของโรงพยาบาลขอนแก่นระหว่าง ตุลาคม ๒๕๑๙ ถึงพฤษภาคม ๒๕๒๒ มีจำนวนทั้งสิ้น ๒,๐๒๑ ราย ร้อยละ ๗.๒ เป็นผู้เข้ารับรักษาเพราะเสพยาซึ่งไม่ใช่ประเภทฝิ่น แอมเฟตามีนเป็นสารที่มีรายงานมากที่สุดในกลุ่มนี้ สถิติยังแสดงให้เห็นด้วยว่า จำนวนมีแนวโน้มว่าเพิ่มขึ้นถ้าวิเคราะห์เฉพาะกลุ่มผู้เข้ารับการรักษาที่เป็นนักเรียน จะยิ่งเห็นได้ชัดว่ามีนักเรียนที่เข้ารับการรักษาเพราะเสพยาแอมเฟตามีนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สถิติผู้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลนี้ ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๓ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๑ ราย ร้อยละ ๕๑.๙ (๑๓ ราย) เสพยาแอมเฟตามีน หรือแอมเฟตามีนร่วมกับฝิ่น หรือร่วมกับฝิ่นและโคคาอีนแฟม ๑๑ ราย จาก ๑๓ รายนี้เสพยาแอมเฟตามีนโดยวิธีละลายเม็ดยาในน้ำแล้วฉีดเข้าหลอดเลือดดำ ทั้ง ๓๑ รายนี้ไม่มีผู้เสพยาเฮโรอีนเลย สถิติการจับยาเสพติดของกรมตำรวจประจำปี มีแอมเฟตามีนจำนวน ๕๒,๑๕๒ เม็ด

ปรากฏในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ฉบับแอมเฟตามีนได้ ๓๕๒ เม็ด ร้อยละ ๙๙.๓ ฉบับได้ที่ขอนแก่น

แม้ว่าหลักฐานต่าง ๆ ที่รายงานมานี้ดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ถ้าพิจารณาจากหลักการว่า ข้อมูลพื้นฐานจากโรงพยาบาลขอนแก่น เป็นข้อมูลจากแหล่งที่ไม่ได้รับรักษาผู้เสพยาเสพติดโดยตรง ประชากรทั่วไปก็ไม่ทราบถึงอันตรายจากสารประเภทนี้ และไม่ได้รับทราบว่า สถานบำบัดรักษายาเสพติดต่าง ๆ จะรับรักษาผู้ติดแอมเฟตามีนหรือไม่ เป็นที่น่าคิดว่าแอมเฟตามีนซึ่งเป็นสารที่กฎหมายจัดว่าเป็นยาเสพติด จะอยู่ในสภาพปัญหาของประเทศที่ถูกมองข้ามหรือไม่

มาตรการบำบัดรักษา

แม้ว่ามาตรการและวิธีการในการควบคุมวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เช่น มีมาตรการควบคุมการผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือมีไว้ในครอบครอง รวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการบำบัดรักษา แต่มาตรการที่สมควรศึกษาพิจารณา คือ มาตรการเกี่ยวกับการบำบัดรักษา ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างจากมาตรการบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และกล่าวได้ว่า เป็นมาตรการบำบัดรักษาในระบบบังคับ (Compulsory System) เนื่องมาตรการเดียวเท่าที่มีปรากฏในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบัน

มาตรการบำบัดรักษามีบัญญัติไว้ในข้อ ๓๓ ในมาตรา ๘๘ มาตรา ๑๑๘ และมาตรา ๑๑๙ ดังนี้

วิชัย โปษยะจินดา, วิวัฒนาการปัญหา ยาเสพติดในประเทศไทย

(กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๒๓-๒๔.

(๑) การนำผู้เสพเข้ารับการรักษา

มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า " เมื่อปรากฏว่าผู้ใดเสพติดสิ่งวัตถุออกฤทธิ์
 เลขาธิการ^๑ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ โดยความเห็นหรือคำแนะนำ
 ของคณะกรรมการ^๒ มีอำนาจสั่งให้จัดส่งผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาล หรือฟื้นฟู
 สุขภาพและสมรรถภาพ ณ สถานพยาบาล หรือสถานพักฟื้น ตามที่เห็นสมควรเป็น
 เวลาไม่เกิน ๑๘๐ วัน ในกรณีจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล หรือการฟื้นฟู
 สุขภาพและสมรรถภาพ เลขาธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจะขยายเวลาต่อไปอีก
 ได้ไม่เกิน ๑๘๐ วัน"

เป็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการบำบัดรักษาว่า มาตรา ๔๘ ใช้คำว่า "การ
 รักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ" ส่วนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
 พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๗๔ และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ใช้คำว่า "บำบัดรักษา" ข้อแตก-
 ต่างที่ปรากฏเช่นนี้ จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
 พ.ศ. ๒๕๑๙ มีเจตนารมณ์ที่จะเน้นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพ อันเป็นขั้นตอน
 ที่ช่วยให้ผู้เสพติดได้กลับคืนสู่สภาพปกติดังเช่นบุคคลทั่วไป

(๒) กรณีผู้เสพติดไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

มาตรา ๑๑๙ บัญญัติว่า "ผู้เสพติดซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ผู้ใดขัดขืน ไม่ยอมไปรับ
 การรักษาพยาบาล หรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งของเลขาธิการหรือ
 ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุก
 "ไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อพ้นโทษ
 แล้ว ให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาล หรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตาม
 คำสั่งเดิม"

^๑คือ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

^๒คือ คณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

เมื่อพิจารณามาตรา ๑๑๔ ซึ่งเป็นบทลงโทษ (Sanction) กรณีผู้เสพติด ไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๘ ปรากฏว่าในขั้นตอนการนำผู้เสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาตามมาตรา ๘๘ นั้น กฎหมายฉบับนี้มิได้ให้อำนาจแก่ผู้รับคำสั่งจากเลขาธิการ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ในลักษณะที่จะสามารถควบคุมหรือนำตัวผู้เสพติดไปรับการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพได้ และเมื่อผู้เสพติดไม่ยอมปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้เสพติดตามมาตรา ๘๘ น่าจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ มาตรา ๑๑๔ ได้กำหนดโทษกรณีผู้เสพติดไม่ยอมรับการรักษายาบาล หรือฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพไว้อย่างสูงถึงจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับนั้น หากผู้เสพติดต้องรับโทษจำคุกแล้ว ในระหว่างการต้องโทษนั้นจะได้รับการรักษาพยาบาลเพียงใดหรือไม่ ทั้งนี้เพราะผู้เสพติดยังคงมีสภาพที่จะต้องได้รับการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ แต่ในมาตรา ๑๑๔ นี้ ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ชัดเจนว่า "เมื่อพ้นโทษแล้ว ให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการรักษายาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ"

(๓) การหลบหนีจากสถานพยาบาลหรือสถานพักฟื้น

มาตรา ๑๑๕ บัญญัติว่า "ผู้รับการรักษายาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งของเลขาธิการ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการตามมาตรา ๘๘ วรรคหนึ่ง ผู้ใดหลบหนีไปจากสถานพยาบาลหรือสถานพักฟื้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการรักษายาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งเดิม"

มาตรานี้คงใช้วิธีการสำหรับผู้เสพติดที่ไม่ปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมาย

โดยการลงโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่นเดียวกับที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๑๑๘ ซึ่งเป็นข้อควรพิจารณาว่า กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทฉบับนี้ ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาละเสียดวัตถุออกฤทธิ์โดย กำหนดวิธีปฏิบัติ สำหรับนำตัวผู้เสียดมาเพื่อรับการบำบัดรักษาไว้ แต่เหตุใดจึง กำหนดให้ผู้เสียดที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต้องได้รับโทษ ซึ่งอาจเป็นโทษจำคุกเสีย ก่อนที่จะไปรับการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ ทั้งที่ในทางการ แพทย์นั้น การบำบัดรักษาผู้ป่วยเจ็บนั้นเป็นสิ่งที่สมควรจะรอดอกย

๓.๘ พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒

ฝิ่นเป็นยาเสพติดที่เป็นที่รู้จักกันมาเป็นเวลานาน ก่อนยาเสพติดใด ๆ สำหรับประเทศไทย ฝิ่นเข้ามาตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏ แต่โดยทางสันนิษฐานแล้ว น่าจะเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้น เป็นลักษณะของยา รักษาโรค แต่ต่อมาในยุคต้นของกรุงศรีอยุธยา อันตราของฝิ่นซึ่งเป็นยาเสพติด ชนิดหนึ่ง เริ่มเป็นที่ปรากฏแก่สังคมไทยและประเทศไทยได้มีมาตรการทางกฎหมาย ในเรื่องฝิ่นในสมัยยุคต้นของกรุงศรีอยุธยา ก็ โดยมีกฎหมายลักษณะโจร ห้ามการสูบ ฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่น และกำหนดโทษโดยการให้ประจานด้วยการตระเวนบก ตระเวน เรือ อย่างละ ๓ วัน ธิราชบาทว์แล้วจำคุกไว้จนกว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วให้ เรียกทัณฑ์บนจากญาติพี่น้อง จึงปล่อยผู้สูบผู้ขายฝิ่นออกจากโทษ

แม้จะได้ออกโทษไว้หนักดังกล่าวดังแต่ผู้เสียดยังมีอยู่จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดเกล้าฯ ให้ออกกฎหมายห้ามปรามผู้ขาย ผู้สูบ ผู้กิน ฝิ่น ทั่วราชอาณาจักร ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ กำหนดโทษรุนแรงขึ้น ผู้ใดสูบฝิ่นหรือซื้อขายฝิ่น ให้ลงพระราชอาญาเขียน แล้วส่งตัว ไปตะขุมหญ้าข้าง ในรัชกาลที่ ๓ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อังกฤษเอาฝิ่นเข้าไปขายในเมืองจีนมากขึ้น พวกจีนตามเมืองชายทะเลพากันสูบฝิ่น ติดแพร่หลาย และตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมาก และนำการ

ใช้และการติดฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วย ตลอดจนมีการลักลอบนำฝิ่นเข้าเมืองไทย ด้วยเรือสินค้าต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ ได้มีประกาศให้เลิกสูบฝิ่นและขายฝิ่น มีผลทำให้การค้าฝิ่นและสิ่งอื่น ๆ ที่มีกฎหมายเข้าไปอยู่ในมืออังกฤษ ซึ่งเกิดขึ้นใน กรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล

ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า การปราบปรามไม่สามารถขจัดปัญหาคนสูบบุหรี่และคนขายฝิ่นได้ และก่อให้เกิดความยุ่งยาก วุ่นวายขึ้น จึงทรงเปลี่ยนนโยบายใหม่ ยอมให้คนจีนเสพและขายฝิ่นได้ตามกฎหมาย แต่ต้องเสียภาษีผูกขาด โดยนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนคนไทยห้ามเด็ดขาด และการห้ามเช่นนี้ก็เพื่อ

๑. เป็นการควบคุมฝิ่นได้ง่าย
๒. สามารถป้องกันผู้เสพฝิ่นได้สะดวก
๓. ปราบปรามพวกอั้งยี่โดยไม่ต้องใช้กำลัง เพราะการค้าฝิ่นไม่ต้องมีการลักลอบต่อไป ก็ไม่จำเป็นต้องจ้างพวกอั้งยี่ อั้งยี่ก็สลายตัวไป
๔. รัฐมีรายได้จากภาษีฝิ่น^๑

ความเป็นมาของพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๑๒

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สภาพการค้าฝิ่นยังคงเป็นเช่นเดิม ก็มีผู้คนจำนวนไม่น้อยเสพและติดฝิ่น ซึ่งมีขายตามโรงยาฝิ่นโดยถูกต้องตามกฎหมาย และภาษีฝิ่นก็เป็นรายได้ของแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระทัยในปัญหาคือความยากลำบากในการปราบปรามลักลอบซื้อขาย และการให้ผู้ที่ติดฝิ่นได้อดฝิ่น ตลอดจนผลเสียจากการสูบฝิ่น วิธีการแก้ปัญหาคือ เป็นวิธีเปลี่ยนจากการควบคุม จากการให้นายอากรผูกขาดเป็นพนักงานในรัฐบาลจัดการเอง

^๑พล.ต.ท.เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ, หน้า ๔๘-๔๙.

โดยหวังจะให้การใช้และการทำฝืนค่อย ๆ ลดลงโดยลำดับและเลิกไปในที่สุด แต่ความพยายามนี้ยังไม่เป็นผล ยังคงมีผู้คัดค้านอยู่มาก ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติฝืนขึ้นเป็นฉบับแรก เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๑๔ โดยรัฐบาลเป็นเจ้าของภาษีเอง พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๔ ซึ่งต่อมารัฐบาลเข้าควบคุมการจำหน่ายฝืนเสียเอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ พร้อมกันนั้นก็เข้าควบคุมการเสฟฝืนด้วย โดยออกใบอนุญาตให้แก่ห้างร้านที่ทำกรจำหน่ายฝืนให้แก่ผู้เสฟในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ รัฐบาลได้สร้างโรงงานต้มและบรรจุฝืนขึ้น ทำการต้มและบรรจุฝืนเข้าหลอดตามแบบที่ทำกันในต่างประเทศ

ต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติฝืน พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกแก้ไขโดย พระราชบัญญัติฝืน พ.ศ. ๒๔๗๒ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปรามการเสฟฝืน และต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติฝืน พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนี้

- (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๗๖
- (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๗๘
- (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๘๑
- (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๕
- (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๔
- (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๒
- (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ รัฐบาลได้ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากการเสฟฝืนว่าเป็นการบั่นทอนทั้งชีวิตของผู้เสฟ และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสังคม คณะรัฐมนตรีจึงได้พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องนี้มาโดยลำดับ จึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๙๘ ให้ยกเลิกการสูบฝืนและจำหน่ายฝืน ภายในสิ้นปี ๒๔๙๙ แต่เนื่องจากการเลิกจำหน่ายฝืนย่อมทำให้รายได้ของแผ่นดินตกต่ำลง เพราะรัฐบาลมีรายได้จากการเก็บ

ภาชีอากรของราษฎรในการจำหน่ายฝิ่น ปีหนึ่งเป็นจำนวนมาก ประกอบทั้งการสั่งห้ามไม่ให้ประชาชนสูบฝิ่น หรือให้ยกเลิกการสูบฝิ่นนั้น รัฐบาลจะต้องจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้การบำบัดรักษาแก่คนติดฝิ่น ซึ่งย่อมจะต้องเสียเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมากด้วย และประกอบทั้งผู้ประมุขการจัดตั้งร้านจำหน่ายฝิ่น ยังคงมีพันธะกรณีกับรัฐบาลในการจัดซื้อและจำหน่ายฝิ่น ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จึงปรากฏว่าเมื่อสิ้นปี ๒๔๙๙ การเลิกจำหน่ายฝิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรีจึงมิได้กระทำ

มาตรการสำคัญตามพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒

พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพียงฉบับเดียวในปัจจุบันที่มีผลใช้บังคับเฉพาะบทกำหนดโทษเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ โดยยกเลิกการเสพและการซื้อขายฝิ่นโดยเด็ดขาด ทั่วราชอาณาจักรแล้ว จึงเป็นผลให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการซื้อขายฝิ่น การเสพ การบริการในสถานสูบฝิ่น และบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้อง ถูกยกเลิกโดยสิ้นเชิง สำหรับมาตรการสำคัญเพื่อปราบปรามฝิ่นตามที่กำหนดไว้ในบทกำหนดโทษ มีดังนี้

(๑) มาตรการห้ามปลูกฝิ่น

มาตรา ๔๙ บัญญัติว่า "ผู้ใดปลูกฝิ่น หรือมีไร่ซึ่งพันธุฝิ่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มีข้อควรสังเกตว่า มาตรา ๔๙ มิได้กำหนดโทษขั้นต่ำไว้ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพและวิถีทางการดำรงชีวิตของผู้ปลูกฝิ่น คือชาวเขา แตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป โดยฝิ่นจะเป็นที่มาของรายได้และเงินสดของชาวเขา จากการศึกษาของ Gordon ปรากฏว่า อาชีพหลักของชาวเขาส่วนใหญ่คือการปลูกฝิ่น^๑

^๑ Gordon Young, The Hill tribes of Northern Thailand

(Bangkok : The Siam Society, 1967), p. 90.

นอกจากนี้ยังมีการใช้ฝิ่นเพื่อเป็นค่าจ้างแรงงานในไร่ฝิ่น ใช้ฝิ่นเพื่อการรับรองในสังคม (Social Gathering) ซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะสังเกตได้คือ ถ้าในวงร่วมสนทนามีคนติดฝิ่น และคนผู้นั้นนำฝิ่นขึ้นมาสูบ ซึ่งคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ติดฝิ่น หรือที่ยังไม่เคยเสพฝิ่นก็ตาม อาจจะรวมเสพฝิ่นได้โดยที่คนอื่น ๆ ไม่เห็นเป็นของแปลกแต่ประการใด และประการสำคัญ ชาวเขาได้ใช้ฝิ่นเป็นยาพื้นบ้านเพื่อรักษาโรคทางกาย (Therapeutic Drug) เช่น อาการเจ็บปวด หัวดี ท้องร่วง การเจ็บที่ช่องท้อง ปวดหลัง และใช้ฝิ่นรักษาโรคทางจิต (Psychoactive Drug) ในบางกรณีที่มีความโศรกเศร้าเสียใจมาก ๆ หรือมีอาการตั้งเครียดทางจิตใจเพราะสถานการณ์ในครอบครัว หรือสถานการณ์ในหมู่บ้าน เช่น มีความขัดแย้ง ทะเลาะกันระหว่างสามีภรรยาในบ้าน มีการก่อการร้ายของการเมือง มีโจรผู้ร้าย ตลอดจนการมีโรคระบาดในหมู่บ้าน เป็นต้น ในกรณีดังกล่าว ชาวเขาอาจจะใช้ฝิ่นเพื่อระงับความตั้งเครียดเหล่านั้นด้วย^๑

การที่ฝิ่นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวเขาเช่นนี้ หากพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ.๒๔๗๒ กำหนดโทษขั้นต่ำสำหรับผู้ปลูกฝิ่น หรือมีพันธุ์ฝิ่นไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาล ชาวเขาซึ่งส่วนใหญ่ต้องเกี่ยวข้อกับการปลูกฝิ่น หรือมีพันธุ์ฝิ่นก็จะต้องได้รับโทษขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไว้แทบทั้งสิ้น กฎหมายจึงเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษขั้นต่ำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ.๒๔๗๒ นี้ ได้คำนึงถึงสภาพปัญหาและ สิ่งแวดล้อมของท้องที่ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาด้วยมาตรการกฎหมายบรรลุผลสัมตามเจตนารมณ์ นอกจากนี้การให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษขั้นต่ำ ก็เป็นการเปิดโอกาสให้สถานันศาลได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายของสังคม โดยใช้ดุลพินิจในการลงโทษ

^๑Charas Suwanwela, The Hill tribes of Thailand : Their Opium use and addiction (Bangkok : Institute of Health Research, Chulalongkorn University, 1978), p. 11.

ได้ตามความเหมาะสมของสภาพปัญหาและสถานการณ์ ซึ่งถ้ากฎหมายมีบทบัญญัติในลักษณะ "ชี้คั่น" ให้ศาลต้องดำเนินการโดยเคร่งครัดแล้ว ศาลก็ต้องพิจารณาทิพากษาไปตามนั้น โดยไม่อาจใช้ดุลพินิจให้สอดคล้องกับปัญหาของสังคม ซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

(๒) มาตรการสำหรับการกระทำคามผิดนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๕๒ บัญญัติว่า "ผู้ใดอยู่ในประเทศไทยเพื่อประโยชน์คนหรือเพื่อประโยชน์ผู้อื่น กระทำการค้าหรือช่วยเหลือการค้าฝืนในเมืองต่างประเทศ ซึ่งผิดต่อกฎหมายฝืนแห่งประเทศนั้น ถ้าแผนพฤติการณ์มีลักษณะต้องด้วยข้อ (๑) (๒) (๓) (๔) ในอนุมาตรา ๔ แห่งมาตรา ๑๐ แห่งกฎหมายลักษณะอาญาไซร์ ท่านว่าผู้นั้นกระทำความผิดมิใช่ในประเทศไทย"

มาตรา ๑๐ (๔) แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๑ บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดภายนอกประเทศไทยจะต้องรับอาญาภายในพระราชอาณาจักรแต่โทษที่เหล่านี้ คือ ... (๔) คดีที่ตนในบังคับไทยไปกระทำผิดประกอบพร้อมด้วยเหตุ ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ รัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย ได้ร้องฟ้องขอให้ทำโทษ

ประการที่ ๒ ความผิดที่ได้กระทำนั้น กฎหมายในเมืองที่ผู้นั้นไปกระทำผิด บัญญัติว่าจะต้องถูกลงอาญา

ประการที่ ๓ ความผิดที่กระทำนั้น แม้กระทำในประเทศไทย พระราชกำหนดกฎหมาย ก็บัญญัติว่าจะต้องถูกลงอาญา

ประการที่ ๔ ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลในประเทศที่ตนไปกระทำผิดไม่ได้ตัดสินปล่อยขมับเสียโดยที่ไม่มีโทษ หรือศาลตัดสินให้ลงอาญาแล้วแต่ตนยังไม่ได้รับอาญาตามคำตัดสิน หรือยังไม่พ้นอาญาด้วยความชกเว้นและลดหย่อนผ่อนโทษให้แก่ตน

มีข้อควรสังเกตว่ามาตรา ๕๒ ได้แสดงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะปราบปรามลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการในการค้าหรือจำหน่าย แม้จะได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร อันเป็นการยอมรับสภาพปัญหาว่าเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือกัน ตามพันธระของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิน^๑ และประเทศไทยได้กำหนดเจตนารมณ์ไว้ในมาตรา ๕๒ นี้ และเป็นเรื่องสมควร พิจารณาว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบัน มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปราบปรามและลงโทษผู้เป็นตัวการในความผิดสำคัญเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น กำ หรือจำหน่าย แต่ประการใด ทั้งที่ปัญหายาเสพติดปัจจุบันมีลักษณะเป็นปัญหาระหว่างประเทศยิ่งกว่าสมัยที่พระราชบัญญัติขึ้น พ.ศ. ๒๔๗๒ เริ่มใช้บังคับ

(๓) มาตรการปราบปรามการปลูกฝิ่น

มาตรา ๕๐ บัญญัติว่า "ในหมู่บ้านใดมีการปลูกฝิ่นละเมิดพระราชบัญญัตินี้ ให้สมุหเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัด สั่งให้ทำลายต้นฝิ่นนั้น ในการนี้สมุหเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัด อาจสั่งให้ผู้อยู่ในหมู่บ้านประจำท้องที่ โดยส่งคำสั่งให้หรือปิดไว้ที่บ้านว่าให้เรียกชายหญิงทั้งหลายในหมู่บ้านนั้น ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไปให้ช่วยกันปราบปรามการปลูกฝิ่นในหมู่บ้านนั้น ภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง ซึ่งไม่ให้เกินกว่าสามสิบวัน เมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้ว ถ้ายังมีการปลูกฝิ่นอยู่ในหมู่บ้านนั้นไซ้ ท่านว่าผู้อยู่ในหมู่บ้านและคนทั้งหลาย มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา. ๓๓๔ ข้อ. ๖ ฐานขัดขืนไม่กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย"

^๑ ได้มี "ประกาศให้ใช้หนังสือสัญญาและโปรโตคอล ว่าด้วยเรื่องฝิ่นฉบับเมืองเยนิวา ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๔ (พ.ศ. ๒๔๖๖) ในกรุงสยาม" ข้อ ๘ บัญญัติว่า "บรรดาประเทศที่เป็นภาคีแห่งหนังสือสัญญานี้ จะต้องพิจารณาด้วยความหวังดีอย่างยิ่งว่า จะมีทางที่สามารถทำได้ตามกฎหมายอย่างไรบ้าง ที่จะยกการค้าอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบุคคลที่อยู่ภายในอาณาเขตต์ของตนได้กระทำขึ้นในประเทศอื่นนั้นขึ้นปรับให้มิโทษ"

มาตรา ๕๐ ได้กำหนดให้สภุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบดูแลให้มีสารปลูกฝังภายในพื้นที่ซึ่งตนปกครองและดูแลความสงบเรียบร้อย และเพื่อให้การปราบปรามการปลูกฝิ่นตามมาตรานี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงได้กำหนดให้ผู้อยู่ในพื้นที่ที่มีการปลูกฝิ่นได้ร่วมมือกันในการปฏิบัติตามคำสั่งของสภุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัดในการทำลายต้นฝิ่นด้วย

แม้ว่ามาตรการตามมาตรา ๕๐ ดังกล่าวจะเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และน่าจะปราบปรามการปลูกฝิ่นให้หมดสิ้นไปได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องซึ่งต้องคำนึงถึงปัญหาคำนความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากชาวเขาผู้ปลูกฝิ่นเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นที่มาของความขัดแย้งที่คุกคามต่อความมั่นคงปลอดภัยของไทย จากการที่มีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ทำให้ชาวเขาสามารถต่อต้านการผสมกลมกลืนได้เป็นผลสำเร็จและยังคงรักษาความเป็นอิสระ อันนำภาคภูมิใจของตนในการอยู่ร่วมกับชาวพื้นราบ การแทรกซึมของตัวแทนคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวเขา เฉพาะอย่างยิ่งชาวเขาเผ่าแม้ว ได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างร้ายแรงแก่รัฐบาลไทย และได้เริ่มเหตุการณ์ต่อเนื่องกันมา^๑ เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการปราบปรามการปลูกฝิ่นกับความต้องการค้ำความมั่นคงของชาติ สิ่งที่จะต้องให้ความสนใจเป็นอันดับแรกนั้นน่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ จากการศึกษาของ พล.ต.ต.สุรพล จุลละพราหมณ์ พบว่า ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (พ.ก.ค.) ที่เป็นชาวเขาและต่อต้านรัฐบาลโดยอาวุธนั้น ทางรัฐบาลจะต้องใช้ทหารปราบในอัตรา ๑ : ๑๐ กล่าวคือถ้าชาวเขาจำนวน ๕๐๐ คนไม่พอใจรัฐบาลและต่อต้านรัฐบาลโดยอาวุธแล้ว รัฐบาลจะต้องใช้ทหารเพื่อกวาดล้างถึง

^๑ ซจคภัย บรูซพัตน์, ชาวเขา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๑๘), หน้า ๓๒๓.

๕๐๐๐ คน นอกจากนี้การสู้รบบนภูเขาซึ่งชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เหล่านี้ มีความชำนาญมากอยู่แล้วนั้น เป็นการสู้รบที่ไม่ถึงปรารถนาของฝ่ายรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น ทางรัฐบาลสามารถที่จะดึงชาวเขาเหล่านี้มาเป็นพวกเพื่อต่อต้านผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่มีฐานที่มั่นหรือปฏิบัติการอยู่ตามภูเขาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ดังนั้นการควบคุมพื้นที่จะสามารถทำได้ทราบเท่าที่ไม่ก่อปัญหาทางด้านความมั่นคงขึ้นมาในภายหลัง

การยกเลิกพระราชบัญญัติพื้น พ.ศ. ๒๕๑๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

เนื่องจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้ให้เลิกการเสกพื้นและการจำหน่ายพื้นหัวราชอาณาจักร ซึ่งเป็นผลให้บทบัญญัติ ตามพระราชบัญญัติพื้น พ.ศ. ๒๕๑๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการควบคุมการสูบพื้น การซื้อขายพื้นและบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องสิ้นสภาพการบังคับใช้ คงมีผลบังคับใช้เฉพาะบทกำหนดโทษเท่านั้น ดังนั้นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยพื้น^๒ ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาให้การดำเนินการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยพื้น และกำหนดให้พื้นเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ป้องกันมิให้เกิดข้อผิดพลาดในการควบคุมพื้น ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรง

คณะกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยพื้น ได้พิจารณาเรื่องดัง

อธิบดี สุวรรณบุปผา, วิทยานิพนธ์ : มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของพื้นในชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของประเทศไทย, (วิทยาสัยการหัพภ สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง), หน้า ๑๑๒.

^๒ คำสั่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ ๘/๒๕๒๔ ลงวันที่

๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๔.

กล่าวเสร็จแล้ว รายละเอียดดังนี้ ๑

๑. ในประการแรก คณะอนุกรรมการไต่พิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ เมื่อได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งในครั้งนั้น ได้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยกัญชาและพืชกระท่อม แต่มิได้มีการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่น มีเหตุผลพิเศษอย่างไรหรือไม่ ซึ่งได้ข้อเท็จจริงว่า ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ นั้น กระทรวงสาธารณสุขพิจารณาเฉพาะกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น มิได้ก้าวล่วงไปถึงกฎหมายว่าด้วยฝิ่น ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง

มติคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการไต่พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเห็นชอบด้วย และไม่มีผลกระทบหรือเกิดผลเสียหายแก่ประการใด ทั้งเป็นนโยบายของ ป.ป.ส. ที่ประสงค์จะให้มีการยกเลิก คณะอนุกรรมการจึงมีมติเห็นสมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่น และกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษ ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ โดยการแก้ไขคำนิยามคำว่า "ยาเสพติดให้โทษ" ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้มีความหมายรวมทั้งฝิ่นและส่วนอื่น ๆ ของฝิ่นด้วย

๒. ประการที่สอง คณะอนุกรรมการไต่พิจารณาถึงมาตรการที่สำคัญ ๆ ที่หลายประการในกฎหมายว่าด้วยฝิ่นว่าจะให้คงไว้เช่นเดิมหรือไม่

มติคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการไต่พิจารณามาตรการต่าง ๆ ในกฎหมายว่าด้วยฝิ่นแล้ว มีมติว่า เพื่อประโยชน์ในด้านการปราบปรามฝิ่นซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรง จึงให้มาตรการที่มิได้อยู่เดิมตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นให้คงไว้ตามเดิม ส่วน

บันทึกประธานอนุกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่น เสนอฯ พญา
รองนายกรัฐมนตรี พลเอกประจวบ สุนทรางกูร ประธานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด

จะให้คงไว้ในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือบัญญัติเป็นกฎหมายใหม่ขึ้นโดยเฉพาะ ให้พิจารณา
เป็นเรื่อง ๆ ไป ในขณะที่เดียวกันก็พิจารณาเพิ่มเติมมาตรการที่เห็นสมควร เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการควบคุมฝิ่นด้วย

สำหรับมาตรการสำคัญ ๆ ที่คณะอนุกรรมการได้พิจารณาแล้ว ได้แก่ เรื่อง
ดังต่อไปนี้

(๑) มาตรการให้อำนาจแก่สมุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัด สั่ง
ทำลายฝิ่น

ผู้แทนสำนักงาน ป.ป.ส. ชี้แจงว่าหลักการดังกล่าวเป็นนโยบายของสำนัก
งาน ป.ป.ส.ที่จะให้คงไว้ เพราะเป็นมาตรการปราบปรามที่กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด
ให้โทษไม่มี ซึ่งเลื่อนำไปกำหนดในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษแล้ว จะทำให้มี
ผลในการปราบปรามกัญชาและพืชกระท่อมด้วย ผู้แทนสำนักงาน ป.ป.ส.จึงได้ร่วมกับ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ยกร่างเสนอ มีใจความ

"ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการเพาะปลูกพืช ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษ ให้ผู้ว่า
ราชการจังหวัดในเขตท้องที่นั้น มีอำนาจทำลาย มอบหมายให้ทำลาย หรือสั่งให้ผู้ครอบ
ครอง หรือเจ้าของ ทำลายพืชเช่นที่ว่านั้น"

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาในประเด็นนี้แล้ว มีความเห็นเป็น ๒ แนวทางคือ

แนวทางแรก เห็นควรกำหนดมาตรการทำลายฝิ่นตามหลักการของ
กฎหมายว่าด้วยฝิ่นไว้ในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ เพื่อให้ได้ผลบังคับโดย
เดี๋ยบบชาด

แนวทางที่สอง พิจารณาเห็นว่า เมื่อฝิ่นเป็นยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วย
ยาเสพติดให้โทษแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษย่อมมี
อำนาจที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิดได้อยู่แล้ว การที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถ

หลายชั้น ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทหนึ่งใดก่อนที่จะได้มีการพิสูจน์ถึงความผิด
เช่นในกรณียาเสพติดให้โทษประเภทอื่น น่าจะไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายโดยทั่วไป
แต่ถ้า ป.ป.ส. เห็นว่าจะต้องมีมาตรการดังกล่าว ก็ชอบที่จะพิจารณากำหนดขึ้นเป็น
กฎหมายพิเศษที่ว่าด้วยกรณีป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มติคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้ว
เห็นชอบด้วยตามแนวทางที่สอง โดยให้กำหนดมาตรการนี้ลงในพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๕ ในส่วนที่ว่าด้วยการปราบปราม ซึ่งอยู่ใน
ระหว่างดำเนินการพิจารณาแก้ไข ซึ่งจะทำให้เกิดความเหมาะสมทั้งในรูปแบบและ
วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

(๒) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้เสนอให้เพิ่มเติม
มาตรการซึ่ง เกี่ยวเนื่องกับมาตรการตามข้อ (๑) โดยเสนอให้มีมาตรการยกเว้นโทษ
ให้กับเจ้าของ หรือผู้ครอบครองที่ได้ทำลายพืชซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษ หรือยินยอม
ปฏิบัติตามคำสั่งจนหมดสิ้น ซึ่งเป็นมาตรการใน شأنองเดียวกับการยกเว้นโทษให้กับผู้
ติดยาเสพติดให้โทษที่สมัครใจเข้าบำบัดรักษาตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ จึง
เป็นประเด็นให้คณะอนุกรรมการพิจารณาว่า หลักการดังกล่าวนี้เหมาะสมหรือไม่เพียงไร

มติคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนด
หลักการตามที่ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เสนอนั้น จะทำให้บทบัญญัติ
ในส่วนของ การลงโทษผู้กระทำผิด ไม่อาจใช้บังคับได้ และจะเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่
ของรัฐเลือกปฏิบัติ ก่อให้เกิดการประพฤติทุจริตหรือมิชอบขึ้นได้ หากจะกำหนดมาตรการ
นี้ จึงควรจะมีกฎหมายยกเว้นโทษให้เป็นครั้งคราว หรือเฉพาะครั้งแรก หรือภายใน
กำหนดระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายทางฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเห็นเหมาะสม شأنอง
เดียวกับการยกเว้นโทษให้กับผู้มีอาชญากรรม ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในครอบครอง

(๓) มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นประการสุดท้าย ที่ให้ลงโทษผู้อยู่ใน
ประเทศไทย เพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์ผู้อื่นกระทำการค้า หรือช่วยเหลือการค้า

ฝิ่น ในเมืองต่างประเทศ มีประเด็นให้คณะอนุกรรมการพิจารณาว่า ควรจะกำหนดในกฎหมายหรือไม่ และการกำหนดไว้จะมีผลเสียหายเป็นประการใด

มติคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้ว เห็นว่ามาตรการดังกล่าว เป็นมาตรการที่นำมาจากอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยฝิ่น ซึ่งได้ทำกันไว้เป็นเวลานานมาแล้ว คณะอนุกรรมการเห็นว่า โดยสภาพปัจจุบัน การที่จะกำหนดลงในกฎหมายอาจมีผลถึงความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างประเทศ และในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันก็มีผลบังคับไว้แล้ว จึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดมาตรการนี้ในกฎหมายที่แก้ไขแต่อย่างใด

โดยสรุป คณะอนุกรรมการซึ่งได้รับมอบหมายให้พิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่น และกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ จึงได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ในขณะเดียวกันก็จะได้พิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ให้มีมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นที่ยกเลิกแล้วบางประการด้วย เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะฝิ่นได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. ๒๔๗๒ พร้อมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๑ ฉบับ นั้น คณะอนุกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่นได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่...) พ.ศ. ทั้งนี้มีรายละเอียดปรากฏในร่างตามที่ประธานอนุกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายว่าด้วยฝิ่น ได้เสนอ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกประจวบ สุนทราภรณ์) ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

- ร่าง -

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

หลักการ

ยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่นพุทธศักราช ๒๔๗๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด และกำหนดให้ฝิ่นและมูลฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

เหตุผล

เนื่องจากในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ยกเลิกการเสฟฝิ่นและการจำหน่ายฝิ่นแล้ว โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ดังนั้น บทบัญญัติต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่น ส่วนมากก็ไม่ได้มีความจำเป็นต้องปฏิบัติอีกต่อไป คงใช้บังคับแต่เฉพาะในเรื่องฐานความผิดและบทกำหนดโทษเท่านั้น และด้วยเหตุที่ฝิ่นและมูลฝิ่นตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดหนึ่ง จึงสมควรยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช ๒๔๗๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด และกำหนดให้ฝิ่นหรือมูลฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษ ตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่ออำนวยความสะดวก แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปราบปราม การจัดการของกลาง และการควบคุมป้องกันฝิ่นได้ถือปฏิบัติเป็นอย่างดีและมีความเกี่ยวเนื่องกัน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ..) พ.ศ."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติพื้น พุทธศักราช ๒๔๗๒
- (๒) พระราชบัญญัติพื้น พ.ศ. ๒๔๗๒ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๖
- (๓) พระราชบัญญัติพื้นแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘
- (๔) พระราชบัญญัติพื้น (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๑
- (๕) พระราชบัญญัติพื้น (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๖) พระราชบัญญัติขึ้น (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๙๔

(๗) พระราชบัญญัติขึ้น (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๒

(๘) พระราชบัญญัติขึ้น (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า "ยาเสพติดให้โทษ" ตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ยาเสพติดให้โทษ" หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่นต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการนอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง อยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางคำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

๓.๕ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑

คณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้พิจารณาเห็นว่า การเสฟผืนเป็นอันตรายร้ายแรง และเป็นการบั่นทอนสุขภาพของพลเมืองของชาติอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามให้เลิกการสูบผืนโคบี้เด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็นการสมควรให้เลิกสูบผืนและการจำหน่ายผืนในประเทศไทยเสีย ดังนั้นคณะปฏิวัติจึงได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑ เพื่อเลิกการสูบผืนและการจำหน่ายผืนโดยเด็ดขาด ซึ่งมีข้อความเป็นคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้เลิกการเสฟผืนและยกเลิกการจำหน่ายผืนทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาตามประกาศนี้

ข้อ ๒ เพื่อให้การเลิกการเสฟผืนให้เป็นการเรียบร้อยภายในระยะเวลาพอสมควร ให้กระทรวงการคลังดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ประกาศให้ผู้เสฟผืนหรือมูลผืน ซึ่งยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนขอรับอนุญาตให้ไปขึ้นทะเบียนขออนุญาตเสฟผืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๑

(๒) กวดขันมิให้ผู้ใดเสฟผืนหรือมูลผืน ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป นอกจากผู้ที่มีใบอนุญาตเสฟผืน

(๓) ให้ยุบเลิกร้านจำหน่ายผืนให้หมดสิ้นเด็ดขาด ภายในวันที่ ๓๐

มิถุนายน ๒๕๐๒

ข้อ ๓ ให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีสถานพยาบาลและสถานพักฟื้นสำหรับผู้เสฟผืนติดมารักษาพยาบาลพักฟื้น

ข้อ ๔ ภายในระยะเวลา ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป บุคคลที่เสฟผืนติดไม่ว่าจะมีใบอนุญาตให้สูบผืนหรือไม่ ถ้าประสงค์จะเข้ารับรักษา

พยาบาลและพักฟื้นในสถานที่ดังกล่าวในข้อ ๓ ให้เจ้าหน้าที่รับตัวไว้รักษาพยาบาล และพักฟื้นได้ไม่เกิน ๙๐ วัน

ข้อ ๕ นับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป ผู้ใดเสกฝิ่นหรือมูสฝิ่น นอกจากมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นแล้ว เมื่อพ้นโทษให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ เมื่ออำนาจส่งตัวผู้นั้นเข้ารักษาและพักฟื้นในสถานที่ดังกล่าวในข้อ ๓ ได้ ตามกำหนดเวลาที่เห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกิน ๙๐ วัน

ให้ถือว่าผู้ที่อยู่ในสถานพยาบาลและสถานพักฟื้นตามความในวรรคก่อน เป็น ผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานสอบสวนตามความหมายของ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถ้าหลบหนีก็มีความผิดต้องระวางโทษตามกฎหมายนั้น

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้จะเห็นว่า ฝิ่นซึ่งเป็นยาเสพติดที่ถูกต้อง ตามกฎหมายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๙๔ จะต้องเป็นสิ่งผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการยกเลิก การเสกฝิ่นได้มีมาตรการดำเนินการไปความขึ้นตอน ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ และสำหรับข้อ ๕ นั้น นับได้ว่าเป็นมาตรการกฎหมายเพื่อบังคับบำบัด รักษาซึ่งได้กำหนดเป็นครั้งแรกในบรรดากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

ด้วยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ครั้นถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๒ อันเป็นวันสุดท้ายที่จะทำการยกเลิกร้านจำหน่ายฝิ่น และการเสกฝิ่นของผู้ที่มีใบอนุญาต นายกรัฐมนตรีได้มีคำแถลงต่อไปนี้

"เนื่องจากที่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ กำหนดวิธีการเป็นขั้น ๆ เกี่ยวกับการเลิกเสกฝิ่นในประเทศไทย ว่าจะให้ สำเร็จเด็ดขาดลงในวันที่ ๓๐ มิถุนายนนี้ และรัฐบาลได้สละเงินทองมากมายใน การรักษาพยาบาลผู้ติดยาฝิ่นมาแล้วนั้น

บัดนี้ วันเวลาที่กำหนดได้มาถึง คือ ในวันนี้เมื่อพ้นเที่ยงคืนแล้ว ตั้งแต่
นาฬิกาแรกของวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นเวลาที่เลิกเสฟผืนเค็ดขนาดใหญ่ในประเท
ไทย ฉะนั้นวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ จึงนับว่าเป็นวันประวัติศาสตร์วันหนึ่ง เพราะ
เป็นวันที่เริ่มบทใหม่ ตอนใหม่ และสังคมใหม่ของประวัติศาสตร์ชาติไทย เราจะ
กล่าวได้อย่างเต็มปากว่า บัดนี้เราเป็นชาติอารยะ เกียรติของชาติจะพ้นจากการถูก
เหยียดหยามถูกประจาน ด้วยการที่เอกสารหนังสือพิมพ์ต่างประเทศบางฉบับ จะนำ
เอารูปคนกำลังสู้รบไปเผยแพร่อีก

ข้าพเจ้าจึงขอประกาศว่า ตั้งแต่แรกแห่งวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒
เป็นต้นไป การเสฟผืนและค้าผืนเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และข้าพเจ้าจะถือ
เป็นความผิดร้ายแรง ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องรับโทษอย่างหนัก ถ้าเป็นชนต่างดาวจะต้อง
ถูกเนรเทศด้วย ถ้าเป็นคนไทยจะต้องถือว่า เป็นผู้ไม่ยอมเสียสละร่วมมือเพื่อเกียรติ
และศักดิ์ศรีของชาติ อันหมายถึงว่าข้าพเจ้าไม่ได้รับความร่วมมือด้วย ฉะนั้นข้าพเจ้า
จึงมีความจำเป็นจะต้องกระทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด จะเสียอะไรก็เสียไป
แม้แต่ชีวิต เพราะข้าพเจ้าถือเสมอว่า การเสฟผืนเป็นภัยร้ายแรงอย่างยิ่งที่สำคัญ
ที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ ทำให้ชาติต้องสูญเสียทุกวิถีทาง ทั้งในทางสุขภาพอนามัย
ในทางเศรษฐกิจ และในทางกำลังงานของชาติ โดยเหตุนี้ข้าพเจ้าจะทำทุกอย่าง
เพื่อให้ชาติพ้นภัยอันนี้

อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความเข้าใจและ
เห็นใจจากประชาชนชาวไทยโดยทั่วไป และคงจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย
เพื่อให้การกระทำเพื่อชาติครั้งนี้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้เพื่อนร่วมชาติภาคภูมิใจในชาติไทยเราได้ก้าว
หน้าอีกก้าวหนึ่งไปสู่ความเป็อารยะ ข้าพเจ้าเชื่อว่า นักประวัติศาสตร์จะจารึก
วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นวันสำคัญของชาติอีกวันหนึ่ง^๑

^๑ ไซยต เหมะรัชตะ, รายงานผลการวิจัย ปัญหาเสฟผืน : การศึกษา
และวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย, หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

ผลกระทบจากการใช้มาตรการตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗

พ.ศ. ๒๕๐๒

การใช้มาตรการกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของชาตินั้น ผลของการใช้บังคับอาจเป็นไปตามเจตนารมณ์ หรือมีอุปสรรคข้อขัดข้อง หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาใหม่ซึ่งจะต้องติดตามแก้ไขต่อไปอีกนั้น เป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมที่ยอมรับนับถือและเห็นความสำคัญของกฎหมาย แต่ข้อที่สมควรพิจารณาคือ ในกรณีที่การใช้บังคับกฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ โดยมีผลปรากฏเป็นปัญหาใหม่ ดังเช่น ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ก็เป็นสิ่งที่ควรศึกษาถึงผลกระทบที่สำคัญบางประการ เพื่อเป็นแบบอย่าง สำหรับการพิจารณาใช้มาตรการกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอันเป็นปัญหาของสังคมและชาติที่มีความซับซ้อนยิ่ง

สำหรับผลกระทบประการสำคัญจากการใช้บังคับประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑ มีดังนี้

๑. ผลกระทบโดยทั่วไป

ผลการที่รัฐบาลได้ดำเนินการปราบปรามฝิ่นอย่างเด็ดขาด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมานั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาการค้ายาเสพติดชนิดอื่น ๆ และการแพร่ระบาดของการศึกษาเสพติด แพร่ระบาดในหมู่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น ยังมีการใช้ยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย โดยมีเฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่ระบาดมาก^๑ ในเรื่องการค้นพบเฮโรอีน นายแพทย์ประยูร นรการผดุง ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์คนคิดผิด ของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุข ได้รายงานว่า "ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นมา คนคิดผิดที่เข้าไปรับการรักษามีอาการงัดฝิ่นรุนแรงมาก ประมาณเดือนกันยายน ๒๕๐๒

^๑ พ.ล.ต.ท. เภา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย : การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ, หน้า ๕๑.

ได้ค้นพบวัตถุลักษณะเป็นเกล็ดหยาบ สีแดงคล้ำ จากคนไข้ วัตถุนี้บรรจุในซองกระดาษ แก้ว ใส่ซองสีเหลือง มีตราไก่สีแดงทั้งสองด้าน ได้ส่งให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขวิเคราะห์ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๐๒ ผลการวิเคราะห์แสดงว่าเป็นมอร์ฟีนไฮโดรคลอไรด์ ความบริสุทธิ์ร้อยละ ๗๘.๘ ประมาณเดือนมกราคม ๒๕๐๓ ค้นพบวัตถุเป็นผงสีขาวละเอียดจากคนไข้ การตรวจพิสูจน์ให้ผลเป็นมอร์ฟีนอีก แต่เนื่องจากลักษณะผลึกที่เห็นด้วยกล้องจุลทรรศน์ ไม่เหมือนมอร์ฟีน จึงค้นคว้าต่อ และทราบว่า เป็นเฮโรอีน จึงได้วิเคราะห์วัตถุเกล็ดหยาบสีแดงคล้ำใหม่ และได้พบว่าคือเฮโรอีน มีใช้มอร์ฟีนตั้งที่รายงานไปแล้ว" ๑

โดยข้อเท็จจริงแล้ว เฮโรอีนนั้นมีในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ดังจะเห็นได้จากสถิติการส่งยาจากต่างประเทศของกระทรวงสาธารณสุข ที่รายงานต่อ สันนิบาตชาติในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งแจ้งว่าในขณะนั้นมีเฮโรอีนอยู่ในประเทศไทย แต่อยู่ในครอบครองของแพทย์ ภายใต้ความควบคุมของกระทรวงสาธารณสุข เฮโรอีนจะเริ่มมีในตลาดมืดเมื่อใดไม่ปรากฏชัดเจน จากระยะเวลาที่เสพเฮโรอีนนานถึง ๑๒ เดือน ของผู้ที่เข้ารับการรักษานี้ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ แสดงว่า หน้าที่ที่ฝืนกลายเป็นวัตถุผิดกฎหมาย เฮโรอีนก็ถึงมือผู้คิดฝืนทันที ผู้คิดฝืนมาเป็นเวลานาน ย่อมไม่อาจหักห้ามนิสัยของตนเองได้อย่างรวดเร็ว เช่นการออกกฎหมาย บุคคลเหล่านี้เปรียบเสมือนลูกค้ายักษ์ใหญ่ที่กำลังแสวงหาสิ่งชดเชย นับว่าเป็นแหล่งหากำไรแก่ผู้ค้าเฮโรอีนได้เป็นอย่างดี นอกไปจากนั้น การเป็นสิ่งใหม่ในตลาดมืด ที่ผู้ควบคุมปราบปรามและบ้องกันยังไม่รู้จัก ยิ่งอำนวยให้การลักลอบค้าทำได้ง่ายยิ่งกว่าฝืนเสียอีก ดังข้อมูลที่เสนอมาแล้วข้างต้น เฮโรอีนจึงระบาดได้อย่างฉับพลันในประเทศไทย และกระจายไปแทบทั่วประเทศ นับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งเฮโรอีนและผู้คิดเฮโรอีน ก็เปรียบเสมือนเงามืด ที่ครอบคลุมประเทศอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่มีผู้ใดตอบได้ว่า ถ้าไม่ออกกฎหมาย

๑ ประยูร นรการผดุง, ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ, (โรงพยาบาลธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๐๔).

ห้ามการค้าและเสฟฝิ่น จะเกิดปัญหาเฮโรอีนในประเทศไทยหรือไม่ สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตอันใกล้นี้ แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งนี้ ได้สร้างปัญหาเฮโรอีนให้ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว

๒. ผลกระทบด้านกฎหมาย

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นผลให้การขายฝิ่นของรัฐบาลจะต้องระงับในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ จึงเป็นเหตุให้ไม่มีราคาฝิ่นที่จะถือ เป็นเกณฑ์ที่จะกำหนดปรับผู้กระทำความผิดได้อีกต่อไป จึงต้องมีการตราพระราชบัญญัติฝิ่น (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๐๒ ขึ้น โดยกำหนดราคาฝิ่นไว้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดเงินค่าปรับและเป็นโทษแก่ผู้ละเมิดกฎหมายว่าด้วยฝิ่นให้สูงขึ้น เพื่อช่วยในการปราบปรามของรัฐบาลและนอกจากนี้ ยังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฝิ่น (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ ตามมาอีกด้วย ทั้งนี้โดยที่จะให้รัฐบาลขายฝิ่นที่เหลืออยู่จากการเลิกจำหน่ายฝิ่นให้โรงงานผลิตยาโคโคโบซื้อให้ผลิตยารักษาโรค ซึ่งอาจเป็นโรงงานในต่างประเทศ จึงได้มีการแก้ไขกฎหมาย โดยให้มีการส่งฝิ่นออกนอกราชอาณาจักรได้ โดยจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิต และเพื่อที่จะให้การเป็นไปโดยถูกต้องตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยฝิ่น ซึ่งลงนาม ณ กรุงเวนิส เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๕ รวมทั้งการตกลง ณ นครเจนีวา วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ และได้มีพิธีการลงนามในวันเดียวกันในที่ประชุมว่าด้วยฝิ่นครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่แล้ว ผู้ส่งฝิ่นออกไปนอกราชอาณาจักรต้องแสดงให้เห็นที่พอใจว่า การส่งฝิ่นออกไปนั้น เพื่อเฉพาะประโยชน์ในการแพทย์และการวิทยาศาสตร์เท่านั้น กับต้องมีใบอนุญาตให้นำฝิ่นเข้าประเทศของรัฐบาลประเทศที่จะนำฝิ่นเข้าไปด้วย

นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยฝิ่นดังกล่าวแล้ว ได้มีการแก้ไข

เพิ่มเสริม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒ เพื่อแก้ไขปัญหายาอันเกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ ภายหลังจากที่ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ แล้ว ทั้งนี้ เจตนารมณ์ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า "เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เนื่องจากรัฐบาลได้งดการอนุญาตให้เสพพื้นที่ราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ ในการนี้อาจเป็นเหตุทำให้มีการละเมิดกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมากยิ่งขึ้น จึงเป็นการสมควรเพิ่มโทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการปราบปรามตามนโยบายของรัฐบาล" และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งมาตรา ๔ ทวิ ได้กำหนดให้เฮโรอีนหรือเกลือของเฮโรอีนเป็นยาเสพติดให้โทษต้องห้ามโดยเด็ดขาด

แม้ว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการกฎหมายดังกล่าว เพื่อต่อสู้กับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายหลังการใช้บังคับประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ แต่ก็ไม่อาจยุติหรือผ่อนคลายความร้ายแรงของปัญหาได้มากนัก ทั้งนี้เพราะในการแพร่ระบาดของเฮโรอีนนั้น ในขั้นแรก มีพ่อค้าลักลอบนำมาจากต่างประเทศ ต่อมาจึงจ้างผู้ผลิตชาวจีนจากฮ่องกงและมาเก๊ามาผลิตในประเทศไทย โดยใช้เคมีภัณฑ์ที่ส่งจากต่างประเทศ เพื่อป้องกันการนำเคมีภัณฑ์บางอย่างมาใช้ในทางที่ผิด รัฐบาลจึงได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาควบคุมโคคาอีนส์ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๐๕ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๕^๒

^๑ ร.ศ.ท. เสถียร วิงษ์ลักษณ์, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช ๒๕๖๕ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎ และประกาศกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัตินี้, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติเวชย์, ๒๕๖๕), หน้า ๒๒.

^๒ พล.ต.ท. เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย : การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ, หน้า ๕๑.

๓. ผลกระทบต่อการดำเนินคดี

นับตั้งแต่รัฐบาลได้ประกาศห้ามการจำหน่ายฝิ่นและเสฟฝิ่นในประเทศไทย โดยเด็ดขาด เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ นั้น ทางกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือขอความร่วมมือจากกรมอัยการในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายว่าด้วยฝิ่น โดยขอให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีแถลงเหตุผลต่อศาล เพื่อให้พิจารณาลงโทษอย่างหนัก ให้เช็ดกลางเป็นพิเศษ

กรมอัยการก็ได้ให้ความร่วมมือ โดยมีหนังสือเวียนถึงพนักงานอัยการทั่วราชอาณาจักร ให้ถือปฏิบัติในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติฝิ่นทุกเรื่อง โดยให้พนักงานอัยการอ้างเหตุผลไปในฟ้องด้วยว่า การเสฟฝิ่นหรือยาเสฟติดให้โทษอื่น ๆ เป็นที่รังเกียจในสังคมและเป็นอันตรายแก่สุขภาพอนามัยอย่างร้ายแรง รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะปราบปรามผู้ละเมิดกฎหมายว่าด้วยยาเสฟติดให้โทษและพระราชบัญญัติฝิ่น เพื่อให้เลิกเสฟและเลิกจำหน่าย จึงขอให้ศาลลงโทษจำเลยในสถานหนัก ซึ่งการแถลงเหตุผลให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษสถานหนักแก่จำเลยตามที่กระทรวงมหาดไทย แจ้งมา ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายและไม่เสียความยุติธรรมแต่ประการใด ซึ่งในการนี้พนักงานอัยการทุกนายก็ได้ปฏิบัติตามคำสั่งของกรมอัยการในการดำเนินคดีดังกล่าวอย่างเคร่งครัดทุกคดีตลอดมา และปัจจุบันนี้กรมอัยการได้วางโครงการป้องกันและปราบปรามยาเสฟติดขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

ก. การสืบสวนป้องกันและปราบปรามยาเสฟติดให้โทษ นอกจากจะติดต่อกับกรม กอง เจ้าหน้าที่แล้ว ยังจัดให้มีการประสานงานติดต่อกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสฟติดโดยตรงอีกทางหนึ่ง

ข. ให้ความร่วมมือต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสฟติดเกี่ยวกับการประมวลข่าว เรื่องราว สถิติต่าง ๆ หรือสอบถามและศึกษาข้อเท็จจริง หรือส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปชี้แจงหรือร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ หรือได้วางวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวน การป้องกัน และการปราบปรามยาเสฟติดให้โทษ ตลอดจน

การสืบสวนสอบสวน ในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ ก็ให้รีบปฏิบัติโดยลือหน้าที่เป็นสำคัญ

ค. ให้พนักงานอัยการทุกจังหวัด แจ้งผลคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด จะได้ประมวลเหตุการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และความเห็นในการที่จะป้องกันและปราบปราม แล้วเสนอต่อประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับจังหวัด เพื่อประโยชน์ในการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับจังหวัดจะได้กำหนดแผนงานหรือมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัด

ง. ดำเนินงานติดต่อบริษัทงานและให้ความร่วมมือกับกรม กองและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ ของหน่วยงานอื่น

๔. วิธีดำเนินงาน

ตั้งแต่พนักงานอัยการได้ปฏิบัติการค้าเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติฝิ่น และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ โดยได้บรรยายฟ้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยในสถานหนัก และดำเนินคดีให้รัดกุมเข้มงวดกวาดขันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมา ปรากฏว่าศาลมิได้ลงโทษจำเลยสถานหนักตามคำขอในฟ้องของพนักงานอัยการ ทั้งนี้เนื่องจากบทลงโทษของผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติฝิ่นได้กำหนดโทษไว้ต่ำมาก ศาลจึงลงโทษเพียงชั้นต่ำเท่านั้น และฝิ่นของกลางที่จับได้ก็เป็นจำนวนเล็กน้อยด้วย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ในการประชุมอัยการจังหวัดหัวราชอาณาจักรได้มีอัยการจังหวัดท่านหนึ่งเสนอต่อที่ประชุมว่า การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติฝิ่นและพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ โดยอัยการได้เสนอให้ศาลลงโทษสถานหนักนั้น ควรขอให้ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษาว่า บุคคลนั้นต้องไม่เสพยาเสพติดให้โทษ ฝิ่นหรือสุรา ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๔๘ ด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปราม แต่กรมอัยการเห็นว่าการเสนอความ

เห็นดังกล่าวนี้ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้าเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำผิดเกี่ยวเนื่องกับการเป็นผู้ศีกษาเสพตคให้โทษ ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๘ และสมควรให้ศาลกำหนด ก็ต้องมีคำขอไว้ในคำฟ้อง มิฉะนั้นศาลจะไม่กำหนดให้ เพราะจะเป็นการพิพาคษาเกินคำขอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๓

ในการประชุมอัยการจังหวัดและอัยการพิเศษทั่วราชอาณาจักรเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีผู้เสนอว่า ควรยกเลิกการบรรยายฟ้อง ที่ขอให้ศาลลงโทษอย่างหนักทำให้คำฟ้องเช่นเข็ย เห็นควรให้ตัดออกไปเสีย แต่ในที่ประชุมและกรมอัยการ ได้พิจารณาเห็นว่าเรื่องนี้เป็นนโยบายของรัฐบาล และไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย จึงให้ถือปฏิบัติไปตามเดิม

ปัจจุบันนี้ ทศที่ เป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติฝืนลดน้อยลง แต่ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพตคให้โทษได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากตามลำดับ ทางกรมอัยการ ได้มีหนังสือแจ้งให้อัยการจังหวัดทุกจังหวัด ให้สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพตคให้โทษอย่างเข้มแข็ง กล่าวคือขอให้ระมัดระวังและเอาใจใส่ในการดำเนินคดีให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและรัดกุมทุกราย เพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยสถานหนัก และให้ความร่วมมือแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพตคให้โทษเป็นการประสานงานกันต่อไป ทางกรมอัยการยังได้วางระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการรายงานคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพตคให้โทษไว้ดังต่อไปนี้

๑. ทูกระยะ ๖ เดือน ให้อัยการจังหวัดสำรวจคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพตคให้โทษ ที่ได้รับไว้ทุกประเภท ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ระยะเวลาหนึ่ง และตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม อีกระยะเวลาหนึ่ง เสนออัยการพิเศษประจำเขตภายใน ๑ เดือน

๒. เมื่ออัยการพิเศษประจำเขต ได้รับรายงานดังกล่าวในข้อ ๑ จากอัยการจังหวัดแล้ว ให้รวบรวมสถิติคดีดังกล่าวทั้งเขตเสนอกรมอัยการโดยให้

แยกรายการเป็นรายจังหวัด แล้วรวมยอดแต่ละห้องไว้ตอนท้ายสุด พร้อมทั้งความ
เห็นลงในช่องหมายเหตุ

การสำรวจสถิติดังกล่าวข้างต้น ได้เริ่มสำรวจตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม
๒๕๒๑ เป็นต้นไป^๑

จากการพิจารณาถึงผลกระทบต่าง ๆ ดังกล่าวของการใช้บังคับประกาศ
คณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๑ มีสิ่งที่น่าสนใจว่า นอกจากจะใช้มาตรการกฎหมายแก้ไขปัญหา
อันเป็นผลสืบเนื่องจากการห้ามเสพและจำหน่ายผืนแล้ว รัฐบาลได้ให้ความสนใจต่อ
การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม และเห็นความสำคัญของสถาบันอัยการใน
การดำเนินคดีอาชญากรรมคดีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ
ในเรื่องปราบปรามนั้น พนักงานอัยการก็มีทางที่จะให้ความร่วมมือแก่พนักงานสอบสวน
และทางราชการได้ โดยไม่เสียความเป็นธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งกรมอัยการ
ก็ได้เคยให้ความร่วมมืออยู่แล้วเป็นอย่างดี กล่าวคือในกรณีที่ทางราชการมีนโยบาย
ที่จะปราบปรามเป็นพิเศษ เช่น คดีเรื่องการพนันสลากกินรวบ คดีเรื่องเพลิงไหม้
ครั้งนี้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า กรมอัยการก็ได้เคยกำชับให้พนักงานอัยการได้ใช้ความ
ระมัดระวังในการตรวจสอบ และดำเนินคดีเป็นพิเศษ โดยชี้แจงให้ทราบถึง
นโยบายของรัฐบาลในอันที่จะปราบปรามคดีประเภทเหล่านั้นให้ได้ผลจริงจัง ทั้งนี้
เนื่องจากความผิดดังกล่าว เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและทำลายความสงบสุขของ
ประชาชน^๒

^๑พล.ต.ต. เกา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย :
การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ, หน้า ๙๕-๙๖.

^๒จิตติ ติงศภัทย์, หลักวิชาอัยการ, (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๓๔.

บทที่ ๔

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาเสหติด

ปัจจุบันแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมี ๔ แนวทางตามลักษณะการแพร่ระบาดของยาเสพติด คือ การป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ และการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนและความคุมพืชเสพติด ซึ่งการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยมาตรการกฎหมายรองรับ เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของส่วนราชการและเจ้าพนักงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางและวิธีการสำหรับแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้การประสานงานและความร่วมมือบางลักษณะระหว่างส่วนราชการที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ก็ต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นแนวทางกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อความมีเอกภาพและประสิทธิภาพในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด

กฎหมายจึงเป็นมาตรการสำคัญ ซึ่งผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกสาขาสมควรคำนึงถึงคุณค่าและใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ให้สัมพันธ์ตามเจตนารมณ์ของบทกฎหมายแต่ละเรื่อง และเฉพาะการใช้ประโยชน์นั้น หากผู้ใช้กฎหมายต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหาในการบังคับใช้ก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคมซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การออกกฎหมายเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตามที่ประสงค์ทุกประการจึงมิใช่สิ่งที่กระทำได้โดยง่ายภายในครั้งเดียว สำหรับกรณีที่มีปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย ก็สมควรจะต้องพิจารณาทบทวนข้อขัดข้องต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับสภาพปัญหายาเสพติด

เนื่องจากการใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามยาเสพติดนั้น จะดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพได้ มิใช่เพียงแต่กำหนดโทษผู้กระทำความผิดให้สูงขึ้น หรือแสวงหามาตรการต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพและราบรื่นอีกด้วย ดังนั้นมาตรการกฎหมายและการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการปราบปราม และสมควรพิจารณาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดียาเสพติด ตามลำดับดังนี้

๔.๑ ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

กล่าวได้ว่า เมื่อมีกฎหมายก็ย่อมมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพราะผู้พิจารณาร่างกฎหมายแต่ละฉบับ จะไม่สามารถร่างกฎหมายให้ครอบคลุมกรณีที่เป็นปัญหาได้ทุกกรณีเสมอไป นอกจากนี้ลักษณะและวิธีการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปหรือรุนแรงขึ้น ก็เป็นเหตุให้สภาพการบังคับใช้ของกฎหมายไม่เหมาะสมและไม่ทันสมัย การพิจารณาถึงปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นขั้นตอนสำคัญในการ "บำรุงรักษากฎหมาย" เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีรวม ๕ ฉบับนั้นต่างก็มีปัญหาในการบังคับใช้ ทั้งนี้จะสังเกตเห็นได้ว่า แต่ละฉบับได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งตามลำดับตลอดมา ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ ๓ เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว แต่กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีปัญหาค่าการบังคับใช้ปรากฏเด่นชัด และสมควรนำมาพิจารณาคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งจะได้อธิบายตามลำดับดังนี้

๑. ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มีปัญหาการ

บังคับใช้ตามที่ปรากฏในคำชี้แจงของเลขาธิการ ป.ป.ส. สำหรับการประชุมคณะ
อนุกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
พ.ศ. ๒๕๔๙ ว่า

๑. คำนำ ด้วยเหตุว่าการปฏิบัติราชการ ผู้ปฏิบัติจำต้องกระทำให้ถูกต้องตาม
อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนมติคณะ-
รัฐมนตรี การกระทำนั้นจึงจะชอบด้วยอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
ปฏิบัติราชการในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิของเอกชนตามกฎหมาย เช่น สิทธิ
เกี่ยวกับร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติ
ราชการของ ป.ป.ส. กิติ ของสำนักงานป.ป.ส. กิติ จะสำเร็จลุล่วงบรรลุวัตถุประสงค์
ประสงค์ในการแก้ปัญหายาเสพติด จึงจำเป็นต้องใช้กฎหมายที่สมบูรณ์ ประกอบ
ด้วยมาตรการที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ แนวทางการปฏิบัติ ความหมายชัดเจน
ยากที่จะตีความเป็นอย่างอื่นได้ และจะต้องมีอำนาจเพียงพอได้สัดส่วนกับความ
ยากของปัญหา ตลอดจนอุปสรรคที่มีอยู่ หรือน่าจะมีขึ้นใดก็ตามลักษณะของ
ภารกิจที่รับผิดชอบ ด้วยหลักการนี้ ป.ป.ส. จึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการนี้ขึ้น
เพื่อดำเนินการ แต่ก่อนจะเริ่มดำเนินการ สำนักงานป.ป.ส. ใคร่ขอชี้แจง
ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ

๒. ลักษณะสภาพของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙
พิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่ามีเจตนารมณ์ที่สำคัญคือ

- ๑) จัดตั้งองค์กร ผู้รับผิดชอบแก้ปัญหายาเสพติดของชาติเป็นส่วนรวม
คือ ป.ป.ส.
- ๒) จัดตั้งส่วนราชการขึ้นเป็นผู้ดำเนินการ คือ สำนักงาน ป.ป.ส.
- ๓) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ครอบคลุมถึงการปฏิบัติของส่วนราชการ
อื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ปราบปราม ส่งเสริมปลูกพืชทดแทน และบำบัดรักษา
- ๔) ควบคุมกระบวนการยุติธรรมที่อยู่ในหน้าที่ของฝ่ายบริหาร

กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติในเรื่องสำคัญเหล่านี้ทั้งหมดเพียง ๑๘ มาตรา ในทางปฏิบัติจึงก่อให้เกิดปัญหาการตีความมากมายหลายประการเป็นเหตุ ทำให้เกิดความล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๓. ลักษณะสภาพของการดำเนินการ โดยอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ส. การปฏิบัติในการแก้ปัญหายาเสพติดขณะนี้แยกเป็น ๔ ประการ ลำดับตามลักษณะสภาพของปัญหายาเสพติด คือ

- ๑) การป้องกัน
- ๒) การปราบปราม
- ๓) การบำบัดรักษา
- ๔) การส่งเสริมการปลูกพืชทดแทน

เพื่อให้การปฏิบัติทั้ง ๔ ด้านมีประสิทธิภาพจึงจำต้องมีกฎหมายที่สมบูรณ์ครบถ้วน มากกว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

๔. มาตรการใหม่ที่ต้องเพิ่มเติมในกฎหมายนี้

๑) ให้ ป.ป.ส. เป็นศูนย์รวมและกำกับดูแลโครงการแผนงานทั้งหมด ของทุกส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด

๒) แนวทางที่ ป.ป.ส. ปฏิบัติต่อส่วนราชการอื่นที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่

๓) ให้ ป.ป.ส. มีอำนาจโดยชัดแจ้งในการควบคุมคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดก่อนส่งฟ้องศาล

๔) ให้ ป.ป.ส. มีอำนาจโดยชัดแจ้งในการติดตาม ตรวจสอบการต้องโทษของนักโทษคดียาเสพติด

๕) บทลงโทษโดยควบคุมผู้กระทำผิดบางลักษณะโดยฝ่ายบริหารหรือ ป.ป.ส.

๖) บทลงโทษผู้กระทำผิดบางลักษณะโดยการยึดทรัพย์สิน เพื่อให้ศาลสั่งริบ
เว้นแต่ผู้ถูกกล่าวหาจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาโดยสุจริต ไม่ว่าจะมีความพิพาท
ถึงที่สุดโทษหรือไม่ก็ตาม

๗) บทลงโทษอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบังคับ บำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด
เพื่อช่วยให้พ้นจากการติดยาและลดปริมาณความต้องการยาเสพติด ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามอย่างมากด้วย

๘) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการปราบปรามควรกำหนดให้มีพนักงาน
สอบสวน แต่งตั้งและควบคุมโดย ป.ป.ส.

๙) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการปราบปราม ควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ของ
เจ้าพนักงาน ให้รวมถึงความผิดอาญาอื่นด้วยที่ปรากฏ หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติ
หน้าที่ หรือเพราะได้ปฏิบัติการตามหน้าที่

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙
ตามที่เลขาธิการ ป.ป.ส. ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ดังกล่าว หากจะสรุปเฉพาะ
ปัญหาสำคัญซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแล้ว ก็อาจพิจารณาได้จากปัญหาซึ่งได้
เสนอเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อทราบและพิจารณา
ถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ได้พิจารณาและมีมติดังนี้

๑. การประชุม ป.ป.ส. ครั้งที่ ๑/๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓

เรื่อง การริบทรัพย์สินของจำเลยในคดีความผิดตามกฎหมายยาเสพติด

คณะอนุกรรมการปราบปรามยาเสพติดได้พิจารณาเห็นว่า การปราบปราม
ยาเสพติดในปัจจุบันนี้ไม่ไคล่ผลเท่าที่ควร เนื่องจากปรากฏว่าผู้ต้องหา จำเลยหรือ
ผู้ต้องโทษในคดีความผิดตามกฎหมายยาเสพติดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก

ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายนั้นได้รับผลประโยชน์จากการกระทำผิด เป็นจำนวนมาก และเมื่อได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วก็อาจจะใช้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพการต้องโทษที่พิเศษกว่านักโทษในคดีอื่น ๆ การริบทรัพย์สินตามบทบัญญัติใน ป.อาญา ก็ไม่อาจจะกระทำได้ เพราะขาดพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาหรือใช้ในการกระทำความผิด จึงเห็นสมควรให้ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินในความครอบครองของจำเลยในคดีความผิดตามกฎหมายยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย ตลอดจนทรัพย์สินในความครอบครองของคู่สมรส ผู้สืบสันดาน บุพการี และบุคคลอื่นซึ่งได้รับโอนจากจำเลยภายในกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันจับกุม เว้นแต่ผู้ครอบครองจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชีพโดยสุจริต

มติ ป.ป.ส. เห็นควรให้คณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๔ พิจารณา

๒. การประชุม ป.ป.ส. ครั้งที่ ๑/๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓

เรื่อง การควบคุมบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด

คณะอนุกรรมการปราบปรามยาเสพติดได้พิจารณาเห็นว่า กรณีผู้ต้องสงสัยว่าเป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย ที่มีไต่ลงมือกระทำด้วยตนเอง การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดยังไม่ปรากฏว่า เคยกระทำได้ ผู้กระทำผิดเหล่านั้นจึงยังสามารถกระทำความผิดกฎหมายดังกล่าวได้ตลอดไป จึงเห็นสมควรให้ ป.ป.ส. มีอำนาจสั่งให้ควบคุมบุคคลที่มีการกระทำปรากฏตามหลักฐานการสืบสวนว่าเป็น

ตัวการ ผู้สมทบ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด
ฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายไว้ใน
ระยะเวลาที่กำหนด

มติ ป.ป.ส. เห็นควรให้คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ พิจารณา

๒. การประชุม ป.ป.ส. ครั้งที่ ๒/๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๓

เรื่อง การบังคับบำบัดรักษาผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั้งสมัครใจและถูกบังคับ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติได้
ประชุมพิจารณาปัญหาเยาวชนกับยาเสพติด และมีมติมอบให้สำนักงาน ป.ป.ส.
ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเพิ่มอำนาจให้แก่เจ้าพนักงาน
ในการควบคุมและส่งตัวผู้ต้องสงสัย ว่าติดยาเสพติดไปตรวจและส่งไปบำบัด
รักษาได้ ให้วางบทลงโทษผู้ติดยาเสพติดที่หลบหนีในระหว่างการบำบัดรักษา
ให้สร้างหน่วยงานควบคุมตัวผู้ติดยาเสพติดโดยแยกเยาวชนและผู้ใหญ่ออกจากกัน
ให้กำหนดหน่วยงานรวมทั้งบังคับเกี่ยวกับการฝึกอาชีพ และติดตามผลหลังการ
บำบัดรักษาด้วย และให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั้งสมัครใจและถูกบังคับต้องรับ
การบำบัดรักษาโดยตลอด ตามที่ราชการกำหนด

มติ ป.ป.ส. ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการตามเสนอ โดย
มอบให้คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ พิจารณา

๔. การประชุม ป.ป.ส. ครั้งที่ ๓/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๔

เรื่อง การจัดตั้งสถานพินิจ

สืบเนื่องจากที่ ป.ป.ส. มีมติเห็นชอบในโครงการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติด
เข้ารับการบำบัดรักษา และให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั้งสมัครใจและถูกบังคับ
ต้องรับการบำบัดรักษาโดยตลอด จึงจำเป็นต้องจัดตั้งสถานพินิจขึ้น โดยกำหนด

ให้ ป.ป.ส. โดยอนุมัติของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศจัดตั้งสถานพิสูจน์ เพื่อพิสูจน์ผู้ต้องสงสัยเพราะมีอาการ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าติดยาเสพติด หรือผู้ขอรับการฟื้นฟูสมรรถภาพว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ และบัญญัติให้สถานพิสูจน์มีอำนาจควบคุมผู้ต้องสงสัยไว้ได้ไม่เกิน ๑๒ ชั่วโมง ตลอดจนให้ผู้อำนวยการสถานพิสูจน์ แพทย์ และพนักงานเจ้าหน้าที่สถานพิสูจน์ มีอำนาจหน้าที่กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด

มติ ป.ป.ส. ที่ประชุมพิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการจัดตั้งสถานพิสูจน์

๕. การประชุมป.ป.ส. ครั้งที่ ๓/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๔

เรื่อง การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ

สืบเนื่องจากที่ ป.ป.ส. มีมติเห็นชอบในโครงการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษาและให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่สมัครใจและถูกบังคับ ต้องรับการบำบัดรักษาโดยตลอด จึงจำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยกำหนดให้ ป.ป.ส. โดยอนุมัติของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และให้ประธาน ป.ป.ส. ด้วยความเห็นชอบของ ป.ป.ส. มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดประจำศูนย์ฯ ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดว่าสมควรปล่อยตัวหรือควรรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มเติม หรือสมควรให้ย้ายไปยังศูนย์อื่นที่เหมาะสม และบัญญัติให้ศูนย์ฯ มีอำนาจควบคุมผู้ติดยาเสพติดไว้เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๒ ปี และคณะกรรมการพิจารณาสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดประจำศูนย์ฯ มีอำนาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพให้ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นเวลาไม่เกิน ๒ ปี

มติ ป.ป.ส. ที่ประชุม พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการจัดตั้งศูนย์
ฟื้นฟูสมรรถภาพ

เนื่องจากมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดังกล่าวแล้ว เป็นการบ่งชี้เค้าโครงของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงสมควรพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัญหาเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถเห็นแนวทางได้ชัดเจนขึ้นว่าจะสมควรแก้ไขปัญหาคารบงคับใช้กฎหมายในแต่ละเรื่องอย่างไร

๑. การริบทรัพย์สินของจำเลยในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ตามปัญหาซึ่งได้เสนอต่อที่ประชุม ป.ป.ส. ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๒๓ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๓ นั้น แสดงให้เห็นว่า อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดเป็น อาชญากรรมที่ผู้กระทำได้รับผลตอบแทนอย่างสูง ทั้งนี้ปรากฏว่า เมื่อยาเสพติดถูกส่งจาก แหล่งผลิตไปยังตลาดโลกแล้ว ราคายาเสพติดจะสูงขึ้นอีกหลายสิบเท่าตัว และด้วยผล ประโยชน์มหาศาลดังกล่าว ผู้เป็นนายทุนหรือตัวการสามารถทุ่มเททรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดในการสร้างบรืวารให้เป็นหูเป็นตา หรือสร้างข่ายงานการกระทำ ความผิดให้กว้างขวาง และเข้มแข็งยิ่งขึ้น ตลอดจนใช้ทรัพย์สินนั้นในการซื้ออิทธิพลให้ รอดพ้นจากการจับกุมได้บางครั้งแม้จะถูกพิพากษาลงโทษ แต่เมื่อพ้นโทษแล้วก็สามารถ ใช้ทุนทรัพย์ที่ได้จากการค้ายาเสพติดกลับมาค้ายาเสพติดอีก

ดังนั้นตราบไคที่ยังไม่อาจดำเนินการต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด ของนายทุนหรือตัวการได้ ทรัพย์สินนั้นจะเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่จะช่วยคุ้มครอง นายทุน และกิจการค้ายาเสพติดของนายทุน ให้สามารถคงอยู่ได้ตามปกติ ซึ่งจะทำให้ การปราบปรามยาเสพติดไม่ประสบผลตามที่ต้องการ

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ

ริบทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระทำความผิดอาญาไว้^๑ และแม้จะได้กำหนดให้ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาจากการกระทำผิด เป็นทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะพิสูจน์ เพื่อให้ศาลสั่งริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นเงินอันได้จากการค้า ยาเสพติด นอกจากนี้หากผู้ค้ายาเสพติดโอนหรือถ่ายเทกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไปยังผู้อื่น ก็ยังเป็นการยากที่จะพิสูจน์และติดตามเพื่อดำเนินการริบได้

เพื่อให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดได้ สำนักงาน ป.ป.ส.ได้เสนอมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดโดยเฉพาะ ทั้งนี้โดยกำหนดให้มีมาตรการพิจารณาจำแนกและกลั่นกรองว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นแนวทางแก่ศาลในการพิจารณาสั่งริบทรัพย์สินนั้น นอกจากนี้ในกรณีที่มีการโอน หรือถ่ายเทกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกริบ ก็ได้กำหนดมาตรการเฉพาะเพื่อให้สามารถติดตาม และริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ด้วย

สำหรับมาตรการกฎหมายเพื่อริบทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการพิจารณากร่างและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และคาดว่าจะมีหลักการตามแนวทางที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น มีสาระสำคัญดังนี้

^๑ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา ๓๒ ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำผิดและมีผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา ๓๓ ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (๑) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการทำความผิด หรือ
- (๒) ทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

๑. ขั้นยึดและอายัดทรัพย์สิน เลขาธิการ ป.ป.ส.จะเป็นผู้แจ้งให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สินในความครอบครองของผู้ต้องหา ในคดียาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย ตลอดจนทรัพย์สินในความครอบครองของคู่สมรส ผู้สืบสันดาน บุพการี และในความครอบครองของบุคคลอื่น ซึ่งได้รับโอนจากผู้ต้องหาภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑ ปี นับแต่วันจับกุม

๒. ขั้นจำแนกทรัพย์สิน คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จะพิจารณาว่าทรัพย์สินใดน่าจะได้อะไรหรือได้มาจาก การกระทำความผิด และรายงานให้เลขาธิการ ป.ป.ส.ทราบ

๓. ขั้นริบทรัพย์สิน เลขาธิการ ป.ป.ส.จะแจ้งพนักงานอัยการให้ยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด

๔.๒ การควบคุมบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด

เนื่องจากอาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงาน ในรูปแบบขององค์กรอาชญากร (Organized Crime) โดยแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานเป็นระดับชั้น มีชายงานที่ซับซ้อนและประสานกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ และประการสำคัญก็คือ บุคคลซึ่งเป็นระดับหัวหน้าขององค์กร มักจะมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า และจะไม่สร้างหลักฐานซึ่งแสดงว่าเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด การจับกุมบุคคลระดับหัวหน้าซึ่งเป็นตัวการสำคัญ จึงกระทำไต่ยากเพราะขาดพยานหลักฐาน

การจับกุมผู้ลักลอบค้ายาเสพติด ที่เจ้าหน้าที่จับกุมได้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ค้ารายย่อย ผู้ขนส่ง และผู้ค้าสำคัญรองจากนายทุน ซึ่งการจับผู้กระทำผิดดังกล่าว จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการปราบปรามยาเสพติดได้ ทั้งนี้เพราะจะมีผู้กระทำรายใหม่เกิดขึ้นแทนอยู่เสมอ การไม่สามารถจับกุมผู้เป็นนายทุน หรือไม่สามารถใช้มาตรการทาง

กฎหมายดำเนินการแก่นายทุนได้ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งของการแก้ไขปัญหายาเสพติด

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว คณะอนุกรรมการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบด้านปราบปรามยาเสพติด เห็นเป็นการจำเป็นและสมควรที่จะมีมาตรการกฎหมายที่เด็ดขาด และมีประสิทธิภาพในการปราบปรามผู้เป็นนายทุนหรือตัวการ โดยมาตรการกฎหมายดังกล่าวนี้ ฝ่ายบริหารจำเป็นต้องเข้าดำเนินการในกระบวนการลงโทษผู้เป็นนายทุนหรือตัวการให้รวดเร็ว เด็ดขาด และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันเป็นกระบวนการยุติธรรมพิเศษเพิ่มเติมจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาลงโทษ

มาตรการกฎหมายซึ่งให้อำนาจฝ่ายบริหารในการสั่งลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดบางประเภทได้นี้ โดยข้อเท็จจริงแล้วได้เคยมีใช้บังคับในประเทศไทย เช่น มาตรการกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลล่อนธูป และบุคคลผู้เป็นภัยสังคม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันข้อเท็จจริงปรากฏว่า ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศภาคีอาเซียน ต่างก็มีมาตรการกฎหมายในการให้ฝ่ายบริหารสั่งควบคุมตัวผู้กระทำความผิดบางประเภทได้ โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์นั้น เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีผู้ต้องโทษโดยคำสั่งของฝ่ายบริหารในฐานะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดประมาณ ๒๐๐ คน และสำหรับประเทศมาเลเซียก็ได้มีมาตรการให้อำนาจฝ่ายบริหารในการสั่งควบคุมตัวผู้กระทำความผิดหลายลักษณะ ซึ่งรวมทั้งผู้กระทำความผิดในฐานะอยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดด้วย เพราะไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องเพื่อให้ศาลลงโทษได้

สำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งต้องรับผิดชอบดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตลอดจนปัญหาอันเกิด จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จึงได้ดำเนินการเพื่อให้มีการบังคับใช้มาตรการกฎหมายนี้ โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของมาตรการกฎหมายเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ เช่น กฎหมายภัยสังคม ก็ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของ

กฎหมาย โดยเฉพาะบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ เช่นบุคคลผู้เสนอเรื่อง ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจ ก็กำหนดไว้อย่างจำกัด เฉพาะผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบระดับสูงที่เกี่ยวข้องคือ เลขาธิการ ป.ป.ส. และอธิบดีกรมตำรวจเท่านั้น นอกจากนี้กระบวนการต่าง ๆ ในการส่งควบคุมตัว เช่นการมีคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากกระบวนการยุติธรรมและนิติบัญญัติ และการส่งควบคุมตัวโดย ป.ป.ส. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน หลักการเช่นนี้สำนักงาน ป.ป.ส. เห็นว่า น่าจะเป็นการเพียงพอในการป้องกันผู้บริสุทธิ์มิให้ต้องมารับโทษโดยการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการปราบปรามผู้อยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดเท่านั้น

ตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. . . . ซึ่งดำเนินการพิจารณาโดย สำนักงาน ป.ป.ส. ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการในการส่งควบคุมตัวไว้ดังนี้

๑. การเสนอรายงาน เลขาธิการ ป.ป.ส. หรืออธิบดีกรม-
ตำรวจเป็นผู้เสนอรายงานตามหลักฐานการสืบสวนว่าผู้ใดได้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่ายต่อประธาน ป.ป.ส. พร้อมด้วยข้อเท็จจริง และรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์ดังกล่าว เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดจริง เมื่อประธาน ป.ป.ส. ได้รับรายงานแล้วเห็นว่ามีมูลความผิด ให้สั่งจับกุมและให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงดำเนินการสอบสวน

๒. ขั้นสอบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจะต้องดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จภายในเวลา ๖๐ วัน นับแต่วันจับกุม

หลักการนี้ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. . . . , เอกสารโรเนียว, กองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส.

แล้วรายงานต่อ ป.ป.ส. พร้อมทั้งความเห็นว่าการสั่งควบคุมตัว หรือให้ปล่อยผู้ถูกจับ

๓. ขั้นสั่งควบคุมตัว ป.ป.ส. เป็นผู้มีอำนาจในการสั่งควบคุมตัวหรือให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับ ในกรณี que เห็นควรให้ควบคุมตัว ป.ป.ส. จะสั่งควบคุมตัวที่กำหนดเวลา ๖ เดือน นับแต่วันถูกจับกุม และหากมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะสั่งให้ควบคุมตัวอีกครั้งละ ๖ เดือน ก็ได้ แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๒ ปี

นอกจากการดำเนินการด้านกฎหมายดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดของประเทศสมาคมอาเซียนก็ได้ตระหนักถึงพฤติการณ์อันบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติของผู้เป็นนายทุนหรือตัวการผู้ค้ายาเสพติดด้วย ในการประชุมครั้งที่ ๖ ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๒ - ๗ ธันวาคม ๒๕๒๔ ที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดของประเทศสมาคมอาเซียน จึงได้มีข้อเสนอแนะที่ ๑ สำหรับคำแนะนำการปราบปรามว่า "สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะของการประชุมผู้เชี่ยวชาญยาเสพติดครั้งที่ ๕ ณ กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ที่ให้ถือว่า การค้าในทางที่ผิดและลักลอบค้ายาเสพติด เป็นภัยอันร้ายแรงต่อความมั่นคงของประเทศ มิใช่เป็นเพียงปัญหาสังคมเท่านั้น ให้ประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนออกกฎหมายควบคุมตัวผู้ค้ายาเสพติด โดยให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และนโยบายความมั่นคงของประเทศในการป้องกันการลักลอบ การค้า และการผลิตยาเสพติด"

ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นการแสดงถึงความกังวลห่วงใย ต่อปัญหายาเสพติดอันมีมูลเหตุจากนายทุนผู้ค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ และนับว่าเป็นบทบาทในทางสร้างสรรค์

สรุปรายงานการประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดของประเทศสมาคมอาเซียนครั้งที่ ๖ ณ ประเทศสิงคโปร์, เอกสารโรเนียว, กองวิชาการและวางแผน, สำนักงาน ป.ป.ส.

คำนำมาตรการกฎหมายเป็นครั้งแรกของที่ประชุมระดับภูมิภาคแห่งนี้

แม้ว่าหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ยาเสพติดทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค จะได้ประจักษ์ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมาตรการกฎหมายพิเศษสำหรับดำเนินการแก่นายทุนหรือตัวการผู้ค้ายาเสพติด แต่โดยที่การดำเนินการเพื่อให้มีมาตรการกฎหมายนี้ ต้องผ่านขั้นตอนตามกระบวนการนิติบัญญัติดังเช่นกฎหมายทั่วไป และปรากฏว่าการพิจารณาร่างกฎหมายในขั้นตอนที่ผ่านมาแล้ว ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่า ลักษณะของกฎหมายซึ่งให้อำนาจฝ่ายบริหารในการส่งควบคุมตัวผู้หนึ่งผู้ใดนั้น จะเป็นการขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาลงโทษเป็นของศาล อย่างไรก็ตาม ปัญหาในนี้ยังมิได้เป็นที่ยุติ เนื่องจากจะต้องมีการดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการนิติบัญญัติต่อไปอีก และไม่ว่าผลจะปรากฏเป็นอย่างไรก็ตาม การปราบปรามผู้เป็นตัวการสำคัญในการค้ายาเสพติด เป็นสิ่งที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติดและผู้มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติ สมควรประจักษ์ถึงอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแสวงหาแนวทางจัดตั้งที่เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของประชาชน

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของไทยตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปัจจุบัน มักเป็นผลมาจากการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยได้ร่วมสัญญาระหว่างนานาประเทศโดยตกลงกัน ณ กรุงเฮก ว่าด้วยเรื่องฝิ่น พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๔๒๒ มีเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติประการสำคัญว่า เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่

พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นผลมาจากประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. ๑๙๗๒

๔.๓ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๓ (๖) ได้บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจและหน้าที่ประสานงานและกำกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด มาตรการบำบัดรักษาจึงเป็นมาตรการหลักประการหนึ่ง ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อลดความต้องการ (Demand) ของยาเสพติด โดยการป้องกันมิให้มีการใช้ยาเสพติด และลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดแล้วให้น้อยลง และด้วยความสำคัญของมาตรการบำบัดรักษาดังกล่าว แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) จึงได้กำหนดให้มีแผนบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดรวมอยู่ด้วย

สำหรับวิธีการในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ที่ถือกันว่าเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ (Classical Method) ที่ได้ทำกันมาหลายประเทศ ทั้งในยุโรป สหรัฐอเมริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยด้วยมีแนวทางในการบำบัดรักษาอย่างเดียวกัน โดยมีขั้นตอนการบำบัดรักษา ๔ ขั้นตอน^๑ คือ การเตรียมการ (Pre-admission) การถอนพิษยา (Detoxification) การฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) และการติดตามผล (After-case)

แม้ว่าการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจะมี ๔ ขั้นตอนดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย ปรากฏว่า ได้ทำในขั้นเตรียมการ (Pre-admission) และขั้นถอนพิษยา (Detoxification) เท่านั้น ส่วนขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) และขั้นติดตามผล (After-case) ยังดำเนินงานอยู่ในวงจำกัด เพราะขาดมาตรการกฎหมายที่ชัดเจน และประการสำคัญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา

^๑ พล.ต.ต. เภา สารสิน, ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย
การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ, หน้า ๑๕๐.

ผู้ติดตามเสด็จบรรลุลตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ^๑

ในระบบสมัครใจ ตามมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒^๒ ได้เกิดปัญหาในกรณีที่มีผู้ป่วยไม่อยู่ครบตามระยะเวลาที่กำหนดในการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นการยากที่จะทราบถึงสาเหตุ ประกอบกับข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่รองรับพระราชบัญญัตินี้ หรือความเกี่ยวพันกับอำนาจตามกฎหมายอื่นก็ไม่มีกำหนดไว้ ในทางปฏิบัติจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ให้ผู้ป่วยกลับมาบำบัดรักษาต่อไปได้

ในระบบบังคับ ตามมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒^๓ ก็ยังมีได้ดำเนินการจัดตั้งสถานพยาบาลโดยเฉพาะสำหรับผู้ต้องโทษตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๘๒ เป็นครั้งที่ ๓ เมื่อพ้นโทษแล้ว

เพื่อศึกษาหามาตรการกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงสมควรพิจารณาแนวทาง และมาตรการ ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดังนี้

^๑แผนบำบัดรักษาผู้ติดตามและสารเสพติด ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙), กองบำบัดรักษา, สำนักงาน ป.ป.ส.

^{๒-๓}การเสนอปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ในที่นี้ (ในหัวข้อ "ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙") เนื่องจากแนวทางในการแก้ไขปัญหามีเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นบทกฎหมายที่ผู้รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส. และสำนักงาน ป.ป.ส.) เห็นสมควรดำเนินการโดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ส่วนการแก้ไขปัญหาคตามแนวทางภายในขอบเขตและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ จะได้เสนอในหัวข้อ "พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒" ต่อไป

(๑) แนวทางของสำนักงาน ป.ป.ส.

สำนักงาน ป.ป.ส. มีแนวความเห็นว่ สมควรมีระบบบังคับบ้ำบรักษาโดยพิจารณาเพิ่มอำนาจให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการควบคุมผู้ต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติด ส่งไปตรวจและควบคุมระหว่างรอผลตรวจ หากตรวจทราบว่ เป็นผู้เสพยาเสพติด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งไปรับการบ้ำบรักษายังสถานบ้ำบรักษาได้

ในระหว่างการบ้ำบรักษา ให้ถือว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ การหลบหนีจากสถานบ้ำบรักษา อาจวางบทกำหนดให้ถือว่า เป็นผู้หลบหนีจากการควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่

พิจารณาเพิ่มบทบังคับในส่วนที่ว่ด้วยการติดตามผลหลังการบ้ำบรักษา การฝึกฝนอาชีพให้ผู้ได้รับการบ้ำบรักษา และกำหนดหน่วยงานรับหน้าที่ติดตามและจัดอบรมฝึกอาชีพตามความเหมาะสม

ให้มีการบังคับให้ผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบ้ำบรักษา และให้ผู้เข้ารับการบ้ำบรักษาทั้งสมัครใจและถูกบังคับ ต้องรับการบ้ำบรักษาโดยตลอดตามที่ทางราชการกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการด้านบ้ำบรักษามีประสิทธิภาพ เพื่อลดปริมาณผู้เสพยาเสพติดให้น้อยลง ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่การป้องกันและปราบปรามด้วย^๑

สำนักงาน ป.ป.ส. ได้พิจารณาขร่างบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับบ้ำบรักษา โดยกำหนดให้เป็นหมวดว่ด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพในร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ซึ่งมีหลักการและเหตุผลโดยสรุป ดังนี้

ประการแรก การใช้ชื่อหมวดนี้ว่ "การฟื้นฟูสมรรถภาพ" เพราะการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ตัวผู้ติดยาเสพติด มิใช่เพียงแต่ให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกเสพได้เพียงชั่วครวเท่านั้น ทั้งสภาพการติดยาเสพติดก็มิใช่การเจ็บป่วยตามธรรมชาติ แต่เป็นเรื่งของความ

^๑สภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย, เอกสารโรเนียว, กองนิติการและ
 หิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส.

เคยชินต่อยาเสพติด และสิ่งสำคัญที่สุดในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด คือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้ติดยาเสพติดให้กลับมีสภาพเป็นปกติ สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ดังเช่นบุคคลธรรมดาทั่วไป การนำเอาคำว่า "การฟื้นฟูสมรรถภาพ" มาเป็นชื่อหมวดและชื่อของการดำเนินการ เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้ติดยาเสพติด จึงน่าจะเป็นชื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ประการที่สอง แม้จะกำหนดชื่อว่า "การฟื้นฟูสมรรถภาพ" แต่ขั้นตอนต่างๆ ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้ติดยาเสพติด คือ การเตรียมการ การถอนพิษยา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามผล ยังคงมีเช่นเดิมทุกประการ โดยการออกระเบียบข้อบังคับได้ภายหลัง

ประการที่สาม ระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพในร่างพระราชบัญญัตินี้ เป็นระบบบังคับ ซึ่งต่างจากระบบการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ ตามมาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้าง และร่วมกับระบบอื่น ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้ระบบบังคับจะทำหน้าที่นำตัวผู้ติดยาเสพติด ซึ่งหลงเหลืออยู่ในสังคมโดยมิได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามมาตรา ๘๔ หรือตามระบบราชทัณฑ์ ซึ่งต้องเป็นผู้ต้องโทษแล้ว ให้มารับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

ประการที่สี่ สถานพิชัญจน์ตามมาตรา ๕๙^(๑) นี้ มีอำนาจหน้าที่พิชัญจน์ผู้ต้องสงสัย เพราะมีอาการ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าติดยาเสพติด ซึ่งมีได้หมายความว่าถึงผู้เสพโดยเฉพาะเท่านั้น เพราะผู้เสพอาจจะยังไม่ติดยาเสพติดก็ได้ ส่วนเหตุที่ไม่กำหนดให้พิชัญจน์ด้วยนั้น เพราะการเสพเป็นความผิดมิโทษทางอาญา หากจะให้ผู้เสพเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วย จะเป็นผลให้ขัดแย้งกับบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐาน

มาตรา ๕๘ วรรคแรก ตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. กำหนดไว้ว่า "เมื่อ ป.ป.ส. เห็นสมควรโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศจัดตั้งสถานพิชัญจน์ เพื่อพิชัญจน์ผู้ต้องสงสัยเพราะมีอาการหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าติดยาเสพติด"

เสฟ ซึ่งมีใช้เจตนาารมณ์ของการฟื้นฟูสมรรถภาพในร่างพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้การ บัญญัติให้มีอำนาจพิสูจน์ผู้เสฟได้ อาจเกิดปัญหาว่า เป็นผู้เสฟจริงหรือไม่เพียงใด ซึ่ง ปัจจุบันการพิสูจน์ว่าเป็นผู้เสฟเพื่อกำเนนคดีความผิดฐานเสฟ ยังเป็นการยากที่จะให้ศาล พิพากษาลงโทษได้ เพราะปัญหาที่สำคัญคือ ไม่อาจพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่า มีการเสฟ ยาเสฟติดชนิดใดเข้าสู่ร่างกาย

ประการที่ห้า ข้อแตกต่างระหว่างผู้เสฟตามพระราชบัญญัติยาเสฟติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ กับผู้ติดยาเสฟติดตามร่างพระราชบัญญัตินี้ คือผู้เสฟเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย และจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เว้นแต่จะสมัครเข้ารับการบำบัดรักษา จึงได้รับยกเว้น โทษ ส่วนผู้ติดยาเสฟติดมิใช่ผู้กระทำผิดกฎหมาย แต่เป็นผู้ถูกมาตรการทางกฎหมายบังคับ ให้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งถ้าหลบหนีจึงมีความผิดตามกฎหมาย

ส่วนคำนิยาม "ผู้ติดยาเสฟติด" ซึ่งอาจเป็นปัญหาว่า ปัจจุบันทางการแพทย์ ยังไม่อาจหาข้อยุติได้ว่า การติดยาเสฟติดนั้นเป็นอย่างไร คำนิยามดังกล่าวจึงอาจไม่ สอดคล้องกับข้อยุติทางการแพทย์ซึ่งจะมีขึ้นต่อไปนั้น ปัญหาที่จะไม่มีผลกระทบต่อ นาคำนิยาม "ผู้ติดยาเสฟติด" แต่ประการใด เพราะคำนิยามนี้ถือเอาลักษณะสำคัญซึ่ง ทางทางการแพทย์บ่งชี้ว่า เป็นผู้ติดยาเสฟติดมาเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดว่าเป็นผู้ติดยา เสฟติด เพื่อให้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ จึงไม่จำเป็นต้องรอการพิจารณารายละเอียด ประการอื่น ซึ่งยังไม่มีข้อยุติ อันจะเป็นผลให้ไม่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นฟู สมรรถภาพได้เลย

สำหรับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในหมวดการฟื้นฟูสมรรถภาพนี้ จะใช้ บุคลากรของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการตามภาระกิจของตน ซึ่งการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว โดยจัดรูปแบบการใช้ทรัพยากร ให้เป็นไปตามหลักการ และแนวทางในการฟื้นฟูสมรรถภาพ จึงมิใช่เป็นการสร้าง

"อาณาจักร" ขึ้นใหม่แต่ประการใด"

(๒) แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (ส.ย.ช.)

ในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ ๒/๒๕๒๕ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๒๕ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาถึง การที่จะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาเช่นเดียวกับผู้ป่วย และสมควรให้มีการแยกเยาวชนให้ได้รับการรักษาต่างหากจากผู้ป่วย โดยกำหนดวิธีการตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เป็นร่างพระราชบัญญัติขึ้น

คณะกรรมการฯ ได้มีมติเห็นชอบในหลักการ และเห็นสมควรให้เสนอร่างพระราชบัญญัติให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาคำเนิการต่อไป^๒

หลักการสำคัญตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของ ส.ย.ช. เป็นหลักการเพื่อบังคับบำบัดรักษา (ฟื้นฟูสมรรถภาพ) เช่นเดียวกับหลักการตามแนวทางของ สำนักงานป.ป.ส.ตั้งได้กล่าวแล้วแต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ตามร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการตรวจพิสูจน์ฯ ของ ส.ย.ช. ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติเฉพาะเด็กและเยาวชนไว้ด้วย ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ส.ในฐานะเป็นส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายจาก ป.ป.ส.ให้ดำเนินการยกร่างมาตรการกฎหมายเพื่อบังคับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดได้มีความเห็นว่า " หลักการส่วนใหญ่ตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพของ

^๑บันทึกการประชุม ผู้อำนวยการกอง, สำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. วันศุกร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๒๕

^๒หนังสือสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ที่ สร.๑๔๐๒/๖๕๕๕ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๕.

ร่างพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ซึ่งสำนักงานป.ป.ส. กำลังดำเนินการ นอกจากนี้วิธีปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับเยาวชนจะเป็นประโยชน์และผสมผสานกับระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการบังคับตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ได้ ซึ่งหลักการเหล่านี้ สำนักงาน ป.ป.ส. จะได้นำเสนอคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อไป" ๑

สำหรับหลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการตรวจพิสูจน์ฯ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการบังคับ และสมควรที่จะพิจารณาให้เป็นบทกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการบังคับ คือ

๑. อำนาจในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของสถานพิสูจน์และศูนย์บำบัดรักษา

มาตรา ๕ เมื่อได้จัดตั้งสถานตรวจพิสูจน์และศูนย์บำบัดรักษาตามมาตรา ๕ ขึ้นแล้ว ให้รัฐมนตรีกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการตรวจพิสูจน์ และควบคุมการบำบัดรักษาสำหรับสถานตรวจพิสูจน์และศูนย์บำบัดรักษาแล้วแต่กรณีได้ และให้มีอำนาจกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในเรื่องต่อไปนี้ได้ ทั้งนี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๑) การรับตัว การเยี่ยม และการติดต่อ

(๒) วินัย และวิธีการควบคุม

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการปล่อยตัวผู้ติดยาเสพติดซึ่งรับการบำบัดรักษาจนพ้นสภาพจากการเป็นผู้ติดยาเสพติด ให้พ้นจากการบำบัดรักษา และการออกหนังสือรับรองตามมาตรา ๑๘

(๔) ทรัพย์สินและสิ่งของต้องห้าม

(๕) อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานประจำสถานตรวจพิสูจน์ และศูนย์
บำบัดรักษาในการควบคุมผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือเข้ารับการบำบัดรักษา

การปล่อยตัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษาออกนอกศูนย์บำบัดรักษาเป็นการชั่วคราว
ตาม (๓) ให้กำหนดให้กระทำได้เฉพาะแต่เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นผู้มี
ภาระหน้าที่รับผิดชอบในการหาเลี้ยงครอบครัว หรือผู้รับการบำบัดรักษาซึ่งมีอายุไม่เกิน
สี่สิบห้าปี ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาเล่าเรียน ได้ออกไปประกอบอาชีพ หรือรับการ
ศึกษาเล่าเรียนแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้กำหนดให้กระทำได้เฉพาะแต่กรณีที่มีความจำเป็น
และจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายหรืออุปสรรคต่อการบำบัดรักษา

๒. วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา ๙ หรือผู้
ติดยาเสพติดซึ่งสมัครเข้าขอรับการบำบัดรักษาตามมาตรา ๑๒ เป็นเด็กหรือเยาวชน
ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชน ให้เจ้าพนักงานแจ้งการควบคุมตัว
ตามมาตรา ๙ หรือแจ้งความจำนงสมัครใจเข้าขอรับการบำบัดรักษาของเด็กหรือ
เยาวชนนั้น ตามมาตรา ๑๒ แล้วแต่กรณี ให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เด็กหรือ
เยาวชนนั้นอาศัยอยู่ทราบ โดยไม่ชักช้า ก่อนที่จะจัดส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปรับการ
ตรวจพิสูจน์

การพิจารณาส่งตัวเด็กหรือเยาวชนตามวรรคหนึ่ง ไปรับการตรวจพิสูจน์
หรือรับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน เลขาธิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่
กรณี นำความคิดเห็น หรือคำร้องขอของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ซึ่งเด็กหรือ
เยาวชนนั้นอาศัยอยู่มาพิจารณาประกอบด้วย

มาตรา ๑๔ สถานตรวจพิสูจน์ หรือศูนย์บำบัดรักษาซึ่งรับเด็กหรือเยาวชน
ไว้ตรวจพิสูจน์หรือบำบัดรักษา แล้วแต่กรณี ต้องจัดเด็กหรือเยาวชนให้มีที่แยกออก
ต่างหากจากผู้ใหญ่

๓. การฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งของเจ้าพนักงาน

มาตรา ๒๑ ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษาผู้ใดฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดคำสั่งของเจ้าพนักงาน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจลงโทษผู้นั้นในสถานใดสถานหนึ่ง หรือหลายสถาน ดังต่อไปนี้

- (๑) ตัดหรือลด ประโยชน์ที่ได้จัดให้มีขึ้นในการดำเนินการบำบัดรักษา หรือเพื่อควบคุม
- (๒) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อกับผู้อื่นเกินสามเดือน
- (๓) ภาคทัณฑ์
- (๔) ชังเดี่ยว ไม่เกินครั้งละสิบห้าวัน

๔. การรับการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด

มาตรา ๒๐ ให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษาต้องรับการบำบัดรักษา การอบรม การฝึกอาชีพ และทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน

ในการฝึกอาชีพและการทำงาน ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษา ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้าง เว้นแต่ในการฝึกอาชีพหรือการทำงานนั้น มีผลงานอันศูนย์บำบัดรักษาอาจนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ได้ ผู้อำนวยการศูนย์บำบัดรักษานั้นอาจแบ่งรายได้จากผลกำไรให้แก่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษานั้นได้ตามระเบียบของศูนย์บำบัดรักษานั้น

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคาชาบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๘ ของทั้งสำนักงาน ป.ป.ส. และ ส.ย.ช. จึงมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการให้มีมาตรการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ โดย

ร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการตรวจพิสูจน์และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด, เอกสารโรเนียว, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

พิจารณาถึงผลที่ได้รับจากการบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดได้พ้นสภาพการเป็นผู้ติดยาเสพติดเป็นสำคัญ และเนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏว่า บุคคลที่อยู่ในวัยเยาวชนเป็นวัยที่มีปัญหาการติดยาเสพติดมาก ทั้งนี้จากรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษาจำนวน ๕ แห่ง ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม ๒๕๒๒^๑ ปรากฏว่าผู้ติดยาเสพติดซึ่งอยู่ในวัย ๒๑-๒๕ ปีมีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ ๓๐.๘๓ นอกจากนี้จาก Annual Report ๑๙๘๑ ของสำนักงานมัธยม กรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาซึ่งอยู่ในวัย ๒๐-๒๕ ปี มีถึงร้อยละ ๓๑.๖ รองจากกลุ่มซึ่งอยู่ในวัย ๒๕-๒๙ ปี ซึ่งมีถึงร้อยละ ๓๔.๒^๒ ดังนั้น การมีมาตรการและวิธีการสำหรับเยาวชนในการบังคับบำบัดรักษา จึงน่าจะช่วยให้ระบบการบังคับบำบัดรักษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับมาตรการบังคับบำบัดรักษานี้ บางแนวความเห็นคัดค้านการบำบัดรักษาว่า ผู้ติดยาเสพติดไม่ควรถูกบังคับให้เข้ารับการบำบัดรักษา เพราะการติดยาเสพติดก็เป็นการตัดสินใจของผู้ติดยาเสพติดเอง การจะเข้ารับการบำบัดรักษาหรือไม่จึงเป็นเรื่องของเสรีภาพที่สมควรให้ผู้ติดยาเสพติดได้ตัดสินใจเองด้วย ซึ่งความเห็นเช่นนี้มีได้คำแย้งถึงข้อเท็จจริงว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนมากเป็นผู้ที่อยู่ในสภาพไม่มีสติสัมปชัญญะเพียงพอที่จะตัดสินใจเข้ารับการรักษาได้ ดังนั้นจึงสมควรพิจารณาว่าการติดยาเสพติดเป็นโรคประการหนึ่งที่ปรากฏในสังคม ซึ่งการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดต้อง

^๑ รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา, มกราคม - มีนาคม ๒๕๒๒, งานทะเบียนกลาง กองบำบัดรักษา, สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๒๒.

^๒ Annual Report 1981, Drug Abuse Prevention and Treatment Division, Health Department Bangkok Metropolis, p. 8.

เข้ารับการรักษา ก็มีได้เป็นการบังคับที่กว้างขวางไปกว่าการบังคับให้ผู้ติดยา
ระบาคต้องไปรับการรักษาแต่ประการใด

นอกจากนี้ ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการบังคับบำบัดรักษา ได้เสนอความ
เห็นว่า ผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ที่มีจิตใจและร่างกายอยู่ในสภาพด้อยกว่าบุคคลโดยทั่วไป
หากต้องถูกบังคับให้เข้ารับการรักษาซึ่งอยู่ในขอบเขตจำกัด ก็อาจทำให้ผู้ติดยา
เสพติด คิดว่าเป็นสภาพการณ์ซึ่งซ้ำเติม อันเป็นเหตุให้ได้รับความกระทบกระเทือน
ทั้งกายและใจยิ่งขึ้น แต่ปัญหาดังกล่าวนี้อาจกระทำการแก้ไขได้โดยง่าย ทั้งนี้โดย
การชี้แจงให้ผู้ติดยาเสพติดที่มีทัศนคติเช่นนั้นได้เข้าใจว่า การบังคับให้เขาต้องเข้า
รับการรักษา นี้ เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ติดยาเสพติดโดยแท้จริง^๑

๒. ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่ปรากฏ
ชัดในปัจจุบัน น่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับมาตรการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ ตามที่
กำหนดไว้ในมาตรา ๙๔^๒ และนอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการดำเนินการตามบทบัญญัติ

^๑Miss Catherine Tien-lun Sun, The Need For Legislation
For Drug Addiction (Hong Kong: Prisons Department-Hongkong 1978)p.8.

^๒มาตรา ๙๔ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ และได้สมัครขอเข้ารับการรักษาใน
สถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ อีกทั้งได้ปฏิบัติตาม
กรบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับ
สถานพยาบาลดังกล่าว จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่
รัฐมนตรีกำหนดแล้วให้ได้รับการยกเว้นโทษ สำหรับความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๙๑ และมาตรา ๙๒

มาตรา ๙๘^๑ ในการนำผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดเป็นครั้งที่สาม ซึ่งพ้นโทษแล้วไปควบคุม เพื่อให้การบำบัดรักษาด้วย

เนื่องจากการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติที่สำคัญบางประการ เช่น ปัญหาการไม่อยู่รับการบำบัดรักษาจนครบชั้นตอนตามที่กำหนดไว้ และปัญหาค่านกฎหมายว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๙๘ จะสามารถคุ้มครองผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาซึ่งอยู่ในระหว่างการบำบัดรักษาเพียงใด ทั้งนี้ เพราะผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาจะได้รับความคุ้มครอง โดยได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดฐานเสพยา ก็ต่อเมื่อได้รับการบำบัดรักษาจนครบถ้วนตามชั้นตอน และได้รับการรับรองเป็นหนังสือแล้วเท่านั้น คณะทำงานด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ในคราวประชุมครั้งที่ ๙-๒/๒๕๒๕ จึงได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อพิจารณาทบทวน และแก้ไขกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ให้เอื้ออำนวยต่อการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดโดยให้มีหน้าที่พิจารณาศึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไข กฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด^๒

^๑มาตรา ๙๘ ผู้ใดต้องโทษตามมาตรา ๙๑ หรือมาตรา ๙๒ เป็นครั้งที่สาม เมื่อพ้นโทษแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยคำสั่งรัฐมนตรี นำไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ และให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนด^๑ ว่าเป็นผู้ได้รับการบำบัดรักษาครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าวแล้ว

^๒รายงานการประชุม คณะกรรมการเฉพาะกิจด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ครั้งที่ ๑/๒๕๒๕ วันอังคารที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕, หน้า ๒.

คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ในบรรดากฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาของพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ยังขาดความชัดเจน อันเป็นเหตุให้ผู้เสพที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาอาจไม่ได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติของกฎหมาย นอกจากนี้มาตรการในการบำบัดรักษาบางลักษณะก็มีได้กำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการตามมาตรการไว้ด้วย ดังนั้น จึงสมควรพิจารณาว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มี มาตรการใดบ้าง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาต่อไปได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการบำบัดรักษาตามมาตรา ๘๔ คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ เห็นว่าผู้เสพที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา และอยู่ในระหว่างการบำบัดรักษา อาจไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยอาจถูกจับกุมเพื่อดำเนินคดีในความผิดฐานเสพยาเมื่อใดก็ได้^๑ คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ จึงดำริให้มีการพิจารณายกร่าง มาตรา ๘๔ ขึ้นใหม่ ทั้งนี้ปรากฏตามร่างเสนอของฝ่ายเลขานุการ ดังนี้

"ร่างเสนอมาตรา ๘๔ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ และได้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิด จะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิด ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๒"^๒

คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ เห็นว่าหลักการตามร่างเสนอมุ่งคุ้มครองผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาให้ได้รับการยกเว้นโทษในฐานะเสพยาเสพติดตามมาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๒ แต่ปัญหาสำคัญที่สมควรพิจารณาและเป็นข้อกังวลก็คือ เมื่อผู้เสพได้รับการคุ้มครองตั้งแต่ขั้นสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาเช่นนี้ โดยไม่จำเป็นต้องกำนิง

^๑ รายงานการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ, ครั้งที่ ๑/๒๕๒๕, หน้า ๓.

^๒ รายงานการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ, ครั้งที่ ๒/๒๕๒๕, วันศุกร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๕, หน้า ๒.

ถึงว่าได้ปฏิบัติตามระบอบข้อบังคับ เกี่ยวกับการบำบัดรักษาแล้วหรือไม่ ก็อาจเป็นช่องทางให้ผู้เสพที่มีได้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาโดยบริสุทธิ์ใจ อาจยัหลักการดังกล่าวคุ้มครองตน ให้พ้นโทษตามกฎหมายและยังคงกระทำการเสพได้ตามปกติ ทั้งนี้โดยมีต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวกับการบำบัดรักษาแต่ประการใด ดังนั้น มาตรการที่สมควรพิจารณา เพื่อให้ระบบสมัครใจตามมาตรา ๔๔ ใช้บังคับโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ

๑. กำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาเฉพาะผู้ที่อยู่ในระหว่างการบำบัดรักษา
๒. กำหนดมาตรการเพื่อให้สามารถควบคุมผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาให้อยู่รับการบำบัดรักษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้โดยครบถ้วน

ผลการพิจารณาปรากฏว่า ที่ประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจ เห็นชอบในหลักการตามข้อ ๑ ในการกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาที่อยู่ในระหว่างการบำบัดรักษา ส่วนการกำหนดมาตรการเพื่อให้สามารถควบคุมผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษา ให้อยู่รับการบำบัดรักษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามข้อ ๒ นั้น ที่ประชุมมีความเห็นต่างกันเป็น ๒ แนวทาง โดยแนวทางแรกเห็นสมควรกำหนดมาตรการเพื่อสามารถควบคุมผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาให้อยู่รับการบำบัดรักษาตามที่กำหนดไว้โดยครบถ้วน ส่วนแนวทางที่สองเห็นว่า ระบบสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาควรจะให้ป็นระบบสมัครใจอย่างแท้จริง โดยจะไม่กำหนดมาตรการใด ๆ อันเป็นการบังคับผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา เพราะจะเป็นผลให้ไม่สามารถดึงดูดผู้เสพมาสมัครใจได้ตามเจตนารมณ์ของระบบสมัครใจ

เนื่องจากยังไม่อาจวินิจฉัยได้ว่า สมควรจะดำเนินการตามแนวทางใด ในการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ครั้งที่ ๓/๒๕๒๕ ประธานจึงให้ที่ประชุม

พิจารณาทบทวนปัญหาที่แท้จริงของการบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ว่า ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น กรมการแพทย์ เห็นว่า ระบบการบำบัดรักษา ผู้เสพยาเสพติดโดยสมัครใจ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้เสรีภาพ ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้ผู้เสพที่สมัครขอเข้ารับการบำบัดรักษา ไม่อยู่รับการบำบัดรักษาตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนด เป็นเหตุให้การบำบัดรักษา ไม่ประสบผลเท่าที่ควร ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงสมควรพิจารณาว่า จะต้องมีการ ซึ่งสามารถให้ผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาได้อยู่รับการบำบัดรักษา จนครบตามขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ ทั้งนี้โดยอาจกำหนดเป็นแนวทางว่า หากสมัครเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วอยู่ไม่ครบขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนดไว้ ก็จะต้องมีความผิด ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ที่ประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจ ได้พิจารณาและอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาในการบำบัดรักษาดังกล่าวอย่างกว้างขวาง โดยมีความเห็นเป็น ๒ แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก เห็นว่าอุปสรรคประการสำคัญซึ่งเป็นเหตุให้การบำบัดรักษาตาม ระบบสมัครใจประสบผลสำเร็จเพียงบางส่วน เพราะขาดบทลงโทษในกรณีผู้สมัครใจไม่ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานพยาบาล จึงเป็นช่องทางให้ผู้สมัครใจที่มีจิตใจตั้งใจเข้ารับการบำบัดรักษาอย่างแท้จริง สามารถอยู่หรือไม่อยู่รับการบำบัดรักษาได้ตามอำเภอใจ ดังนั้น หากจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็สมควรต้องมีมาตรการควบคุมให้ผู้สมัครใจเข้ารับการ บำบัดรักษาอยู่รับการบำบัดรักษาจนครบขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนดไว้

การปฏิบัติตามแนวทางแรกก็มีปัญหาว่า เมื่อกำหนดมาตรการให้ผู้สมัครใจ ต้องอยู่รับการบำบัดรักษาตามที่กำหนดไว้เช่นนี้แล้ว มาตรการตามระบบสมัครใจแต่เดิม ก็จะถูกกลายเป็นมาตรการบังคับ และจะมีผลให้ระบบสมัครใจ กลายเป็นระบบบังคับไป แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างจากระบบบังคับอยู่ เพราะว่าการเริ่มต้นของระบบบังคับจะกระทำ โดยการบังคับ ด้วยการให้อำนาจเจ้าพนักงานตามกฎหมายควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าติดยาเสพติด มาตรวจพิสูจน์และส่งไปรับการบำบัดรักษา ซึ่งการดำเนินการบำบัดรักษา

ทั้งระบบจะเป็นไปในลักษณะบังคับทั้งสิ้น สำหรับระบบสมัครใจปัจจุบันซึ่งเป็นปัญหานั้น การเริ่มต้นของระบบก็จะเริ่มต้นด้วยการสมัครใจเช่นเดิม แต่เพิ่มเติมมาตรการให้ผู้สมัครใจได้อยู่รับการบำบัดรักษาโดยตลอดตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้การบำบัดรักษาตามระบบสมัครใจมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวทางที่สอง เห็นว่าเจตนารมณ์ ของระบบสมัครใจ คือการดึงดูผู้เสพยาเสพติดให้เข้ามารับการบำบัดรักษา และถ้ากำหนดมาตรการบังคับในขั้นตอนใดของระบบแล้ว ผู้เสพยาเสพติดก็จะเกิดความหวั่นเกรงเพราะจะต้องถูกบังคับ ซึ่งย่อมเป็นผลให้ผู้เสพยาจะไม่สมัครเข้ารับการบำบัดรักษา และการบำบัดรักษาตามระบบสมัครใจก็จะไม่สามารถนำผู้เสพยาเข้าระบบ ระบบสมัครใจซึ่งเปรียบเสมือนบันไดขั้นแรกที่จะก้าวไปสัมผัสกับผู้เสพยาได้โดยง่ายก็จะหมดสภาพไปโดยปริยาย

สำหรับกรณีซึ่งเป็นปัญหาว่า หากไม่มีมาตรการบังคับให้ผู้สมัครใจต้องอยู่รับการบำบัดรักษาตามที่กำหนดไว้แล้ว การให้การบำบัดรักษาตามระบบสมัครใจก็จะไม่บังเกิดผลนั้น ฝ่ายซึ่งมีความเห็นตามแนวทางที่สองนี้เห็นว่า สำนักงาน ป.ป.ส. โดยกองนิติการ และพิสูจน์หลักฐานกำลังดำเนินการให้มีมาตรการกฎหมายในการบังคับบำบัดรักษา โดยมีหลักการสำคัญให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายมีอำนาจควบคุมหรือนำตัวผู้ต้องสงสัยว่า ติดยาเสพติดมาตรวจพิสูจน์ และส่งไปรับการบำบัดรักษาตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ด้วยหลักการดังกล่าวนี้ นอกจากจะกวาดต้อนผู้เสพยาที่ไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาแล้ว ยังจะช่วยแก้ไขปัญหากรณีที่ผู้สมัครใจหลบหนีการบำบัดรักษาตามที่ได้อภิปรายกันนี้ด้วย ทั้งนี้ผู้เสพยาที่หลบหนีหรือไม่อยู่รับการบำบัดรักษาโดยครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ อาจมีอาการหรือมีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งเจ้าพนักงานตามระบบบังคับบำบัดรักษามีอำนาจที่จะควบคุมหรือนำตัวมาเข้ารับการบำบัดรักษาตามระบบบังคับบำบัดรักษาได้

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ เห็นว่า ทั้งสองแนวทางต่างก็มีเจตนารมณ์ร่วมกันในการให้การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเห็นว่า

ระบบการบำบัดรักษา ทั้งระบบสมัครใจ และระบบบังคับต่างก็มีประโยชน์และเกื้อกูลกัน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ตัวผู้เสพ จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการบำบัดรักษา ทั้งสองระบบดังกล่าว ทั้งนี้ในระบบสมัครใจก็จะดำเนินการตามรูปแบบของการสมัครใจ ซึ่งจะไม่มีขั้นตอนการบำบัดรักษาที่เป็นการบังคับกับผู้เสพแต่ประการใด เพราะจะมีระบบ บังคับทำหน้าที่ในการนำผู้สมัครใจที่หลบหนีการบำบัดรักษาไปเข้ารับการบำบัดรักษาตาม ระบบบังคับต่อไป

คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ได้พิจารณาในประเด็นซึ่งได้อภิปรายแล้วมีมติว่า "การให้การบำบัดรักษาแก่ผู้เสพยาเสพติด เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาศัยมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้น แต่มาตรการซึ่งคณะกรรมการฯ พิจารณา และเล็งเห็นว่า น่าจะช่วยแก้ไขปัญหายาในปัจจุบัน และจะเป็นประโยชน์ต่อการบำบัดรักษา คือมาตรการตามระบบสมัครใจและระบบบังคับ โดยระบบสมัครใจจะทำหน้าที่ดึงดูดผู้เสพยาเสพติดที่มีความสำนึกและรับผิดชอบต่อตนเองให้มาสมัครเข้ารับการบำบัดรักษา และ หากผู้สมัครใจผู้ใดมิได้มีความบริสุทธิ์ใจในการรับการบำบัดรักษาโดยหลบหนี ระบบ บังคับก็จะทำหน้าที่นำบุคคลดังกล่าวซึ่งขาดความรับผิดชอบต่อตนเองมารับการบำบัดรักษา ตามระบบบังคับ ทั้งระบบสมัครใจและระบบบังคับจึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีทั้งสองระบบ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหายาได้ตามบุคลิกลักษณะของผู้เสพซึ่งแตกต่างกันดังกล่าว" ^๑ พร้อมกันนั้น ให้เสนอแนวทางการพิจารณาดังกล่าว ให้ประธานคณะทำงานด้านบำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทราบต่อไป

ปัญหาการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจ มิใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งตกเตียงและ อภิปรายเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น Miss Catherine Tien - lun Sun ซึ่ง ดำรงตำแหน่ง Head of Research, Planning and Statistics Section, Prisons Department แห่งฮ่องกง ได้เสนอรายงานต่อที่ประชุม International

^๑ รายงานการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ, ครั้งที่ ๓/๒๕๒๕, หน้า ๕.

Conference on Legislation concerning the Disabled ซึ่งจัดประชุมที่มะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๘ มกราคม ๑๙๖๘ ว่า ปัญหาบางประการของการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจในฮ่องกงคือ ผู้สมัครใจต้องแสดงเจตนาขอเข้ารับการบำบัดรักษา โดยยินยอมที่จะถูกควบคุมตัวระหว่างการบำบัดรักษา ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการบำบัดรักษาได้ตระหนักดีว่า การควบคุมบุคคลโดยการขังใจนั้น ย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบและความยุ่งยากหลายประการ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจึงผ่อนกลายโดยใช้วิธี OPEN - DOOR ซึ่งอนุญาตให้ผู้สมัครใจออกจากการบำบัดรักษาได้ถ้าไม่ประสงค์จะอยู่รับการบำบัดรักษาต่อไป ตามวิธีการดังกล่าวนี้สามารถแก้ไขข้อปัญหาได้เฉพาะด้านบริหาร และควบคุมดูแลของสถานบำบัดรักษาเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาถึงข้อเท็จจริงว่า การให้การบำบัดรักษาจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากแล้ว การยินยอมให้ผู้สมัครใจออกจากสถานบำบัดรักษาได้โดยยังไม่พ้นสภาพการเป็นผู้ติดยาเสพติดนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ปราศจากเหตุผลและเป็นการสูญเสียเปล่าในสถานทรัพยากร

Miss Catherine Tien - lun Sun ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาว่า อาจกำหนดไว้ในมาตรการกฎหมายว่า การบำบัดรักษาให้แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน โดยผู้สมัครเข้ารับการบำบัดรักษาจะได้รับอนุญาตให้ออกจากการบำบัดรักษาได้เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนที่ ๑ ขั้นตอนที่ ๒ หรือขั้นตอนที่ ๓ ขั้นตอนที่ ๑ จะเป็นขั้นตอนที่ทดสอบผู้สมัครใจว่า มีความจริงใจในการขอเข้ารับการบำบัดรักษาเพียงใด ทั้งนี้ ในขั้นตอนที่ ๑ จะมีระยะเวลาประมาณ ๑ เดือน ถ้าในขั้นตอนนี้ ผู้สมัครใจประสงค์จะออกจากการบำบัดรักษา หรือเจ้าหน้าที่พบว่าขาดความจริงใจในการเข้ารับการบำบัดรักษา ก็จะต้องถูกจำหน่ายจากสารบบการบำบัดรักษา ซึ่งทรัพยากรที่ใช้เพื่อบำบัดรักษาบุคคลผู้นั้นก็จะไม่สูญเสียมานัก

ถ้าผู้สมัครใจผ่านการบำบัดรักษาในขั้นตอนที่ ๑ ได้ ก็จะถูกปรับตัวเข้ารับการบำบัดรักษาในขั้นตอนที่ ๒ ซึ่งมีระยะเวลาประมาณ ๒ เดือน และเมื่อสิ้นสุดการ

การบำบัดรักษาชั้นตอนที่ ๒ นี้แล้ว หากผู้สมัครใจเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องอยู่รับการบำบัดรักษาในชั้นตอนที่ ๓ ก็จะได้รับอนุญาตให้ออกจากการบำบัดรักษาได้ เพราะในชั้นตอนที่ ๒ นี้ ผู้สมัครใจจะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางกายและทางใจแล้ว สำหรับผู้สมัครใจที่ประสงค์จะอยู่รับการบำบัดรักษาในชั้นตอนที่ ๓ ก็จะถูกปรับตัวเข้าทำการบำบัดรักษาต่อไป อย่างไรก็ตาม มาตรการ After - care ก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับผู้ผ่านชั้นตอนการบำบัดรักษาชั้นตอนที่ ๒ และชั้นตอนที่ ๓^๑

เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า มาตรการตามแนวทางดังกล่าว พิจารณาจำกัดเฉพาะเพื่อประหยัคทรัพยากรเท่านั้น ผู้สมัครใจที่ขาดความจริงใจและประสงค์จะออกจากการบำบัดรักษาเพียงชั้นตอนที่ ๑ จึงยังไม่พ้นจากสภาพการเป็นผู้ติดยาเสพติด ซึ่งย่อมจะสร้างปัญหาให้แก่สังคมได้ต่อไปอีก

สำหรับการพิจารณาว่าจะสมควรกำหนดวิธีการหรือแนวทางการบำบัดรักษาอย่างไร จึงจะมีความเหมาะสมแก่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ได้เสนอความเห็นว่าการบำบัดรักษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้แก่^๒

๑. มีวิธีการบำบัดแบบต่าง ๆ กัน ผู้ติดยาเสพติดมีสภาพและลักษณะแตกต่างกันได้หลายแบบ แต่ละแบบมีโอกาสดำเนินการบำบัดรักษาต่างกัน และวิธีการที่เหมาะสมก็แตกต่างกัน วิธีการที่ใช้ในประเทศจึงไม่ควรตายตัว แต่ควรจะสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพได้ และควรจะมีหลาย ๆ วิธี ซึ่งอาจจะเหมาะสมสำหรับผู้ติดยาเสพติดต่างชนิดกัน

^๑ Miss Catherine Tien - lun Sun, The Need For Legislation For Drug Addiction, p. 7.

^๒ จรัส สุวรรณเวลา, การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด (กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๘.

๒. วิธีการบำบัดรักษานั้น ๆ ควรเป็นวิธีการที่ผู้ติดยาเสพติดรับได้

ปัญหาใหญ่ประการหนึ่งในปัจจุบันก็คือ ผู้ติดยาเสพติดมักจะหยุดกลางคัน
ไม่อยู่รับการรักษาจนครบตามโครงการ

การใช้วิธีการบังคับจะด้วยกฎหมายก็ดี หรือวิธีการอื่นใดก็ตาม จะทำให้
ผู้ติดยาจำเป็นต้องอยู่จนครบตามกำหนดเวลา แต่หัวใจของการรักษาคือ ความตั้งใจ
อยากจะหายจากสภาพการติดยาก็จะเสียไป ผู้ที่ไม่ต้องการจะเลิกยา ก็จำเป็นต้องอยู่
รับการรักษาไปจนครบ ซึ่งก็เชื่อแน่อนไปกว่าจะไม่ได้ผล

๓. วิธีการรักษานั้นเป็นสิ่งที่เบียดเบียนได้ คือ วิธีการนั้นสามารถจะกระทำ
ได้จริง ๆ การแก้ปัญหาโดยการนำผู้ติดยาคนอื่นทุกคนไปขังเข้าเสียให้หมดอาจเป็น
วิธีที่ได้ผล แต่คงเป็นไปได้ในสังคมที่เราอยู่

ความจำกัดของทรัพยากรก็เป็นปัญหาใหญ่ วิธีการรักษาอาจจะดี แต่ต้อง
ใช้บุคลากรที่หายาก เช่น ต้องใช้จิตแพทย์ ซึ่งมีอยู่เพียงสองร้อยกว่าคนในประเทศ
ย่อมไม่มีทางที่จะรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นหมื่นเป็นแสนคนได้

การจัดสร้างบุคลากรที่เหมาะสม ให้เพียงพอ ก็เป็นส่วนสำคัญในโครงการ
บำบัดรักษา ภูมิหลัง ชีตความสามารถ บทบาทและความรับผิดชอบของบุคลากรที่จะใช้
ตลอดจนวิธีการจัดหาและฝึกอบรมบุคลากรจะต้องกำหนดให้เหมาะสม

บุคลากรที่ต้องการ คงจะต้องมีบุคลิกภาพ และทัศนคติที่เหมาะสม มีใจ
เมตตากรุณา ตลอดจนความเข้มแข็ง พอที่จะกระทำการกับผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีบุคลิก
ภาพผิดปกติ การหาบุคลากรที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ อาจกระทำได้ไม่มากนัก ความรู้
อาจสอนกันได้ แต่ความมีน้ำใจเมตตากรุณาปลูกฝังกันได้ลำบาก

ในการวางแผนและดำเนินการบำบัดรักษาให้เหมาะสมขึ้น จึงจำเป็นต้อง
พิจารณาปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ถี่ถ้วนแล้วดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่

ก. ประเมินลักษณะปัญหา

ข. จัดวางเป้าหมายที่เหมาะสม ตลอดจนการเลือกกลุ่มประชากรเพื่อการ
บำบัดรักษา

ค. จัดวางแนววิธีดำเนินการ ตลอดจนเลือกวิธีการบำบัดรักษาที่เหมาะสม

ข. จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งการฝึกอบรมบุคลากรหากจำเป็น

ง. จัดแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ และจัดระบบการควบคุมดูแล

จ. จัดระบบการประเมินผล และพร้อมที่จะแก้ไขกระบวนการทั้งหมดหรือ
ชั้นหนึ่งชั้นใด เพื่อให้ได้ผลดีขึ้น

ปัญหาการบำบัดรักษา เป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบ เรายังไม่ทราบว่าใคร
เหมาะสมกับการบำบัดรักษาแบบไหน การศึกษาวิจัยหาวิธีการที่ดีขึ้นกว่าเดิม ย่อมเป็น
หนทางนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีกว่าในปัจจุบัน

สำหรับปัญหาอีกประการหนึ่งในการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
พ.ศ. ๒๕๒๒ คือการดำเนินการนำผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษเป็นครั้งที่
สาม ซึ่งพ้นโทษไปแล้วไปควบคุมไว้ในสถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ
เพื่อให้รับการบำบัดรักษาตามมาตรา ๙๘ เป็นปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจหน้าที่และความ
รับผิดชอบในการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ซึ่งมาตรา ๙๘ มิได้บัญญัติให้ชัดเจนว่า
ส่วนราชการใดเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามปัญหานี้มีลักษณะเป็นปัญหา
ด้านการบริหารราชการ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเป็น
องค์กรผู้รับผิดชอบด้านบริหาร ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์สำคัญเพื่อการจัดระบบของทรัพยากรและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข
ปัญหายาเสพติดให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาจพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้
ทั้งนี้โดยการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละเรื่องให้เป็นของส่วนราชการที่
เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม

๔.๔ ปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรม

แม้ว่ากฎหมายจะมีความสำคัญในฐานะเป็นมาตรการป้องปราม

(Deterrence) การกระทำความผิด หากการดำเนินการเพื่อให้กฎหมายมีผล
บังคับใช้ คือ การดำเนินคดี ซาตประสิทธิภาพ หรือมีอุปสรรคและปัญหาแล้ว ก็จะไม่
สามารถแก้ไขปัญหาใด ๆ ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะการกระทำ
ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมนั้น มีผลบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของ
ชาติอย่างร้ายแรง การดำเนินคดีจึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหานี้
ของชาติ และสมควรพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินคดี เพื่อให้
การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวก ต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดตาม
เจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม ในปัจจุบันคือ

๑. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ
อุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐาน ความล่าช้าในการพิจารณาคดี ความไม่
สมดุลย์ในบทลงโทษกับลักษณะของความผิด เป็นเหตุให้ผู้กระทำผิด ไม่ได้รับ
โทษตามโทษานุโทษ การให้สิทธิและประโยชน์ แก่นักโทษในคดีอาชญากรรม ได้มี
โอกาสเลื่อนชั้นและได้รับการปลดปล่อยก่อนกำหนด เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรค
เหล่านี้ อาจเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามเกิดความท้อแท้ในการดำเนินงานได้

๒. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริต ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม
เนื่องจากผู้ผลิตและผู้ค้ารายใหญ่ จะมีปัจจัยทางการเงินเป็นอำนาจในการต่อรอง
อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามทุจริต เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามที่
ขาดอุดมคติในการทำงาน จะเห็นประโยชน์ที่ได้จากการทุจริต มีค่ามากกว่า
รางวัลที่จะได้รับจากทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความก้าวหน้าในหน้าที่
ราชการ หรือเงินสินบนและเงินรางวัล

๓. ปัญหาที่เกี่ยวกับความกดดัน และความห่อเหี่ยวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามอันเป็นปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตโดยตรง กล่าวคือจากข้อเท็จจริงที่ผู้ผลิตและผู้ค้ารายใหญ่จะมีสภาพความเป็นอยู่ในสังคมค่อนข้างดี มีความสัมพันธ์กับข้าราชการในระดับสูงในหน่วยงานและหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสร้างอิทธิพลให้กับตนเองทางอ้อม ลักษณะการณ์เช่นนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามขาดความมั่นใจ และกล่าวเกรงในอิทธิพลต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้ผลิตและผู้ค้ารายใหญ่ ซึ่งมีปัจจัยทางการเงินเป็นอำนาจในการต่อรองดังกล่าว จะมีเล่ห์เหลี่ยมและวิธีการต่าง ๆ เพื่อกำจัดเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ซึ่งอาจจะเป็นการวิ่งเต้นโดยการย้ายตำแหน่งหน้าที่การงาน สร้างความแตกร้างในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม หรือแม้แต่การบงการร้ายหมายชีวิต เป็นต้น

๔. ปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามของหน่วยงานปราบปรามยาเสพติด ทั้งฝ่ายตำรวจ ทูลกากร และสำนักงาน ป.ป.ส. กล่าวคือการกระจายอำนาจและกำลังเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปราบปรามยาเสพติด ไปยังหน่วยปราบปรามยาเสพติดต่าง ๆ นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ นอกจากจะสนับสนุนให้การปราบปรามเป็นไปได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพแล้วยังจะเป็นกลไกในการถ่วงดุลย์และตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามในหน่วยต่าง ๆ อีกด้วย เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๕. การดำเนินคดียาเสพติดในปัจจุบัน มีขั้นตอนเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน อัยการ และศาล เป็นเหตุให้การดำเนินคดีอยู่ในสภาพล่าช้า อันก่อให้เกิดผลเสียในรูปคดี และเป็นอันตรายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ สาย พยาน และเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการหรือนายทุนในคดียาเสพติด เป็นผู้มีอิทธิพลและทรัพย์สินมหาศาลที่ได้จากการค้ายาเสพติด จึงอาจดำเนินการด้วยประการต่าง ๆ ในระหว่างการดำเนินคดีและพิจารณาคดี เพื่อให้ตนรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย

บทที่ ๕

การสำรวจความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

ในบทนี้เป็นการศึกษาวิจัยสนาม (Field Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรตามแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านยาเสพติด กับประเภทประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อนำความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเหล่านั้น มาวิเคราะห์ถึงการมองปัญหา และการแก้ปัญหาสังคม และปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อหามติของมหาชน ความต้องการของสังคม และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านยาเสพติด กับประชาชนทั่วไป

ลักษณะและปริมาณของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม

คือ

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านยาเสพติด รวม ๑๖๕ คน ซึ่งประกอบด้วย
 - ๑.๑ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา และพนักงานอัยการ จำนวน ๓๖ คน
 - ๑.๒ เจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ส. จำนวน ๔๔ คน
 - ๑.๓ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองกำกับการ ๑ กองปราบปราม กรมตำรวจ จำนวน ๒๕ คน
 - ๑.๔ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการแพทย์ และพยาบาลที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวน ๑๕ คน

๒. ประชาชนทั่วไป รวม ๒๒๐ คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ

ทั้งที่เป็นข้าราชการและลูกจ้างภาคเอกชน ตลอดจนนิสิตนักศึกษา ท้องถิ่น และพนักงาน
รัฐวิสาหกิจ

การสำรวจความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถาม (อยู่ในภาคผนวก) เรื่อง
ที่เกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านยาเสพติด ๓๖ ข้อ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั่วไป
๓๔ ข้อ คำถาม คำตอบ บางข้อมูล อาจตอบได้มากกว่าหนึ่ง เนื่องจากเป็นการหา
ประสามติ และความคิดเห็นหลาย ๆ รูปแบบ โดยแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้

หมวดแบบสอบถาม ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

๑. สถานภาพทั่วไป
๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)
๓. มาตรการในการหาพยานหลักฐาน
๔. อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย
๕. การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด
๖. ศาลยาเสพติด
๗. วิธีพิจารณาในศาล
๘. การลงโทษ
๙. การตั้งสถานตรวจพิสูจน์ และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
๑๐. อุปสรรค
๑๑. ความคิดเห็นทั่วไป

หมวดแบบสอบถามประชาชนทั่วไป

๑. สถานภาพทั่วไป
๒. ความรู้ทั่วไป
๓. ความคิดเห็นทั่วไป
๔. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)
๕. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

๖. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาล
๗. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโทษตามกฎหมาย
๘. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอำนาจของสำนักงาน ป.ป.ส.
๙. ความคิดเห็นเรื่องการแก้ปัญหายาเสพติดด้านกระบวนการยุติธรรม

ความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

๑. สถานภาพทั่วไป

จากการสุ่มตัวอย่างผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งหมด ๑๖๕ คน เป็นชาย ๑๐๕ คน หรือร้อยละ ๖๓.๖๓ เป็นหญิง ๖๐ คน หรือร้อยละ ๓๖.๖๗

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ตอบแบบสอบถามนี้ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. มีจำนวนถึงร้อยละ ๕๐.๙ รองลงมาคือนักกฎหมาย จำนวนร้อยละ ๒๒.๔๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจร้อยละ ๑๗.๕๗ แพทย์และพยาบาล ร้อยละ ๙.๐๙

การสุ่มตัวอย่างนี้ได้กระจายอายุของผู้ตอบแบบสอบถามในระหว่าง ๒๐-๖๐ ปี ขึ้นไป โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๖ ปีถึง ๓๐ ปี

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่สมรสแล้วและยังเป็นโสด มีจำนวนครึ่งต่อครึ่ง

พินความรู้ส่วนใหญ่จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แบบสอบถามนี้กระจายการศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงปริญญาเอก

๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ทราบเรื่องการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law) มีจำนวนร้อยละ ๗๗.๕๗ และส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้ผู้เป็นนายทุน ให้คำยาเสพติดต้องถูกลงโทษด้วย นอกจากนั้นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายถึงร้อยละ ๘๖.๖๖ เห็นการให้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดร่วม ซึ่งให้ความหมายกว้างกว่า ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา

ตารางที่ ๑ ความเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม
(Conspiracy Law)

มาตรการทางกฎหมายว่าความผิดร่วม สำเร็จ เมื่อคบคิดกันกระทำความผิด	จำนวน ผู้ตอบ	คิด เป็น ร้อยละ
เห็นด้วย	๑๐๒	๖๑.๘๒
ไม่เห็นด้วย	๑๑	๖.๖๗
ความหมายกว้างไป	๓๙	๒๓.๖๔
มีความเห็นอย่างอื่น	๑๓	๗.๘๗
รวม	๑๖๕	๑๐๐

๓. มาตรการในการหาพยานหลักฐาน

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน
ของผู้กระทำความผิดร่วม เพื่อจะฟ้องคดีจะทำได้ยาก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ทำหน้าที่
เกี่ยวข้อง กับกฎหมายทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ และ ป.ป.ส. กลับไม่ได้มีความเห็นว่า
การรวบรวมหลักฐานดังกล่าวจะทำได้ยาก

สำหรับมาตรการที่ว่า "ให้ถือว่าผู้ที่ครอบครองยาเสพติดเกินกว่า ๒๐ กรัม
ขึ้นไป ให้ถือว่ามิใช่เพื่อจำหน่าย" นั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายส่วนใหญ่ในทุก
อาชีพเห็นว่าเป็นการถูกต้อง

ตารางที่ ๒ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับปริมาณของยาเสพติด
ในครอบครอง

การรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น กรณีครอบครอง เฮโรอีนตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ถือว่าครอบครอง เพื่อจำหน่าย ถูกต้องหรือไม่	จำนวน ผู้ตอบ	คิด เป็น ร้อยละ
ถูกต้อง	๑๓๑	๖๙.๓๙
ไม่ถูกต้อง	๒๔	๑๒.๕๕
อื่น ๆ	๑๐	๖.๐๖
รวม	๑๖๕	๑๐๐

๕. อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

เกี่ยวกับอำนาจการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ผู้ทำ
หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายประมาณครึ่งหนึ่งเห็นว่ากฎหมายขัดแย้งดีแล้ว แต่อีกครึ่ง
หนึ่งยังเห็นว่ากฎหมายยังไม่ขัดแย้งนัก

ตารางที่ ๓ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงาน

อำนาจในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. และ ตำรวจในกฎหมาย มีความขัดแย้งหรือไม่	จำนวน ผู้ตอบ	คิด เป็น ร้อยละ
ขัดแย้ง	๙๐	๕๔.๕๕
คลุมเครือ	๓๒	๑๙.๓๙
ยังไม่สับสนอยู่	๓๗	๒๐.๐๐
อื่น ๆ	๑๐	๖.๐๖
รวม	๑๖๕	๑๐๐

ส่วนที่ว่าจะให้เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. มีอำนาจจับกุมและสอบสวนเหมือนเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี

ในเรื่องการควบคุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๔๒.๕๒ เห็นว่าควรดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอีกร้อยละ ๕๓.๙๓ เห็นว่าควรกำหนดมาตรการเสียใหม่ในกฎหมายยาเสพติด

นอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๙๐ เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีส่วนในการพิจารณาคำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายข้อบังคับระเบียบที่เกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ยาเสพติด และยังเห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนควบคุมการเสนอข่าวทางสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย และสำหรับประการสุดท้ายในส่วนนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๗๖.๓๖ เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาล

ตารางที่ ๕ ความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจควบคุมคดีของสำนักงาน ป.ป.ส.

สำนักงาน ป.ป.ส. การมีอำนาจควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาลหรือไม่	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
ควรอย่างยิ่ง	๕๐	๓๐.๓๐
ควร	๗๖	๔๖.๐๖
ไม่ควร	๒๙	๑๗.๕๘
อื่น ๆ	๑๐	๖.๐๖
รวม	๑๖๕	๑๐๐

๕. การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

ในเรื่องนี้ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๘๖.๘๖ เห็นควรให้มีการยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด โดยในการยึดนั้น ร้อยละ ๑๐.๓๐ เห็นว่าการยึดทรัพย์สินทั้งหมดรวมทั้งทรัพย์สินของคู่สมรสและทายาท ร้อยละ ๑๕.๑๕ เห็นว่าการยึดเฉพาะทรัพย์สินของนายทุนเพียงผู้เดียว ร้อยละ ๖๑.๘๒ เห็นว่าการยึดทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต และอีกร้อยละ ๑๒.๖๓ เห็นว่าให้ยึดเฉพาะทรัพย์สินที่จับกุมได้

ตารางที่ ๕ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

มาตรการในการยึดทรัพย์สิน	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
ยึดทรัพย์สินทั้งหมดของนายทุน คู่สมรสและทายาท	๑๖	๑๐.๓๐
ยึดทรัพย์สินเฉพาะของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด	๒๕	๑๕.๑๕
ยึดทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต	๑๐๒	๖๑.๘๒
ยึดทรัพย์สินเท่าที่จับกุมได้	๒๑	๑๒.๖๓
รวม	๑๖๔	๑๐๐

สำหรับส่วนของการยึดมรดก ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๖๓.๖๓ เห็นควรให้ยึดมรดกของผู้ที่นั้นด้วย ส่วนอีกร้อยละ ๒๘.๐๘ เห็นว่าไม่สมควร ในเรื่องของการคืนทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดให้แก่เจ้าของที่แท้จริงนั้น ร้อยละ ๘๖.๐๖ เห็นควรให้คืน และร้อยละ ๓๕.๖๘ เห็นควรให้คืนโดยมีเงื่อนไข และอีกร้อยละ ๑๑.๕๑ เห็นว่าไม่ต้องคืน

๖. ศาลยาเสพติด

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๕๕.๖๕ เห็นว่าการให้มีการจัดตั้งศาลยาเสพติดขึ้นโดยเฉพาะ ส่วนอีกร้อยละ ๕๐ เห็นว่าไม่สมควร

ตารางที่ ๖ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับศาลยาเสพติด

การพิจารณาจัดตั้งศาลยาเสพติด	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
ควร	๙๒	๕๕.๗๖
ไม่ควร	๖๖	๔๐.๐๐
อื่น ๆ	๗	๔.๒๔
รวม	๑๖๕	๑๐๐

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นว่าไม่สมควรนั้น ร้อยละ ๓๐.๓๐ เห็นว่าควรให้เปิดเป็นแผนก
ยาเสพติดประจำศาล อีกร้อยละ ๗.๒๗ เห็นว่าควรให้เป็นไปอย่างเดิม

๗. วิธีพิจารณาในศาล

ในส่วนของการเป็นพยาน ที่ว่าพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว
ผู้แจ้งความนำจับหรือสายลับ และไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผย
หรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าวนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๙๐.๙๐ เห็นด้วย
และร้อยละ ๖.๐๖ ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ ๗ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับพยานบุคคล

มาตรการว่าพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและ ที่อยู่ ของผู้ให้ข่าว	จำนวน ผู้ตอบ	คิด เป็น ร้อยละ
เห็นด้วย	๑๕๐	๙๐.๙๑
ไม่เห็นด้วย	๑๐	๖.๐๖
อื่น ๆ	๕	๓.๐๓
รวม	๑๖๕	๑๐๐

สำหรับส่วนที่มีคดีเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นสู่ศาลมากนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๒๖.๘๗ เห็นว่าควรให้ลดชั้นตอนที่ไม่ว่าจำเป็นออก ร้อยละ ๓.๐๓ เห็นว่าควรให้มีการประชาสัมพันธ์ และอีกร้อยละ ๖๓.๐๗ เห็นว่าต้องเพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวด

สำหรับปัญหาการวิ่งเต้นช่วยเหลือแก่ผู้กระทำผิดหรือให้ความสะดวกในศาลนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๑๕.๖๕ เห็นว่าควรให้มีการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ ๕๒.๑๒ เห็นว่าควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแล และร้อยละ ๒๐.๖๐ เห็นว่าควรให้การพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก

๘. การลงโทษ

อัตราโทษในปัจจุบัน ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๕๖.๓๖ เห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว อีกร้อยละ ๔๓.๖๓ เห็นว่าไม่เหมาะสม ในจำนวนผู้ที่เห็นว่าไม่เหมาะสมนี้ ร้อยละ ๒๕.๔๕ เห็นว่าควรเพิ่มโทษ ร้อยละ ๑๓.๓๓ เห็นว่าควรกำหนดประเภทโทษใหม่ เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่มีใครเลยเห็นควรให้ลดโทษ

ตารางที่ ๘ ความคิดเห็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับอัตราโทษ

ควรแก้ไขอัตราโทษโดย	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
เพิ่มโทษ	๕๒	๕๘.๓๓
ลดโทษ	-	-
กำหนดประเภทโทษใหม่	๒๒	๓๐.๕๖
อื่น ๆ	๘	๑๑.๑๑
รวม	๗๒	๑๐๐

สำหรับกรณีเพิ่มโทษเมื่อผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ และแต่งเรื่องแบบทหาร หรือตำรวจ หรือแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นทหารหรือตำรวจนั้น ร้อยละ ๕๐ ของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เห็นควรให้เพิ่มโทษ

เรื่องกรมราชทัณฑ์ปล่อยนักโทษเร็วไปทำให้ไม่เช็ดกลางนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๕๐ เห็นว่าจริง ร้อยละ ๕๕.๑๕ เห็นว่ามีส่วนจริงอยู่บ้าง และ ร้อยละ ๕.๘๕ เห็นว่าไม่จริง

๘. การตั้งสถานตรวจพิสูจน์และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

เรื่องการตั้งสถานตรวจพิสูจน์ และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๓๖.๓๖ เห็นว่าจะแก้ไขปัญหาได้มาก ร้อยละ ๕๒.๑๒ เห็นว่าจะแก้ไขปัญหาดังประการ ร้อยละ ๓.๐๓ เห็นว่าจะแก้ไขได้เฉพาะสถานตรวจพิสูจน์ ร้อยละ ๑.๒๑ เห็นว่าจะแก้ไขปัญหาได้เฉพาะศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ ร้อยละ ๓.๖๓ เห็นว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาดัง และร้อยละ ๓.๐๓ ไม่มีความเห็น

๑๐. อุปสรรค

สำหรับอุปสรรคในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๖๑.๒๑ เห็นว่าอยู่ที่การรวบรวมพยานหลักฐาน ร้อยละ ๕๓.๕๓ เห็นว่าอยู่ที่ความสุจริตของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ร้อยละ ๒๔.๒๔ เห็นว่าเป็นเพราะขาดแคลนเจ้าหน้าที่ ร้อยละ ๒๖.๐๖ เห็นว่าการดำเนินคดีมีขั้นตอนมากเกินไป ร้อยละ ๕.๒๕ เห็นจำเป็นเพราะสาเหตุอื่น

๑๑. ความคิดเห็นทั่วไป

ในการตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้หลายประการอันเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก กล่าวคือในเรื่องพยาน มีข้อเสนอว่า ศาลควรรับฟังพยานแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยในกรณีหาประจักษ์พยานไม่ได้ เพราะการหาประจักษ์พยานเป็นเรื่องลำบากในการจับนายทุน และในการนี้ศาลน่าจะรับฟังพยานที่ได้มาโดยมีข้อบ่งชี้กฎหมายด้วย อนึ่งการจับนายทุนนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าหากปราบ

นายทุนเหล่านี้ได้หมด การจำหน่ายยาเสพติดก็ย่อมจะลดลง

ในเรื่องการพิจารณาในกระบวนการยุติธรรมนั้น ความเชื่อสัจย์ของเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญ เพราะปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ที่ทั้งในฝ่ายปราบปราม อัยการ และตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วผู้เป็นทนายมีส่วนอย่างมากในการทำให้ผู้กระทำผิดพ้นผิดไป

ในเรื่องของการลดโทษกรณีรับสารภาพก็เช่นกัน กรณีรับสารภาพเพราะจำนวนต่อหลักฐาน ศาลไม่ควรลดโทษให้

กรมราชทัณฑ์ก็มีส่วนก่อปัญหาด้วย กล่าวคือ มีการอภัยโทษบ่อยครั้งมากและไม่เหมาะสมกับการกระทำผิด จึงทำให้ผู้กระทำผิดหันมากระทำผิดอีกทันทีที่พ้นโทษ

ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป

๑. สถานภาพทั่วไป

จากการสุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไป ๒๒๐ คน เป็นชาย ๑๓๕ คนหรือร้อยละ ๖๑.๓๖ เป็นหญิง ๘๕ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๖๔

การสุ่มตัวอย่างนี้ได้กระจายอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ตั้งแต่อายุ ๒๐ ปี ถึง ๖๐ ปีขึ้นไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๖ ปีถึง ๓๐ ปี ร้อยละ ๖๐ ของผู้ตอบแบบสอบถามยังเป็นโสด พื้นความรู้กระจายตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยร้อยละ ๒.๑๓ จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ ๒.๑๓ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๒๔.๕๔ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๘.๐๘ จบชั้นอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ ๕๒.๒๗ จบชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และร้อยละ ๘.๖๔ จบชั้นปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป

๒. ความรู้ทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๖๘.๑๘ เห็นว่าผู้ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีสาเหตุมาจากสภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นมีความเห็นเฉลี่ยกันไประหว่างสันดานนิสัยของผู้นั้น สภาพเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว

ส่วนที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๒.๑๓ เห็นว่าผู้ผลิตทำให้กระทบกระเทือนมากที่สุด ร้อยละ ๑๕.๙๑ เห็นว่าผู้จำหน่ายทำให้กระทบกระเทือนมากที่สุด ร้อยละ ๑๐.๙๑ เห็นว่าเป็นผู้ใส่ท และร้อยละ ๒๗.๒๗ เห็นว่าผู้ทำให้กระทบกระเทือนมากที่สุดคือนายทุนค้ายาเสพติด ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ ๙๖.๙๓ เห็นด้วยว่าวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และในส่วนนี้ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๒.๑๓ เห็นว่าจะทำความผิดต่อทรัพย์สินมากที่สุด ร้อยละ ๑๑.๕๒ เห็นว่าจะทำความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ร้อยละ ๐.๙๕ เห็นว่าจะทำผิดเกี่ยวกับการพนัน ร้อยละ ๑.๓๖ เห็นว่าจะทำผิดเกี่ยวกับช่องโหว่และโสเภณี ร้อยละ ๐.๙๑ เห็นว่าจะทำผิดเกี่ยวกับการค้าขายของหนีภาษี

๓. ความคิดเห็นทั่วไป

ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า จะต้องเน้นหนักทุกด้านพร้อมกัน ทั้งในด้านการปราบปราม ป้องกัน และบำบัดรักษา

ตารางที่ ๙ ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ควรเน้นหนักด้าน	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
ปราบปราม	๑๔	๖.๓๖
ป้องกัน	๖๕	๒๙.๕๕
บำบัดรักษา	๑	๐.๔๕
ทุกด้าน	๑๔๐	๖๓.๖๔
รวม	๒๒๐	๑๐๐

เรื่องการป้องกันไม่ให้ยาเสพติดแพร่ขยาย ร้อยละ ๘๗.๗๓ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รู้เรื่องยาเสพติดมากขึ้น ร้อยละ ๑๓.๖๘ เห็นว่าการให้ประชาชนทราบถึงโทษที่จะได้รับตามกฎหมาย ร้อยละ ๒๕ เห็นการให้เผยแพร่คำเตือน

ส่วนมาตรการในการบำบัดรักษา ร้อยละ ๕๗.๕๕ เห็นว่าการหาวิธีนำผู้เสพติดมาบำบัดรักษาทุกทาง ร้อยละ ๓๕ เห็นว่าการมีบริการบำบัดรักษาอย่างมีขั้นตอน ร้อยละ ๕.๐๘ เห็นว่าการแยกประเภทของผู้เสพติด เช่น เฮโรอีน กัญชา เป็นต้น ร้อยละ ๕ เห็นว่าการแบ่งประเภทผู้เสพติด เช่น ผู้เสพติดเรื้อรัง ร้อยละ ๑.๓๖ เห็นว่าการแยกเพศผู้เสพ

ในเรื่องการปราบปราม ร้อยละ ๒๑.๘๒ เห็นว่าการจับกุมและดำเนินคดีอย่างเฉียบขาด ร้อยละ ๑๑.๒๘ เห็นว่าการลงโทษอย่างรุนแรง ร้อยละ ๕๖.๓๖ เห็นว่าต้องมีการปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สำหรับเรื่องมาตรการตรวจพิสูจน์ว่าผู้ต้องสงสัยติดยาเสพติดหรือไม่นี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๘๗.๗๓ เห็นว่าจะให้ผลดี อย่างไรก็ตาม มีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๘.๖๘ เห็นว่าจะมีผลน้อยหรือมีผลไม่ดี และอีกร้อยละ ๒.๒๗ ไม่ออกความเห็น

ในเรื่องสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดกันมาก ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๐ เห็นว่าเป็นเพราะอยากรู้ อยากทดลอง ร้อยละ ๒ เห็นว่าเกิดจากความเจ็บป่วยทางจิตใจ ร้อยละ ๓.๖๔ เห็นว่ามีความเชื่ออย่างผิดพลาด ร้อยละ ๘.๑๘ เห็นว่าเกิดจากความตึงเครียดหรือเกรงโดยสันดาน ร้อยละ ๑๒.๗๓ เห็นว่า เป็นเพราะการชักนำของเพื่อนฝูง ร้อยละ ๗.๗๓ เห็นว่าเป็นเพราะความบกพร่องของครอบครัวและผู้ปกครอง ร้อยละ ๖.๘๒ เห็นว่าเป็นเพราะสภาพแวดล้อมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลยาเสพติด ร้อยละ ๐.๘๑ เห็นว่าเกิดเพราะภาวะเศรษฐกิจ ร้อยละ ๘.๖๔ เห็นว่าเกิดจากสาเหตุอื่น

น่าสังเกตว่า ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามคนใดเลย เห็นว่ามีความบกพร่องที่
สถานศึกษา

ตารางที่ ๑๐ ความคิดเห็นประชาชน เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นศึกษาเสพติด

สาเหตุ	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
อยากรู้รสชาติทดลอง	๑๑๐	๕๐
ความเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจ	๕	๑.๘๒
ความเชื่อถืออย่างผิดหลากหลาย	๘	๓.๖๔
กิจกรรมนอกระบบหรือเกรโดยสันดาน	๑๘	๘.๑๘
การชักนำของเพื่อนฝูง	๒๘	๑๒.๗๓
ความบกพร่องของครอบครัวหรือผู้ปกครอง	๑๗	๗.๗๓
สถานศึกษา	-	-
สภาพแวดล้อมอยู่ที่ใดที่อิทธิพลยาเสพติด	๑๕	๖.๘๒
ภาวะเศรษฐกิจ	๒	๐.๙๐
อื่น ๆ	๑๘	๘.๑๘
รวม	๒๒๐	๑๐๐

๔. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)

ต่อคำถามที่ว่า ควรนำมาตราการที่นายทุนมีส่วนพัวพันค้ายาเสพติดและต้อง
รับโทษด้วยมาใช้ในกรณีที่มีหลักฐานไม่เพียงพอในการจับกุมมาดำเนินคดี ผู้ตอบแบบ
สอบถามร้อยละ ๕๗.๐๙ เห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง ร้อยละ ๑๗.๗๓ เห็นว่าเหมาะสม
มาก ร้อยละ ๑๕.๐๙ เห็นว่าเหมาะสม ร้อยละ ๕.๔๕ เห็นว่าไม่เหมาะสม และร้อย
ละ ๓.๖๔ ไม่ออกความเห็น

ตารางที่ ๑๑ ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)

นายทุนผู้ค้ายาเสพติด ที่ไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะจับกุม ควรนำมาตรการที่นายทุนมีส่วนหัวพันค้ายาเสพติดและ ต้องรับโทษด้วยมาใช้จะเหมาะสมหรือไม่	จำนวน ผู้ตอบ	คิดเป็น ร้อยละ
เหมาะสมอย่างยิ่ง	๑๓๐	๕๗.๐๗
เหมาะสมมาก	๓๙	๑๗.๗๓
เหมาะสม	๓๑	๑๔.๐๙
ไม่เหมาะสม	๑๒	๕.๕๕
ไม่ออกความเห็น	๙	๓.๖๕
รวม	๒๒๑	๑๐๐

และในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๒๑.๓๖ เห็นว่า
เป็นการยากอย่างยิ่ง และร้อยละ ๔๕.๑๙ เห็นว่ายาก ทั้งนี้ ร้อยละ ๒๕.๙๑ เห็นว่า
ไม่ยาก

๕. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปิดทรัพย์ของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

เรื่องนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙๕ เห็นด้วย แต่อีกร้อยละ ๑๕ ไม่เห็น
ด้วย สำหรับวิธียึดทรัพย์ ร้อยละ ๙๕.๕๕ เห็นว่าควรให้ศาลเป็นผู้สั่งยึด ร้อยละ
๒.๒๗ เห็นควรให้อัยการเป็นคนสั่ง ร้อยละ ๒.๑๓ เห็นว่าให้อธิบดีกรมตำรวจเป็น
ผู้สั่ง ร้อยละ ๔.๑๙ เห็นว่าให้เลขาธิการ ป.ป.ส.เป็นผู้สั่งยึดทรัพย์สิน

มาตรการในการยึด ร้อยละ ๙๗.๒๗ เห็นว่าควรยึดเฉพาะทรัพย์สินที่ไม่
สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต ร้อยละ ๒๕.๙๑ เห็นว่าให้ยึดเฉพาะทรัพย์สินของ

นายทุนเท่านั้น ร้อยละ ๑๓.๖๔ ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าให้ยึดทั้งหมดของนายทุน
 กุ้สมรส และทายาท และร้อยละ ๑๓.๘ เห็นว่าให้ยึดเฉพาะเท่าที่จับกุมได้

ตารางที่ ๑๒ ความคิดเห็นประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินนายทุนผู้ค้ายา
 เสพติค

มาตรการ	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
ยึดทรัพย์สินทั้งหมดของนายทุน กุ้สมรส และทายาท	๓๐	๑๓.๖๔
ยึดทรัพย์สินเฉพาะของนายทุนผู้ค้ายาเสพติค	๕๗	๒๕.๙๑
ยึดทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต	๑๐๔	๔๗.๒๗
ยึดทรัพย์สินเท่าที่จับกุมได้	๒๙	๑๓.๑๘
รวม	๒๒๐	๑๐๐

ต่อคำถามที่ว่า ควรมีการยึดมรดกด้วยหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ
 ๖๓.๑๘ เห็นว่าควร และร้อยละ ๓๕.๐๙ เห็นว่าไม่ควร ส่วนกรณีที่ดินทรัพย์สินที่ได้มา
 จากการหลอกลวง แต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นให้แก่เจ้าของนั้น ร้อยละ ๕๕.๙๕ เห็นว่าควร
 ให้คืน ร้อยละ ๓๖.๘๒ เห็นว่าควรให้คืนโดยมีเงื่อนไข ร้อยละ ๘.๑๘ เห็นว่าไม่
 ควรให้คืน

๖. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาล

ผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ ๙๐ เห็นด้วยกับคำถามที่ว่าควรมีมาตรการ
 ที่ว่าพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับ สายลับ และไม่
 ต้องตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผยหรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าว

ตารางที่ ๑๓ ความคิดเห็นประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับพยานบุคคล

พยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อที่อยู่ของผู้ให้ข่าว	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
เห็นด้วย	๑๙๘	๙๐
ไม่เห็นด้วย	๒๐	๙.๐๙
อื่น ๆ	๒	๐.๙๑
รวม	๒๒๐	๑๐๐

สำหรับกรณีที่มีคดีอาชญากรรมคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙๐.๙๑ เห็นว่าควรลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก ร้อยละ ๙.๐๙ เห็นว่า ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ ๙.๒๑ เห็นว่าต้องเพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมคดีให้เข้มงวด และในการร้องเรียนช่วยเหลือผู้กระทำความผิดหรือให้ความสะดวกประการอื่นในศาล ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙.๑๙ เห็นว่าควรให้มีการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ ๙๙.๖๙ เห็นว่าควรให้มีเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแล ร้อยละ ๒๙.๑๙ เห็นว่าควรลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก

๗. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโทษตามกฎหมาย

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙๗.๑๙ เห็นว่าอัตราโทษในบัญญัตินี้ยังไม่เหมาะสม แต่อีกร้อยละ ๓.๑๙ กลับเห็นว่าอัตราโทษในบัญญัตินี้เหมาะสมดีแล้ว

เมื่อสอบถามต่อไปถึงความไม่เหมาะสมในการลงโทษนั้น ผู้ตอบส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๙.๖๐ เห็นว่าสมควรให้มีการเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรมคดีมากขึ้น แต่ผู้ตอบร้อยละ ๒.๙๖ เห็นว่าเพิ่มมาตรการบางประการให้มากขึ้น

ตารางที่ ๑๔ ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดคดีอาเสพคดี

หากการลงโทษไม่เหมาะสม ควรแก้ไขประการใด	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
เพิ่มโทษ	๖๔	๕๕.๖๐
ลดโทษ	-	-
เพิ่มมาตรการบางประการ	๓๔	๒๙.๐๖
อื่น ๆ	๑๙	๑๖.๒๔
รวม	๑๑๗	๑๐๐

ในเรื่องการตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพและให้มีการควบคุมอย่างใกล้ชิดนั้น ร้อยละ ๕๕.๖๐ เห็นว่าจะ เป็นผลดีอย่างยิ่ง และร้อยละ ๓๔.๖๔ เห็นว่าจะ เป็นผลดี ในขณะที่ร้อยละ ๑๖.๒๔ เห็นว่าจะ ไม่ได้ผล

๘. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอำนาจของสำนักงาน ป.ป.ส.

ประชาชนทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๕.๕๕ เห็นด้วยที่ให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจชัดเจนในการควบคุมคดีก่อนส่งฟ้อง และร้อยละ ๕.๐๘ ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ ๑๕ ความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับอำนาจของสำนักงาน ป.ป.ส.

สำนักงาน ป.ป.ส.ควรมีอำนาจในการควบคุมคดี ก่อนฟ้องศาลหรือไม่	จำนวน ผู้ตอบ	คิดเป็น ร้อยละ
สมควรอย่างยิ่ง	๙๑	๔๑.๓๗
สมควร	๑๑๗	๕๓.๑๘
ไม่สมควร	๙	๔.๐๙
อื่น ๆ	๓	๑.๓๖
รวม	๒๒๐	๑๐๐

๙. ความคิดเห็นเรื่องการแก้ปัญหายาเสพติดผ่านกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้คือ ควรจะต้องมีการลงโทษโดยเด็ดขาดและรุนแรง ควรมีศาลสำหรับพิจารณาคดียาเสพติดโดยเฉพาะเพื่อจะได้รวดเร็ว เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ควรนำโทษประหารชีวิตมาใช้กับผู้ผลิตและจำหน่าย ในการจับกุมควรมีการวางแผนที่ดีเพื่อจะได้จับกุมตัวการใหญ่มาได้

ผลของการวิจัย ข้อเสนอแนะ

ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มักจะมุ่งถึงการแก้ไขสิ่งก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดเป็นสำคัญ เช่นการแก้ไขที่ตัวผู้ติดยาเสพติด โดยการให้การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ การแก้ไขที่ตัวการหรือนายทุนผู้ค้ายาเสพติดโดยการปราบปราม การแก้ไขผู้มีแนวโน้มว่าจะเสพยาเสพติดได้ง่าย โดยการเผยแพร่ให้ทราบถึงพิษภัยของยาเสพติด และการแก้ไขปัญหาคาการปลูกฝิ่นโดยการให้ปลูกพืชอื่นแทนฝิ่น เป็นต้น แต่การแก้ไขปัญหาร้ายแรงและมีความซับซ้อนดังเช่นปัญหายาเสพติดนี้ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะพิจารณาเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดแต่เพียงประการเดียวมิได้ โดยจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์กรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยว่ามีความพร้อมและมีประสิทธิภาพเพียงใด เพื่อที่จะต่อสู้กับปัญหาร้ายแรงนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

สิ่งสำคัญซึ่งจะช่วยให้ฝ่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพได้ ก็คือกฎหมายและการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพราะกฎหมายและการดำเนินคดีเป็นมาตรการที่ฝ่ายแก้ไขปัญหายาเสพติด สามารถใช้ดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ตามความเหมาะสมแก่โทษานุโทษ และโดยที่การดำเนินคดียาเสพติดประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ หลายส่วนราชการ กฎหมายจึงเป็นมาตรการสำคัญและจำเป็นในการกำหนดกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์และการประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดียาเสพติดเข้าด้วยกัน ซึ่งจะเป็นผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติด มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

การศึกษาถึงการดำเนินคดียาเสพติดตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยพิจารณาปัญหาการบังคับใช้และความเหมาะสมของกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้อง อันมีผลกระทบต่อการดำเนินคดียาเสพติด จึงเป็นการศึกษาการแก้ไขปัญหายาเสพติดของฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบ อันมีความสำคัญไม่

ย่อหย่อนกว่าการพิจารณาแก้ไขสิ่งทีก่อให้เกิดปัญหาสาเหตติ ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยกันมากแล้ว

๑. การวิจัยเอกสาร เนื่องจากการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม จำเป็นต้องดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งว่าด้วยความผิดและบทกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด และกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งว่าด้วยวิธีการและขั้นตอนในการพิสูจน์การกระทำวามผิดเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะคดี ยาศเหตติ นั้น ใ้มีกฎหมายสารบัญญัติหลายฉบับเพื่อใช้บังคับในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนี้กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับยาศเหตติบางฉบับ ก็ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในชั้นจับกุม ตรวจค้น และสอบสวน ซึ่งเป็นบทกฎหมายวิธีสบัญญัติไว้ด้วย แต่โดยที่คดียาศเหตติเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง ในทางปฏิบัติ จึงปรากฏว่าการดำเนินคดีมักจะเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมปกติดังเช่นคดีอาญาทั่วไป ทั้งที่ได้มีกฎหมายวิธีสบัญญัติซึ่งใช้บังคับแก่การดำเนินคดียาศเหตติอยู่แล้ว ดังนั้น ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอันเกิดจากการดำเนินคดียาศเหตติตามรูปแบบของกระบวนการยุติธรรม ในคดียาศเหตติ จึงมักจะไมปรากฏ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเอกสาร โดยเฉพาะบทกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับยาศเหตติ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ทราบว่า การดำเนินคดียาศเหตติตามที่ปรากฏในกฎหมายนั้น ๆ เป็นอย่างไร และน่าจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ รวมทั้งมาตรการกฎหมายตามทีบัญญัติไว้นั้น มีความเหมาะสมและเพียงพอที่จะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาศเหตติเพียงใด และเป็นที่คาดหมายว่า ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ปรากฏจากการศึกษานี้จะเป็นก้าวแรกทีนำไปสู่การดำเนินคดียาศเหตติ ตามรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมสำหรับคดียาศเหตติ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ เพื่อแก้ไขปัญหาสาเหตติโดยเฉพาะ

แม้ว่าคดียาศเหตติ จะมีวิธีการดำเนินคดีในบางขั้นตอนเป็นพิเศษต่างจากคดีอาญาทั่วไป แต่วิธีการดำเนินคดีดังกล่าว ก็ต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับระบบกฎหมาย

และกระบวนการยุติธรรมหลักสำหรับคดีอาญาด้วย ทั้งนี้ในการศึกษาการดำเนินคดี
 ยานาเสพติด จึงต้องศึกษาถึงหลักและกฎเกณฑ์ตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
 สำหรับคดีอาญาทั่วไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางและบรรทัดฐานในการพิจารณาว่า
 การดำเนินคดียานาเสพติด ซึ่งมีลักษณะเฉพาะนั้น มิใช่เป็นระบบกฎหมายและกระบวนการ
 ยุติธรรมใหม่ แต่เป็นสิ่งที่แตกแขนงและพัฒนาจากระบบกฎหมายและกระบวนการ
 ยุติธรรมหลัก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหายานาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้กำหนดหัวข้อ "ระบบกฎหมายและกระบวนการ
 ยุติธรรม" ไว้เป็นส่วนแรกของการศึกษาวิจัยนี้ โดยส่วนนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของ
 ระบบกฎหมายไทยและกระบวนการยุติธรรมที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งกลไกของ
 กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล
 และราชทัณฑ์เป็นสำคัญ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับคดียานาเสพติดนั้น นอกจากศึกษาการ
 ดำเนินคดียานาเสพติด ตามที่ปรากฏในกฎหมายเกี่ยวกับยานาเสพติดแล้ว เห็นสมควร
 พิจารณากฎหมายเกี่ยวกับยานาเสพติดที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันด้วยว่า มีหลักการ สำระสำคัญ
 และเจตนารมณ์อย่างไร ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์และแนวทางที่ผู้รับผิดชอบใน
 การดำเนินคดีจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
 เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหายานาเสพติดที่เกิดขึ้น ก็เป็นสิ่งที่ผู้รับผิดชอบในการแก้ไข
 ปัญหายานาเสพติดสมควรพิจารณาถึงความสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เป็นการ "ผลิตกฎหมาย" ซึ่งจะต้องใช้ความสุชุม
 รอบคอบ และวิจาร์ณญาณในการพิจารณาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งการใช้
 ถ้อยคำอย่างพิถีพิถัน เพื่อให้มีมาตรการกฎหมายที่สมบูรณ์และแก้ไขปัญหาคืบตามทีประสงค์
 โดยนัยดังกล่าว การ "ผลิตกฎหมาย" จึงมีความสำคัญที่คัมกับการใช้กฎหมายเพื่อ
 การปราบปรามและการดำเนินคดี ซึ่งได้เสนอแนวทางบางประการในการพิจารณา
 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไว้ในตอนท้ายของการศึกษาวิจัยนี้ด้วย.

๒. การวิจัยสนาม ได้สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ตามแบบสอบถามที่เตรียมไว้ โดยแยกเป็นแบบสอบถามผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย จำนวน ๑๖๕ คน และแบบสอบถามประชาชนทั่วไป จำนวน ๒๒๐ คน

ก. แบบสอบถามผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย จำนวนทั้งหมด ๑๖๕ คน แยกเป็นหมวดวิจัยได้ดังนี้

๑. สถานภาพทั่วไป

ผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่เป็นเจ้าของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) มีจำนวนถึงร้อยละ ๕๐.๙ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุระหว่าง ๒๖ - ๓๐ ปี โดยมีการกระจายของอายุระหว่าง ๒๐ - ๖๐ ปีขึ้นไป เห็นความรู้ส่วนใหญ่จบการศึกษาในชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนครึ่งหนึ่งที่สมรสแล้ว อีกครึ่งหนึ่งเป็นโสด

๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)

ผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๗๗.๕๗ ทราบเรื่องการกระทำ ความผิดร่วม (Conspiracy Law) และมีจำนวนถึงร้อยละ ๘๖.๖๖ เห็นควรให้มีบทบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดร่วมใน พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ด้วย

๓. มาตรการในคำรหาพยานหลักฐาน

ผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า การรวบรวมพยานหลักฐานของผู้กระทำความผิดร่วมเพื่อจะฟ้องคดีจะทำได้ยาก และยังให้ความเห็นด้วยกับมาตรการที่ว่า ผู้ที่ครอบครองยาเสพติดเกินกว่า ๒๐ กรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามิใช่เพื่อจำหน่าย

๔. อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

ในเรื่องอำนาจการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๕๐ เห็นว่า บทกฎหมายชัดแจ้งดีแล้ว แต่อีกร้อย ละ ๕๐ ยังเห็นว่าไม่ชัดแจ้งพอ

สำหรับกรณีการควบคุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ร้อยละ ๕๓.๕๓ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นว่า ควรกำหนดมาตรการเสียใหม่ในกฎหมายยาเสพติด

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๙๐ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีส่วนในการพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับยาเสพติด และควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนควบคุมการเสนอข่าวทางสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย

นอกจากนี้ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๗๖.๓๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาล

๕. การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๘๗.๘๗ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นควรให้ยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด โดยในการยึดนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่คือร้อยละ ๖๑.๘๑ เห็นว่าควรยึดทรัพย์สินเฉพาะที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต

ส่วนกรณีควรยึดมรดกของนายทุนผู้ค้ายาเสพติดหรือไม่นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๖๓.๖๓ เห็นว่าควรให้ยึดมรดกด้วย

ในเรื่องการคืนทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดให้แก่เจ้าของที่แท้จริงนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๔๖.๐๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่า ควรให้มีการคืน

๖. ศาลยาเสพติด

ผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๕๔.๗๔ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นว่าควรให้มีการจัดตั้งศาลยาเสพติดขึ้น แต่ก็ยังมีถึงร้อยละ ๔๐ เห็นว่ายังไม่สมควร โดยผู้ที่เห็นว่าไม่สมควรร้อยละ ๓๐.๓๐ เห็นว่าควรให้เปิดเป็นแผนกยาเสพติด

ประจำศาล และอีกร้อยละ ๗.๒๗ ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรให้เป็นไปอย่างเดิม

๗. วิธีพิจารณาในศาล

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๙๐.๕๐ เห็นด้วยกับส่วนที่ว่าการเป็นพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับหรือสายลับ และไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผยหรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่

สำหรับกรณีที่มีคดีเกี่ยวกับยาเสพติดชั้นศาลมากนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๖๓.๐๓ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นว่าต้องเพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวด แต่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายบางส่วน เห็นควรให้ลดชั้นตอนที่ไม่ว่าเป็นนอก และควรให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วย

ส่วนปัญหาการวิ่งเต้นช่วยเหลือแก่ผู้กระทำความผิด หรือให้ความสะดวกในศาลนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ ๕๒.๑๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่า ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแล แต่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่เหลือร้อยละ ๒๐.๖๐ เห็นว่าควรให้ลดการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก และร้อยละ ๑๕.๑๕ เห็นควรให้มีการประชาสัมพันธ์จึงจะแก้ไขปัญหานี้ได้

๘. การลงโทษ

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ ๕๖.๓๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่า อัตราโทษในปัจจุบันนั้นเหมาะสมดีแล้ว ส่วนอีกร้อยละ ๔๓.๖๓ เห็นว่าไม่เหมาะสม โดยร้อยละ ๒๕.๔๕ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นว่าไม่เหมาะสม เห็นว่าควรเพิ่มโทษ และร้อยละ ๑๗.๑๗ เห็นว่าควรกำหนดประเภทโทษใหม่ แต่ไม่มีผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคนใดเลยที่เห็นควรให้ลดโทษ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด เป็นเจ้าหน้าที่ และแต่งเครื่องแบบทหารหรือตำรวจ หรือกรณีแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นทหารหรือตำรวจ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายถึงร้อยละ ๙๐ เห็นควรให้เพิ่มโทษ

๘. การตั้งสถานตรวจพิสูจน์และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ในเรื่องการตั้งสถานตรวจพิสูจน์ และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ทำหน้าที่ เกี่ยวข้องกับกฎหมายร้อยละ ๓๖.๓๖ เห็นว่าแก้ไขปัญหาได้มาก และถึงร้อยละ ๕๒.๗๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่า แก้ไขปัญหาได้บางประการ มีเพียงร้อยละ ๓.๖๓ เท่านั้น ที่เห็นว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

๑๐. ความคิดเห็นทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกักฎหมาย ได้ให้ความเห็น ที่การดำเนินการสนใจไว้หลายประการ ได้แก่ ในเรื่องพยาน มีข้อเสนอแนะว่า ศาล ควรรับฟังพยานแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยในกรณีที่หาประจักษ์พยานไม่ได้ และศาลน่าจะรับ ฟังพยานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายด้วย

ในเรื่องการจับกุมและปราบปราม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นเน้นหนัก ไปที่ตัวนายทุนผู้ค้ายาเสพติด โดยให้ความเห็นว่าเป็นต้นตอของปัญหาต่าง ๆ

ในกรณีการพิจารณาในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็น ตัวจักรสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา ควรยึดมั่นใน ความซื่อสัตย์เป็นหัวใจในการปฏิบัติงาน

ในเรื่องการลดโทษกรณีรับสารภาพ หากจำเลยรับสารภาพเพราะจำนน ต่อหลักฐาน ศาลไม่ควรลดโทษให้

และในส่วนสุดท้าย คือ กรมราชทัณฑ์ ก็มีส่วนในการก่อปัญหาด้วย กล่าว คือ มีการรอกัยโทษบ่อยครั้งเกินไป และทำให้โทษที่ได้รับจริงไม่เหมาะสมกับการกระทำ ผิด จึงทำให้ผู้กระทำผิดหันมากระทำผิดอีกทันทีที่พ้นโทษ เพราะยังไม่เช็ดถูภายในโทษ ที่ได้รับ

ข. แบบสอบถามประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งหมด ๒๒๐ คน แยกเป็นหมวดวิจัยได้ดังนี้

๑. สถานภาพทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๖ - ๓๐ ปี ร้อยละ ๖๐ ของผู้ตอบแบบสอบถามยังเป็นโสด ที่มีความรู้กระจายตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๒๗ ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพข้าราชการ ค้าขาย นักศึกษา และอื่น ๆ แต่ส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง

๒. ความรู้ทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๖๘.๑๘ เห็นว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม รองลงไปเห็นว่าเจตสิกมันไประหว่างสันดานนิสัยของผู้นั้น สภาพเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว

ในเรื่องที่ว่าส่วนใดมีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๒.๑๓ เห็นว่าเป็นผู้ผลิต ร้อยละ ๑๕.๙๑ เห็นว่าเป็นผู้จำหน่าย ร้อยละ ๑๐.๙๑ เห็นว่าเป็นผู้เสพ และร้อยละ ๒๗.๒๗ เห็นว่าผู้ทำให้สังคมกระทบกระเทือนมากที่สุด คือนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

ผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ ๙๗.๘๓ เห็นว่าวัยรุ่น ที่ติดยาเสพติดมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากที่สุด รองลงไปได้แก่การกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน การกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน การกระทำความผิดเกี่ยวกับช่องโหว่และโสเภณี และการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าขายของหนีภาษีตามลำกับ

๓. ความเห็นทั่วไป

ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าต้อง

เน้นหนักทุกด้านพร้อมกัน ทั้งในด้านปราบปราม ป้องกัน และบำบัดรักษา

ในเรื่องการปราบปราม ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือร้อยละ ๕๖.๓๖ เห็นว่าต้องมีการปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และร้อยละ ๔๖.๖๓ ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรรี้นำมาตรการการตรวจพิสูจน์ว่าผู้ต้องสงสัยติดยาเสพติดหรือไม่มาใช้ เพราะจะให้ผลดี

ในเรื่องป้องกันไม่ให้ยาเสพติดแพร่ขยายนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือร้อยละ ๔๖.๖๓ เห็นว่าควรเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปรู้เรื่องยาเสพติดให้มากขึ้น รองลงไปเห็นควรรีให้เผยแพร่ด้านสื่อมวลชน และควรรีให้ประชาชนทราบถึงโทษที่จะได้รับตามกฎหมาย

ในเรื่องการบำบัดรักษา ร้อยละ ๔๘.๔๔ ซึ่งเป็นความเห็นส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นควรรีหาวิธีนำผู้เสพติดมาบำบัดรักษาทุกทาง

สำหรับกรณีเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดก็มากเพราะอะไรนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือร้อยละ ๕๐ เห็นว่าเป็นเพราะความอยากรู้อยากทดลองมากกว่าสาเหตุอื่น

๕. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)

ในกรณีปัญหาว่าควรนำมาตรการที่นายทุนมีส่วนพัวพันค้ายาเสพติด และต้องรับโทษด้วยมาใช้ ในกรณีที่มิได้หลักฐานไม่เพียงพอในการจับกุมดำเนินคดีหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ ๕๘.๐๘ เห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง ร้อยละ ๑๖.๖๓ เห็นว่าเหมาะสมมาก และร้อยละ ๑๔.๐๘ เห็นว่าเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามการรวบรวมหลักฐานดังกล่าว มีผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ ๒๑.๓๖ เห็นว่าเป็นการยากอย่างยิ่ง และร้อยละ ๔๘.๑๘ เห็นว่ายาก

๕. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

ในเรื่องนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๘๕ เห็นด้วย โดยร้อยละ ๘๕.๔๕

ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นด้วย เห็นว่าควรให้ศาลเป็นผู้ตั้งอัยการพิเศษ

สำหรับมาตรการในการยึดส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือร้อยละ ๕๒.๒๖ เห็นว่าควรยึดเฉพาะทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ว่าได้มาโดยสุจริต

ในกรณีมรดกของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๖๓.๑๘ เห็นว่าสมควรยึดด้วย

และสำหรับการคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นให้แก่เจ้าของนั้น ร้อยละ ๕๕.๕๕ ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรให้คืน และร้อยละ ๓๖.๘๒ เห็นว่าควรให้คืนโดยมีเงื่อนไข

๖. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาในศาล

ผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ ๙๐ เห็นด้วยกับข้อที่ว่า ควรมีมาตรการที่พยายามไม่ต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับ สายลับ และไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผย หรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าว

สำหรับกรณีที่มีคดียาเสพติด ขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากนั้น ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ ๕๒.๒๖ เห็นว่าต้องเพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวด

ในกรณีการวิ่งเต้นช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือให้ความสะดวกประการอื่นในศาล ร้อยละ ๕๘.๖๕ ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าควรให้มีเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแล

๗. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโทษทางกฎหมาย

ประชาชนทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๓.๑๘ เห็นว่าอัตราการลงโทษในปัจจุบันนี้ยังไม่เหมาะสม แต่อีกร้อยละ ๓๘.๑๘ กลับเห็นว่าอัตราการลงโทษในปัจจุบันนี้เหมาะสมดีแล้ว

๘. อำนาจของ ป.ป.ส.

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๗๔.๕๔ เห็นด้วยที่จะให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจชัดเจนในการควบคุมคดีก่อนส่งฟ้อง เพียงร้อยละ ๕.๐๕ เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย

๙. ความคิดเห็น เรื่องการแก้ปัญหายาเสพติดค้ำกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้คือ ควรจะต้องมีการลงโทษโดยเด็ดขาดและรุนแรง ควรมีศาลสำหรับพิจารณาคดียาเสพติดโดยเฉพาะ เพื่อให้รวดเร็ว เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด โดยเน้นหนักในเรื่องความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ควรนำโทษประหารชีวิตมาใช้กับผู้ผลิตและจำหน่าย ในการจับกุม ควรมีการวางแผนที่ดี เพื่อจะได้จับกุมตัวการใหญ่มาได้

สรุปข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายกับประชาชนทั่วไป

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่ได้จากผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชนทั่วไปแล้ว พอสรุปได้ว่า

๑. เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชนทั่วไป จะมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายพอสมควร ถึงแม้ว่าประชาชนบางคนจะมีพื้นฐานความรู้เพียงแก่ประถมศึกษา

๒. ประชาชนทั่วไปเห็นว่า ผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม และสันดานนิสัยของผู้นั้น

๓. ผู้ผลิตยาเสพติด มีผลทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อสังคมมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

๔. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า การปราบปรามยาเสพติดนั้น ควรต้องเน้นหนัก

ในทุกด้าน คือ บ้องกัน ปรามปราม และบำบัตร์รักษาพร้อมกันไป

๕. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจะมีการจับกุมและดำเนินคดีอย่างเด็ดขาด มีการลงโทษอย่างรุนแรง และทำการปรามปรามอย่างต่อเนื่อง

๖. ทั้งผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ควรนำมาตรการที่นายทุนมีส่วนช่วยฟื้นการก้ำยาเสพติด และต้องรับโทษด้วยมาใช้ในกรณีที่มีหลักฐานไม่เพียงพอที่จะจับกุมดำเนินคดี

นอกจากนั้นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ประกอบไปด้วยนักกฎหมายส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่า ควรให้ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดร่วม ซึ่งให้ความหมายกว้างกว่าตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา

๗. ในเรื่องการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าจะกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law) เกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรกำหนดมาตรการเสียใหม่ในกฎหมายยาเสพติด

๘. ในกรณีนี้เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีส่วนในการพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาเสพติด และ

๙. เห็นควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนควบคุมการเสนอข่าวทางสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย

๑๐. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่า ควรให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาล

๑๑. ทั้งประชาชนและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๘๖ เห็นว่าควรให้มีการยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

๑๒. การยึดทรัพย์สินของนายทุนผู้ค้ายาเสพติดนั้น เห็นควรให้ศาลเป็นผู้สั่งยึด

๑๓. ทั้งประชาชนและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ ต่างก็มีความ

เห็นร่วมกันว่า มาตรการและวิธีการยึดทรัพย์สินนั้น ควรยึดทรัพย์สินเฉพาะที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต และ

๑๔. ยังมีความเห็นร่วมกันว่า ควรยึดมรดกของผู้กระทำความผิดคดีอาเสพติดด้วย

๑๕. ในเรื่องของการคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดคดีอาเสพติด แต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ให้แก่เจ้าของที่แท้จริงนั้น ทั้งผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย และประชาชนทั่วไป ต่างมีความเห็นว่าสมควรคืนให้

๑๖. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจัดตั้งศาลอาเสพติดขึ้นมาโดยเฉพาะ

๑๗. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายบางท่าน ที่เห็นว่าไม่สมควรให้มีการจัดตั้งศาลอาเสพติดขึ้นมาโดยเฉพาะนั้น แต่เห็นควรให้มีการเปิดเป็นแผนกอาเสพติดประจำศาล

๑๘. ประชาชนและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีในศาลว่า เห็นด้วยกับมาตรการว่าพยานไม่ควรต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับ สายลับ และไม่คงตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผยหรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าว

๑๙. ในกรณีที่มีคดีอาเสพติดขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากนั้น ประชาชนและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าควรเพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวดยิ่งขึ้น มากกว่าการพยายามลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก หรือความพยายามที่จะให้มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น

๒๐. ปัญหาการวิ่งเต้นช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือให้ความสะดวกในศาลนั้น ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า เห็นควรให้มีเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแล

๒๑. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า อัตราการลงโทษผู้กระทำความผิดคดีอาเสพติดในปัจจุบันนั้นคืออยู่แล้ว แต่ประชาชนส่วนใหญ่กลับมีความเห็นแตกต่างกัน คือ เห็นว่าควรเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดคดีอาเสพติดขึ้นไปอีก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและประชาชน ต่างไม่เสนอให้ลดโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด

๒๒. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าควรที่จะได้มีการลงโทษขั้นสูงสุดตามมาตราต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น โทษประหารชีวิต มาใช้กับผู้ผลิตและจำหน่ายแทนที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดในชั้นต่ำดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

๒๓. ประชาชนทั่วไปเห็นว่า ควรให้มีการตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และควรให้มีการควบคุมอย่างใกล้ชิด

๒๔. แต่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายกว่าครึ่งให้ความเห็นว่า การจัดตั้งสถานตรวจพิสูจน์ยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น เพียงสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้บางประการเท่านั้น

๒๕. ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่วนใหญ่ให้ความเห็นในเรื่องการลดโทษกรณีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ระบุว่า การรับสารภาพเพราะจำนนต่อหลักฐาน ศาลไม่ควรลดโทษให้

๒๖. นอกจากนี้ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายยังเห็นว่า กรมราชทัณฑ์ก็มีส่วนก่อปัญหาด้วย กล่าวคือมีการรอขังโทษบ่อยครั้งมาก และไม่เหมาะสมกับการกระทำผิด จึงทำให้ผู้กระทำผิดหันกลับมากระทำผิดอีกทันทีที่พ้นโทษ

ข้อเสนอแนะ

ก. มาตรการกฎหมายเพื่อดำเนินคดียาเสพติด

๑. เนื่องจากอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่มีขยายงานซับซ้อน โดยมีผู้ร่วมกระทำความผิดในแต่ละขบวนการเป็นจำนวนมาก และผู้ที่มีบทบาทสำคัญของขบวนการ ในการบงการให้กิจการค้ายาเสพติดดำเนินไปได้อย่างสม่ำเสมอ ก็คือ ผู้เป็นนายทุนหรือตัวการ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ มาตรการกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถจะเอื้อมไปเอาตัว มาดำเนินคดีตามกฎหมายได้โดยสะดวก

เพราะบุคคลเหล่านี้จะไม่สร้างพยานหลักฐานผูกมัดตนเอง การจับกุมปราบปรามเพื่อ
ดำเนินคดีตามที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงมักจะกระทำโดยเฉพาะบุคคลในระบอบรอง หรือ
ลูกมือของขบวนการเท่านั้น

เพื่อให้การควบคุมปริมาณ และการลักลอบค้ายาเสพติด เป็นไปอย่างได้ผล
หลักการในลักษณะของ Conspiracy Law ซึ่งกำหนดให้การกระทำในชั้นคบคิดก็
เป็นความผิด ตามกฎหมาย และการตกลงร่วมใจกันกระทำผิด หากปรากฏใน
รูปแบบของวาจา ลายลักษณ์อักษรหรือโดยปริยาย ก็สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานชั้น
ผู้กระทำผิดได้เสมอกันด้วย น่าจะเป็นหลักการที่เหมาะสมกับข้ออาชญากรรมยา
เสพติด ซึ่งมีข่ายงานซับซ้อน และมีผู้เป็นนายทุนหรือตัวการในการค้ายาเสพติดอยู่
เบื้องหลัง โดยจะสามารถนำบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังเหล่านี้มาดำเนินคดีตามกฎหมายได้
และประการสำคัญคือหลักการของ Conspiracy Law มีความเป็นไปได้สูงในการ
ดำเนินการเพื่อให้มีการใช้บังคับในรูปของกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายอาญาของ
ไทยก็มีหลักการของ Conspiracy Law อยู่แล้ว แต่เป็นการนำหลักการของ
Conspiracy Law มาใช้ในขอบเขตที่จำกัดมากโดยใช้เฉพาะความผิดสำคัญเช่น
ในเรื่องการสมคบกันเพื่อเป็นกบฏ ตามมาตรา ๑๑๔ ดังนั้นหากนำหลักการของ
Conspiracy Law มาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นการผิดที่
ร้ายแรง ก็น่าจะเป็นที่ยอมรับกันได้ในกระบวนการนิติบัญญัติ

๒. ทรัพย์สินจำนวนมากซึ่งผู้เป็นนายทุนหรือตัวการในคดียาเส
ติดได้มาโดยการค้าหรือจำหน่ายยาเสพติดนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างอิทธิพลของ
ผู้เป็นนายทุนหรือตัวการให้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังอาจใช้อิทธิพลด้านทรัพย์สินนี้จูงใจให้
เจ้าพนักงานผู้ขาดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริตคงเว้นการปฏิบัติหน้าที่และ
เป็นเครื่องมือในการค้าหรือจำหน่ายยาเสพติดได้ จึงสมควรกำหนดให้มีมาตรการ
กฎหมายเพื่อริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้เป็น
ตัวการหรือนายทุนโดยเฉพาะ มาตรการริบทรัพย์สินซึ่งได้กำหนด ขึ้นตอนยึดและอายัด
ขึ้นตอนจำแนกทรัพย์สินและขึ้นตอนการริบทรัพย์สินโดยศาลเป็นผู้สั่งให้ริบ น่าจะเป็น

กระบวนการพิจารณาถ่วงน้ำหนักกรณีที่มีหลักการและเหตุผล เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ถูก
 กลับแก้งัด และมาตรการรับทรัพย์สินดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือของผู้รับผิดชอบ
 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อทำลายและรื้อถอนอิทธิพลของผู้เป็นนายทุนหรือ
 ตัวการในคดียาเสพติด

๓. การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
 ผู้ติดยาเสพติด ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ เห็นว่าน่าจะมีระบบการบังคับบำบัด
 รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยการกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้อง
 สงสัยว่าติดยาเสพติดเข้ารับการตรวจพิสูจน์ หากพบว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดก็นำส่ง
 ศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจะประ-
 เมินผลและวินิจฉัย เพื่อให้ผู้ที่พ้นจากสภาพการเป็นผู้ติดยาเสพติดออกจากการบำบัด
 รักษาได้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามาตรการดังกล่าวเป็น "มาตรการกึ่งจำเนนคดี"
 เพราะมีการจับกุม (ควบคุมตัวมาตรวจพิสูจน์) และพิสูจน์การกระทำ (ตรวจพิสูจน์
 ยาเสพติด) ตลอดจนมีการควบคุมตัวด้วย แต่ผลแตกต่างประการสำคัญก็คือการ
 จำเนนคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มาตรการ
 บังคับบำบัดรักษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดพ้นจากสภาพการติดยาเสพติดและ
 กลับเข้าสู่สังคมได้ดังเช่นบุคคลธรรมดา การนำลักษณะและวิธีการจำเนนคดีมาใช้
 เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยเฉพาะที่ผู้ติดยาเสพติด ดังเช่นมาตรการบังคับ
 บำบัดรักษาเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ได้เหตุผลและน่าจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ
 ที่เกี่ยวข้อง

๔. ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๔๕
 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดมาตรการซึ่งเป็นประโยชน์และส่งเสริม
 ประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ โดยกำหนดว่า
 ถ้าศาลเห็นว่า บุคคลที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการ
 กำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ ได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการติดยาเสพติด
 ในโทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพยาเสพติดให้โทษภายในโทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพยาเสพติดให้โทษภายในโทษ

ในระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันพ้นโทษหรือวันปล่อยตัว เพราะรอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ และหากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตาม ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ใน สถานพยาบาล เป็นเวลาไม่เกินสองปี

การดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าวของศาล มีขั้นตอนที่สำคัญสองประการคือ

- การพิสูจน์การติดยาเสพติดหรือเสพยาเสพติด เพื่อพิจารณากรณีบุคคล ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ ได้กระทำผิด เกี่ยวเนื่องกับยาเสพติด และกรณีที่บุคคลผู้ต้องคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด เกี่ยวกับการห้ามเสพยาเสพติด

- การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อใช้บังคับกรณีที่บุคคลผู้พ้นโทษ จำคุกตามคำพิพากษา ผู้ต้องคำพิพากษาให้รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษ ไม่ ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลห้ามมิให้เสพยาเสพติด ซึ่งศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถาน พยาบาลเป็นเวลาไม่เกินสองปี

จึงเป็นการสมควรที่จะมีผู้รับผิดชอบดำเนินการ ในการพิสูจน์การติดยา เสพติดหรือเสพยาเสพติด เพื่อให้ผลการพิสูจน์เป็นพยานหลักฐานสำคัญสำหรับประกอบ การวินิจฉัยของศาล และกำหนดให้มีสถานพยาบาลเพื่อคุมตัวผู้ติดยาเสพติดหรือเสพ ยาเสพติด ผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลไว้เพื่อรับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

๕. สมควรให้มีศาลแผนกคดียาเสพติดเพื่อรับผิดชอบในการพิจารณา พิพากษาคดียาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินคดียาเสพติดอาจแยกได้เป็น ๓ ลักษณะคือ

- การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานเสพ
- การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการติดยาเสพติด
- การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการหรือนายทุนผู้ผลิต

ผู้ค้า ผู้นำนาย

การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานเสพ โดยข้อเท็จจริง เป็นการดำเนินคดีกับผู้ขายซึ่งเสพหรือติดยาเสพติด ดังเช่นผู้กระทำความผิดที่อาญาทั่วไป โทษจำคุกที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย จึงมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมตัวผู้เสพหรือติดยาเสพติดไว้ทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ประการใด เช่น ผู้เสพเฮโรอีนหรือมอร์ฟีนจะได้รับโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี โดยผู้เสพหรือผู้กระทำความผิดหรือผู้ขายจะได้รับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีเท่านั้น ซึ่งโดยหลักการที่ชอบด้วยเหตุผลแล้ว การกำหนดโทษตามกฎหมายควรคำนึงถึงอาการหรือสภาพการติดยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษเพื่อควบคุมตัวไว้ทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพตามระยะเวลาซึ่งศาลเห็นสมควร

แม้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จะมีได้กำหนดมาตรการสำหรับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้กระทำความผิดฐานเสพไว้ แต่ในชั้นราชทัณฑ์หรือเรือนจำก็ได้มีการให้การบำบัดรักษาแก่ผู้เสพ โดยมีทัณฑสถานเพื่อการบำบัดรักษาซึ่งลักษณะการดำเนินการเช่นนี้ หากมีศาลแผนกคดียาเสพติดโดยเฉพาะ ก็จะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้สอดคล้องกับระยะเวลาการให้การบำบัดรักษาในชั้นราชทัณฑ์ดังกล่าว และด้วยความสะดวกรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะศาลแผนกคดียาเสพติดจะรับผิดชอบและมีประสบการณ์เกี่ยวกับคดียาเสพติดโดยเฉพาะ

ส่วนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เกี่ยวเนื่องกับการเป็นผู้ติดยาเสพติดนั้น แม้ว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะได้กระทำความผิดอาญาอื่น แต่ประมวลกฎหมายอาญาก็คำนึงถึงเหตุเกี่ยวเนื่องสำคัญคือการติดยาเสพติดด้วย จึงได้กำหนดให้มีวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๘๘ ไว้ เพื่อประโยชน์ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการติดยาเสพติด ซึ่งได้เสนอไว้แล้วในข้อ ๔ ในกรณีเช่นนี้หากมีศาลแผนกคดียาเสพติด ศาลก็จะสามารถวินิจฉัยการเป็นผู้ติดยาเสพติดและรับผิดชอบตามกระบวนการยุติธรรมโดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๘๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

สำหรับการดำเนินคดีอาชญากรรมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการหรือนายทุน หากการดำเนินคดีและการพิสูจน์คดีล่าช้า ก็อาจเป็นผลเสียหายแก่รูปคดี และผู้เกี่ยวข้อง ในการดำเนินคดีและการพิจารณาคดี คือ สาย พยาน และเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมอาจได้รับอันตรายได้ เพราะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการหรือนายทุนนั้น มีอิทธิพลและทรัพย์สิน ที่ได้จากการค้ายาเสพติดจำนวนมาก จึงอาจใช้อิทธิพลและทรัพย์สินดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ตนต้องรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย การจัดทำมีศาลแผนกคดีอาชญากรรม จะช่วยให้การพิจารณาพิพากษาตามกระบวนการยุติธรรมสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะ ศาลแผนกคดีอาชญากรรมจะรับผิดชอบในการพิจารณาและ พิพากษาคดีอาชญากรรมเป็นการ เฉพาะ

ข. การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

คุณลักษณะสำคัญของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมก็คือความมั่นคง และ ยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักในการคุ้มครองความสงบสุขและเป็นมาตรฐาน ในการแก้ไขปัญหาคriminal สำคัญของสังคมและชาติ แต่กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ก็มีไม่เป็นที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมทุกยุคสมัยเสมอไป โดยจำเป็นต้องมีการ ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละยุค โดยเฉพาะสภาพปัญหาอาชญากรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพปัญหาหลายครั้ง เช่น ได้มีการ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยปืน ๑ ครั้ง และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรม ให้โทษ ๕ ครั้ง การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับ อาชญากรรม จึงเป็นงานสำคัญยิ่งที่ผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติดจะละเลย หรือ ไม่เห็นคุณค่าเสียมิได้ เพราะหากปราศจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ทันสมัย แล้ว การแก้ไขปัญหายาเสพติดก็เปรียบเสมือนนำเอาธนูซึ่งเป็นอาวุธโบราณไปต่อสู้กับ อาวุธปืน ซึ่งไม่อาจสำเร็จผลตามที่ปรารถนาได้เลย

สำหรับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีข้อ

สมควรพิจารณา ดังนี้

๑. การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เหมาะสม จะมีขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือระหว่างฝ่ายผู้ใช้กฎหมาย เช่น ฝ่ายปราบปราม พนักงานสอบสวน กับผู้รับผิดชอบในการดูแลการบังคับใช้กฎหมายนั้น โดยฝ่ายผู้ใช้กฎหมายซึ่งเป็นผู้ทราบอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ดี จะต้องแจ้งให้ฝ่ายผู้รับผิดชอบดูแลการบังคับใช้กฎหมายทราบ เพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามควรแก่กรณี

๒. การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ซึ่งกระทำในที่ประชุมและประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้รับผิดชอบในการพิจารณากร่าง จะต้องเตรียมการให้พร้อมเกี่ยวกับข้อมูลว่า มาตรการกฎหมายใดเป็นมาตรการซึ่งได้รับมอบหมายหรือได้รับนโยบายให้พิจารณากร่างขึ้น หรือมาตรการใดเป็นมาตรการซึ่งเสนอที่ประชุมเพื่อให้พิจารณาทั้งหลักการและถ้อยคำ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางในการพิจารณาของที่ประชุม ซึ่งจะเป็นผลให้การพิจารณาร่างกฎหมายดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็วขึ้น

๓. ผู้รับผิดชอบในการพิจารณากร่างกฎหมายสมควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ของร่างกฎหมายด้วย ทั้งนี้เพราะหลักการที่ขัดต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมก็อาจไม่ผ่านการพิจารณาตามกระบวนการนิติบัญญัติ

๔. การพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมมาตรการกฎหมาย สมควรพิจารณาว่า มาตรการหรือบทกฎหมายที่ยกร่างขึ้นใหม่นั้น มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับลักษณะของกฎหมายฉบับที่จะปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมเพียงใด เพราะการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะและเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับเดิมนั้น จะเป็นผลให้การใช้และการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น อยู่ในสภาพสับสนได้

๕. เนื่องจากการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ในขั้นต้นมักประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประชุมกัน ส่วนราชการเจ้าของเรื่องซึ่งเป็นผู้พิจารณากร่างกฎหมาย สมควรมีการติดต่อสื่อสารกับ

ส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะมี
การประชุมตามสมควร ทั้งนี้เพราะสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงบางประการ ไม่อาจ
ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจในที่ประชุมได้ด้วยระยะเวลาอันสั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

กุลพล พลวัน. กำบรรรชยาย เรื่องงานกรมัยการกับความมั่นคงปลอดภัยของ
ประเทศ. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (แท่นปึกิว)

เกรียงชัย จันทร์เวชเกษม. "มาตรการกฎหมายในการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

โกเมน กัทธิกรมย์. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : วิธีพิจารณาชั้นศาล.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๖.

ขจัตถ์ชัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรวพิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล,
๒๕๑๘.

คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน. ความเป็นมาและงานของสำนักงาน

คณะกรรมการกฤษฎีกา. (อนุสรณ์ครบรอบ ๘๘ ปี พ.ศ.๒๕๒๘ สำนักงาน

คณะกรรมการกฤษฎีกา) กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,

๒๕๒๔.

คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ, สำนักงาน. รายงานประจำปี ๒๕๑๕.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำราจ, ๒๕๑๖.

เสด็จชีวิตมีคมนตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะ "

รัฐมนตรี, ๒๕๒๐.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. เขาวชนกับปัญหา

ยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี,

๒๕๑๑.

สาเหตุและสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ติดยา. เอกสารเผยแพร่. ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.

อย่าให้หายาเสพติด ทั่วโลกชีวิตของท่าน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๐.

สำรวจเวลา. การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
วิทยาการแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

จิตติ. ติงศกัญญา. หลักรวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.

ชาย เสวิกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. รายงานการวิจัยปัญหาหายาเสพติด: การศึกษาและวิเคราะห์
ในแง่กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๕. (ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช)

รายงานการวิจัยปัญหาหายาเสพติดที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย
และทรัพย์สินของชาวกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕. (ทุนวิจัยเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทาง
วิชาการ).

คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. นิทานโบราณคดี.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๗๕.

ดิน ปรัชญพฤต และ อิสระ สุวรรณกุล. ปทานุกรมการบริหาร. กรุงเทพฯ:
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. การปฏิรูปกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี,
๒๕๑๑.

คำบรรยายวิชากฎหมายเองไกลแขกชอน ขึ้นปริญญาโท. กรุงเทพฯ :
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘ (อัตโรเนียว)

และ วิชา มหาตุล. การตีความกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๓.

พ้อย มะลิว. หัวข้อคำบรรยายเรื่อง หลักในการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐาน
คดีอาเสพติด. กรุงเทพฯ : กรมอัยการ, ๒๕๒๓.

บัวบัตร์รักษา, กอง. สำนักงาน ป.ป.ส. รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ติดยา
เสพติดที่สมัครใจเข้ารับการรักษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส.
กองบัวบัตร์รักษา, ๒๕๒๒.

ประมุข สวัสดิ์มงคล. ยาเสพติดกับอาชญากรรม. กongsarmitet สำนักงานคณะ
กรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, เอกสารเผยแพร่, ม.ป.ป.

แหล่งชุมชนกับปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนัก
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.

ประมุข สุวรรณศรี. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : บริษัทชุมนุมช่าง
จำกัด (แผนกการพิมพ์), ๒๕๐๖.

ประยูร นรการผดุง. ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ. โรงพยาบาล
อัญญาภิษ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๐๙.

ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์
การพิมพ์จำกัด, ๒๕๒๓.

หลักทัณฑ์พิชชา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์การพิมพ์จำกัด, ๒๕๒๓.

ประเสริฐ รุจิรวงศ์. คำบรรยายเรื่องยาเสพติดให้โทษ เอโรอิน. พระนคร :
โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, ๒๕๐๙.

เป็น ศรีเมือง. "มาตรการทางกฎหมายในการบำบัดรักษาและแก้ไขปรับปรุงผู้ติดยาเสพติดให้โทษ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

เปรมจิต ชลวิณี. "เยาวชนกับยาเสพติดให้โทษ : มูลเหตุจูงใจให้มารับการรักษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๓. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๓.

พลกุล อังกินันท์. บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๕.

ภา สารสิน. ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย การศึกษาเฉพาะกรณี
ถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น ๒๑)

ราชทัณฑ์, กรม, กระทรวงมหาดไทย. ยาเสพติด - อันตราย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๑๘.

ราชบุรุษศิริเรกฤทธิ, กรมหลวง. (พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์). คำอธิบายกฎหมาย. โรงเรียนกฎหมาย, ร.ศ.๑๑๘.

วิชัย โปษยะจินดา. วิวัฒนาการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

วิชาน วรินทร์าคม, ผู้แปล. "การลักลอบค้าสารเสพติด และเทคนิคในการ
ปราบปราม" ใน การอบรมเกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษโดย
คณะผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติ หน้า ๑๑๓-๑๒๐. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๑๖.

ศูนย์ปราบปรามยาเสพติดให้โทษ, กรมตำรวจ. ความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
๒๕๒๑.

สมพงษ์ เกษมลิน. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

สง่า สีนะสมิต. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาพิศดาร (ตอน ๑). พระนคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕.

สมิทธิ บุญเลิศ และ เนียน นิลวัฒน์, ผู้แปล. "วิธีการใช้ประโยชน์จากข้อเท็จจริง
ต่าง ๆ ที่ได้มา สำหรับหน่วยงานฝ่ายปราบปรามในการต่อต้านการลักลอบ
ค้ายาเสพติด." ใน การอบรมเกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษโดย
คณะผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติ, หน้า ๑๐๓-๑๑๒. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๑๖.

สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรับปรุง
แก้ไขโดย ตำสตราจารย์ประกาศน์ อวยชัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
แสงทองการพิมพ์, ๒๕๑๘.

สุเทพ กิจสวัสดิ์ และ วารุณี อารมย์สุข. รวมกฎหมายไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ตำรวจธรรม, ๒๕๐๗.

สุพร อิศรเสนา, ม.ล. ตำราว่าด้วยความเรียงการทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ปรีชา

สุพิศรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๑.

สุรพล ไตรเวทย์. Conspiracy กับกฎหมายยาเสพติด. อนุสรณ์สำนักงาน
ป.ป.ส.ครบรอบ ๔ ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บุญฤทธิกิจ, ๒๕๒๓.

สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ทิริเจริญ และ อัญญาภา ปาณิกบุตร. กฎหมายอาญา
วิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราม
รามคำแหง, ๒๕๒๑.

เสถียร วิชัยลักษณ์. "กฎหมายตราสามดวง (ตอน ๑)" ใน ประชุมกฎหมาย
ประจำศก เล่ม ๑ พระนคร : โรงพิมพ์เดลิ เมล, ๒๕๑๘.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๕๖๕ พร้อมด้วย
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎ และประกาศกระทรวง ออกตามความ
ในพระราชบัญญัตินี้ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติเวช, ๒๕๑๘.

เสถียร ปราโมช, ม.ร.ว. ปาฐกถาเรื่องกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. แสดง ณ
หอสมุดแห่งชาติทำวาสุกรี ๘ เมษายน ๒๕๑๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิล, ๒๕๑๐.

สำนักงาน ป.ป.ส. จากอดีตถึงปัจจุบัน. อนุสรณ์สำนักงาน ป.ป.ส. ครบรอบ
๔ ปี กรุงเทพฯ สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๒๓.

หอสมุดแห่งชาติ, แผนกหนังสือตัวเขียน. กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ สมัยรัชกาลที่ ๒.
ม.ป.ท., ๒๓๖๒.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

อรุณ สุวรรณบุปผา. วิชยานิพนธ์ มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของฝิ่นใน
ชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัย
การทัพบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, ๒๕๒๓.

หลักอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด, ๒๕๒๑.

อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม. ยาเสพติดให้โทษ. ภาควิชาเวชศาสตร์ โรงพยาบาล
ศิริราช. เอกสารเผยแพร่, ม.ป.ป.

อุตตมากร วรธรรม, ม.ร.ว. ผู้แปล. "การลักลอบค้ายาเสพติด." ใน การอบรม
เกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติ,
หน้า ๘๓ - ๑๐๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๑๖.

Abdullah, adnan bin Haji. National Rehabilitation Programme
for Drug Departments in Malaysia. n.p., 1978.

Burke, John. Law Dictionary. 6 th ed. London : Sweet &
Maxwell, 1975.

Hong Kong Narcotics Report 1976. Hong Kong : JR. Lee,
Government Printer, 1976.

Japan Information Service. Texts and Materials for the
Narcotic Seminar. Japan International Co-operation
Agency : Government of Japan, 1976.

The Misuse of Drugs Act, 1973 (No. 5 of 1973). Singapore :
Aching Government Printer, 1973.

The Misuse of Drugs (Amendment) Act, 1975 (No. 49 of 1975).
Singapore : The Singapore National Printers, 1975.

Schur, Edwin M. Crime Without Victims. N.J. : Prentice-Hall
Inc., 1965.

Singapore Central Narcotic Bureau's Report for the Seminar on
Prevention of Narcotic Offences, 1978.

Sykes, Gresham M. Criminology. New York : Harcourt Brac
Jovansvick Inc., 1978.

Wicks, Robert J. and Platt, Jerome J. Drug Abuse : A Criminal
Justice Primer. California : Benziger Bruce & Glencoe
Inc., 1977.

บทความ

กุลพล พลวัน. "โครงสร้างของกรมอัยการ." วารสารอัยการ. ๔, ๔๔
(สิงหาคม ๒๕๒๕) ๕๗ - ๗๒.

_____ "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา." วารสาร
อัยการ. ๓, ๓๖ (ธันวาคม ๒๕๒๓) ๒๙ - ๕๒ และ ๔, ๓๙ และ ๔๑
(มีนาคม, พฤษภาคม ๒๕๒๕) ๒๕ - ๕๓ และ ๕๗ - ๕๘.

กฤษิต ฌ นกร. "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา." นิติศาสตร์. ๙, ๒ (๒๕๒๐)
๑๓๓ - ๑๔๑.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. "กฎหมายกับการแก้ไขปรับปรุงผู้คิดยาเสพติด." บทบัญญัติ
๓๘, ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๒๕) ๓๕๗ - ๓๖๙.

_____ "มาตรการกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด."

บทบัญญัติ ๓๘, ๑ (๒๕๒๒) ๕๒ - ๖๗.

ธานีินทร์ กรัยวิเชียร. "ศาลกับพยานบุคคล." วารสารกฎหมายจุฬาฯ. ๓, ๓
กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๐) ๑ - ๕๖.

ประธาน วัฒนวาณิชย์, ผู้แปล "บทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ
ทวีปยุโรป." แปลจาก Possible Lessons From Continental
Criminal Procedure ของ แจน. สเตฟาน. นิติศาสตร์ฉบับพิเศษ
ชุด. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๙ (สิงหาคม ๒๕๑๙) ๑๔๔ - ๑๖๐.

- เพลินพิศ วัชรโชติ. "เล่าเรื่องการอบรม" ข่าวสารศูนย์อาสาสมัครต่อต้าน
ยาเสพติดให้โทษ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๒๒)
- วิเชียร แสงแก้ว. "ยาเสพติดให้โทษกับความมั่นคงของชาติ." รัฐสารศึกษ์
๑๘ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๑๙) ๑ - ๗๗.
- สุธรรม กัทราคม. "ระบบงานศาลไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ." บทบัญญัติ
เล่ม ๒๖ ตอน ๔ (ธันวาคม ๒๕๑๒) ๘๘๓ - ๘๘๙.
- สุพล ไตรเวทย์. "บทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตาม พ.ร.บ.ยาเสพติด
ให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒." ข่าวบำบัดรักษา. ๑, ๓ (พฤษภาคม ๒๕๒๒)
- โสภณ รัตนากร. "นโยบายการคุมประพฤติกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด."
บทบัญญัติ. เล่ม ๓๙ ตอน ๑ (๒๕๒๕) ๑๙ - ๒๙.
- หยุด แสงอุทัย. "ใครควรใช้อำนาจสอบสวน." นิติศาสตร์ เล่ม ๑ (๒๕๑๒)
- อรรถโกวิทวิฑูรย์, หลวง. "พนักงานอัยการจะถอนฟ้องคดีอาญาได้ในกรณีอย่างไร."
วารสารอัยการ. ๒, ๒๙ (ธันวาคม ๒๕๒๒) ๑๖ - ๓๒.
- อมร จันทรสมบูรณ์. "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรม
ทางอาญาของไทย." บทบัญญัติ เล่ม ๓๐ ตอน ๔ (๒๕๑๖) ๖๑๓ -
๖๓๗.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานค้ำชีพเสด็จตามระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

คำชี้แจง

๑. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ของคำตอบในคำถามแต่ละข้อ เพียง ข้อเดียว ยกเว้นคำถามที่ระบุว่าตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ
 ๒. ในกรณีที่คำตอบเป็นอื่น ๆ กรุณาระบุในแบบสอบถามด้วย
-

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

๑. เพศ

๑. ชาย

๒. หญิง

๒. อายุ.....ปี

๓. สถานภาพการสมรส

๑. โสด

๒. สมรส

๓. หย่า

๔. หม้าย

๔. อาชีพ.....

๕. ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด

๑. มัธยมศึกษาตอนต้น

๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

๔. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

๕. ปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป

๖. ท่านมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะ

๑. เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส.

๒. ผู้พิพากษา

๓. พนักงานอัยการ

๔. ทนายความ

๕. แพทย์

๖. เจ้าหน้าที่ตำรวจ

- ๗. เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์
- ๘. อื่น ๆ (ระบุ).....

๘. ท่านทราบกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดร่วม (Conspiracy Law)
หรือไม่

- ๑. ทราบ
- ๒. ไม่ทราบ (ผ่านไปตอบข้อ ๙)

๙. ถ้าท่านทราบ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอ้างว่า มีผู้อื่น
เป็นนายทุนให้กระทำความผิด และนายทุนนั้นควรถูกลงโทษด้วย

- ๑. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ๒. เห็นด้วย
- ๓. ไม่ค่อยเห็นด้วย
- ๔. ไม่เห็นด้วย
- ๕. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๐. มาตรการทางกฎหมายการกระทำความผิดร่วมควรมีผลสำเร็จเมื่อลบลิดกันกระทำ
ความผิด

- ๑. เห็นด้วย
- ๒. ไม่เห็นด้วย
- ๓. ความหมายกว้างเกินไป
- ๔. มีความเห็นอย่างอื่น (ระบุ).....

๑๑. ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๖ การจับทนายผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำ
ความผิดร่วม ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุน ตามประมวล-
กฎหมายอาญาหรือไม่

- ๑. สมควร
- ๒. ไม่สมควร
- ๓. มีความเห็นอย่างอื่น (ระบุ).....

๑๑. หากไม่มีมาตรการตามข้อ ๑๑ ควรมีมาตรการอย่างไรที่จะนำมาแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในลักษณะคล้ายคลึงกัน

ความเห็น.....

๑๒. การรวบรวมพยานหลักฐานของผู้กระทำความผิดรวมเพื่อฟ้องคดีจะมีความยากลำบากหรือไม่

๑. ยากอย่างยิ่ง
๒. ยาก
๓. ไม่ยาก
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๓. การรวบรวมพยานหลักฐานของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เช่น กรณีครอบครองเฮโรอีนตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เป็นการถูกต้องหรือไม่

๑. ถูกต้อง
๒. ไม่ถูกต้อง
๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๔. อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีในกฎหมายมีความชัดเจนหรือไม่

๑. ชัดแจ้ง
๒. กคลุมเครือ
๓. ยังสับสนอยู่
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๕. อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ในการจับกุมและสอบสวนผู้กระทำผิด หากบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่เหมือนเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเป็นการดีหรือไม่

๑. ดีอย่างยิ่ง

- ๒. คิมาก
- ๓. ๑
- ๔. ก่อนข้างคิ
- ๕. ไม่มี
- ๖. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๖. การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ควรดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่

- ๑. ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- ๒. กำหนดมาตรการในกฎหมายยาเสพติดใหม่
- ๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๗. สำนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับยาเสพติด ควรมีความรับผิดชอบในการพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมาย กฎ ข้อบังคับระเบียบที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ยาเสพติด

- ๑. เห็นด้วย
- ๒. ไม่เห็นด้วย เพราะว่า.....

๑๘. ให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจหน้าที่ และรับผิดชอบในการเผยแพร่ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ตลอดจนควบคุมการเสนอข่าวทางสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับยาเสพติด

- ๑. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ๒. เห็นด้วย
- ๓. ไม่เห็นด้วย

๑๙. ท่านเห็นว่าการยึดทรัพย์สินนายทุนผู้ค้ายาเสพติดหรือไม่

- ๑. สมควร
- ๒. ไม่สมควร เพราะว่า.....

๒๐. ถ้าเห็นว่าไม่สมควร จะดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอย่างไร.....

๒๑. การยึดทรัพย์สิน การมีมาตรการ

- ๑. ยึดทรัพย์สินทั้งหมดของนายทุน คู่สมรส และทายาท
- ๒. ยึดทรัพย์สินเฉพาะของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด
- ๓. ยึดทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต
- ๔. ยึดทรัพย์สินเท่าที่จับกุมได้

๒๒. ผู้มีอำนาจในการสั่งยึดทรัพย์สิน

- ๑. ศาล
- ๒. พนักงานอัยการ
- ๓. อธิบดีกรมตำรวจ
- ๔. เลขาธิการ ป.ป.ส.
- ๕. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๓. หากมีการพิสูจน์ได้ว่า ผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิด ควรมีการยึดมรดกหรือไม่

- ๑. สมควร
- ๒. ไม่สมควร
- ๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๔. ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ถ้ามีผู้พิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินไม่ใช่ของผู้กระทำความผิด ควรมีการคืนให้เจ้าของที่แท้จริงหรือไม่

- ๑. คืน
- ๒. คืนโดยมีเงื่อนไข
- ๓. ไม่คืน
- ๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๕. ท่านคิดว่า ศาลยาเสพติด ควรจัดตั้งขึ้นหรือไม่

- ๑. สมควร
- ๒. ไม่สมควร
- ๓. มีความเห็นเป็นอย่างอื่น.....

๒๖. หากไม่สมควรจัดตั้งศาลยาเสพติด ควรดำเนินการอย่างไร

๑. เปิดแผนกคดียาเสพติดประจำศาล
๒. เป็นไปอย่างเดิม
๓. มีความเห็นเป็นอย่างอื่น.....

๒๗. ในการพิจารณาคดียาเสพติด ควรมีมาตรการที่ว่าพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับ หรือสายลับ และไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผยหรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าว

๑. เห็นด้วย
๒. ไม่เห็นด้วย
๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๘. ปัจจุบันคดียาเสพติดขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ควรดำเนินการอย่างไร

๑. ลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก
๒. ประชาสัมพันธ์
๓. เพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวด
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๙. การวิ่งเต้นช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือให้ความสะดวกประการอื่นในศาล ควรดำเนินการ

๑. ประชาสัมพันธ์
๒. จัดเจ้าหน้าที่สอดส่องดูแล
๓. ลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๓๐. กรมราชทัณฑ์ปล่อยนักโทษเร็วเกินไป ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เข็ดหลาบ และการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ได้ผล

๑. จริง
๒. มีส่วนจริงอยู่บ้าง
๓. ไม่จริง

๓๑. การลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีความเหมาะสมหรือไม่

๑. เหมาะสม

๒. ไม่เหมาะสม เพราะ.....

๓๒. ถ้าการกำหนดโทษในกฎหมายไม่เหมาะสม ควรดำเนินการแก้ไขโดย

๑. เพิ่มโทษ

๒. ลดโทษ

๓. กำหนดประเภทโทษใหม่

๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๓๓. เจ้าหน้าที่กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติดโดยแต่งเครื่องแบบทหาร ตำรวจ หรือแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นทหารหรือตำรวจ หรือโดยมี หรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ควรมีการเพิ่มโทษหนักขึ้น

๑. เห็นด้วย

๒. ไม่เห็นด้วย.....

๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๓๔. การจัดตั้งสถานตรวจพิสูจน์ และการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ จะมีส่วนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือไม่

๑. แก้ไขปัญหาได้มาก

๒. แก้ไขปัญหาได้บ้างประการ

๓. แก้ไขปัญหาได้เฉพาะสถานตรวจพิสูจน์

๔. แก้ไขปัญหาได้เฉพาะศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ

๕. ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

๖. ไม่มีความเห็น

๓๕. สำนักงาน ป.ป.ส.ควรมีอำนาจชี้แจงในการควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาลหรือไม่

๑. สมควรอย่างยิ่ง
๒. สมควร
๓. ไม่สมควร
๔. เหตุผลอื่น.....

๓๖. ในการดำเนินคดีอาชญากรรมที่ผิดกฎหมายการยุติธรรม มีอุปสรรคคือ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. การรวบรวมพยานหลักฐาน
๒. ความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม
๓. การขาดแคลนเจ้าหน้าที่
๔. การดำเนินคดีอาชญากรรมมีขั้นตอนมากเกินไป
๕. อื่น ๆ

๓๗. ความผิดเห็นการแก้ไขกฎหมายเสด็จด้านกระบวนการยุติธรรม.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามประชาชนทั่วไป

๑. เพศ

๑. ชาย

๒. หญิง

๒. อายุ.....ปี

๓. สถานภาพการสมรส

๑. โสด

๒. สมรส

๓. หย่า

๔. หม้าย

๔. อาชีพ

๕. ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด

๑. ประถมศึกษา

๒. มัธยมศึกษาตอนต้น

๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย

๔. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

๕. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

๖. ปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป

๖. ผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับคดียาเสพติด มีสาเหตุมาจาก

๑. โดยสันดานนิสัยของผู้กระทำความผิด

๒. สภาพสิ่งแวดล้อม

๓. สภาพเศรษฐกิจ

๔. สภาพครอบครัว

๕. อื่นๆ (ระบุ).....

๗. ในการแก้ปัญหายาเสพติดควรเน้นหนักในด้านใด

- ๑.ปราบปราม
๒. ป้องกัน
๓. การบำบัดรักษา
๔. เน้นหนักทุกด้าน

๘. การป้องกันมิให้ยาเสพติดแพร่ขยายอิทธิพล ควรจะดำเนินการอย่างไร

๑. เผยแพร่ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องยาเสพติดยิ่งขึ้น
๒. ชี้แจงให้ประชาชนรู้ถึงโทษที่จะได้รับตามกฎหมาย
๓. เผยแพร่หรือโฆษณาในค่านสื่อสารมวลชนให้มากที่สุด
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๙. การปราบปรามยาเสพติด ควรใช้มาตรการอย่างไร

๑. มีการจับกุมและดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดอย่างเฉียบขาด
๒. มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง
๓. ปราบปรามอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๐. ในการบำบัดรักษาผู้เสพติด ควรใช้มาตรการอย่างไร

๑. หาวิธีการที่จะนำผู้เสพติดมาทำการบำบัดรักษาทุกวิถีทาง
๒. มีการบำบัดรักษาอย่างมีขั้นตอน
๓. แยกประเภทของผู้เสพติด เช่น เฮโรอีน กัญชา เป็นต้น
๔. แบ่งประเภทผู้เสพติด เช่น ผู้เสพติดเรื้อรัง เป็นต้น
๕. แยกเพศผู้เสพติด
๖. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๑. หากมีมาตรการตรวจพิสูจน์ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้เสพติดมาไว้จะได้ผลหรือไม่

๑. มีผลอย่างยิ่ง
๒. มีผลดีมาก
๓. มีผลดี
๔. มีผลน้อย
๕. ไม่มีผลเลย
๖. ไม่มีความเห็น

๑๒. ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานใด ที่มีผลกระทบกระเทือน ต่อสังคมมากที่สุด

๑. ผู้ผลิต
๒. ผู้จำหน่าย ผู้ค้า
๓. ผู้เสพติด
๔. นายทุนค้ายาเสพติด
๕. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๓. วัยรุ่นที่เสพยาเสพติด แนวโน้มจะก่ออาชญากรรมทางค่านิยมและทรัพย์สินของประชาชนมากที่สุด

๑. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๒. เห็นด้วย
๓. ไม่เห็นด้วย
๔. มีความเห็นอย่างอื่น

๑๔. การลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบัน มีความเหมาะสมหรือไม่

๑. เหมาะสม
๒. ไม่เหมาะสม
๓. มีความเห็นอย่างอื่น

๑๕. หากการลงโทษไม่มีความเหมาะสม ควรแก้ไขประการใด

- ๑. เพิ่มโทษ
- ๒. ลดโทษ
- ๓. เพิ่มมาตรการบางประการ
- ๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๖. สาเหตุที่ทำให้เด็กวัยรุ่นคิดยาเสพติดกันมาก เพราะ

- ๑. อยากรู้อยากทดลอง
- ๒. ความเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจ
- ๓. มีความเชื่อถืออย่างผิดพลาด
- ๔. กึ่งคนงหรือเกเรโดยสันดาน
- ๕. การชักนำของเพื่อนฝูง
- ๖. ความบกพร่องของครอบครัวผู้ปกครอง
- ๗. สถานศึกษา
- ๘. สภาพแวดล้อมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลยาเสพติด
- ๙. ภาวะเศรษฐกิจ
- ๑๐. อื่น ๆ (ระบุ).....

๑๗. ผู้เสพยาจะก่อให้เกิดอาชญากรรมประเภทใดมากที่สุด

- ๑. ทรัพย์
- ๒. ชีวิตและร่างกาย
- ๓. การพนัน
- ๔. ช่องใจและโสเภณี
- ๕. กำชายของหนีภาษี
- ๖. อื่น ๆ (ระบุ)

๑๘. หากจะรวบรวมหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด มารวมอยู่ที่เดียวกัน จะมีความเหมาะสมหรือไม่

๑. เหมาะอย่างยิ่ง

๒. เหมาะสมมาก

๓. เหมาะสม

๔. เหมาะสมน้อย

๕. ไม่เหมาะสม

๖. ไม่ออกความเห็น

๑๙. ผู้เสพยาที่ถูกจับกุม ก่อนดำเนินการบำบัดรักษาก่อนหรือไม่

๑. ควรมีการบำบัดรักษาก่อน

๒. ผู้เสพยาใช้ชีวิตด้วยตนเอง

๓. ความเห็นอื่น ๆ

๒๐. นายทุนผู้ค้ายาเสพติด ที่มีหลักฐานไม่เพียงพอในการจับกุม หรือดำเนินคดี ควรนำมาตรการที่นายทุนมีส่วนพัวพันค้ายาเสพติดและต้องรับโทษด้วยมาใช้ จะเหมาะสมหรือไม่

๑. เหมาะอย่างยิ่ง

๒. เหมาะสมมาก

๓. เหมาะสม

๔. ไม่เหมาะสม

๕. ไม่ออกความเห็น

๒๑. การรวบรวมพยานหลักฐาน ผู้กระทำความผิดในข้อ ๒๑ เพื่อฟ้องคดี จะมีความยากลำบากหรือไม่

๑. ยากอย่างยิ่ง

๒. ยาก

๓. ไม่นยาก

๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๒. ท่านเห็นว่าควรมีการยึดทรัพย์สินนายทุนผู้ค้ายาเสพติดหรือไม่

๑. สมควร

๒. ไม่สมควร เพราะว่า

๒๓. ถ้าท่านเห็นว่าไม่สมควร จะดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ
ความผิดอย่างไร

๒๔. การยึดทรัพย์สิน ควรมีมาตรการ

๑. ยึดทรัพย์สินทั้งหมดของนายทุน กู้สมรส และทายาท

๒. ยึดทรัพย์สินเฉพาะของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด

๓. ยึดทรัพย์สินที่ไม่สามารถพิสูจน์ว่าได้มาโดยสุจริต

๔. ยึดทรัพย์สินเท่าที่จับกุมได้

๒๕. ผู้มีอำนาจในการสั่งยึดทรัพย์สิน

๑. ศาล

๒. พนักงานอัยการ

๓. อธิบดีกรมตำรวจ

๔. เลขาธิการ ป.ป.ส.

๕. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๖. หากมีการพิสูจน์ได้ว่า ผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิด
ควรมีการยึดมรดกหรือไม่

๑. สมควร

๒. ไม่สมควร

๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๖. ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ถ้ามีผู้พิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินไม่ใช่ของ
ผู้กระทำความผิด ควรมีการคืนให้เจ้าของที่แท้จริงหรือไม่

๑. คืน
๒. คืนโดยมีเงื่อนไข
๓. ไม่คืน
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๗. ในการพิจารณาภาคีอาสาสมัคร ควรมีมาตรการที่ว่าพยานไม่ต้องเปิดเผยชื่อและ
ที่อยู่ของผู้ให้ข่าว ผู้แจ้งความนำจับ หรือสายลับ และไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ
ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องเปิดเผยหรือล่วงรู้ชื่อและที่อยู่ดังกล่าว

๑. เห็นด้วย
๒. ไม่เห็นด้วย
๓. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๘. ปัจจุบัน ภาคีอาสาสมัครขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ควรดำเนินการอย่างไร

๑. ลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก
๒. ประชาสัมพันธ์
๓. เพิ่มมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เข้มงวด
๔. อื่น ๆ (ระบุ).....

๒๙. การวิ่งเต้นช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือให้ความสะดวกประการอื่นในศาล
ควรดำเนินการ

๑. ประชาสัมพันธ์
๒. จัดเจ้าหน้าที่สอดส่องดูแล
๓. ลดขั้นตอนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นออก
๔. อื่น ๆ (ระบุ)

๓๐. สำนักงาน ป.ป.ส. ควรใช้อำนาจขัดแจ้งในการควบคุมคดีก่อนส่งฟ้องศาลหรือไม่

๑. สมควรอย่างยิ่ง
๒. สมควร

๓. ไม่สมควร

๔. เหตุผลอื่น

๓๒. การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพและมีการควบคุมอย่างใกล้ชิดและเข้มงวดกว่าชั้น
จะเป็นผลดีหรือไม่

๑. ผลดีอย่างยิ่ง

๒. ผลดี

๓. ไม่ได้ผล

๔. เหตุผลอื่น

๓๓. ความคิดเห็นการแก้ไขปัญหาสาเหตุคดีฉนวนกระบวนการยุติธรรม.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ไชยยศ เหมะรัชตะ
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วุฒิ นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Master of Laws, Columbia University
งานเขียนและงานวิจัย -กฎหมายว่าด้วยตั๋วแลกเงินและนายหน้า
-กฎหมายว่าด้วยกำประกัน จำนอง จำน่า
-สัมมนาให้คำแนะนำทางกฎหมาย
-กฎหมายว่าด้วยประกันภัย
-ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป
-กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม
-กฎหมายว่าด้วยสัญญา
-สัมมนาในวิชากฎหมายแพ่ง
-วิจัยเรื่องกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าผูกขาด และการจำกัด
ทางธุรกิจการค้า ของประเทศต่าง ๆ
-วิจัยเรื่องภาวะการค้าผูกขาดกับมาตรการกฎหมายป้องกันการ
ผูกขาดในประเทศไทย
-วิจัยเรื่องวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี
-วิจัยเรื่องปัญหาอาเสพติด : การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่
กฎหมาย
-วิจัยเรื่องปัญหาอาเสพติดที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิต
ร่างกาย และทรัพย์สินของชาวกรุงเทพมหานคร